

בעדהש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת ראה

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

לחמשיך מהלא דר'א יהוה נפש ו יהיה יהוה רחוקר הא ואו הא נשמה ית'ה חיה יחידה דמילוי יויר אל שם ב'ן שכעשיה בניקוד חולם:

בן חזו דאָא יהיב בו ר'אה אַנְי נתן רפניכס היום קדמבון יומא דין בעל המורים

(כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום כרובה וקללה . רמו שמפרש והולך ונתתה את הברכה על הר

(כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום כרובה וקללה . רמו שמפרש והולך ונתתה את הברכה על הר

(כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום כרובה וקללה . רמו שמפרש והולך ונתתה את הברכה על הר

(כו) ראה אנכי נותן . ברכה וקללה . השמורות א נהר

עדת זקנים מבעלי החוספות

(כו) ראה . זס אפי אונג לך שמחכר נהר לך כלותו בלוגר אזכי ס' חלטיך . ד"ל ראה אנכי שכתתי כעובס ולמיכך אזי ממשס מכל שמלמך ומשס לא ידע כי קרן טור פניו : נתן לפניכס פיוס . כפס"ז סס כרכס וקללס אכל ליותס טעמס כלס כרכס :

פירוש לתורה אלהים

(כו) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה נעדה איה גיב פאר אייה היינמ אברכה אונ אקללה רש"י שרביבט דער פסוק מיינמ דיא ברכות אונ דיא קללות וואס : ענגען גינאמט גינארין אויף דעם בארג גריונים אונ אויף דעם בארג עיביל :

משלי חכמים

(כו) ראה אנכי נתן לפניכם היום וגי . דער פדרש זאגט הקב"ה האט גינאמט צו דיא יודין פאמער וועט איהר זאגין די ברכות ביס די קללות האב איך אייה גינעבין פון וועגין אייער שלעכטקייט ווייל איך וויל עס זאל אייה שלעכט ניין דורך ניא , דריבער שפיס אין פסוק ראה אנכי נתן וגי הייס ברכה וקללה . זעה איך האב גינעבין פאר איך היינמ ברכה אונ קללה , איי די קללה קללות קענגען ניין צום שלעכטין אברער וויא אזי קענגען אויף ניין דיא ברכות צום שלעכטין אונ ווי אזוי ווייסן מיר פון פסוק אז די ברכות מיס די קללות זענגען ניס גינעבין גינארין צום שלעכטין , נאר דער ענגין איז למשל ראובן איז גינעו אשונא צו שמעון אונ שמעון האט ניס געוואקס און ראובן איז איהס אשונא ראובן האט גינאלט אויפגליקליך באבין ויין שונא שמעון , איז ער געקריט צו שמעון אונ האט גינאמט צו איהס איך האב פאר דיר אגטיגן גישעפט וואס דו וועסט פיל געלט פארדינען , איך האב געליינט אין די צייטונגען אז אין אפערניקא איז שפארק שיער תבואה , דריבער איז פוין עצה דו זאלסט איין קייפין פיל תבואה אונ זאלסט ני שניקען מיס שישען אין אפערניקא וועסטו גליקליך ווערין , אונ אין אמת איז פרקערט אין אפע ריקא איז נאך וועלעלער גינעו תבואה , אונ שמעון האט פאר גארין ויין גאנצין פארדינען , דורך די פאלשע עצה פון ראובן ווען ראובן וואלט ניס פארניגשעלט פאר שמעון אזוי אגרויסן גליק וואלט שמעון ניס געהאט אזוי אגרויסן אויפגליק , זעה פיר אז פון דארף ניס פאר שפעלין פאר אפערניש גרויסע גליקען ווארים פון ווי קענגען ווערין די גרעסטע אויפגליקען , דאס האט גינאמט הקב"ה צו די יודין פאמער וועט איר זאגין

בְּרָכָה וּקְלָלָה : כו אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֲדַהִיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם : כח וְהִקְלָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ

ברוך וקלל : כו
ברוך די תקבלון
לפקודיא דיי אלהון
די אגא מפקד ירבון
ויקא דין: כח וקלל
די תקבלון לפקודיא דיי

בעל המורים

(כו) אם סברתם. כדרכה אמר אם לי רכיו כי לא נאל דכח אחד מכל דכרו סוכו, ונקללם לא אמר אם אלא ויקללם. ד"ר אם סברתם מלגף ופד ס"ו מאכ כחתי עד קומציו ונקללם מו"ו ופד ס"א מואם לא ששמעו עד כיד מנס ונקללם אמר שפתי חכמים

לפניכם סיום: ב ראו להרן ס"ג לא ששמעו כע"ש אמרו גריוס ובהר עיכל: (כו) את הברכה. על מנת ב

ענין ראיות הברכות וכו' דעת וקנים מבעלי התוספות

ספקים מלרף סמחטנס למטכס. זש"ס (כו) את סברתם אשר ששמעו. ר"ל בשמיפס לנד ששמעו ופרטו למטות סמלות [אף פ"ח ד' ארע לכס אונם ולא חוכלו לוימם] שמוג סברתם ע"ס כי סק"ה יחטוב פחשכנס סוכוס למטסה. חכל סק"לה חינו קן. חב לא ששמעו וגו' וסרסס פון סדך וגו' לו י"ה' חל סק"לס ח"ו. חבג כפ"ו ללכס לחרי אלסס לחריס אשר לא ירעסס. כסליכס לנד אפ"ס סמדיון לא טעדסס סמ"ו, יסס חל סק"לס. כי כג": סק"ס חושב מחשכס כמטסס. לו יאמר סנס אפס רכינו אמר לכני ישראל בקור לחריס. רלס לחני נוסל למטיכס סיוס כרכס וקלס, סברכס סיס לאמר ששמעו אל מלות ס' חלסכס, ששמיעס חל מלות ס' סיס סיס סברכס סלמטיס [אף לס מתיס כעס"ו כחיו למר, עכ"ו אשריך וסוכ לך כעולס סכלו סוכ, כי יסס טעס למת סל קורח רוח כעס"ב מכל חיי סס"ו] סלמטיס, ולף לס מתיס כעס"ו חיי שלוס, עכ"ו מקנולל לחס פל כל מפשיך. וכעס סקורי רוח של טעס לחס כעס"ב סוס

ויקללם אם לא ששמעו אל מלות ס' וגו'. סיס סיס סק"לס כי סוף כל סוף על כדרך לחס מם ומלכך למן דין ומלכון יסס מכל חיי סס"ו, כך סס"ו ססס לחס כעס"ב סוס יוסל

ליקוטים על התורה

קלות מן הקב"ה אוי האם משה נעווינען די צדיקים וויא די ברכות און די קללות גייען אראפ פון הימקעלו, דריבער האם משה נעוואנט צו די יודין זעה, די ברכה און די קללה וואס אף גיב פאר דיר היינט קענטשן זיי זעהן, און ווייל נאר די צדיקים קענען דאס זעהן הייס זיערע אויגן און אפעלכע

משלי חכמים

סארין, דער גביר אין גיווען אנושער מענטש נער עס איז אכרין קעקסען צו אים אין שמוב האם מען אים גינעבין עסין און סקריקען, מען האט שפענדיג געקאכט עסין פאר די יודין זענדער און זייא האבין גינעסין אפניקס, אפמאהל איז אריין געקופען איינער וואס האט געהאט אקראנקען פאנען און איז גיווען הונגעריג, ער האט זאט גינעסין און ער איז גיווארין גיפערליך, קראנק, איז ער גיין גיווען אויף דעם גביר, דער גביר האט גינאנט מינע עסין וועלין קיינעם קראנק פאכין, זעהט נאר ווי מיל מענטשין עס קופען צו מיר עסין אלע סאג אויב זיי זינען גיט קראנק, זיי באנקען מיר פאר די גוטע עסין וואס איה גיב זיי איז גיט דער פעלער אין די עסין דער פעלער איז אין דעם מענטש, דער מענטש וואס איז געווען איז די עסין געווען פאר אים, און דער מענטש וואס איז קראנק סאכט איהם דאס עסין נאך דער קראנק אז ער קען שפארקן אין דעם בוך מין דעם עסין זענען דא צוויי כוחות געווען צו סאכין און קראנק צו מאכין, דאס זעלביגע צוויי כוחות זענען דא אין די תורה, דער צדיק וואס הייס די תורה איז ביי אים די תורה אפס צום לעבין, און ביי דעם רשע איז די תורה אפס צו שארדיגן, איז איינגעוויקעלט אין די תורה דער קרויס און דער שפעקין, אדער אברויש צום עסין אדער אשפעקין צום שלאגן, נאך אלע געשינען מיר אין די תורה וועלכע עס

אוי איינגעוויקעלט אין די תורה און מצות, די גמרא נאנט דער מענטש וואס הייס צו זאגן קידוש שבת אויף וויין נעמט ער וזכה ויין צו האבן פערסער וויין, דער מענטש וואס הייס די מצות ציטת נעמט ער וזכה ויין צו האבן שייגע קליידער, און אויף איז געווען מצות איז איינגעוויקעלט אדרכה וואס די מצותה בריינגט צו דעם מענטש אויסער דעם שבת וואס דער מענטש נעמט האבן ווייל ער איז מקיים זיי מצות, און אויף איז בייא אעבירה, יעדער עבירה בריינגט אקללה אויף דעם מענטש וואס מוהם די עבירה, אויסער דעם שפראך וואס ער נעמט האבן ווייל ער האט מירד גיווען אין הקב"ה און ער האט גיט גיטאון וואס הקב"ה האט גיבאטן, דאס נאנט דער סדרש דער ברויט און דער שפעקין זענען גינעבין גיווארין פון הימקעל איינגעוויקעלט דער ברויט איז איינגעוויקעלט אין די מצות און דער שפעקין איז איינגעוויקעלט אין די עבירות, ווי משה רבינו האט גינאנט צו די יודין זעה איה גיב פאר אייך ודי תורה וואס אין איהר איז איינגעוויקעלט ברכות און קללות, די קללות וועלין אליין קופען מן די עבירות און די ברכות וועלין אליין קופען מן די מצות :

(כו) את הברכה אשר השמעו וגו'. למשל אדראקאר איז אפמאהל געקופען צו אקראנקין, און ער האט דעם קראנקין שפארקטן אלע ערלייא עסיגווארג, ער זאל זיך נאר

אלהכון ותסמון מן אלהיך
 אלהיך די אגא מפקד
 יהבון יקא דין למתן
 בתר מענת עממיא די
 לא ידעתון: כס ויהי ארי
 אלהכון ותסמון מן אלהיך
 אלהיך די אגא מפקד
 יהבון יקא דין למתן
 בתר מענת עממיא די
 לא ידעתון: כס ויהי ארי
 אלהכון ותסמון מן אלהיך
 אלהיך די אגא מפקד
 יהבון יקא דין למתן
 בתר מענת עממיא די
 לא ידעתון: כס ויהי ארי

רשוי

אשר תשמעו: (כח) מן הדרך אשר אנכי מצוה
 אהבכם היום ללכת וגו'. הו' למדת כל העובד ע"ה
 הרי הוא ג' סר מכל הדרך שלטונו ישראל. מכלן אמרו כל
 ד המודה בע"ה ככופר בכל התורה כולה (ספרי):

שפתי חכמים
 וסקלס אס לא ששטמו זמלת אשכ משמט שיטמרו כודלו וז' א
 דסס סכל כידו שמיס חון מירלס שמיס וסמלס לא שיטמו ומתן
 אשכ ששטמו סל מנח כו'. וכוס יתורן מנ סלס ס' מלח סכל
 בעקוס אס כמו שפכש' גבי ומולסן אשכ סולדת אס חוליד
 סור מדלס כחכר אס כמו דכחיו וסקלס אס לא ששטמו סיס לו
 לכחוב ג' א' אס כיון דחד מיניס סור ומדשינס סכ' וכסס גבי
 קללס אס וגבי כרכס' אשכ אט' דמרכיוס' לו אס סס מל כרחה לריכיס
 אנו לפכס דסחי אשכ מל מנח אשכ ששטמו ודו' א'. וכוס
 יתורן קושיס סרס' ססדסס לא סכס' אשכ ססו ססו ססו ססו ססו
 אשכ: ג' מנסי סל ססרס ס' ככ' ססרס דכ מל ססרס ככ' ססרס
 פסכר ססרס סל ססרס ס' ככ' ססרס ככ' ססרס ס' ככ' ססרס ככ'
 ענין ראיות הכרבות וכו'

כסס מכל יסורי עה'ו. לו יאמר כלס אנכי כחון נותן לפניכס סוס
 כרכס וקללס. יס להבין מהו סוס, וכו' סוס סול נותן לפניכס סוס
 סכרסס וסקללס, סלל סכרסס וסקללס יסיו כחוניס כסר סיכל
 וסכס גריוס, כסביכסו ישראל ללכ' א' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 וסמקל יסנו כרוכיס מן שמיס, וס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'

פירוש לתורת אלהים
 אס לא השמיט אויב איהר וועט גיט צו הערין אל
 מצות י' צו דיא מצות פון אייער גאט וס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
 איהר וועט אפ קערין פון דעס וועג אשר וואס איה
 גיבויס אייך היינט ללכת צו גיין גאד פ' פ' פ' פ' פ' פ'
 עבודת פוכבים אשר לא יבקעס וואס איהר קענט
 זיין גיט. פון דיאן לערנען אינווערע חכמים
 דער מענטש וואס דינט עבודת פוכבים אז
 גלייך וויא ער גייט אנוועק פון דעס גאנצין וועג
 וואס די ישראל'ענען גיבאטין גינארין: (כס) והיה
 אונ עם וועט זיין י' ג' איהר י' איהר אז ריין גאט

משלי חכמים
 אונ משה כיס זיין זכות האם אראם בעברייגנט פאר די יודין
 דעם בן, אונ מוס רעם בן האם ער זיין געשפייזט פערציג
 יאהר אונ די הייליגקייט פון דעם בן האם זיי געהילס ויערע
 גשמות, אז משה האם גינעהן ער דארף שפארבין אונ אז ער
 וועט שפארבין וועט שוין קיין בן זיין אונ די יודין וועלן
 אריין קיפען אין ארץ ישראל אונ וועלן עסין די פרוכטין פון
 לאנד, אונ דאס קען זיי שארין באבין ויערע גשמות ווי דער
 פסיק זאגט ואל כל שקבע ודשו ופנה אל אלהים אהרים ער וועט
 עסין אונ וועט זאס זיין אונ וועט פעם ווערין אונ וועט ריען
 עבירה וזהו האם משה גיזאגט צו די יודין זעה איך גיב פאר
 אייך היינט אברכה אונ אקללה, איך גיב פאר אייך דאס לאנד
 קנען, את הברכה אשר השמיט, אויב איהר וועט הערין די
 מצות פון הקב"ה וועט ארץ ישראל זיין פאר אייך אברכה,
 איהר וועט עסין אונ פריקען אונ אייערע קערפערס מיט
 אייערע גשמות וועלן זיין געזונד. אונ אויב איהר וועט גיט
 וועלן הערין די מצות פון הקב"ה, וועט איר קיפען ביז עס
 דייען עבירה וזהו וועט די לאנד זיין פאר אייך אקללה, וייל
 די לאנד קען גיט פארפראבין די זינדער:

דערנערין פיס די מעדיצינען וואס ער גיט אים, עס איז אזוי
 אנוועק געגאנגען אלעאנע צייט, מיט אפאהל האם גיפראסין
 דער דאקטאר אליין איז געקומען זיין צייט צו שפארבין אונ
 ווער עס זאל רעם קראנקין געבין אנעלעקע מעדיצינען ווי ער
 דאס אים גיבען איז אין די שפאם גיט דא אונ ווייס ארום
 די שפאם איז אייך גיט דא אזוי אראקסאר וואס זאל וויסען
 זיין קראנקייט אונ זאל אים קענען געבין אנעלעקע מעדיצינען
 ווי ער דארף האבין, האם ער דאקטאר גיזאגט צום קראנקין
 איך וועל ריר געבין איין מעדיצין אשפענדיגען אז דו וועסט
 דעם מעדיצין היפען צו געפען ריקסיג ווי איך זאג ריר וועסט
 קענין אלץ עסין אונ פריקען אונ אויב דו וועסט דעם מעדיצין
 גיט היפען צו געפען ריקסיג ווי איך זאג ריר, אונ דו וועסט
 דאך געוויס עסין אונ פריקען אונ גאך מיט סערנדיגען וועסט
 געוויס שפארבין, דאס זעלביגע איז גינען ביי הקב"ה מיט די
 יודין, ווען הקב"ה האם ארום גענומען די יודין פון מצרים
 אונ ער האם גינעהן זייערע גשמות ווענען קראנק האם ער
 געשיקט צו זיי אראקסאר משה רבינו ער זאל היילן זייערע
 גשמות, דאס ערשטע האם מען זיי פארפראסין אלע עספינארג

ועל ידך יתקן לארעא
 די את עליל פסן
 למירתה ותתן ית
 מברכיא על פורא
 דגרוים וית מלמטיא
 על טורא דעיבדי ל הלא
 אינון בעברא דירדנא
 אחורי אורח מעלני
 שמשא בארע פגענא
 ת"א ונתחם את . סוטס לו : סלס
 סמס . פס לב לג :

יבואל יהיה אלהיך ארץ הארץ
אשר אתה בא שמה קרשתה
ונתתה את הברכה עליה גרויים
ואת הקלה עליה עיבר :
הלא יהמה בעבר הירדן אחרי
דרך מבוא השמש בארץ הכנעני

בעל המורים

לס נס פשמנו ובכרכה אמר פסן פשמנו וכל אמר לס כל
 פסק ואמר אשר על אשתי שנאמר אשרי לרס שונע לי : את
 סכרס לס פשמנו . ס"ח טורס . שוכוח החורס יבול
 סכרכות : (ל) סלס פסס בעכר סידן . ס"ח סדן : לפי פסן פסס
 סיו פניס על ידו שהיו מלמס להס הדך ועסס פסן סכניס
 לכן כרין ליתן לסס סיונן . סכסן פחיל ומסיוס
 רש"י

רשבים
 גריונים ואת הקלה וגו' : (כט) את הברכה . שתהיה
 על הר גריונים על תנאי אשר תשמעו אל מצות ה' וגו'
 (ל) אחרי דרך . הרי הם כמו שני פשוט . אבל בשביל
 שטעמו של דרך באות ראשונה . נעשה שומר מהפך :
 מבוא השמש . שקיעת השמש , כלומר דרך המערב :
 שפתיה חכמים

סוכס כולס : ח כלומר הלויס סככרס ישרל ולס סיה קלי
 על סכרס מפס למס כחי ובחפס וכרי לין פס מפסות סלס
 קלי על הלויס כלומר ובחפס את סככרס לישרל וסו הלויס .
 וע"ל דלי קלי על סכרס מפס א"כ יסו כל ישרל סוכניס
 סכרס ולינו כן סכרי כס' כי חכל כחי סוכחי סכרס סס
 הלויס לגדס אלס סליוו סול לל ישרל פסס ימני הלויס
 סככרס כלפי הר גריונים לכל לל מפני שאין נוסל פס לי נמיס
 פי מלינו וכן על דלס ספיר ספירוס ג"כ כסס . סלס"ס :
 ו דכחי סכרס פי חכל פסס סכריס יעמדו על הר גריונים
 ושכס סכריס ככר מיל א"כ ג"ג ישרל סיו מועדיס על הר
 גריונים וסלויס לין סכריס עמדו וספוי פניס ומסו סכרס
 כרוך הלויס וגו' אט"ס על פסס כס' כי חכל כקלס רכ ארוב
 סלס אכר יפסס פסל ומסכס וגו' אכל לל נאמר כרוך סלס וגו'
 מ"ג כיון דכחי סכרס ס"ג פס"ס פס סכרס ומסכרס
 סיל ספסו חלס סכרס : ו כ"ל סלס כל פקוס סכוכ סלס
 מפסע סהיו סוכר דכר כפ"ג נבי סכרס ושכס סלס סול אמר לי
 סוכרו סלס סול כרס כני פמון ספירוס לססוק וללמס דכר
 ומתין נתן לסס סיונן כס' לכן כחי סול : ח פי' מלס אחרי דכס
 ומלס כלויס על זס מפסס ספקלס סוכריס על זס פסס שני דכרי
 שנקדו כשני פמניס כוי : ס פי' על פחרי יו"ד סכריס
 מופנ ככו פס"י סכריס פמניס דכ"ג ס"ח סוכר אחרי סול
 מופנל פמס ומלי ככו נבי סכרס אחרי סוכריס סלס ופסס
 מקווי ככו סכ"י פי' וסול דכר כפני עלמו כללו אמר סלס פסס
 בעכר סידן כרסס וכלסו למחוק ללד מלס סכרס סול כלל
 מפרס : ב פסס סול סכר מפספניס סככרס סוכריס ופססיק
 סכריס סלס סכריס : ל כפסל סול ספקלס כלסינו יסיד :

ענין ראיית הברכות וכו'
 כרוך כשתי סוכריס , נמלס יש למס שני מיני סכר , סכר
 נשמי ושכר כומי , ושני מיני פמניס , פמס גס"י ופמס
 כומי . וסו פמנ מלס לישרל כלס אנכי נתן למניס סיוס
 סכרס וקלס . כ"ל סיוס חיקך פקיוס פמניס יסיוס לכס סכרס
 וחיקך כשתי סוכריס יסיוס לכס סקלס , את סכרס אמר
 פשמנו אל עלוס וגו' , וסקלס לס לל פשמנו וגו' , וסיו פי
 לותרת אלהים

פמלס פס פמלס , זס ככר פס"ו . וככו כן כפלס פמס
 פכריס , חיקך פס פסיי סוכריס סכר פס סוכריס פמנ
 סוכריס כעס"ו , ושכר סמלו על אשר עסס רלון סכ"ס ,
 ופמס סוכריס על אשר מרד סכ"ס , זס פסכר זס פמנ
 לינו כעס"ו רכ כעס"ג . וסו מלמס סכרס סככר וספקל
 פיסו כוכיס מן פמניס , סככר כרוך פסיי סמלו , וספקל

נועם דיה גריונים אל הארץ צו דעם לאמר אשר
 אשה בא ונאם רואם נועקס דארם קוקען צו ירשן
 זיא ונתתה זאלקמו געבין דיא גענמשערס על הר
 גרוים אקענין דעם בארג גרוים ואת הקלה אונ דיא
 פלוקערס זאלקמו געבין על הר עיבל אקענין דעם
 בארג עיבל . רשי שרייבט דיא לויס זענען
 געשטאנען צווישען ביידע בערג אונ האבין
 גיקערט ויער פנים אקענין דעם בארג גרוים
 אונ האבין אן גיהויבין מיט אקרבא אונ האבין
 גינאנט ברך הויט אשר לא משה פל גיגענקשט זאל

זיון דער מענש ונאם מאכט גיט צורות עבודת
 פוכבים וספכה אונ גיט גינאקענע עבודת פוכבים
 אונ אלע ארוים ונאם שטייט אין פי חבא האבין
 זיי צום ערשטין גינאנט מיט דעם לשון ברך אונ
 דער נאה האבין זיי גיקערט ויער פנים אקענין
 דעם בארג עיבל אונ האבין גינאנט פאר פלוקט
 זאל זיון דער מענש ונאם נועם קארן די עבירות
 ווי עם שטייט אין פי חבוא : (ל) חילא חיקך דיא
 צוויי בערג זענען געבן תרבו אויף זענער זייט
 ירדן אגרי זייט פון ירדן נהר מבוא השמש אויף דעם

פירוש
 פמלס פס פמלס , זס ככר פס"ו . וככו כן כפלס פמס
 פכריס , חיקך פס פסיי סוכריס סכר פס סוכריס פמנ
 סוכריס כעס"ו , ושכר סמלו על אשר עסס רלון סכ"ס ,
 ופמס סוכריס על אשר מרד סכ"ס , זס פסכר זס פמנ
 לינו כעס"ו רכ כעס"ג . וסו מלמס סכרס סככר וספקל
 פיסו כוכיס מן פמניס , סככר כרוך פסיי סמלו , וספקל

הפונגי רחמי מעשק פי לא תילאי וממהותה פי לא-
 תקרב אליך: ה הן גור יגור אפס מאותי מי יגור אתך
 עליך יפול: ה הן אנכי בראתי תרש נפח באש פחם
 ומוציא בלי למעשהו ואנכי בראתי משחיתת לחבל:
 דאעקא ליה ירושלם בגינה יתקמו: (ו) ה הן אנה בריה נפחא נפח גור בשיחורין וספיח קנא לצוהריה
 נאנא בריה קחבלא לחבלא:

תפגני אתרחמי מעשקא
 ארי לא תרחלין ומהבירא
 ארי לא יעול עליך:
 ה הן אנה בראתי תרש
 ליה נלחט עסיה לסופא
 סלבי עמסניא דמחפנין
 דאעקא ליה ירושלם בגינה
 נאנא בריה קחבלא לחבלא:

מצודת דוד

בכונה ככל מוסד: רחמי מעשק, חסיס מכוסתה מן ס: וספיח
 אשר לא פירש מוס כלל וכלל: ומעמסה, וספיח מכוסתה
 מעמסה כי לא סוכל לסמקרב אליך וספיח ס"כ מכוסתה מעמסה:
 (ס) סן גור יגור, כלמטה יתס ויסקד מי סכוס נסדר ונסכר
 עמי: מי גר סקר, מי ספיח לו סנר ומריככ סנר סוס יפול
 פניך לסכונ סנר לסיוס סר למסמסן: (ו) נפח באש פחם.
 מנשכ באש סולחז סנחלים כדוים וכדמירס יסס: ומוליח כלי
 אשר מעסוכו כעכור: וסלבי נרסתי מעמסה לחבל, ככלתי אש
 וסלבי נרסתי מעמסה לחבל, ככלתי אש סכסול, כ"ל אפי
 וסלבי נרסתי מעמסה לחבל, ככלתי אש סכסול, כ"ל אפי
 וסלבי נרסתי מעמסה לחבל, ככלתי אש סכסול, כ"ל אפי

דעם פירוש עברי מיישש נעמינמ מען בייא דער תפארה פון דער וואך .

כתובים תהלים ו

לחשק מוסד ומלכות דוא שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה ריסדא אד
 אדנ אדני נפש אדני רוח אלה דלת נון יוד נשמה המלכות יו רז וו הו חיה יחידה דיסד ירקה חיה יחידה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשיח:

א קימה יהוה ו באפה הנשא בעברות צוררי ועורה אלי
 משפט צוית: ב נעתת לאפים תסובבה ועליה למרום
 שובה: ג יהוה ידון לעמים שפמני יהוה בצדקי ורחמי
 עלי: ד יקראו כע ו רשעים ותכונן צדיק וכתן לפות
 וקביות אלהים צדיק: ה מגני על-אלהים מושיע ישראל:
 ו אלהים שופט צדיק ואל ועם בקליוס:

נישפבלון צדיקי ובסון לבדי וכליון אלהא וקאה: ח תריסי על אלהא פריק תריצי לקא: ו אלהא
 ביקא נפאה ובהקוף רגיו על רשעי קל יוקא:

מצודת דוד

(א) קימה ס"י, כ"ל סס כי לא ססלתי כסולין סן אפי עקס
 דין עליו ועל אטניו סך קוסס ס' כספן וכנסת כנס סמילס
 פכרס על צורכי סלמסות (כי כסמק"ס מוסס דין כלוס"ע סול
 סחנשא ומסמלס): ופוכס עלי, וסלי פוכרס כח כוכוס לססנכר
 פליסס למסות כסס נקס סמספס אשר לויס וגזרס פליסס כ"ל
 פ"י יכיס נקס סמספס: (כ) ופדס, וספ סס עדת סליוסות
 ססככ למחול סחריך לסושיע לס סזכ למרוס כעכוכס לסס: סק
 עמסס וסל ססן סליס: (ג) ס' ידיו משיס, כסמדין ססמסיס
 כעספס סרלוי סו ססוע סוחי כפי לנדי וכסומי אשר על כ"ל
 ספסלי לפי ספספסיס מוכיסי וסן ססמסליס סספס ידן: (ד) יגמכ
 ס"ה כס סרספסיס עוסיס יקסנ מ"סיס לכלוסס מן ספולס וסס סלדיק סמון לסיוס סמנר על כנו וסמיס: וכסן סלל
 ספס סללסיס סמון לכוס וכליוס על סלדיק יודפס כי לכוס עלס סנר: (ס) מושיע, לפי ססוס מושיע ישיי לכ: (ו) סוספ
 לדיק, סוספ סמספ סלדיק וכוספ ככל יוס על סמריסיס לו:

פירוש ע"ם

(א) קימה ח באפה דוד כמלה פעם בייא הקב"ה
 שמיא-אויף מיט דיין פעם הנשא בעברות
 צוררי דוא נאלקט ריך דערבייבין מיט בעם אויף
 ביינע שונאים ויעה אלי משפט צוית אונ דערנועק
 פון טייגעןועגין דעם משפט וואס דוא האקט
 שוין לאנג גיבאטן צו שטראפן דעם קענטיש
 וואס מוהט שלעכט צו ויין חקר: (ב) נעתת לאפים
 הסובבה ריא סאן וסאמלונג פערקער וואס ווילען
 מיר סאהן שלעכטס, נענען יי דאך פאר וסמולט

המפריש מקצת תרומה ומעשרות. כגון שהיה לו מאה סאין עבד והוליא מהם סאה תרומה וזדעמו להפריש עדיין השאר חוזר ומוליא מאותו הכרי עלתו עד ג' ע'סלים ב' סאין כששור התרומה והטבל הוא שיעלה בידו ולא יעזב מתוקן: אבל לא למקום אחר. חס יש לו ק' סאין אחרים של עבד אינו יכול להפריש עליהם מחלו שהוליא מקצת תרומתן (א) ולגבי אחרים תלין דלמא מן המתוקן הוא מוליא עליהן ולא מן הטבל שבו ורבי מאיר שרי חף למקום

(ב) וילא ממקום אחר וחס גידסת הכ"ע ופירשו שנין שוליא סבדומה פ"ו שהפריש עניים וניה ולא יפריש פלו ממק"ט: (ג) וילא כ"ע דהדיק הסבון אינו פטור למת לפני אלא פטע עשיריות פססטה מפריש ג"כ אופן פ' סאין ופסיריח פסס:

המעשרות וראה הפועל את כע"ה טתן ממגורתו סאה לבן לוי וסאה לעני. רמ"ח דאזתו פועל יכול לאכול מן המגורה שמה סאים דמסתמא כחורת מעשר ראשון נתן ללוי וכתורת מעשר עני נתן לעני והרי יש כחון' סאים מהוקנים ומעט יותר (ג) וחטפ"י שלא ראהו מפריש תרומה גדולה לא נחשדו ע"ה על התרומה: וחב"א. לא הפריש כה"כ אלא לפי השכון סעודה זו שרואה הפועל לאכול אלא והשאר מתנה בעלמא הוא דיהיב ללוי ולעני הלכך אין הפועל יכול לאכול אלא עד שיכלו ה' סאים כדברי ר"מ חלל חומה סעודה שהיה לו לאכול אלא ותו לא. פ"י אחר נתן סאה לבן לוי וסאה לעני והלכו להם וכשכח להפריש שמה סאין מן המגורה ולאכול אותם על סמך השני סאים שנתן לבן לוי ולעני אינו יודע אם אותו שני סאין קיימים חס ללו רמ"ח מפריש ה' סאין ולאכול על סמך אותו שני סאין שנתן לבן לוי ולעני בחזקת שהן קיימים: וחב"א אינו מפריש אלא לפי חשבון.

פירק ד' א' המפריש מקצת תרומה ופשיטות ונען איינער האם הונדערט סאה תרומה, דארף ער געבין פון זיין צווייט סאה תרומה און צעקן סאה מעשר און ער האט דער ווייל נאר ארויס גינגען איין סאה אויף תרומה און פינף סאה אויף מעשר ונען דאך נאר גימעשרות גינארין פופציג סאה סוציא סמני תרומה עליו קעגן ער נאכדעם ארויס געקען נאך אסאה אויף תרומה און פינף סאה אויף מעשר אויף דיא אנדערע פופציג, און קען זאגט גיט סאמער וועט ער איצט געקען די תרומה און מעשר פון די פופציג וואס ונען שוין גימעשרות גינארין וועט עם זיין מן הפטור על החיוב, ווייל ער מעשרות דיא זעלבניג הונדערט האט קען איהם מהיר גינען צו געבין די איבעריגע תרומה און מעשר פון די זעלבניגע תרומה אבל לא ספקים אחר אקער נאכדעם וויי אר האט ארויס גינגען דעם ערשטען סאה תרומה אדער די ערשטע פינף סאה מעשר, ווייל ער אפ שיינען פון די תרומה תרומה און מעשר אויף אנדערע תרומה, סאר ער גיט, ווייל סאמער וועט ער געקען די תרומה און מעשר פון דיא פופציג סאה וואס ונען שוין גימעשרות גינארין, גיט ער דאך מן הפטור על החיוב, רבי

פירוש ע"ט
שלקעקסט ואל פארלענדן דיא רשעים, יתכונן צדיק וועט דער צדיק געשטארקט ווערין יבמות לבות יבליית אלהים צדיק הקב"ה פרוקט דאך און ווייס די הארצער און דיא נירען פון דעם צדיק, ווייכמו דאך מין גערעקמייגקייט: (ה) קניני על אלהים מין קעשיצונג איז אויף הקב"ה שישג ישרי לב ער

העלקסט דיא קענענשין וואס האבין גוטע און פרוקע הארצער: (ו) אלהים שופט צדיק הקב"ה משפט דעם צדיק ואל יזעם און ער משפט דעם קענענש וואס דערצערונגס הקב"ה, און דער משפט איז בכל יום אלע קאג:

הקיימים אם כל השני סוף קיימים מפרש עליהן ח' סאים ומעט יותר ואם אין קיימים אלא חזין אינו מפרש עליהם אלא ארבע סאים לפי חשבון מה שנמצא מהן קיימים כך מפרש עליהם ולא יותר (ג) והלכה כחכמים: ג עין

יפה אחד מארבעים. חשבון: ג שיעור תרומה עין יפה א' [ח] מארבעים. ב"ש אומרים [ב] משלשים. והבינונית [ג] מחמשים והרעה [ד] מששים. תרק ועלה בידו אחד מששים תרומה [ה] ואין צריך לתרום. חזר והוסיף חייב במעשרות. עלה בידו מששים ואחד תרומה ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד, במדה ובמשקל

למד לדכריה עין רעה ובינונית אף על גב דלא חני לה כמתני: ועלה בידו אחד מששים. כגון שתרם מאומד ועלה בידו אחד מששים והוא עין רעה: חזר והוסיף חייב במעשרות. דכבר נפטרו ואין שם תרומה חל על מה שמוסיף הלכך התוסף הזאת היו טבל גמור ותיבת כמעשרות: מששים ואחד. כגון שהיו בכרי ששים ואחד סאה ועלה בידו סאה אותה סאה תרומה: ויחזור ויתרום. כמו שהוא למוד (אם הוא רגיל) להרוג אחד מס' יפרש עדיין אחד מששים כסאה ואם הוא רגיל לתרום אחד מל' ובמשקל. כלומר אותו מותר שהוא תורם מותר לתרום כמדה ובמשקל ובמנין דלא אמרו לתרום מאומד אלא כחלת התרומה: אף שלא מן המוקף. דסבר ר"י דל"ג לתרום מן המוקף אלא כחלת תרומה ואין הלכה כרבי יהודה:

(ג) כלומר ואינו יכול לסמוך שכולם בחוקם קיימים אלא לחך שיחזרו לו כמה קיימים ולפי מה שנחזרו לו שקיימים כך יפרש עליהם ול"ד לזאת כסוף ס"ג דגיסין סמיט פירוש כו' מפרש עליהם בחוקם שסן קיימים דפסס פירוש אלו כלל נשארין ואין כלן חשש שחכלו אלא שמת לאכדו ולסל לא קיישינו דלא שכיח שכל סבל סבל שנוספים להחריט ללוי ולמטי יש לחוש שמה שכללנו: [ה] מאלכריים. דכתיב (יחזקאל סה) זמח ספריה אשכ פרימו ששים סליפה מחומר ספסיס וששים סליפה מחומר סמוריס וחומר ששים ספין וליפס ג' ספין נמלל ששים סליפה חלי

סאה וששים סיינו כ' ששים חן כ' ששים על חד ששים סוי סלס ומלח לנ' חומרים לחומר חסיס ולחומר סמוריס סוי סלס מלכריים ידיו: [ב] משלשים. דכש כ' ששים מחומר דסיינו סאה מל' סלין: [ג] מחמשים. דכתיב (במדבר לא) מעמילת בני ישראל תקח אחד לחזו מן סהפשים כל מה שחלס לחזו הכי סוף כזס מה זס מל' אף שחלחו בעקוס לחכ מל' וסיינו עדס בינונית ססיס כדוד בני פלס: [ד] מששים. דדרשינו נמי ששים סליפס מחומר חסיס לפוריה וששים סליפס חלי סלס וכו' סלס חלק ששים מחומר ססול ל' ספין: [ה] אן כו'. דליכא ספידל לכל סביס דלי סיפס דכשיעור סוי מרומס ולי"כ נמלל

נמלאו דכשאלו עדיין ו"א סאים אלא נתרמו: במדה ובמשקל. כלומר אותו מותר שהוא תורם מותר לתרום כמדה ובמשקל ובמנין דלא אמרו לתרום מאומד אלא כחלת התרומה: אף שלא מן המוקף. דסבר ר"י דל"ג לתרום מן המוקף אלא כחלת תרומה ואין הלכה כרבי יהודה:

די ביקעל תבואה וואס ער האט צו גלייגט איין תרומה און ער מוז פון דעם ביקעל געבן מעשר צום לוי אזוי וויא פון דיא נאנצע תבואה זיינע נער דארף געבן תרומה איינס פון פערציג מיט איין קאהל אָבער גיט ביקלאך (ניין) זלף בידו מששים ואחד אויב ער האט גיהאט איין אונז געקציג סָה תבואה אונז ער האט גינאָקען פון זיי תרומה אָן אַקאס נאר ער האט אָפּ גישאַצט. אונז נאָכדעם האט ער גיקאָסטן אונז עס איז גינען איין קָה האט ער דאָך אָפּילו וויא אַען רעה אויך גיט גינעבין (ונארום אַען רעה גיט איינס פון זעקציג אונז ער האט גינעבן איינס פון איין אונז זעקציג איז דער דין תרומה ויחיד ויהיה דאס איז תרומה נאר ער דארף געבן תרומה נאך אַקאהל קבות שהוא למד אזויא וויא ער איז גיוואהנט. אויב ער גיט אלע קאהל תרומה איינס פון זעקציג, איז דאך נאר געבליקען איין סָה וואס ער האט פון איר גיט גינעבין תרומה, זאל ער געבן אַזעקציג חלק סָה תרומה אויף דער סָה, אונז אויב ער גיט אלע קאל איינס פון פופציג איז דאך געבליבן זעבן געבן אַזעקציג חלק פון די זעלף סָה, אונז אויב ער גיט אלע קאל איינס פון פערציג איז דאך געבליבן איין אונז צוואנציג סָה דארף ער געבן אַזעקציג חלק פון איין אונז צוואנציג, נאר ווייל מן התורה איז דאך שוין אָפּ גישיידט גינארין תרומה פון נאנצין, דריבער דיא תרומה וואס ער גיט איצט נאך אַקאל מעג ער געבן בַּהּד מיט אַקאס וּבְמִשְׁקַל

נאר די איינע קענדה וואס דער אַרבייטער דארף איצט געבן. אונז וואס ער האט גינעבן דעם לוי אונז דעם עני אַנאַנצע קָה האט ער גמיינט נאך דעם חשבון וויפיל מען דארף מעשערן די איצטיגע קענדה וואס דער אַרבייטער נועט געבן זאל זיין מעשער, אונז דיא איבעריגע האט ער זיין גיט גינעבן פאר מעשער נאר ער האט זיין גישיידט דעם לוי אונז דעם אַרעם מאן, דריבער טאר דער אַרבייטער גיט מעהר געבן נאר די איינע קענדה: ג שיעור תרומה וויפיל מען געבן תרומה צו יפה אהת מארבעים איין גוטע אויב וואס הייקט ער פארציג דעם פהן גיט ער איינע פון פערציג, בית שמאי זאגן משלשים איינע פון דרייסיג והבינונית מששים אונז איין קייטעלער קענטיש ער איז גיט נאָר אונז גיט קילר, גיט איינס פון פופציג והרעה מששים אונז איין שלעכטער אַקאַדער גיט איינע פון זעקציג תרם ועלה בידו אחד מששים אויב דער קענטיש וואס גיט אלע קאהל תרומה איינס פון פערציג אָדער איינס פון פופציג האט אָפּ גישייט תרומה אונז האט גיט גיקאָסטן וויא דער דין איז תרומה טאר מען גיט מעקטין נאר ער האט אָפּ גישאַצט די ביקול וואס ער האט גינאָקען פון די תבואה פאר תרומה אונז ער האט גמיינט אז דא נועט זיין איינס פון פערציג, דער נאך האט ער גינעבן עס איז נאר איינס פון זעקציג תרומה ואין צורך לתרום איז דאס גוטע תרומה אונז ער דארף גיט אָפּ שיינען נאך אַקאל תרומה חזר והוסיף אויב ער האט אָבער צו גלייגט צו די תרומה נאך תבואה גיז עס זאל זיין איינס פון פערציג חייב במעשרות

מוקף . קרוב וסמוך וכמותו מקום עלמו : ד כדעתו של בעה"ב . לפי שיש תורם כעין ויש כעין רעה ויש
 כבינונית : פיחת עשרה . ותרם מלכעיס : או הוסיף עשרה . ותרם מששים : תרומתו תרומה . לכוין דכחלד
 משעורי חכמים תרם יכול למימר ליה אלף להכי אמדתיך : ואם נתכווין להוסיף . שיהיה יודע דעתו של בעה"ב
 וכלתכוין הוסיף אפי' אחת אין תרומתו תרומה : זה אחד מעשרה . ויכול לרבות ולהפריש תרומה הוואיל ואשכחון
 חולין שסופים הם מדומעים הם
 פתוחים וכן הם פיהם נמי
 סוף לפי שהם נאמר דכשישור
 סוף תרומה נמלא כמקום
 עמיקן ועמקם סגל מדומעים
 זכ"ס : ס"ג : ס"ט : (ד) עוד י"ג
 כדפי' ס"ג : כ"ט : דמ"ט
 דמתיסין כדפי' אליעזר כ"ג
 ד"שכל רשמי לתרום ק"ט
 ג"ס ז"ס יתכן גם כנ"ל והוא
 ג"כ כ"ט (ס"ח) ופי' יעשה
 לא כולם סגל חסות כמסור
 כו"ט : (ט) ירמלתי דו
 כלפי כ"ט ירמלתי חו"ט :
 [ו] משערים . לאשעפין דל

ובמנין . רבי יהודה אומר אף שלא מן המוקף :
 ד האומר לשלוחו צא ותרום , הורף כדעתו של
 בעל הבית . אם אינו יודע דעתו של בעל הבית ,
 תורם כבינונית אחת מחמשים . פיחת עשרה או
 הוסיף עשרה תרומתו תרומה . אם נתכווין להוסיף
 אפילו אחת , אין תרומתו תרומה : זה המרבה
 בתרומה , ר' אליעזר אומר אחד מעשרה בתרומה
 מעשר . יתר מבאן יעשנה תרומת מעשר למקום
 אחר . רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה
 תרומה . ר"ט ור"ע אומרים עד שישיר שם חולין :
 ו בשלשה פרקים [ו] משערים את הכלכלה .

יעשו תרומת מעשר למקום אחר ולא אחר יעשו תרומה למקום אחר לפי
 שאין תרומין שלא מן המוקף אבל תרומת מעשר מפרישין אותה שלא מן המוקף : מחצה חולין ומחצה
 תרומה . דסבר יכול אדם לפנות חיי כריו תרומה לכתוב ראשית דנגד דיו לראשית שיהיה כדגן (ה)
 ראשית הוא תרומה ודגן הוא הסירים : עד שישיר שם חולין . ולא כענין רק שיהיו סיריה גיכרין והלכה כר"ט
 זר"ט : ו הכלכלה . הכל שמודים בו להפריש המעשרות ותרומת מעשר שאין מפרישים אותה אלף במדה ובמנין

אָדער מיט אַוואַן וּבְנֵי אָדער מיט אַפְּאַל . רבי
 יהודה נאָמט נאָר די הַרְוָקָה וואָס ער נֶעֱמַט פֿון די
 הַבּוּאָה דאָס ערשטע קאַל באַרף זײַן מן המוקף
 נדאָס הייקט דיא נאָנצע הַבּוּאָה באַרף ליגען צווא
 זאָמען קשעת ער נֶעֱמַט פֿון זײַא הַרְוָקָהוּ אָבְדער
 אַז ער שײַדט אָפּ הַרְוָקָה נאָך אַפְּאַל נוי פֿרעער
 אײַז נישטאָנען אָפּ שלאַ פֿון חטקה אָפּילו די הַבּוּאָה
 נואָס ער נֶעֱמַט פֿאַר הַרְוָקָה ליגט גיט צו זאָמען
 מיט די אײַבעריגע הַבּוּאָה . אײַז אויף גוטע הַרְוָקָה :
 ד האַפּר לְשִׁלְחוּ צא ותרם ווען אײַנער נאָמט צו זײַן
 שְׁלִיחַ גײַא אונ גיב הַרְוָקָה פֿון מײַנקעווענין תּוֹמֵם
 כּדָּפִי שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת גִּיט ער הַרְוָקָה נאָך דעם ווילען
 פֿון בעל הַבַּיִת אַס אײַז יודע דעמו של בַּעַל הַבַּיִת אויב
 דער שְׁלִיחַ ווײַס גיט די דעה פֿון בעל הַבַּיִת אויב
 ער אײַז קאַרג אָדער גיט תּוֹמֵם בְּבִינְיַת אַתָּה מְחַשֵּׁים
 זאל ער געבן אײַנעם פֿון פּוֹקְצִיג נוי אַמִּיקְעֶלְעֶר
 קענענש גיט פיחת עשרת אונ אַז דער שְׁלִיחַ האַט
 פֿון צעהן ווײַנִיגער גיגעבן ער האַט גיגעבן אײַנעם
 פֿון פֿערציג או חוסיף גַּלְיָה אָדער ער האַט פֿון צעהן
 קער גיגעבן ער האַט גיגעבן אײַנעם פֿון פֿערציג
 תּוֹמֵם הַרְוָקָה אײַז דאָס גוטע תּוֹמֵם , וואַרום דער
 שְׁלִיחַ קען זאָנן צום בעל הַבַּיִת אײַז האַב גיגעבן
 הַרְוָקָה אַזײַא וויא אײַז האַב דײַך גיגעבן נואָס
 פֿאַר אַמִּיקְעֶלְעֶר דו בייקט אַס גיכרין להוסיף אָפּילו אַתָּה
 אויב דער שְׁלִיחַ האַט גיוואָקט וויפּיל דער בעל
 הַבַּיִת גיט תּוֹמֵם . נאָר ער האַט גיוואָלט געבן
 קעקער וויא דער בעל הַבַּיִת גיט , אָפּילו ער האַט
 נאָר גיגעבן מיט אײַנע קער אין תּוֹמֵם הַרְוָקָה אײַז
 דאָס גײַן תּוֹמֵם : דו מְפַרְשָׁה בְּתוֹמֵם ווען אײַנער
 זײַל אָפּ שײַדן הַרְוָקָה קער וויא קען באַרף נאָמט
 כּפִי אַלִּיעֶזֶר אָדער מְעַשֶׂה בְּתוֹמֵם מְעַשֶׂר ער קעג געבן

פֿאַר הַרְוָקָה בײַז אײַנע פֿון צעהן . ווײַל קען גע
 פֿינגט דעם נאָמען הַרְוָקָה בײַא אײַנע פֿון צעהן .
 דאָס אײַז תּוֹמֵם מְעַשֶׂר . קעג ער געבן פֿאַר
 הַרְוָקָה גְדוּלָה אײַז בײַז אײַנע פֿון צעהן גיט פֿאַר
 אַז ער האַט אָבְדער גיגעבן הַרְוָקָה קעקער וויא
 דער שײַער אײַז נדעייגט ער האַט גיגעבן אײַנעם
 פֿון ווײַנִיגער וויא צעהן . אײַז דאָך די אײַבעריגע
 גײַן הַרְוָקָה נאָר חולין אונ קען באַרף פֿון זײַא
 געבן מְעַשֶׂר . אַז ענען אָבְדער צומישט מיט
 הַרְוָקָה וויא זאל דער ישָׁרְאֵל קאַהן . דעם כּהֵן
 קען ער גיט געבן בְּמִתְנָה סאַמער נעמט ער דער
 פֿון גיט געבן מְעַשֶׂר . ער קען דאָס אַלִּיין גיט
 עסין ווײַל עס אײַז דאָך אויס געמישט מיט הַרְוָקָה .
 ער זאל דאָס מאַכין פֿאַר הַרְוָקָה אויף אַנְדֶּערע
 הַבּוּאָה . קען ער אויף גיט . וואַרום די הַרְוָקָה מוז
 זײַן צו זאָמען מיט די הַבּוּאָה וואָס ער גיט אויף
 אײַז דיא הַרְוָקָה יעשנה תּוֹמֵם מְעַשֶׂר לְמַקְוֵם אַתָּה אײַז
 דער דין די אײַבעריגע וואָס עס אײַז קער ווי דער
 שײַער הַרְוָקָה זאל ער געבן צווא הלוי וואָס ער
 באַרף געבן תּוֹמֵם מְעַשֶׂר פֿון זײַנע מְעַשֶׂר וואָס
 ער האַט , אונ דער לוי נעמט די אײַבעריגע געבן פֿר
 תּוֹמֵם מְעַשֶׂר . אונ דער לוי נעמט געבן צום
 ישָׁרְאֵל אַזײַא פֿיל אַנְדֶּערע הַבּוּאָה וואָס ענען
 חולין . וואַרום תּוֹמֵם מְעַשֶׂר באַרף גיט זײַן צווא
 זאָמען מיט די מְעַשֶׂר , רבי ישָׁרְאֵל זאָמט מְחַצֵּה
 חולין ימחצת תּוֹמֵם ער קעג געבן העלֶפֶת הַבּוּאָה
 הַרְוָקָה אונ העלֶפֶת חולין . רבי מרפֿון אונ רבי
 עקרבא זאָנן עד שישיר שם חולין ער קעג מאַכין די
 נאָנצע הַבּוּאָה הַרְוָקָה נאָר אַבִּיקוּל זאל ער לאָזן
 פֿאַר זײַך חולין : ו בשלשה פֿרקים מְעַשֶׂר אַתָּה מְחַצֵּה

וכמשקל כדתקן ואל תרכה לעשר אומדות אבל תרומה גדולה אין מפרישים אותה אלא מאומד כדחק לעיל: משערין את הכלכלה. לידע מה שיכנסו בה מן הפירות: בכבורות. בזמן שהפירות בכבור: הן במלואן והכלכלה מכילה מהן פחות ממה שהיא מכילה מהן כסוף הקיץ שכבר התחילו להטמק והן לטומת דקות: ובאמצע הקיץ. שכן מכושלות וליגים מזמקות הכלכלה מחזקת מן הפירות יותר ממה שמחזקת מהן כשכן מטכרות צמלואן ופחות ממה שהיא מחזקת כהן

כבבורות וכסיפות ובאמצע הקיץ המונה משוכב והמודר משוכב ממנו והשוקל משוכב [ז] משלשה: ז' ר' אליעזר אומר תרומה [ח] עולה באחד ובאה, ורבי יהושע אומר במאה ועוד. ועוד זה אין לו שיעור. ר' יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה, [ט] שהות למדמע: ד' רבי יהושע אומר האנים שחורות מעלות את הלבנות ולבנות מעלות את השחורות. עגולי רבילה בתרומה גדולה כדפרישית: ז' תרומה עולה באחד ומאה. סאה של תרומה שגפלה למאה סאין של חולין שהם בין הכל אחד ומאה נוטל אחת מהן ונותנה לכהן והשאר חולין כמו שהיו: במאה ועוד. אם גפלה סאה של תרומה לתוך תשעה ותשעים סאין של חולין ומהשווה לו שיעור הנזיל ויש כלן מזה ועוד משהו נוטל סאה אחת ונותנה לכהן והשאר חולין כשהיו: קב למאה סאה שהות למדמע. אם גפלה סאה של תרומה בתשעים ותשעה של חולין וקב יוחר שהקב הוא שתות לסאה של תרומה המדמעת שהסאה שבה הקיס או נוטל סאה אחת והשאר חולין כשהיו הכל אם היו החולין פחות מתשעים ותשעה וקב הכל מדומע וימכרו כלם לכהן כדמי תרומה חוץ מדמי סאה של תרומה שבה והלכה כרבי אליעזר שאין תרומה עולה בפחות מלמאה ומאה דסתם לן תנא כותיה בכמה דוכתי והכל מודים סאין התרומה עולה במאה כלכד וכ"ש כפחות ממאה דכתיב: בתרומת מעשר מכל חלקו את מקדשו ממנו דבר שהיה תורם ממנו אם נטל לחובו מקדשו והיו: ח' ממאה דממאה סאין מפרישין עשרה למעשר רחשון ומזיתן עשרה כלה לתרומת מעשר ואמר רחמנא שאם חזרה אותה כלה לתשע' ותשעה מקדשתו ועשה הכל מדומע: ד' האנים שחורין מעלות את הלבנות. חלטה של תרומה שחורה או לבנה שגפלה לק' חלטים של חולין שחורות והליין לבנות כולן

אפי' כשעדיין ביד ישהל כו'. ואי בעי מלי' מיתחיל טלס כו' לטיי כדכר שיש לו מפרישין כו' ומצרין ספ"ו דנדרים דליין דליכא מניה שיטל על הספרטה על אחי' לאתחילי טלס: [ב] פסית כו'. ויבאר לך (שלל הספטה לומר שגם אם

אין דריי צייטן אין יאר שאצט מען אפ די קארב נואם מען גיט מיט איהר קעשרות אונ תרוכות קעשר ווארום תרוכה גדולה קאר מען גיט קעשר קיין מען מוז נאר קעבין אפ גיטשאצט. אונ קעשרות מוז מען נאר מעקטין צו זעהן וויפיל פירות עם גייט אריין אין דער קארב. ווארום די פירות זענען גיט אלע קאר גלייך צבבורות וקסימות ובאמצע תמוז אין אנהייב וקער נוען דיא פירות נוערין צייטיג אונ דיא פירות זענען פול מיט ואפט גייט נוייגיגער פירות אריין אין קארב ווי אין מיפען וקער נוען דיא פירות זענען שוין איין גיטריקיגט. אונ אין מיפען וקער אז דיא פירות זענען נאר אביסל איין גיטריקיגט גייט אריין קער פירות אין קארב זיין אין אנהייב וקער אונ נוייגיגער וויא אין סוף וקער אז די פירות זענען שוין גוט איין גיטריקיגט. אונ אין סוף וקער גייט נאר קערה פירות אריין אין קארב, דריקער קעקט מען די קארב וויפיל עם גייט אין איר אריין פירות אין אנהייב וקער אונ ווי פיל אין מיפען וקער אונ וויפיל אין סוף וקער חסונה כשיבך דער נואם ציילט די תרוכות מעשר אונ די מעשר איז קעקער וויא דער נואם גיט אפ גיטשאצט והמודר משוכב סמנו אונ דער נואם קעקט איז קעקער וויא דער נואם ציילט והשוקל משוכב משלשין: אונ דער נואם נועגט איין נאר קעקער אפילו וויא דער נואם קעקט וקער ווי אלע דביין

ווי' חיים): ז' רבי אליעזר נאגם תרוכה עולה באחד ויטא אביב איין קאה תרוכה איז צו מיטשם גיטרארין אין הונדערט קאה חולין. איז צו נאמען הונדערט אונ איין קאה נעקט ער ארויס איין קאה אונ גיט דאס צום פהן פאר תרוכה. אונ די הונדערט קאה זענען חולין אונ איב זיי זענען גיטען. רבי יהושע נאגם במשך ועד אויב איין קאה תרוכה איז צו מיטשם גיט נוארין אין גיין אונ גינציג קאה חולין מיט נאך אביסיל, צו נאמען איז דא הונדערט קאה מיט אביסיל, נאר ער ארויס זעקען איין קאה אונ זעקען פאר תרוכה צום פהן. אונ דיא גיין אונ גינציג מיט אביסיל זענען חולין זענען אזוי וויא זייא זענען גיטען ועוד הן אין לו שיעור אונ קער ביסיל האט קיין שיעור וויפיל עם זאל זיין. רבי יוסי בן קשולס נאגם די ביסיל נואם דארף זיין קערה וויא הונדערט קאה ועוד גב למאה סאה זאל זיין איין קב קערה שתי' למדמע דם איז אנועקסטיל פון דר קאה תרוכה נואם האט. ד' אריין נעמישט: ח' רבי יהושע נאגם האנים אויב עם איז אריין גיפאלין אפי' פון תרוכה אין הונדערט פינגען וואם הייקט פופציג שווארצע אונ פופציג נוייקען פון חולין, איז דער דין שחורות מעלות את הלבנות אויב אנוייקע פינג פון תרוכה איז אריין גיפאלין קעלפין דיא שווארצע צו דיא נוייקע מבטל צו זיין דעב וייסין פינג פון תרוכה לזכות גפלה את השחורות

מאמרסם לכטלה שאם היה רוגה היה דורסן ומערבן הכל ביחד (ו) אם שחורה נפלה מעלה אחת מן השחורות ואם לבנה מעלה אחת מן הלבנות והשאך חולין כשהיו: עגולי רבלה. דכלות תלמיס הנדרסים כעגול: גדולים מעלים את הקטנים. אם יש שם ל' עגולים קטנים וכ"ה עגולים גדולים וא' מן הגדולים כשרים מן הקטנים ונפל לחוכו עגול קטן של תרומה מסייעות כולן לכטל וכן עגולים ומלכנים עגולים הם הנדרסות כעגול מלכנים תלמיס הנדרסות

יש נאחזי קב חלק ממאסה
 מדועם שפעלה כמו שהפירוש
 סוף כ"ה סוף חלה סוף
 סמוסך לריך שייס כל חולין
 גדי שייס שפוט סוף של
 פיוטה. הכ"ס: (ו) ואף כי
 לון מביטין איסור לכתולה
 כמשיכס כ"ס מ"ט ס"ח
 לטכנות נסיחור אכל ככה"ג

הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים. העגולים מעלים את המלכנים והמלכנים מעלים את העגולים. ר' אליעזר אומר. ר"ע אומר בירוע מה נפלה אין מעלות זו את זו ובשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו: כל כיצד נ' האנים שחורות ונ' לבנות, נפלה שחורה, שחורות אסורות והלבנות מותרות, נפלה לבנה,

נלוח רבוע כמין דפוס
 שטוסיס בו הלכניס
 מרכעות: ור"א אומר.
 אס שחורה נפלה השחורות
 אסורות ואם לבנה נפלה
 הלכנות אסורות וכן
 גדולים וקטנים ועגולים
 ומלכנים הדומין לאחתה
 לנכול לאכול אחרות וכיון
 דמותות הן אין מסייעות לכטל אכל אס חין ידוע אס שחורה נפלה חין לבנה נפלה חין זכנן כמסק
 חיסור מעלות זו את זו והלכה כר"ע: כל ביצד. לפרושי מלחיה דר"ע קלחוי:

אונ אויב עם איז אריין גיפאלין אשנארצע פייג פון הרוקה העלפין דיא נייקע צו דיא שנוארצע קבטל צו זיין רעם שנוארצין פייג פון הרוקה. אונ צר נעקט ארויס איין פייג אונ גיט רעם פהן פאר הרוקה אונ די איבעריגע זענען חולין זעלי דבלה פייגע צו זאמען ניט רעמענע אונ עם איז גימאכט פון פיר פייגען איין שטיק אקאליעקדיקע. נוערש עם געריפן עגולי רבלה, זאגט די משנה תנאים פלים את הקטנים אויב איינער האט גיהאט פוסציג עגולים קלייגע אונ פינג אונ צוואנציג עגולים גרויסע וואס יעדער עגול אנרויסער איז אזוי וויא צווייא קלייגע, אונ דיא עגולים זענען גינען חולין. אונ עם איז צו מישט גינארין אין זייא איין עגול אקלייגער פון הרוקה. העלפין די פינג אונ צוואנציג גרויסע עגולים וואס זיי זענען אזוי וויא פוסציג קלייגע עגולים צו די פוסציג קלייגע עגולים קבטל צו זיין רעם קלייגעם עגול פון הרוקה. ווארום דאס נוערש גירעקיגט וויא הונדערט קלייגע עגולים, אדער פאר קערט, ער האט גיהאט פוסציג גרויסע עגולים אונ הונדערט קלייגע עגולים. וואס יעדער צוויי קלייגע עגולים זענען גרויס וויא איין עגול אנרויסער ויהיבט עם צו זאמען הונדערט גרויסע עגולים אונ אויב עם איז צוא מישט גינארין איין גרויסער עגול פון הרוקה אין די עגולים פון חולין תקפנים פלזן את תנאים העלפין די קלייגע עגולים צו די גרויסע קבטל זיין רעם עגול פון הרוקה זעליס אויב ער האט גיהאט פוסציג עגולים ופייגען צוא זאמען גיטרעשען באייליקדיק אונ פוסציג מלכנים ופייגען צו זאמען גיטרעשען פיר באגמיג וויא אציגעל אונ זיי זענען גינען חולין. אונ עם איז צו מישט גינארין צווישען זייא איין מלכין פון הרוקה תנאים פלזן את המלכנים העלפין די עגולים צו די מלכנים קבטל צו זיין רעם מלכין פון הרוקה אדער עם איז צו מישט גינארין צווישען זיי איין

דבזו ר"א מחמיר. כהא דתינוק לטיל חבל כמאי דבעינא
 לחומר לקמן הוה איפכא: בדורם לימרא קציעות,
 ליערף של תלמידי יבשים של תרומה: ע"פ הכר. של
 חולין והרבה כדון יש וזון ידוע כחיה כד דרסה וככל

כד יש מאה ליערות של
 חולין אפי' אין כחן מאה
 כדון שרי ר"א וזף על פי
 שידוע הוא שהליערה של
 תרומה היא כפי הכד וחיה
 מעורבת עם החולין רחוק
 אותן כאלו נפרדו ממקומן
 ונתערבו החולין בתרומה
 ועולין בחדד ומאה ורבי
 יהושע סבר כיון דחיה
 מעורבת אין התחמיס
 מקיימות לבעל את העליונות

שלינו מרכס כסימך אלא פסנה סלימיר ממכות סיס
 ומסיידינדי לערכס ימד ככס"ג כ"ל דשרי נכסל לכסמס ור"א
 אסר. פירוש: [ו] וכו' ו', וסמסס: חכמו סמוס' זכסס (דף
 עג) דלל דמי דסמסמסו סיסס לזיסס לסיסס כסמס דישוע
 שמיססס סמסמסו סיססס מסוך סכככוס (וסמסס דר"י דכסלן לל

לכנות אסורות ושחורות מותרות. בשאינו ידוע
 מה נפלה מעלות זו את זו. [ו] וכו' רבי אליעזר
 מחמיר ורבי יהושע מיקל: י' וכו' רבי אליעזר
 מיקל ורבי יהושע מחמיר. בדורם לימרא קציעות
 על פי הכד ואינו ידוע איזהו, רבי אליעזר אומר
 רואים אותם כאלו הם פרודות והתחתונות
 [כ] מעלות את העליונות, ורבי יהושע אומר לא
 תעלה עד שיהיו שם מאה כרים: י"א סאה תרומה
 שנפלה על פי מגורה וקפאה, רבי אליעזר אומר
 אם יש בקפוי (פ"א ל"ג [ל] מאה קאה) העלה בא'
 ומאה, ור' יהושע אומר לא העלה. סאה תרומה

אלא השוליס מותרים והפנימי' אסורים עד שיהיו שם מאה כדון ותכעל פי חכית זה כמאה פומין והלכה כרבי יהושע:
 י"א מגורה. אולר שאגוריס כו התבואה: וקפאה. הסיר מה שלמעלה תרנוס וילף הכרול וקפא פרזולא: (ו) אם
 יש בקפוי תעלה בא' ומאה. מפרס בירושלמי דה"ק אס יש כקפוי עס מה שתחתיו אחד זמאה תעלה ור"א
 לטעמיה דחמר התחתונות מעלות את העליונות וקמ"ל דלף על גב דקפאה וגלי דעמיה שלל תערכה עם התחתונות
 א"ע"כ התחתונות מקיימות לבעל: ור' יהושע אומר לא העלה. רבי יהושע לטעמיה דחמר לטיל שזון התחתונות

וייקע מוקר נפלה לכה לכות אסורות. ושחורות מותרות
 אונ אויב עם איז אריין גיפאלען אנוויקע פייג
 תרוקה זענען די ווייקע אסור אונ די שווארצע
 מוקר בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו וזג אויב
 קען ווייס גיט וועלקער פייג איז אריין גיפאלען
 אנוויקער פייג אדר אשווארצער פייג העלקש איינע
 צו די אנדערע עם נאר גירעכניג ווערין עם איז
 דא הונדערט פייגען חולין ווערט במל די אייגע
 פייג תרוקה בוי רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל
 אין דעם דין וואס אין זענער משנה איז גישטאנען
 מאכט רבי אליעזר שווערער דעם איסור אונ רבי
 יהושע מאכט גרינגער דעם איסור: י' וכו' רבי
 אליעזר מיקל רבי יהושע מחמיר אונ אין דעם דין וואס
 ווייקער וועט שטיין מאכט רבי אליעזר גרינגער
 אונ רבי יהושע מאכט שווערער בידים ליערא קציעות
 על פי הכד ואינו ידוע איזוהי ווען איינער האט איין
 גיפקעמס אפונט פייגען גיפקענשטע פון תרוקה
 אויף אפאס וואס אין דער פאס איז גיווען הונדערט
 פונט גיפקענשטע פייגען פון חולין, אונ עם זענען
 גישטאנען אסך פעקער מיט גיפקענשטע פייגען
 פון חולין, אונ ער ווייס גיט אויף וועלקער פאס
 ער האט ארויף גילייגט דעם פונט פייגין פון
 תרוקה זאגט רבי אליעזר וואן איהן כאילו הם פרוחה
 זתחתונות מעלות את העליונות אפילו קען ווייס אז
 דער פונט פייגען פון תרוקה ליגט אויבען אויף
 דער פאס אונ זיא איז גיט אויס געמישט גיווארין
 אין דער נאנצער פאס, זענען דאך די אונקערשטע
 פייגען גיט אין ספק פון דעקטונעגין זעהט קען
 גלייך וויא דער פונט פייגען וואלט אויס געמישט
 גיווארין אין דער נאנצער פאס, אונ אין דער פאס

אין דאך דא הונדערט פונט פייגין חולין ווערט
 דער פונט פייגין תרוקה במל, רבי יהושע זאגט
 לא תעלה עד שיהיו שם מאה כרים וייל דער פונט
 פייגין תרוקה איז גיט אויס געמישט גיווארין אין
 דער פאס, נאר ער זיגט אויבען, אין דאך גיט
 דער ספק אויף דער נאנצער פאס, נאר די נאנצער
 פאס איז מוקר אונ אויבען איז אסור, דריקער
 קענען גיט העלפין דיא אונקערשטע פייגען צוא
 סכמל ניון דעם פונט פייגען וואס ליגט אויבען,
 נאר אויב עם איז דא הונדערט פעקער מיט
 פייגען אונ ער ווייס גיט אויף וועלקער פאס ער
 האט גילייגט דעם פונט פייגען תרוקה זענען דאך
 אלע פעקער פייגען אין ספק זענען זייא כמכל
 דעם פונט פייגען תרוקה וואס איז אויף איין פאס:
 י"א סאה תרומה שנפלה על פי כגורה וקפאה ווען איין
 סאה תבואה וואס איז תרוקה איז ארויף גיפאלין
 אויף אשייער תבואה פון אויבען, אונ קען
 האט דיא נאנצער אויבערשטע תבואה אראפ
 גינעקען זאגט רבי אליעזר אם יש בקפוי כהא סאה
 תעלה באחד ויבאה אויב עם איז דא אין דעם שיינער
 תבואה וואס זענען חולין הונדערט סאה רעכניגט
 קען גלייך וויא דיא סאה תרוקה וואלט גיווען
 אויס געמישט אין נאנצין שיינער, ווערט די סאה
 תרוקה במל, אונ אויב עם איז גיטא הונדערט
 סאה תבואה אין דעם נאנצין שיינער איז דיא
 נאנצער תבואה אסור אפילו דיא אונקערשטע
 תבואה אויף רבי יהושע זאגט לא תעלה וייל דער
 סאה תרוקה ליגט נאר אויבין זענען נאר דיא
 אויבערשטע תבואה אסור אונ דיא אונקערשטע
 תבואה זענען גיט אסור דריקער קענען גיט דיא

משיעות לכתל : סאה תרומה . סיומא דמלתיה דר"י היא וה"ק כיון דלח תמלה כילד ישעה יקפאנה סיר מה סלף למתלה ומעט סכיב לה עד שידע שהסיר כולה והסלף הכל חולין : אם בן למה אמרו . מתמי פריך על מלתיה דרבי יהושע א"כ כחיה מקום אמרו תרומה לריכה א' ומאה כיון שיש תקנה כקפוי ומשני בשלחן ידוע אם ככללה הסאה במגורה אחר שגפלה ע"פ המגורה א"כ מתמלה אין ידוע להיכן נפלה והלכה כרבי יהושע :

סאה . סו"ע : [ג] טייכות . שגפלה על פי מגורה יקפאנה . א"כ למה אמרו תרומה עולה באחד נמאה אם אינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה : יב שתי קופות ושתי מגורות שגפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאיזה מהן נפלה . מעלות זו את זו . רש"א אפילו הם בשתי [מ] עיירות מעלות זו את זו : יב אמר רבי יוסי מעשה בא לפני ר"ע בחמשים אגורות של ירק שגפלה אחת מהן לתוכן חציה תרומה .

סאה של תרומה מעלות זו את זו מפני שדרכן להתפנות והן מטלטלות ממקום למקום ופטמים שמתערבות זו עם זו אבל שתי מגורות שאינן מטלטלות בזמן ששתייהן כזית א' מעלות זו את זו ואם הן כשתי כותן אין מעלות זו את זו : רש"א אפי' הן בשתי עיירות . ואין הלכה כר"ש : יב שגפלה אחת ברוך . אגודה אחת כיוצא בזה ואינה נגרת מבטיחה

אונקען ששטע תבואה מבטל זיין דעם סאה תרוקה וואס ליגט אויבין ווייל זייא זענען גיט אין דעם קפק. אונג ווייל דיא אונקען ששטע תבואה רעכינגט זיך גיט צו זאמען מיט דיא אויגען ששטע תבואה אין דער דין אזוי סאה תרוקה שגפלה על פי קטרה יקפאנה איין סאה תרוקה וואס זיא איז ארויף גיפאלין אויף אשייער תבואה פון אויבין . אפילו עס איז גיטא אין גאנצין שיינער הונדערט סאה חולין דארף ער נאר אראפ געקען דיא גאנצע תבואה פון אויבין ביו ער זאל וויקען געוויס אז פון די אויגען ששטע תבואה איז נאר גיט גבליקען איז דיא אייגעריגע תבואה אין גאנצין בוקר . נאנג דיא ווערמער סאה תרוקה שגפלה על פי קטרה יקפאנה דאס זאגט אגליך רבי יהושען זאם בן לכה אמרו תרופה עולה באחד יפאה פרעגט דיא קשנה נאך רבי יהושע אז עס איז גינג קען זאל נאר אראפ געקען דיא תבואה פון אויבין צוא וואס האט קען גיזאגט אז תרוקה ווערט בטל אין הונדערט אונג איינס חולין . ענקערט דיא קשנה אס אינו דיע אס בלולות הן דאס איז אויב קען ווייס גיט צו די סאה תרוקה איז געבליקען ליגען אויבין אדער זיא איז אויס געמישט גיזארין אין דעם גאנצין שיינער אז זאג נפלה אדער קען האט פאלד פון אנהייב גיט גיזאקט ווא דיא סאה תרוקה איז גיפאלין אויבין אדער אין מיטען דא דארף קען זיא זאל האבין אריין גיפאלין אין הונדערט סאה חולין : יב שתי קופות ושתי סגרות עס זענען גישטאנען צוויי קערב תבואה חולין . אין דער קארב איז גיט גיזוען הונדערט סאה אונג אין דער אונדער איז אויך גיט גיזוען הונדערט סאה אונדער צוויי שיערין אין זענען שיינער באוונדער איז גיט גיזוען הונדערט סאה חולין שגפלה סאה תבואה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאיזה מהן נפלה אונג עס איז אריין גיפאלין אסאה תרוקה אין איינער פון

שגפלה על פי מגורה יקפאנה . א"כ למה אמרו תרומה עולה באחד נמאה אם אינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה : יב שתי קופות ושתי מגורות שגפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאיזה מהן נפלה . מעלות זו את זו . רש"א אפילו הם בשתי [מ] עיירות מעלות זו את זו : יב אמר רבי יוסי מעשה בא לפני ר"ע בחמשים אגורות של ירק שגפלה אחת מהן לתוכן חציה תרומה .

זייא איז קען ווייס גיט אין וועלכער . זענען דאך ביינע אסור פון קפק מעלות זו את זו קעלפט איינע דיא אונדערע צו כמטר זיין דעם סאה תרוקה . אויב אין ביינע קערב צו זאמען איז דא הונדערט סאה חולין ווערט דיא תרוקה בטל . אונג ער נעקט ארויס איין סאה צו געבין דעם ברוך פאר תרוקה פון וועלכער קארב ער וויר . אדער ער נעקט פון דער קארב איין האלקע סאה אונג פון דער אונדערער קארב איין האלקע סאה . אונג דער דין איז אפילו דיא צוויי קערב זענען אין צוויי שטובין אונג קען ווייס גיט אין וועלכער קארב איז אריין גיפאלין דיא תרוקה פון דעקסונעגין רעכינט קען זייא צו זאמען אונג אויב אין ביינע קערב צו זאמען איז דא הונדערט סאה חולין ווערט דיא תרוקה בטל . ווייל דיא קערב טראגט קען פון איין ארש אויף דעם אונדערין קען פון איין ארש קען זאל זייא אויס מישיין צו זאמען . אדער צוויי שיינערס וואס קען טראגט זייא גיט פון איין ארש אויף דעם אונדערין . אויב זייא זענען איינער ביי דעם אונדערין . אונג עס איז אריין גיפאלין איין סאה תרוקה אונג קען ווייס גיט אין וועלכין רעכינט קען ביינע צו זאמען אונג אויב עס איז אין ביינע צו זאמען הונדערט סאה חולין זענען זייא מבטל דעם סאה תרוקה אונג אויב זיי זענען ווייס איינער פון אונדערין רעכינט קען זייא גיט צו זאמען נאר ווייא זענען ביינע אסור . אונג רבי שמוען זאגט אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו דיא צוויי קערב זענען אין צוויי שטעט רעכינט קען זייא אויך צו זאמען מבטל זיין דיא סאה תרוקה : יב אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי שמעון בהמשים אגורות של ירק שגפלה אחת מהן לתוך אחת תרופה האט רבי יוסי גיזאגט עס איז גיזאקט אשאלה פאר כתי נקבא אין פוסעין בינגל אדך ירק חולין איז צו מישט גיזארין אבינאור ירק

ואתה הגדדה היתה חזיה חולין וחזיה תרומה: שהיו שם ק' ושני חציין. עס סתמי של תרומה שכה ואשמעינן רבי יוסי שאין האגודה שאליה ואמרתי לפניו תעלה, לא שהתרומה תעלה מו"ט: [ג] עלה ופניו כי. תרומה מדמעה אלף לפי בחכמים ואחת אלא שהיה שם [ג] מאה ושני על שליון ק"ב ספרי דק"ט פולס לספחמיר שנע"ו אלף חמירין שהגדדה כלה חציאים: עק סיס ספספס. מו"ט:

מחלמט כיון שהיא תרומה מעורבת בחולין:

נזאם דער בינמול איז גינען איין האלקע חולין אונ איין האלקע תרוקה, אונ דער בינמול איז גינען אזוי גרויס וויא איינער פון דיא בינמולאך פון חולין ואסתי לפני תעלה האב איה גינאנט פאר רבי עקיבא עם נוערט קניל לא שהתרומה תעלה בנפשים ואחד אונ גיט וייר תרוקה נוערט קטל

נמרא ברכות הך גר ע"ב

רשי

שימור. מן המזיקין: חולה. שהרע מזלו לסיכך השך מתגרה כי וכן היה אשה שילדה וכן אכל. חתן וכלה ותלמידי חכמים מקלחו מתגרה בהם: והמאריך על שלחנו. שמתוך כך עניים כלים ומתפרנסים: והמאריך בבית הבסא. רפואה היא לו: ומעוין בה. קומר כלבו שיעשה בקשמו לפי שהתפלל ככוונה: כאב לב. שאין בקשמו נעשית: הוחלח. לשון תפלה, כמו ויחל משה: מזכירין עונותיו. שעל ידיהן מפספסין למעלה כמעשו לומר כמות זה בזכותיו נראים מה הם:

לב, שנאמר הוחלח מושבכה מחלת לב, ואמר ואלו הן, קיר נטוי, ועוין תפלה, ובסור דין על

לאנג איז דער דאם גוט וואס אפס רבי חייא בר אבא אפס רבי יוחנן רבי חייא בר אבא האט דאך גינאנט פון רבי יוחנן נוענין דל המאריך בתפלתו ומענין דה דער קענטש נואם דאווינט לאנג אונ ער פראקט טייל איה האב אזוי גוט גידאווינט גענוים וועט הקביה מיר געבין אלץ נואם איה האב ביי אים גינעמין סוף דא לדי גאב גי דער סוף נועט ויין ער נועט האבין הארץ שקערעין, נארום ער נועט טארקין ער זאל געקוקען וואס ער האט גינעמין אונ, ער נועט גיט האבין וואס ער האט גינעמין שונאד אונ עם שמיים אין פסוק איה אזוי תוחלת פסלכה מלח לב אחסלה נואם ווערט לאנג ניצוינין, נואם קען דאווינט לאנג, פון דעם קביינקט דאם הארץ, טייל ער האפט צו געקוקען נואם ער האט גינעט טיין אונ, ער געקוקט גיט וואס רבי יצחק אונ רבי יצחק האט גינאנט שלשה דברים מוקדוין שונתיו של אדם רביי זאכין דערקמאנען אין היקעל די וינר פון דעם קענטש וואו דאם נענען די דרייא זאכין קיר נטי אז איינער גייט געבין אנואנט נואם איז איינקע בויגין איין צו פאלין אונ קען דארף אים קאן אנט דיא נואנט זאל גיט פאלין איה איהם, זעהט קען אין היקעל זיינע מעשים אויב, ער איז נועט קען זאל איהם קאן אנט, דערנוייר זעהט קען זיינע עבירות וויסיל זייא זענען זייין תפלה אז איינער

סלכס ה' כלל כלי המיזין דחסד דמלכות דכניאס אלף למר אמר רב יהודה שלשה צריבין שימור. ואלו הן, חולה חתן וכלה. כמתניתא תנא חולה חיה חתן וכלה, ויש אומרים אף אבל, ויש אומרים אף ת"ח כלילה. ואמר רבי יהודה ג' דברים המאריך בהן מאריבין ימיו ושנותיו של אדם ואלו הן, המאריך בתפלתו, והמאריך על שלחנו, והמאריך בבית הבסא, והמאריך בתפלתו מעליותא היא והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעוין בה סוף בא לירי כאב ד' יצחק שלשה דברים מוכיבים עונותיו של אדם אפס רב יוחנן שלשה צריבין שימור רב יהודה זאנט דריי ערלייא קענטשין נענען דא וואס קען דארף זיי היקען שריב זאלין זיי קיין שארין קאן וואו דאם נענען דיא קענטשין חילת קמו וכלה אקראנקער אונ אחקת אונ אפלה בפתחיה קאן אין אקראנקת האבין מיר גילערינט חילת קמו וכלה אקראנקער אונ א אשה נואם האט גינארין אקינד ווי קען זאנט אקינדקטארין, אחקת אונ אפלה דיא פיר ערלייא קענטשין דארף קען היקען פון שריב ייש אימרים אף אביל אנדערע זאגין א אביל דארף קען אויך היקען ניש אימרים אף תלמיד חכם בגילה אונ אנדערע זאגין אפילו אפלקינד חכם דארף קען היקען בייא נאכט ער זאל גיט זיין אליין ואפס רב יהודה גאך האט רב יהודה גינאנט שלשה דברים המאריך דקו פאריבין נטי ושנתיו של אדם דרייא זאכין נענען דא דער קענטש נואם טוהט זייא לאנג, דערזיינקערין זיי די זאכרין אונ די קעג פון דעם קענטש וואו דאם נענען די דרייא זאכין המאריך בתפלתו ער דאווינט לאנג המאריך בשלחו נוענין ער עקט זיץט, ער לאנג בייא דעם טיש, דערנוייר קינען אריקע לייט גיט, ער זייא אויך צוא עמין המאריך בבית הבסא ער זיץט לאנג אין בית הבסא, ער זאל זיך ביין מאכין, דאם איז געוונד, קענטש די נמרא המאריך בתפלתו פתחיה היא אז קען דאווינט

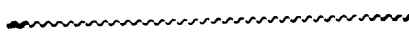
חבירו לשמים. הא לא קשיא הא דמעין כה הא דלא מעין כה. והיכי עבדי. דמפיש ברחמי. המאריך על שלחנו, דלמא אתי עניא ויהיב ליה מירי, דהתיב המוכח עין ג' אמרת נבוח ובתיב ודבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. פתח במוכח וסיים בשלחן, רבי יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו כל זמן שביית המקדש קיים מוכח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו:

דאנוינתם אונ טראכט גענוים וועט מען מיר געבין וואס איך האב גיגעטין. זעהט מען אין היקעל זיינע מעשים אויב ער איז ווערט מען זאל איהם געבין וואס ער האט גיגעטין ויסר דיו על חביו לשמים אויב ער גיט ויין משפט וואס ער האט אויף ויין סקר צוא הקב"ה, דהיינו ער זאגט הקב"ה זאל משפטין אונ שפראסין גענעם מענטש וייר ער האט מיר שלעכט גיטאן. זעהט מען אין היקעל זיינע מעשים אויב ער איז ווערט מען זאל גענעם שפראסין פון זיינעטוועגן, זעהן מיר דאך אז לאנג דאוונגען איז גיט גוט, גענטפערט די גקרא דא לא קשיא דאס איז קיין קשיא הא דפעין כח הא דלא קשיא דא אויב ער דאווינט לאנג מיט פגנה וייל ער וייר גאט זאל אים געבין וואס ער האט גיגעטין מין, דאס איז גיט גוט, וייר מען גייט באלד זעהן אין היקעל אויב ער איז ווערט מען זאל איהם געבין וואס ער האט גיגעטין, אבער אז איינער דאווינט לאנג מיט פגנה אונ ער פאר לאנגט גאר גיט מען זאל אים געבין, די הפלה איז גוט, אונ ער וועט לאנג לעבין, פקענט די גקרא ומידי קב"ה ויזא זאל אקענטש טאהן אז ער דארף אמונה פון הקב"ה, גענטפערט די גקרא דמשיי ברחמי ער זאל פיל געטין, גיט מיט איין קאהל דאוונגען מיט פגנה וועט מען איהם געבין וואס ער געט, גאר

ער זאל גיט אויפקערין פון צוא געטין וועט מען איהם געבין וואס ער וייל מען זאל איהם געבין. פקענט די גקרא ופארוי על שלחנו אז ער ויזט לאנג ביי ויין טיש ווען ער עקט וואס איז די גנטקייט, גענטפערט דא גקרא מען מיינט ער ווארט בייא דעם טיש אונ עקט פאקעלעך ויליא אמי עניא יתיב ליה מירי טאמער וועט קוקען א ארעם מאן וועט ער אים געבין גענעם עטין דהיינו ווארט עס שטייט אין פסוק המוכח עין שלש אמות גבוה דער מןבם וואס איז גינען פון האלץ איז גינען הויך דריי איילין יתיב אונ גאך שטייט אין פסוק דברי אלי נח השלחו אשר לפני ה' אונ ער האט גינעט צוא מיר דאס איז דער טיש וואס שטייט פאר גאט פתח במוכח וסיים גשלו ער האט גענועדוויבן מיט מןבם אונ האט אים גילאזן מיט דעם שלחן, פריער רופט ער אים מןבם נאכדעם רופט ער אים שלחן, רבי יוחנן אונ רבי אלעזר זאגן ביינע קסו שביית המקדש מיט מןבם מכפר על ישראל אזוי לאנג וויא דער מןבם איז גינען אין בית המקדש האט דער מןבם מכפר גינען די גבירות פון די יודין געשוי שלחנו של אדם מכפר עלי אונ אונט אז עס איז גיטא דער מןבם איז הכפר אויף דעם מענטש זיין טיש, וואס ער גיט עטין אריקע לייט בייא ויין טיש:

וודר מקץ דף רב ע"א ת"ת דלילנות יוד הא ואו הא

תנן לעולם ירגז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אבתריה אי אזיל מניה יאות ואי לאו ישתדל באורייתא דהא לית לך מלה לחברא יצר הרע אלס אורייתא. אי אזיל מוטב ואי לאו ידבר ליה יומא דמותא כגון לחברא ליה. הכא אית לחבתכלא דהא דא הוא יצר הרע ודא הוא מלאך המות. וכי מלאך המות מתבר מקמי יומא דמותא ודא איהו קטולא דכני נשא הוי ואשתמע דחווה הוא דליה ובג"כ אסטי לון לכני נשא תדיר כגון לחמשכאל לון דלא. אלס ודאי מה דחתמר דידבר ליה בר נש ההוא יומא דמותא ודאי הכי הוא כגון דמתבר לכא דבר נש דהא יצר הרע לא שריא אלס באתר דאשתכח חווה דחמרזא ונסותא דרוחא. וכד אשכח רוחא חבירא כדן אשתפש מניה ולא שריא כהדיה. ובג"כ כפי לאדכרא ליה יומא דמותא ויתבר גוסיה ואיהו אזיל ליה. ת"ח יצר טוב כפי חווה דלורייתא ויזא דחושכנא דלית ליה לבר נש לאנגא עליה אלס עובדוי דכשרן דליה עבדי כהאי עלמא כגון דיינוט עליה כהדיה שעתא. תא חזי (בראשית מג) וייראו האנשים כי הוצאו בית יוסף ומה כולוהו הו גיברין כלהו תקיפין וחד עלימא דאיתי לון לביתא דיוסף דחלו. כד ייתי קב"ה למחכע ליה לדינא לבר נש על אחת כמה וכמה. בג"כ כפי ליה לבר נש לאזדהרא כהאי עלמא לחתקפא ביה כקב"ה וישוי ביה רוחנייה דאע"ג דליהו חטי אי יהדר מניה כתיובתא שלימתא הא תקיף איהו ויתחקף ביה כקב"ה כאלו לא חטא. דהא שבתין כגון דחפו על גביכת יוסף הו דחלין דאלמלא לא חטו לא הו דחלין כלל כגון דחובי דבר נש מתברין לביה ולית ליה חילא כלל מ"ט דהא הוא יצר הטוב אשתכח עמיה ולית ליה חילא לחתקפא על ההוא יצר הרע. וע"ד כתיב (דברים כ) מי האים הירא ורך הלכב הירא (דיראה דא) ממוזני דבידו לחיטין תבירא דלכא דבר נש:

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א.

(א) כל העונה אמן לא יענה לא אמן המופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארוכה אלא אמן בינונית. ולא יגבית קולו יותר מן המברך. וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים; (ב) כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא וחרי הוא כגשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן. התינוקית מלמדים בשעת למוד הרי זה מותר. ואין עונין אחריון

מספר חסידים סימן קעג.

כלל גדול ותקנה לשלשה יצרים. לסיים כמיר סמך לחות מסמך מפני שיריות מלוות לכל מסמך. וספקו לנלויס 36 מסמך מפני שיש ירחיק מליכמו מסן ויפלוז כומו מללואוסן כספן כללו כי ספיקר מיתם עממי סכסס לספיקרס 6לויסן וללכלז מלואוסן דכריס כלל לריס מלמריס מוסיס וכגיליט כנמיס מוס ויפלוז כומו וכל פדריס ומכריס סמלס לידויפלוז סס

אותן הברכות בחיובן ואף ע"פ שהן מברכות לבטלה אמן. והעונה אחריהן אמן לא יצא ידי חובתו:

כלל גדול ותקנה לשלשה יצרים דאם איז אנרויקער כלל אונ אהילף צו די דריי גציר הרעים ליהיט געיר אהרית רחוק משם ער נאל ויין אין איין אנדער שקטאט ווייט פון דיא שקטאט וואס דיא אשה איז דארטין שאין שייכות מצויות לכא משם וואס עס קומען ניט מענטשן פון איהר שקטאט אין ויין שקטאט. נועם ער מיט דער צייט אין איר פארקעטן ותקנה ליהיט אונ אהילף צו דעם גציר הרע וואס רעט אים אן צו זעהן די אשה אל יהא מצי אצל נשים ער נאל גיט ויין וואו טייבער זענען ויהיט מלביט פהו אונ אז ער דארף גיין אין גאס נאל ער דער ווייבערין ויין נאנג פון ווייבער ויגזור רוחו מליאתו בשם אצל אונ ווען ווייבער שטייען געבין אים נאל ער איין האלמין ויין פארה אונ נאל גיט קנקען אויף זיי די הישר פנים ספני הבישה להתקרב אליהו ילביד מאתו דברים ווארום די עיקר נאך צו גיין נאהענט צו די ווייבער אונ היידן מיט זיי פון דער פארה דאס וועט ער אליין נישט קאן טייל ער נועם זיך שפעקן אגל ריח אבער זעון קנקען אויף ווייבער שארית ששים ירגלים בגשים וואס האס מוהען אנדערקע קענטשין אויף אונ זענען געוואהנט צו ויין מיט טייבער צו זאמען פה יגזור רוחו פון דעם ואל ער איין האלמין ויין פארה ער נאל דאס גיט קאהן. ער נאל גיט געזען צו דיא ווייבער אונ נאל גיט קנקען אויף ויין וכל עבידה ויבדיח שקטאט לידו אונ יעדער עבירה וואס וועט קומען אין ויין האנט וצו איהם. ער נאל ער פראכטין ווי וואלס ער גימאהן גליי גרה נאל ער פראכטין ווי וואלס ער גימאהן אז צפנים וואלמין אויף איהם גוזר גינען ער נאל

אל העונה אמן לא יענה לא אמן חסופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארוכה דער מענטש וואס ענטערט אמן ואל ער גיט זאגן אמן חסופה, אנדערקעט אמן, דאס מיינט מען ער נאל גיט האפן זאגן אמן איידער מען האט אויסקיילאזין די ברכה. אונ ער נאל גיט זאגן אנדערקעט אמן, דאס מיינט מען ער נאנט גיט אמן כאלד נאך די ברכה נאר ער ווארט אביסיל, איז דער אמן אנדערקעט פון די ברכה. אונ ער נאל גיט זאגן אנדערקעט אמן, דאס מיינט מען ער רעט גיט ארויס דעם נויז פון אמן, נאר ער זאגט אמן, אונ ער נאל גיט זאגן אלעאנען אמן, ער נאל גיט לאנג זיהען דעם ווארט אמן אלא און בינונית נאר ער נאל זאגן אמיטעלען אמן, כאלד וויא מען זאגט אפ די ברכה נאל ער זאגן אמן, אונ נאל גיט ארויס ביידען דעם ווארט אמן מען נאל דער קענען אלע דרייא אוהיות אונ זאל גיט זיהען דעם ווארט אמן ולא יגבית קולו יותר מן המברך אונ ער נאל גיט זאגן דעם ווארט אמן מיט אהעקערע שטימקע וויא מען האט גיזאגט די ברכה וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים אויב עפליקע מענטשן האבן זיך גינעצט עסין בייא אטיש איז נאך דער דין איינער נאל זאגן די ברכה המוציא אונ אלע ענטשערין אמן, אויב איינער האט גיט גיהערט די ברכה אונ ער וייל זאגן אמן מיט דיא אלע מענטשן צו זאמען וואס זייא האבן זא גיהערט די ברכה, קאר ער גיט זאגן אמן מיט זייא צו זאמען, נאר ער מוז זאגן דיא נאנצע ברכה פאר זיך אליין: (ג) כל המברך ברכה שאינה צריכה דער מענטש וואס זאגט אברכה וואס ער דארף זיא גיט זאגן הרי זה נושא אומוקס הרי הוא כגשבע ליהוי איז גלייך וויא ער שנוערט פאלש וואסר לענות אחריו אמן אונ נאך אזוי אברכה קאר מען גיט ענטשערין אמן התינוקות קלמדין איתו הברכות בחיובן מען קען קען לערנען צווא קליינע קינדער די ברכות אזויא וויא מען דארף זיי זאגן וואף על פי שהן מברכין לבטלה בשעת לביד אפילו ווען מען לעריקט זייא זאגן וויא דאך אומוקסיע ברכות הרי זה מותר פון דעםסטונען קעגן מען זאגן עיני חביתו און אונ נאך דיא אומוקסיע ברכות ענטשערט מען גיט אמן והטעם אחריו אמן לא יצא ידי חובתו דהיינו ראונו האם גיזאגט דיא נאנצע ברכה המוציא אונ שפען האט גיהאלטין אשטימיקל ברויט צום עסין קינד האט גיזאגט דיא ברכה מן קינד, אונ שפען קאר גיט עסין דאס ברויט פון ער זאגט אליין פאר זיך דיא נאנצע ברכה המוציא:

סיו נזורים עליו נזכר סיס כסדר על קידוש סיס ויאמר זכ סדבר קסט וימר שלל לוכל למפוד בו כ"ס זה סקל שלל סמסל ועל סרסור סמס כמס ססול כל להסר על ססל כמסלס יתקע גודלי סלכמות דגלוו כלרן ויהלס נוסו עליסן ולל יסער ידיו לכוסל וס סדבר סכסל עמנו כל עיני סרסוריס ולס יסב וליו יוכל למפוד עמני כני סלס יספון גודליו כסוק כלרן ועל יכל סניס לסכסל לכו ולסוס סמס כוסר וליו סוסב כלסס סקרס ולל כלססס כניס וכנסו כסכור לסכס סלסס סוסס סקיסו ללסס פון סמדיס ססל ולס עיכרס סל לידו יספסל עליס ככל לכו שלל יכסל כס כסני על יסורי סמס סרס ספסלל עליסס על יסורי סולס סלסן סין סוק ולו סקר כ"ס סיכסס ויספסל סרד עליסס ולס עמד כדבר כל יסויק סוסס למלמו לומר כמס לני זדיק ספעדתי כדכר זה סלל יכרן לסקרס סלל ססל סכידו סלככות סלסר סלני מוס על ככ זיר ס' סל כל סכרי ספסן יסנו וסמל וססוק גס סלני סוסר סמסול לי :

ותפלל עליה בכל לבו שלא יפשל בה ואל ער באלד בעתון
 ביי הקב"ה מיט רעם גאנצין הארץ ער ואל איהם
 היסטען ער ואל גיט ויגריגען מיט איר שחברי על יסורי
 שעה אדם סחפסל עליה ווארום סאראה אז עלס קוקס
 אויף אקענטשטין יסורים אויף די נועלס אפילו ווען
 דיא יסורים זענען גאר אויף אקורצע צייט פון
 בעקטונעגן אז ער סתפלל (ער בעמס) צו הקב"ה
 ער ואל פון איהם אפסאחן די יסורים על יסורי עלס
 שלחו אין סוף ויאו סרד אז ער נועט סאן דיא עבירה
 וואס ער נועט פאר ריא עבירה האבין אייביגע
 יסורים כל שפן שוכה ויהפיל סאר עליסס אין ראף
 גענויס אז ער בארף נייגען אונ בעתון שטארק
 ביי הקב"ה ער ואל אים רעטן פון די עבירה ער
 ואל ניבעטעט נוערין פון די יסורים וס ער גרר
 אונ אויב ער איז יא בעטמאגען גענין די עבירה
 אונ ער האט ריא עבירה גיט גיטאן אל תיזק סוכה
 לעצמו ואל ער גיט געפין ויה אליו אראנק ליבר
 כמס אני זדיק שפסתי כדבר ס ער ואל גיט וסגין ווי
 גרויס זענען סייגע פרוסקייט אז איה האב גיקעמס
 בעשטיין גענין אזויא אנרויסע עבירה אלי גרד
 להקב"ה שלא ססא גאר ער ואל באנקען הקב"ה וואס
 ער האט איהם גיט גילאנט ויגריגען שגירי סלככות
 אלע הערצער זענען אין זיין כח שגסר וויא עס
 שטייט אין פסוק פלי מוס לב פלג גיר ח' די הארץ
 פון מלך איז אין די האנט אין רעם כח פון הקב"ה
 אזוי וויא קנאלין וואסער . אזוי וויא אקענטש קען
 ציהען אקנאל וואסער וואהין ער וויל אל כל אשר
 יספוז יסני אזויא קען הקב"ה בייגין דיא הארץ פון
 מלך וואהין ער וויל וואג גיט גאר די הארץ פון
 אקלך איז אין דיא האנט פון הקב"ה . גאר דיא
 הערצער פון אלע מענטשין זענען אין די האנט
 פון הקב"ה וואס גאר גאך וואנט דער פסוק הקב"ה
 האט גיזאנט צו אבי מלך דער מלך פון די פלשטים
 וואס ער גס אנכי איהם פססא לי איה האב דיה אויך
 סארמישען אונ האב דיה גיט גילאנט רוא ואל סס
 ויגריגען צו מיר . זעהן מיר אז הקב"ה וויל האלס
 ער איין רעם גרד הרע פון מענטש ער ואל גיט
 ויגריגען . הררער קען דאך זיין אז גיט נועגין
 פרוסקייט האט ער גיט גיטאן דיא עבירה גאר
 הקב"ה האט אים גיט גילאנט ויגריגען . בארף ער
 דאך באנקען צו הקב"ה פאר די סוכה :

סאחן ריא עבירה חיה נהרג על קידוש חיים וואלט
 ער ויה גילאנט הרגנו גאר צו הייליגען רעם
 גאקען פון הקב"ה ויאמר וח חרד קשה יתר שלא איבל
 לעמוד בו ואל ער וסגין סאראה איה וואלט גיטאחן
 אזוי אשונעקע וואך וואס איה וואלט גיט גיקענט
 בעשטיין איה ואל דאס גיט סאחן כל שפן וח חקל
 שלא אקסא איז דאך גענויס אז איה בארף סאחן
 אזוי אנריגע וואך איה ואל גיט ויגריגען ועל חרדי
 אשה אונ נועגין דיא סראכטונג פון אאשה כמס
 שריא בא לחרה על אשה ווען ער קוקט פראכטין
 וועגין אאשה בתולה חקע גודל אצבעתה רגלי גארץ
 ואל ער פאלד אריין שטעקן ריא גראבע פינגער
 פון ויגע פיס אין ריא ערד ויתלה טמו עליה אונ
 זיין קערפער ואל שטיין אויף דיא גראבע פינגער
 ולא יסכו ידיו למחל אונ ער ואל גיט אקלעגען
 זיגע הענט אויף דיא וואנט ער ואל קעגען שטיין
 אויף דיא גראבע פינגער . ער ואל שטיין גאר
 אויף דיא גראבע פינגער אציון וח חרד כמס סיס
 כל מיני חרדים אונ ראס איז כמסל פון רעם
 מענטש אלע שלעקטע סראכטונגען וס יסב חתי
 יכול לעמוד כפי בני אדם אונ אויב עס איז איהם
 אונגעקוקען אסראכטונג נוען ער איז גיעסין
 צווישין מענטשין אונ ער קען ויה גיט שטעלין
 אויף דיא גראבע פינגער פון ריא פיס ווייל ער
 שטעמט ויה פאר ריא מענטשין יעזי גודלי בתוק
 גארץ ואל ער ויצעריג אריין שטעקן מיט כח
 דיא גראבע פינגער פון דיא פיס אין ריא ערד
 דכל גרד שלישי אונ וועגין רעם דריטין גרד הרע
 אהבת לבו וואב אשה ביידי וואס זיין הארץ האט
 שטארק ליב א אשה וויט חושש גאשה אהרה אונ
 נועגין אין אנרער אשה ארס איהם גיט . ער האט
 קיין אנרעקע ליב גאר דיא אשה ולא באהבת כניס
 ובנות אונ ער הט קיין ליבשאפט צו ויגע זיהן אונ
 גיט צו זיגע טעקער כמס אהבת האשה הוואת וועגין
 די ליבשאפט וואס ער האט צו די אשה האט ער
 פון ויה אגניסאחן אלע אנרעקע ליבשאפט סקניט
 לצאת פו סרדינה התיא איז ניין הילף גאר ער ואל
 אויסקייען פון דיא לאנד אין איין אנרער לאנד .
 ווייל ער נועט זיין גאנץ ווייס פון איהר . נועט ער
 זיא סארגעסין וס עבירה בא לידו אויב עס האט
 גיטראכין ער איז מיט דיא עבירה צו וואקען .
 דהיינו ער איז אליון אין אשמוב מיט א אשה איש

לחמישיק מתת ד'א יהוה נמש' י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידה ד רמלוי יוד' אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

לב ותמרון למעבד ית
פל קימ'א נית דיניא די
אנא יהיב קדמיכון יומא
הדין : * אילן קימ'א
ודיניא די תמרון למעבד
בארעא די יתיב יי
אלהא דאבהתך לק
למיררה פד יומיא די
אתון קיימין על ארעא :
ב אבדא תאבדון ית כל
אתריא די פלחו תמן
עממיא די אתון ירתין
יתהון ית פענתהון על
מורי'א רמי'א ועל דקתא
ותחות פד אילן ענוף :

לב ושמרתם לעשות את פרותיכם
ואת המשפטים אשר אנכי נתן
לפניכם היום : * יב אקה התקנים
והמשפטים אשר תשמרון לעשות
בארץ אשר נתן יהוה אלהי
אבתך לק לרשתה כל הימים
אשר אתם חיים על האדמה :
ב אבד תאבדון את כל המקומות
אשר עבדו שם הגוים אשר אתם
ירשים אתם את אלהיהם עדי
החרים הרמים ועל הגבעות ותחת

ת"א חלס סקיס . סוסס לו : אכד
סס ע"ז מט : אשכ עכדו .
פ"ו כס : אשכ סהס . סנסדרין מו
פ"ז מד מס מו סולין י :

רשב"ם

(ב) אשר עבדו שם, אלהיהם. הגוים אשר אתם יורשים אותם:

רש"י
(ב) אבד תאבדון. אכד ואח"כ פ תאכדון (סס) מכאן
לעוקר ע"ג סרין לשרש חרייה: את כל המקומות
אשר עבדו שם וגו'. ומה תאכדון מהס את צ אלהיהם

שפתי חכמים
פ ר"ל למס כתיב אכד תאכדון ססוא כסל ל' וספ ע"ג דדכס
סורס כלשון בני סרס סכי סל"ל אכד תאכדו וכתיב תאכדון
סלל לרשע ודלל כס' סל"ס : צ ר"ל למס כתיב אכד
תאכדון סס כל סקומות ססר עכדו סס וכתי סין סמוכר

אברת תועבת הכנענים

למכח יס נעכד כמחוכר סלל נכוס לו סין נעכד כמחוכר סלל
נכוס, וססו דיש נעכד כמחוכר סלל נכוס. ויהו פ"י ססוק
אכד תאכדון סס כל סק' וסו' סס סלסיכס על ססריס .
וסוס דרשינן וסל ססריס סלסיכס , סססריס עלמס סוסריס
כסנלס . סלל זס דוקס לכס , סלל לל ספסון כן לל' סלסיכס .
לנכוס גס ססריס ססריס :

(כ) אכד תאכדון וגו' לל ספסון כן לל' סלסיכס . עיין כס"י
ז"ל, וסנלון כס"ד ספסוק ססס ססס סס"ג (דף
סס) סלל' סלסיכס על ססריס וסל ססריס סלסיכס, סלסיכס על
סנכסות וסל סנכסות סלסיכס . וזו סיה סלכס ספוקס דסריס
עלמס סנעכדו סוסריס לסלוב ססן סכניס ולסכוע עליסן עסוס
דמחוכר לל עיססר . וסיסס סס סעסססוס לסכ סכניס ססו

ליקושים על התורה

פירוש לתורת אלהים
(לב) ושמרתם לעשות אונ איהר ואלמ היסען צו סאן
את כל התקנים אלע גי'עעען ואת המשפטים אונ דיא
דינים אשר אנלי נתן וואס איה גיב פאר אייה
היינט : (א) אלה דאם : ענען רי הקים אונ משפטים

איהר תיקים וגו' תמרון וגו' לרשתה כל תיקים. דער
אור תיקים שרייבט דער פסוק וואס אז איר וועט
דיסען די מצות וועט איהר ירשען ארץ ישראל איהר אלע סעג
איהר אייביג :

אשר תשמרון וואס איהר ואלמ היסען לעשות צו סאן
ביינע עלקערין האם גי'עעען צו ריר לרשתה צו ירשען ויא כל תיקים אלע סעג אשר אקם תיים וואס
איהר וועט לעבין אויף דער ערד : (ב) אבד פאר לי'עען תאבדון איר ואלמ מאכין פארלי'עען את אלע
ערשער וואס דיא כנענים האבין דארט געדינט עבודה פוקבים איהר וואס איהר וועט וי'א ירשען
את אלהיהם וי'עקע עבדו כוכבים על החרים הרמים וואס ענען אויף דיא הויכע פערג ועל הגבעות אונ

אשר תשמרון וואס איהר ואלמ היסען לעשות צו סאן בארץ אין דעם לאנד אשר נתן יי וואס דער נאם פון
דיינע עלקערין האם גי'עעען צו ריר לרשתה צו ירשען ויא כל תיקים אלע סעג אשר אקם תיים וואס
איהר וועט לעבין אויף דער ערד : (ב) אבד פאר לי'עען תאבדון איר ואלמ מאכין פארלי'עען את אלע
ערשער וואס דיא כנענים האבין דארט געדינט עבודה פוקבים איהר וואס איהר וועט וי'א ירשען
את אלהיהם וי'עקע עבדו כוכבים על החרים הרמים וואס ענען אויף דיא הויכע פערג ועל הגבעות אונ

מצות השם

אבד תאבדון וגו' וואס איז אמצות עשהו סען ואל פארלי'עען
די אלע ארשער וואס די כנענים האבין דארטין געדינט
עבדו איהר, אונ די מצות גיהער צו נקרים אונ נקבות :

(כ) [חל] (סכס קס') ללכד כענודס כוכבים וססססס
וכסיכס וסל' סיה כוכס ססן . סנלסר אכד תאכדון
סס כל סק' וסו' סס ססן . סנלסר אכד תאכדון
סס כל סק' וסו' סס ססן :

כְּרֵעִין רַעְנָן : וְנִתְצַתֶּם אֶת־
מִזְבְּחֵיכֶם וְשִׁבְרֵיכֶם אֶת־מִצְבְּתֵיכֶם
וְאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי
אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדַּעוּן וְאִבְדֶּתֶם אֶת־
שְׁמֵם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא :

ג וְהִתְרַעוּן ית אֲגִירֵיהוּן
 וְהִתְבָּרוּן ית קִמְתֵּיהוּן
 וְאֲשֵׁרֵיהוּן תִּתְקַדּוּן בְּגִנְרָא
 וְצִלְמֵי מַעֲוֵתֵיהוּן תְּקִי צִוּוּן
 וְתִתְבָּדוּן ית שׁוּמְהוּן
 מן אֶתְרָא הַהוּא :
 ת"א ומתם כל סן . מ"ז מה נדס ג :
 ונתלסס . סנהדרין פס פ"ז
 מס : ואתריסס . ססמ"ס מס מכות
 כה פ"ז מס מה נג : ואתדסס . סכס
 קב סנהדרין ג מכות כב וס"כ :

בעל המורים

(ג) שסרסון . ג' נעם' כסלי ענינל . וסיינו דמן ג' לטכות סן וסו וסלסיסס פסרפון וני : וסכדסס סס פסס
 לא פססון כן . אסרסס למוקן סס ססס :

שפתי חכמים

רש"י

אשר על ההרים : (ג) מזבח . של אכניס הרבה : מצבה .
 של אכן אחת , והיא בימוס (אלטאר) שטויה כמסנה
 ע"ז מו) אכן שהלנה מתחלתה לבימוס : אשרה . חילן
 ק הנעבד : ואברוהם את שמם . (סס) לכות להס סס
 לנלחי בית גליילא קורין לה בית כריאל ר עין כל עין קוז :
 גסס ע"ס דלטיכס דכולי פלמל כלו אסור כיון דמחלסל כסו
 ל"ס בית כריאל בית סכסל ל' כורס שוסס . וסיין כעכין :

פירוש לתורת אלהים

אויף אלע הויקע אַרשער יתת גל עז רענו אונ דיא
 עבורת פוכבים וואס זענען אונקער אלע צווייג
 האפטיגע בויקער : (ג) זמזמס אונ איהר זאלט צו
 שמויסיין זייקעקע מןכחות ושבדחם אונ איר זאלט צו
 ברעכין זייקעקע סצבות ושבדחם אונ זייקעקע ליגרען

נביאים יזעיה נד

תרגום

למשדך מנ"ח ד"א צבאות נמש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמת דנצח אדני נשמת דדער יהוה חיה
 יזיחה דנצח יהוה חיה יזיחה דדער אל שם ב"ן שבעות :

א קל זין דיפמן עלה ורושלים א פל"כרי ויצר עליה לא יצלה וכל לשון תקום
 לא יצלה וכל לישן דיקום א אתה למשפט תרשעי זאת נחלת עבדי יהוה
 עמד לדינא פסמיביניה דא וצדקתם מאתי נאם יהוה : ב הוי פל"צמא לבו
 אחסנת עבדיא הוי למים ואשר אין לוי פספ לבו שברו ואכלו וקבו
 זקנוסיהו מן קדמי אטר יי : שברו בלוא כסף ובקוא מחיר יין וחלב : ג למת
 ב ווי קל דעבי למילף יימי ונלף ודלית ליה פספ איתו
 נאליפו זארו שקעו בקמון ובלא

מצורת דוד

רש"י

(א) כל כלי יוצר . כל כלי זיין אשר יחדדו כשנילך
 יסיס להס סללחס עליך . כ"ל לא יזיקו לך : וכל לשון .
 כל איש לשון מדבכס גדולות אשר תכוס עמך למשפט לסוולת
 עמך : תרשעי . אסס פכסייף ארוהו כעססס וילל פמוייב
 ומשאר זכאי . ר"ל לא יזיקו לך לא כעססס וילל כדכור : זאס .
 הכרכס סולת סיא לנחלה לעבדי ס' וזאס סיא סלדקס אשכ
 חצוה לך מחסי : נאס ס' . כה אמר ס' : (ב) סוי כל זמא . כל מי
 וסר וני' . ר"ל וספ אס ח'ין לו כסף לקיט סיס ס' כחנס ימלא . כלונת ססכב דדבר ס' ילך אל סניול לשמוע דכר ס'
 עבלי עמן כסף : לבו שברו . לבו קנו דכר . מאלל וסכלו . ועל דכר ס' סוקס יאער וסור ומסכס לבו שברו בלל . כסף וכלל
 סמיר . בזילה עמן עהיר קנו יין וסלכ . ר"ל כל עניני חכמס סוקס סוכלו ללמוד כולת עמיר : (ג) למס פסקלו כסף . מס
 גלכס בזס שמשקלו כסף כחנס בלל מאלל לחס . ר"ל למס סרבו לחס עמיר כעכין ימועד סכמות ככרוס עטין כסס חוסלת :

תִּשְׁמְלוּ-לְכֶסֶף בְּרֹא-לֶחֶם וַיַּיַּעֲכֶם בְּרֹא לְשִׁבְעָה
שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאֶבְרֹ-מִזֶּב וְתִתְעַנְגַּב בְּדִשָׁן
נִפְשָׁכֶם: י הַטֹּף אֲזַנְכֶם וּרְכֹו אֵלַי שָׁמְעוּ וְתַחֵי נִפְשָׁכֶם
וְאֶבְרַתְהָ לְכֶם בְּרִית עֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד הַנְּאֻמָּנִים:

וְלִיאֹהֲבֹן בְּלֹא לִמְשָׁעָה
 קִבְּלוּ בְּקֹלָא רִמְיָרִי וְאֶבְרֹ
 רִמְבַּ וְהִתְעַנְגַּב בְּדִשָׁן
 נִפְשָׁכֶם: י ד אֲרִכְיֵנו אֲדִנְיֹבֹן
 וְקִבְּלוּ לְרִמְיָרִי שָׁמְעוּ
 וְהִתְעַנְגַּב נִפְשָׁכֶם וְאֶבְרֹ
 לְכֶם בְּרִית עֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד

קיים עלם טבנות דוד דרמיקנו:

מצורת דוד

וייפכס. למען תתנו סוף סכלס בנייטס כעכור דכר טלון מעשיוט. ועל הסכמות סנכריוט יאמר, וכנל סדכר כמ"ס:
 שטעו גוי. ללמוד חכמת ההורה: יאכלו טוב. כן יקלה חכמת החוכה. כמ"ס (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם חוכתי אל
 סתווכו: והתענג וגוי. זכו תפניג הנכבס כעס"ס: (ד) סבו אזכס. לשמוע אמרי: ולכו אלי. לכו מתקופכס לכוה אלי
 ללמוד חוכתי: שטעו גוי. שטעו אלי ומכו לעמוד כחמיה כיעי הסעש"ס: וכלכחס. אז לככות לכס כיעי סהכס לכויס
 ספיימס סד פולכ: ססדי דוד. כ"ל יסיו ככו ססדיס סקייטס אכסי סכעסחי לודו סלל ססמק סעלכס סעלכס סעלכס:
 דעם פירוש עברי מייטש נעמיטס מען בייא דער הפסורת פון דער וואך.

כתובים תהלים מה

לחמשוך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רות יאהרונהי נשמת דיסוד א אד
 אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמת דמלכות יו הו וו הו חיה יחידת דיסוד יתרה חיה יחידת דמלכות אל
 שם ב"ן שבעשית:

א למנצח על-ששנים לבני-קרח משכיל שיר ידידת: ב רחש
לפי ו דבר טוב אמר אני מעשי למלך לשוני עמ ו סופר
מהיר: ג יפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיה על-כן
ברכה אלהים לעולם: ד חגור חרבך על-יבך גבור הודך
נהדך:

כניל: ג שופך מלכא קשיחא עריף סבגי נשא אתוהיב רוח נבואה בספוקה סמול פן קבוקך יי
 לעלמא: ד וריו סייףך על ירבך גברא למקטל מלכין על שלמינין הודך ושקהודך:

רשי

(א) על שושנים. לכבוד ח"ה שהם רכיס כשפניס:
(ב) רחש לבי. ר"ל לבי יחסכ כמסכח דכר טוב: אמר לבי.
(ג) רחש לבי. ע"י תורנמן: שיר ידידות. שיר אהביס:
(ד) רחש לבי. השרין לבי לומר שיר לפי שהוא הגון
 למלך: מהיר. כקי: (ג) יפית מבני אדם. העוסקין
 כמלאכת מיי שעה לפי שהוצק חן על תורה כשפתותי:
(ה) על ירך. להלס כמלאמתה של תורה והוא הודך
 והדך:

מצורת דוד

כמס לבי. ר"ל לבי יחסכ כמסכח דכר טוב: אמר לבי.
 כסחיקת דכרי לבי לומר כמסכס הסיר סוס כיל טל מלך
 סמשיה: לשוני עמ סופר סעיר. לשוני מעורס לדכר כעיר
 כעס של סופר מעיר: (ג) יפית. חסס מלך כמשיח סכ
 יפס כמסוך מכל בני אדם דכרי סין סמס כחן כאלו כמסך
 סתן אל ספסותין כעכור זה ככרך אלכיס לטולס: (ד) מהיר.
 וחס סככס חסס סגכור מהיר סככך על ירבך וסוס סידך וסדכך
 כי כס חללה סה כמסות כמלמס:

פירוש עברי מייטש

(א) למנצח על ששנים לבני קרח די קינדער פון קרח
האבין געשפילט ווענין דיא רוינין.
ווענין דעם קהן אונ דיא פלה וואס נענען גינען
שיין וויא די רוינין משכיל שיר ידיות אונ האבין געד
ווגען אקליגין ליפעס געוואנג ופון דעקסווענין
אי דער באפיטעל נאנג הייליג. דער עיקר פון
דעם באפיטעל דער צייקט אונז אז דער חן אונ די
שיינקייט. דאס שטארקייט אונ דאס רייכטהום
אונ דער קבור קענען נאר באגליקען דעם מענטש
וואס האט ליב דיא פרוקקייט אונ פייגט דיא
שלעכטס. אונ האט ליב דעם אקת אונ איז
גינדעריג בייא ונדל: (ב) רחש לבי דבר טוב מייין הארץ
קראכט אנטפע וואך. איך קען אבער גיט איין
האלטן אין יוד די נאה איסר אני פגשי למלך איך כוונ

וואגין וואס איך מוה איז דאס פאר דעם מלך ווענין
 לשוני עמ סופר קהי מייין צונג קעם אלץ וואס מייין
 הארץ קראכט אזוי ווי די פעדער פון אגעשוונעמען
 שרייבער שרייבט אויף דעם באפיר אלץ וואס זיין
 הארץ קראכט: (ג) יפית מבני אדם. ער הייבט אן
 לויבין דעם מלך וואס ער איז דער חתן אונ וואגט
 צו איהם דו בינז שענער פון אלע מענטשין היצק
 חן בשפתותיה עס איז גינאקין גינארין אהן אויף דיין
 ביידין מיט בייגע לעפעצין על זו ברך אלהים ליילס
 דאס אלץ האקטו ווייל הקב"ה האט דך גיגענישט
 אויף אייביג: (ד) מהיר. דך גייר דו שפארקער
 קעלך נארמיל ארום דיין שווערד אויף דיין גייס
 הודך והודך דאס איז דאך דיין שיינקייט:

אין צדין דגים. אל"ג דשמיטה ואפיה ובישול מאכות מלאכות הן והותרו לטרוך יו"ט יורה דמאי לקריה וקרייה לא הותרה בי"ט (ה) : ביברין של דגים. הן כריכות של מים שדגים מתגדלים שם : ביברין של חיה. קרפיוסות מוקפין נדר סביב ומכילים שם חיות ויולדות ומגדלות שם : ואין נותנין. לפני הדגים : מוונות. דלפטר להם כלא מומת ואין מוונות עליך : אבל צדין חיה ועוף. המוכנים מאתמול : מן הביברין. הקטנים שאין מחוסרי יורה ורש"י

כלי זמני דגבורה דגבורה דליכס אלהים (ב) וטמא כמו כסחיס כ"ט כס"ק וכן יודע אסרו שפטיים שהעלם כעבודתו דגים קדש כו'. סכ"ט : (ג) ופ"ז דגים כעלם לעולם לדין דאלמ"ה לעם מילין וסמטס כפטי שסס עבוסים מן ספין : (ג) עשוס דכל שס כל"סו עין כעבודך דרכן של בני חסד ללקוט חיות ביומו ולא מכערך. כ"ט : (ד) לפי שנקיטס דוגס לקריס ופ"ק קיטס פירות כסמס"ס כחיותם ופניס אסרו לפי שכלכו אחר יורה של נקוסה. כ"ט. וככלן לא סקסו כ"ט סיסס כשניי יכרכל כדלקטן כחוס מביס דכל כעבודתם כי עשוס מוקס ועס"ס ספי' סלסו נלסמו אסורים וכן כל עשיין בו אסור עוקס אסור לו ליהנות צו"ס מעלכותו של עכו"ס אט"ס עשסלס נלסמו (וטמ"ט כפס"ז דשסס וככס י"ל דעסו מדבר מין) ולכך לא הרי"ך עלן להסתין ככדי עיססו. וטחי"ס : (ה) יודעו כל עמון לחוס יחידי וליסור זס פירס סכ"ט ככיליס אכל כטלסול סרי דכיון דשרי לישכל אחר ככיליס מין לו דין מוקס עלסור כטלסול : [ט] ס' סכוס. לישלס דעמטיין דייקל דל"ף

אין צדין דגים מן הביברין כיו"ט. ואין נותנין לפניהם מוונות. אבל צדין חיה ועוף מן הביברין. ונותנין לפנייהם מוונות. רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין. זה הכלל כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר : ב מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יו"ט לא ישול מהן ביום טוב אא"כ יודע שנצורו מערב יום טוב. ומעשה בעכו"ם אחר שהקריא דגים לר"ג ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו : ב בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ [א]יש שהות ביום לאכול ממנה ביות צלי. ר"ע אומר אפי' ביות חי מכות מביחתה.

ודגים שהובאו כיו"ט ספק ללקטו (ד) היום ספק מאתמול ספק נלוזו היום ספק מאתמול אסורים וכל שאסור ללכלן אסור לטלטלן ואם לרתן מוכחת עליהן כגון פירות דכחושין שאי אפשר שלקטו היום וכן דגים שהכילוס ממקום רחוק שאי אפשר שגולדו היום מותרין ודבר מוכן שכל מחוץ לתחום (ה) כשגול ישראל אסור לחותו ישראל שהובא כשביטלו ולכל בני ביתו ומותר

לשראל אחר ופירות או דגים שנתלשו או טולדו ביום טוב ימים טובים של ר"ה שהם אסורים עד מולאי יום טוב שני שנתלשו ויבואו אחת מן המקום שהכילוס ועיר שלתחתיה נעולות כליה לר"ך שימתין לכך ככדי שיעשו : אלא שאין רצוני לקבל ממנו. שאני שונא : ב בהמה ספק סעודתו : לא ישחוט. אל"כ ידוע שיש שהות ביום טוב

ס"ק ג א אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב קען קאר גיט פאנגען פיש אים יום טוב פון אסאנענקע וזין נותנין לפנייהם מוונות אונ קען קאר גיט געבין עסקין צו ריא פיש אים יום טוב איכל צדין חיה ועוף מן הביברין אקער קען קעג פאנגען חיות אונ עופות פון אביקער ונדאם איז אפלאין ארום גיצאקט פיר נוענט אן אנדאך דארט האלט קען חיות אונ עופות וטחנים לפנייהם מוונות אונ קען גיט ויזא עסין, רבן שמעון רן גמליאל זאגט לא כל הביברין שוין גיט אלע ביקרון וענען גלייך זה הכלל דאם איז דער קלל כל המחוסר צידה אסור דער ביקער נואם איז גרויס אונ קען דארף די חיה אונ דעם עוף פאנגען אין ביקער ביו קען חאפט איהם, קאר קען איהם גיט פאנגען אום יום טוב ושאני סייקר צידה סייקר אקער אז קען דארף איהם גיט פאנגען אין ביקער, קען בייגט זיך נאר איין מאהל איין חאפט קען איהם שוין, קעג קען חאפין ריא חיה אונ דעם עוף אום יום טוב פון ביקער : ב מצורות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב אויב ער האט ערב יום טוב אויף גישקעלט אנעץ צוא פאנגען חיות אקער עופות אקער פיש, אונ ער איז ניקוקען יום טוב צו די געץ אונ האט גיפונען עס איז אין איהר גיפאנגען גינוארין לא יסול פשו

ביום טוב זאל ער גיט ארום געקען פון די געץ די חיה אקער דעם עוף אקער די פיש אקען אים פן יודע שניצודי מערב יום טוב נאר סייקען ער ווייס גענוים אז ויזא נענען גיפאנגען גינוארין ערב יום טוב, אקער אז עס איז אקפאק צו ויזא נענען גיפאנגען גינוארין ערב יום טוב, אקער יום טוב, קאר קען ויזא גיט געקען אום יום טוב, אונ רבן גמליאל זאגט אויב עס איז חאפט קעג קען ויזא נעקען אום יום טוב ופעשה גנברי אחר שחביא דגים לבן גמליאל עס האט גימראפין אנוי האט געבריינגט פיש אום יום טוב צוא רבן גמליאל, אונ קען האט גיט גינוואקט נען ויזא נענען גיפאנגען גינוארין, ערב יום טוב, אקער יום טוב וזאס האט רבן גמליאל גינואנט סתרין מן ויזא נענען מוקר קען קעג ויזא נעקען פון גוי אלא שאין רציני לגבל חגיגי נאר איה ויזא גיט געקען פון דעם גוי טייל איה האב איהם פיינט : ב דהקס סתריגת אז ער האט אקבהקת נואם איז אין ספקה צו פייגערין לא ישחוט זאל ער איהר גיט שעקמין אום יום טוב אלא אה צו יש שהות ביום לאכול כהנה פנות צלי סייקען עס איז דא צייט אין קאג צו שעקמין איהר אונ בראמין אונ עסין פון איהר אשקעקעל פלייש גרויס ויזא א איילבורט אייקער עס נועט נוערין נאקט, רבי עקיבא זאגט

ומפסקט מטורו ישומד. ואין הלכה כר"ע: לא יביאנה במתם ובמוטה. כשי בני אדם מסוס לאוואת מלתא ומזולזל ככבוד וי"ט (ו): ד' בבור שנפל לבור. ככור בעל מוס שלא הראה לחכם מערב יו"ט מצבור יום להחירו ונפל לבור כיו"ט וירא שמת ימות סס: ירד מומחה. שנקי להנחין בין מוס קבוע למוס עוכר: ויראה. מוס שהיה בו מאתמול אס מוס קבוע הוא: יעלה וישחוט. דמשום מוקנה ליכא דמתמול דעניה עליה: ואם לאו לא ישחוט. ה"ק ואס לאו דאומו מוס שהיה בו מערב יו"ט לא היה קבוע אלא היום נעשה בו מוס קבוע אפי' עבר והעלה לא ישחוט ולא אמרינן מאתמול הוה דעניה עליה וכיון שיש בו עכשיו מוס קבוע נשחט להחיל והמוס של מאתמול לא היה קבוע מוקנה מחמת היסור הוה: אין זה מן המוכן. לאו משום מוקנה אסר ליה דהא ליה ליה לר"ס מוקנה אלא מפני שמחירו כיו"ט ה"ל כמתקנו ונראה כדן לין דנזור ביה משום שנות וה"ק לין היתרתו היתר (י) ואינו מוכן להיות כסר: ה בהמה שמתה. כבהמה קדשים מיירי כדקחתי עליה ועל החלה שלטמאח ובהמת קדשים שמתה אסורה כהגאה ועטונה קבורה הלכך לא יזונה ממקומה אבל בהמת חולין מחמתין אותה לפני הכלבים וה"מ שהיתה מסוכנת מאתמול דעניה עליה אבל לא היתה מסוכנת מאתמול אף בהמת חולין לא יזונה ממקומה (ח): החלה שנשמאח. חונה ראויה לכהן כיו"ט אף להסקה או לתתה לכהן דלון מצערין קדשים מן העולם כיו"ט ואפי' ע"י אכילה כהמה דגזירת הכתוב היא שאין קדשים עמאים מתעברים מן העולם כיום טוב: ו אין נבגין. אף פוסקים דמים להיות שנים ושלושה בני אדם אומרים כהמה וו כאלשה וזוים וזו לכל אחד (ט): ושוחטין ומחלקין ביניהן. למחנה לשלוש ולרביע ואין מוכרין פסוק דמים:

מ"ס שמינו אוכל כיון שסיס יכול לטכול פני דסס סלירין סוליל כו'. כ"י: (ו) ולין ר"ל שססחד נוסס כפוס וסס' כפוסיה סלס שפניסס נוסס'ס כצוץ ססח סו כפוסס: (י) משפס דסס'ס כצ: כ: ודן ויכ"ע יססס דסס'ס יקסוס ילי כו' דססי אס סכך ודן דין מי' לא סיס דיני דין וכפני כליקר דסס'ס כפי' גבי דלס דני' דקמן כפי'ס ודסלי אס קידס דקסדסס כו' וסס'ס' סכס דסס'ס מוסס מוקסס ספ ל"ס דלס סיר דמס'ס עלוס וכפס סר"ס משוס דמי ייער דמזדקק ליס סכס: סו"ס: (ח) וסל'ס כיו"ס ק"יל ככ"ס דמוקסס סל'ס יכססכנת מיכס זורס ל"ס דכ"י: (ס) יכחכ כפי' דמקס: וכמכר כפסס וכיו"ס סל'ס כפסס (טולס ת) וכדף ל"ו סיסס מדכסיכ מנלס ספס'ל וככר דכר ס'ס עקס ועפס'ל ספי' ל"י כסיכס כפסי מסיכס וכסלס חסלס גזירס סיס'ל[כפס'ל].

אפילו גנות חי כפיית סביחתה אפילו עם אין נאר דא צייס אייךער עם נוערס נאכט צו עסין אשטיקעל פלייש שרויקע גרויס ווי אאיילקירם אים גישניקען פון האלדן פון דעם ארם ווא קען האם איהר גישאכטען. קעג קען איהר אויף אשעקטין אום יום טוב שפסח בשנה אז ער האם איהר גישאכטין אין סעלר לא יבאנען כטום ובספח זאל קען איהר גיט קראנען דורך צוויי קענקטשין אויף ששעקניגם אהיים אבל כפיא גידי אגרים אגרים אפער ער גריינגט דא קהקה אהיים אין דא הענט גלידערנוויי: ד' בבור שנפל לבור אפבור נואם האם אפערער. פון פאר יום. נאר דער חכם נואם פאר שטייט וועלדער פערלער אין אאיילקיער קען זאל קענין דעם בבור ששעקטין. האם נאך גיט גינעהן דעם פערלער. אונ דער בבור אין אריין גיפאלען אין אנרוב אום יום טוב. אונ קען האם מורא קאמער פיינערס ער אין גרוב. רבי יהודה זאגט יד ספסח וירא אהים נואם פאר שטייט צו דער פערלער נועם גלייבען אפער ער נועם אנועק גיין. זאל אראפ גיין אין גרוב, אונ זעהן דעם פערלער אס יש בו מוס אויב דער פערלער נואם ער האם נועם בלייבען אויף אייביג יעקו ושחוט זאל קען איהם ארויף גריינגען אונ ששעקטין זאס לאו אונ אויב גיט. אויב געקטין האם זיך דער פערלער גקענט אום היילין. נאר היינט אין דער פערלער גינארין אויף אייביג. אפילו קען האם איהם שוין ארויס גיננקען פון

גרוב לא ישחוט זאל קען אים גיט ששעקטין יום. רבי ששעקן זאגט גל שאין סמו ניכר פערד יום דער בבור נואם קען האם גיט רערקענט פון גערקטין זיין פערלער. אויב ער אין אאיילקיער פערלער אפער גיין אז יד סו חספן אין ער גיט אנגיגרייט גינארין פון געקטין צו ששעקטין איהם. קאר קען איהם גיט ששעקטין אום יום טוב ועיני תייסו: ה גשפת שפחה אפדבחה ואקרבון וואם אין גיפייגערס לא יזונת ספספס זאל ער זיא גיט רירען פון ארם אום יום טוב יששעש ושאי אחרבי פרישן עם האם גיטראפין אפדבחה ואקרבון אזיו גיפייגערס האם קען גיפערענט רבי סרפון נואם קען זאל קאהו עליה מיט איהר אום יום טוב ויל מחלה שפספס אונ חלה נואם קען האם אפ גישייט פון טייג צו געבין דעם פון. אונ זיא אין סמא גינארין. נואם זאל קען קאהו מיט איהר אום יום טוב ונגנט לפי המדרש ושאל אין רבי סרפון אריין גינאנגען אין בית המדרש אונ האם גיפערענט ופסדי לו האבין זייא גינאנט צו איהם לא יזונת ספספס קען קאר זיי גיט רירען פון ארם אום יום טוב: ו אין נפני על הבמה לבתולה כיום טוב צוויי אפער אפער דריי קענטישין קארען זיך גיט ציילען אויף אפדבחה אום יום טוב. דהיינו זייא זאלין זאגין די קהקה אין נוערס דבייא רוקעל. נועם יערער געקען פון איהר אהלך פלייש פאר ארובעל. דאס קאר קען גיט אום יום טוב אבל נפני עליה מערב יום טוב אפער קען ציילט זיך אויף די קהקה ערב יום

כלומר וכספי יכולין למחול למחול נחלק ביניהם: (י) דמחוי כמותו למס
 משקל רש"י: [ג] דבירי. שטסור להובי: מס דמיס. כס"י.
 ומחוי דמשקל שט"ל סיל דכבר נשנס למיל סין נמנין:
 [ד] ותחלקים ביניהם. שילמך אן לי חלק או חלי חלק בדרך
 כדג"ל נסחמ דנקוס ססור ועינא כמי כסותו ומעמידן או
 אלל זו ווער זו כזו ולמח
 ענין כשנשמה כפי עס ששמו
 כן יפרט לו. נמרה:
 (א) דהוליל וליט מיוחד לא
 קא עניו דדעבדיו בסול עבדן
 לקוחוס לומר סן לי נוג ואל
 דרכן נוגר כלי זה מלא לי
 עבדן עסק מלא עבדן סלוס
 או מחסר וס"ג דעיומד למדס
 עמ"כ כמ"ו דלסרי לשקול
 ככלי עמס דקא עבד עובדיו
 דחול דפסע"י סמיו סליטה
 לפניו וכיון סיווד עסקל כלי
 סוקל בו. נמרה: (יב) סוליל
 וסומד למדס עמ"כ כמשנס י'
 דמחוי לשקול כנגד כלי לפי
 סליט סומד לשקול בו. נמרה:
 (יג) ונמ"ן דגמס עפני כדכרי סידות ס"פ נשוס ביטול
 של כסמ"ד ככנס מועד לא יסיס פניו נכסוס ולכבר עמחוי סלל
 וזין הלכה כר' יהודה: ממלא מרותיו מערב יו"ט.
 כטול בית המדרש סהיו רכיס כלס למאל הימנו כמועד
 זמן בית המדרש (יג) כדי סיהא פניו כיוס: מפני כצוי המדות.

שוקל אדם בשר. אע"פ שאכור לשקול בליטרא דהוי
 מעשה דחול מותר לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופיץ
 ולמחר יראו הקופיץ והכלי כמה משקלו: וחכ"א אין
 משגיחין. אין מעיינין: ככף מאונים כל עיקר.
 ואפי' לשמור קבצר מן
 הטכברים אסור לגוס אותו
 ככף מאונים (י). והלכה
 כהכמים: ז אין משחיזין
 את הסכין. נרמס או
 כמשחות: אבל משיאה
 ע"ג חכרתה. דמשנה
 מדרג מול: ז אכל לא
 במרה. ככלי המיוחד
 למדה שמועד ומוכר בו
 אכל אס ליט מיוחד לכך
 אף ע"פ שמועד למדה
 ששטישכר זה שהוא מודד
 בו יעמוד זה תחמיו מותר למלאו (יח): אם היה כלי
 של מרה. אע"פ שעדיין לא יחדו לכך ליט ימלאו (יב).
 לפי שאין מודדין כיו"ט: אף כמועד עושה כן. מפני
 כטול בית המדרש סהיו רכיס כלס למאל הימנו כמועד
 זמן בית המדרש (יג) כדי סיהא פניו כיוס: מפני כצוי המדות.

וב וישחין ויחלקין בניהן אונ אויף קארען אום יום
 טוב שעקט מען די בקהה אונ זייא צו מייילען זיא
 צווישען זיה. רבי יהודה זאגט שיקל אדם בשר כנגד
 חבלי או כנגד תפוחין מען קענע אריין לייגען אום
 יום טוב אין איין שאהל פלייש אונ אין די אנדערע
 שאהל אפלי אנדער אהאק, אונ נאך יום טוב ווענט
 ער דיא האק אנדער דיא כלי וויפיל דיא ווענט.
 ועט ער וויקען וויפיל דיא פלייש האט גיוואנין
 וחקים אקרים אונ די חקמים זאגן אין פשיטין דבף
 סאונים בל עיקר מען קאר נאר גיט גיגען מיט דיא
 נואנ שאהל אום יום טוב, אפילו ער וויר היקען
 די פלייש פון מיי, קאר ער זיא אויך גיט אריין
 לייגען אין דיא נואנ שאהל אום יום טוב: ז אין
 משחיזין את הסכין ביום טוב מען קאר גיט שארפען
 אקעסער אויף אשארף שמיין אום יום טוב אכל
 כשיאה על גבי חכרתה אקער מען קענע שארפין יום
 טוב אין מעקער אויף דעם אנדערין לא יאמר אדם
 לשבח אקענטש קאר גיט זאגן יום טוב צו אקצב
 שקל לי בדיני בשר וועג אפ פאר מיר פאר אנדערען
 פלייש אכל שיהם ויחלקין בניהם אקער ער קענע
 שעקטין אבקמה אונ איהר צוא שניידען אויף
 שטיקער, אונ דער נואס דארף פלייש געמט
 אשלק פלייש, אונ נאך יום טוב שאפט מען וויפיל
 געדער חלק אין ווערט גיווען אונ אזוי באפאהלט
 מען: ח אימר אדם לחברי אקענטש מען זאגן צוא
 זיין סקר אום יום טוב מלא לי בלי יח גיט מיר אן די
 בלי פול מיט משקה אכל לא בשה אקער אז די בלי
 אי אקאם מען קעקט מיט איהר צום פארקויפין
 קאר ער גיט זאגן מען זאל אן גיטען אפילע בלי.

וב וישחין ויחלקין בניהן אונ אויף קארען אום יום
 טוב שעקט מען די בקהה אונ זייא צו מייילען זיא
 צווישען זיה. רבי יהודה זאגט שיקל אדם בשר כנגד
 חבלי או כנגד תפוחין מען קענע אריין לייגען אום
 יום טוב אין איין שאהל פלייש אונ אין די אנדערע
 שאהל אפלי אנדער אהאק, אונ נאך יום טוב ווענט
 ער דיא האק אנדער דיא כלי וויפיל דיא ווענט.
 ועט ער וויקען וויפיל דיא פלייש האט גיוואנין
 וחקים אקרים אונ די חקמים זאגן אין פשיטין דבף
 סאונים בל עיקר מען קאר נאר גיט גיגען מיט דיא
 נואנ שאהל אום יום טוב, אפילו ער וויר היקען
 די פלייש פון מיי, קאר ער זיא אויך גיט אריין
 לייגען אין דיא נואנ שאהל אום יום טוב: ז אין
 משחיזין את הסכין ביום טוב מען קאר גיט שארפען
 אקעסער אויף אשארף שמיין אום יום טוב אכל
 כשיאה על גבי חכרתה אקער מען קענע שארפין יום
 טוב אין מעקער אויף דעם אנדערין לא יאמר אדם
 לשבח אקענטש קאר גיט זאגן יום טוב צו אקצב
 שקל לי בדיני בשר וועג אפ פאר מיר פאר אנדערען
 פלייש אכל שיהם ויחלקין בניהם אקער ער קענע
 שעקטין אבקמה אונ איהר צוא שניידען אויף
 שטיקער, אונ דער נואס דארף פלייש געמט
 אשלק פלייש, אונ נאך יום טוב שאפט מען וויפיל
 געדער חלק אין ווערט גיווען אונ אזוי באפאהלט
 מען: ח אימר אדם לחברי אקענטש מען זאגן צוא
 זיין סקר אום יום טוב מלא לי בלי יח גיט מיר אן די
 בלי פול מיט משקה אכל לא בשה אקער אז די בלי
 אי אקאם מען קעקט מיט איהר צום פארקויפין
 קאר ער גיט זאגן מען זאל אן גיטען אפילע בלי.

הרכה ומכיליס הלכות כליהס ומודד לכל אחד
 וחסד כמדה לעלמו ומתמלות והולכות לחוד כליהס כל
 הלילה כדי שלא ישאר לו
 השמן המדוכק כשולי הפדה
 ודפנומיה ונמלא נוזל חת
 הלכות:

קיון ביקור אייל חוץ אדם אצל חנוני הרגיל אצל
 אפקענקש קעג גיין יום טוב צוא אפקענקער וואס
 ער איז גיוואנגט מיט אים וויסער וי אונ ער זאגט צו
 אים פו לי ביצים וואוויס גמגו גיב מיר אייער אונ גים

רש"י

הפשט וניתוח. פי' הכתוב
 בעולה שהיא אכילה
 גבוהה וה"ה ים ללמוד לקבץ
 לאכילה הדיוט: כרהניא.
 שמנינו חף תנאים שמלמדין
 הלכות דרך ארץ שלא יראה
 אדם עלמו על הכריות
 כרעכתו שלף זה לממחר
 לאכול קודם הפשט נראה
 כרעכתו: מעליו. מלך
 העלן: חצובא. עש
 עשרטיו נוקבים ויורדים כעומק וכו' תיחס יהושע חת הארץ: מקטע. רגלי הרשעים ליום הדין שמסמנים

אם יש שהיה וכו' אפר דמי בר אבא הקשם ותיחם בעלמא
 חיה לקבצים רמי בר אבא האם גיוואנגט אזוי ווי
 דיא תורה האם גיוואנגט אז קען איז מקריב אפקענק
 עולה וואס קען פארברענגט זיא אין נאנגין
 אויף דעם מזבח דארף קען פריער פון איהר אפ
 ציהען דיא פעל אונ דיא ביהקה צו שניידין אויף
 שטיקער אונ די שטיקער פארברענגען אויף דעם
 קיבנה. אונ מיר זאגין גיט סייא וויא סייא פאר
 ברענגט קען זיא זאל קען זיא פארברענגען מיט
 דיא פעל אונ אין נאנגין. אזוי דארפין טאהן דיא
 קצבים אויך זיין זאלין אפקענקען דיא פעל פון
 דיא ביהקה אונ זיין זאלין זיא צו שניידין אויף
 שטיקער מכה לידה וידה גיך ארץ פון דאגען האם
 אונ דיא תורה גילערינגט דעם פירונג שלא יאכל
 אדם בשר קודם הפשט ותיחם אפקענקש זאל גיט עסין
 פלייש פון אבהקה פאלד וויא קען שעקט איהר.
 גאר ער זאל ווארמין ביו קען נועט אפקענקען די
 פעל אונ קען נועט זיא צו שניידין אויף שטיקער
 פרענגט דיא גקרא פאי קא ששפע לו וואס לאומט קען
 אונגו הערין. צו וואס דארפין מיר דאס וויסען.
 עקעקט דיא גקרא איהר ארעא קא ששפע לו די תורה
 אונ דיא גקרא קערנען אונגו גיך ארץ אפקענקש
 זאל גיט זיין ווי אפקענקער פאלד ווי קען שעקט
 די ביהקה זאל ער שוין אפקענקען אשטיק פלייש
 פון איהר אונ עסין. גאר ער זאל ווארמין ביו קען
 נועט אפקענקען פון איהר דיא פעל אונ קען נועט

הוספות

אורח הרמב"ם ק"ג. פי' רש"י
 וכלו חסדו ליסור מרמס.
 מיט דעסמין ממש טיט
 ליסור בדבד דקמטר נסימס
 מקטע רגליסין דקנין. וי"ל
 דודל ליכא ליסור דמטמטס
 סוף סוגיה בהוקה סימ טיט
 סוף נמלח מרמס לסמל סמל
 סוף נמט כסונג וכל כלומט
 סוף סוף לו נמטר כל קי:

גמרא ביצה דף כה ע"א

אמר רמי בר אבא הפשט
 וניתוח בעולה ויה"ה לקבצים.
 תורה דרך ארץ שלא יראה
 אדם עלמו על הכריות
 כרעכתו שלף זה לממחר
 לאכול קודם הפשט נראה
 כרעכתו: מעליו. מלך
 העלן: חצובא. עש
 עשרטיו נוקבים ויורדים כעומק וכו' תיחס יהושע חת הארץ: מקטע. רגלי הרשעים ליום הדין שמסמנים

הוספות

אורח הרמב"ם ק"ג. פי' רש"י
 וכלו חסדו ליסור מרמס.
 מיט דעסמין ממש טיט
 ליסור בדבד דקמטר נסימס
 מקטע רגליסין דקנין. וי"ל
 דודל ליכא ליסור דמטמטס
 סוף סוגיה בהוקה סימ טיט
 סוף נמלח מרמס לסמל סמל
 סוף נמט כסונג וכל כלומט
 סוף סוף לו נמטר כל קי:

הוספות

אורח הרמב"ם ק"ג. פי' רש"י
 וכלו חסדו ליסור מרמס.
 מיט דעסמין ממש טיט
 ליסור בדבד דקמטר נסימס
 מקטע רגליסין דקנין. וי"ל
 דודל ליכא ליסור דמטמטס
 סוף סוגיה בהוקה סימ טיט
 סוף נמלח מרמס לסמל סמל
 סוף נמט כסונג וכל כלומט
 סוף סוף לו נמטר כל קי:

הוספות

אורח הרמב"ם ק"ג. פי' רש"י
 וכלו חסדו ליסור מרמס.
 מיט דעסמין ממש טיט
 ליסור בדבד דקמטר נסימס
 מקטע רגליסין דקנין. וי"ל
 דודל ליכא ליסור דמטמטס
 סוף סוגיה בהוקה סימ טיט
 סוף נמלח מרמס לסמל סמל
 סוף נמט כסונג וכל כלומט
 סוף סוף לו נמטר כל קי:

הוספות

אורח הרמב"ם ק"ג. פי' רש"י
 וכלו חסדו ליסור מרמס.
 מיט דעסמין ממש טיט
 ליסור בדבד דקמטר נסימס
 מקטע רגליסין דקנין. וי"ל
 דודל ליכא ליסור דמטמטס
 סוף סוגיה בהוקה סימ טיט
 סוף נמלח מרמס לסמל סמל
 סוף נמט כסונג וכל כלומט
 סוף סוף לו נמטר כל קי:

בכול וזין למדין ממנו : רגליהון דקצבין ודבועלי גרות , תורמוסא מקמטע רגליהון דישנאיהון של ישראל , שנאמר ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעברו את הבעלים וגו' ויעזבו את ה' ולא עבדוהו . ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו מה ה"ל ולא עבדוהו , אמר רבי אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתורמוס הוה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני . תנא משמיה דר"מ מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עיון . תנא רבי רבי ישמעאל מימינו איש דת לבו אמר הקב"ה ראויים הללו שהנתן להם דת אש שאלמלא לא ניתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד מפניהם . והוינו

בקטח סעודה : מקמטע רגליהון . דשולח ישראל תורה להמתין שלש שנים מלאכול פירות מקמטע רגלי הקלבים הממהרין לאכול קודם הפסח וניתוח וסעמים שנמלאת טרפה וכן דבועלי קלות שממהרין ואין יכולים להמתין עד שתטכול : תורמוסא . מין קטנית עגול כמין עדשה והוה מר מלך ושולקין אותו ' פעמים זעששה מתוק וטוב עד שיאכל

אנדקע גראוין זעהן קיר דער גראו וויל גיט הגאה האבין פון פקעקע ערר וואס איז ביא דער וייט , דאס איז אמוקר פאר דיא קשעים אונזער האקט ווי אפ וייערע פיס וואס ווי גייען פארקעקען פקעקע ערר צו פארקעקערין וייער פלאץ נישט פקסע רגליהון דקצבין ודבועלי גרות או איינער פלאנצט אבויס אין ארץ ישראל דיא פירות וואס וואקסין אויף דעם בוים דיא ערשטע דרייא יאהר פון פלאנצונג טאר קען גיט עסקין , זענען דאך דא קענטישין וואס וואקסין דריי יאהר מיט דעם עסקין דאס איז אמוקר אונז , עם האקט אפ דיא פיס פון די קצבים וואס וויא קענען גיט וואקסין אשעה בוי קען נועם אפציהען דיא פעל פון דיא בבה אונז קען נועם זיא צו שניידין אונז קען נועם זעהן טאקער איז ויא טכפה אינווייניג , נאר פאלד נאך דס שעקטין שניידין ווי אפ אשטיק פלייש אונז עסקין , אונז דאס איז אמוקר פאר דיא קענטישין וואס קענען גיט וואקסין צוויי וואקין בוי וייערע טייקער וועלן ריין ווערין אונז וועלן זיה טובל ויין פון וייערע גרות , נאר וויא זענען ביא וייערע טייקער ווען וויא זענען נאך גרות , דרייא יאהר קען קען וואקסין אונז אשעה אנדער צוויי וואקין קען גיט וואקסין טורמוסא פקסע רגליהון דישנאיהון דישנא דער הורמוס האקט אפ די פיס פון דיא יודין וואס זענען גינען פארצייטין הורמוס איז אמן ארבעס שטארק ביטער נאר אז קען קאכט איהם ויזען קאהל אין ויזען גיטאהשטע וואקסער ווערען ער ניס אונז גישמאק , דאס איז אמוקר קענין דיא פארצייטיגע יודין ווי האבין געדריגט ויזען ערלייא עבודה זרות אונז ווי האבין גינעהן אלע ויזען עבודה זרות בויען גיט , האבין וויא דאך שוין געבארפט אנוועק ווארפין דיא עבודה זרות אונז דיען נאט , אונז זיס ווערין ווי דער תורמוס אונז דאס האבין וויא גיט נישטאהן שנאמר ווארום , עם שטייט אין פסוק ויסשו בני ישראל לששות הרע בעיני ה' ויעברו את הבעלים בני יודין ויעזבו את ה' ולא עבדוהו . ממשמע שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו מה ה"ל ולא עבדוהו , אמר רבי אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתורמוס הוה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני . תנא משמיה דר"מ מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עיון . תנא רבי רבי ישמעאל מימינו איש דת לבו אמר הקב"ה ראויים הללו שהנתן להם דת אש שאלמלא לא ניתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד מפניהם . והוינו

דיא יודין האבין גייערעם צו קאהן וואס עם איז שלעקט אין דיא אויגין פון נאט ונואם נאט וויל דאס גיט זעהן אונז ווי האבין געדריגט דיא בעלים אונז נאך עבודה זרות בוי ויזען ויעברו את ה' ולא עבדוהו ווי האבין פארלאזן נאט אונז האבין איהם גיט געדריגט , פקעקט דיא נקרא פפשמע שגאמר ויעברו את ה' אז עם שטייט אין פסוק וויא האבין פארלאזן נאט איני יודע שלא געדוהו ווייס איך דען גיט אז ווי האבין איהם גיט געדריגט פה פליטר ליטר ולא עבדוהו פאר וואס זאגט דער פסוק וויא האבין איהם גיט געדריגט אמר רבי אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתיורמוס הוה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני . תנא משמיה דר"מ מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עיון . תנא רבי רבי ישמעאל מימינו איש דת לבו אמר הקב"ה ראויים הללו שהנתן להם דת אש שאלמלא לא ניתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד מפניהם . והוינו

דיא יודין האבין גייערעם צו קאהן וואס עם איז שלעקט אין דיא אויגין פון נאט ונואם נאט וויל דאס גיט זעהן אונז ווי האבין געדריגט דיא בעלים אונז נאך עבודה זרות בוי ויזען ויעברו את ה' ולא עבדוהו ווי האבין פארלאזן נאט אונז האבין איהם גיט געדריגט , פקעקט דיא נקרא פפשמע שגאמר ויעברו את ה' אז עם שטייט אין פסוק וויא האבין פארלאזן נאט איני יודע שלא געדוהו ווייס איך דען גיט אז ווי האבין איהם גיט געדריגט פה פליטר ליטר ולא עבדוהו פאר וואס זאגט דער פסוק וויא האבין איהם גיט געדריגט אמר רבי אלעזר אמר הקב"ה אפילו כתיורמוס הוה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני . תנא משמיה דר"מ מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עיון . תנא רבי רבי ישמעאל מימינו איש דת לבו אמר הקב"ה ראויים הללו שהנתן להם דת אש שאלמלא לא ניתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד מפניהם . והוינו

וצלף בלינות. סי' רשי' ולא ידענא מלי פזותיה ופי' כסוסספסל משום דעוסס ג' פירוש מלין אבינות וקפריסין ועוד פשוטו פירוש בכל יום טען כן בשאר אילנות ועוד פירוש כ"י דעוסו סו' טעס

דאמר רשב"ל ג' עזין הן, ישראל באומות, כלב בחיות, הרנגול בעופות. וי"א אף עז כבהמה דקה. וי"א אף צלף באילנות:

(שטרין כ"י) מן הקפריסין כסיל עוס כדאמר כפריסוס סקטנס יין קפריסין לפס סו' טען כ"י אף עז כבהמה כ"י אף צלף באילנות:

מזין הו' דאם איו וואס רבי שקען בן לקיש האם גיזאגט דרייא זענען דא אויף דער נעקלט וואס שפראקצירען זייא זענען גרויס בייא זיה אונ שפרינגען אונגעגען ישראל באימות די יודין זענען בייא זיה גרויסקארטיג קעהר פון אלע פעלקער פלג בתייה דער הונט שפרינגט אונגעגען קעהר פון אלע חיות תרגיל בעטוח דר האן שפרינגט אונגעגען

מקעהר פון אלע עופות ויש אומרים אף עז בבתיה נקח אנדערע זאגין צווישען די יונגע פהמה שפרינגט דער זיג אנטקעגען מקעהר פון אלע ויש אומרים אף זלף באילנות אנדערע זאגין דער בוים זלף שפרינגט אויך גענין אלע בוים, זייגע פירות ווערין צייטיג פריגעל וויא דיא פירות פון אלע אנדערע בויםקער ווערין תוספות:

זוהר משפטים דף קו ע"א ת"ת דליליות יוד הא ואו הא

הגיבין לית מלה בעלמא דקיימא קמי תשובה ולכלא קוב"ה מקבל ודאי וחי תב בתוכתא הא אודמן לקבליה לרח חיים ואע"ג דפנים מה דפנים כלא אמתקן וכלא אמתקן על תקוניה דהא אפי' כמה דלית ביה לומאה (קמי קוב"ה קרי ביה (ישעיה יד) כי ה' לבאות יען ומי יסר דא איהו רוא סתימא. ותו כד קוב"ה לומי לומאה לא אומי לאלה אס לא יעביד תיובתא דהא לית סתגמא דקיימא קמי תיובתא ועל כלא מכפר קוב"ה כד עבדין תיובתא שלימתא) קוב"ה מקבל דכתיב (ירמיה כב) מי אמי נאס ה' כי אס יהיה יכניחו וגו' וכתיב (סם) כתבו את האיש הזה ערירי וגו'. ובתרי דתב בתוכתא כתיב (דה"א ג) וכני יכניה אסיר בנו וגו'. מכאן דתשובה מתכר כמה גורין ודינין וכמה שלגליין דפרולא זלית מאן דקיימא קמי דתיובתא. וע"ד כתיב (ישעיה סו) ויגלו ורלו כפגרי האלפים הפושעים כי. אסר פשעו כי לא כתיב לאלה הפושעים כי. דלא כעאל לתתא ולאתנתמא על מה דעבדו. אבל כיון דאתנתמו הא מקבל נון קוב"ה. כג"כ בר גס דא אע"ג דפשע ביה ופנים באתרא דלא אנטריך ותב לקמיה מקבל ליה וחם עליה דהא קוב"ה מלא רחמין איהו ואתמלי רחמים על כל עובדיו. כד"א (תהלים קמה) ורחמיו על כל מעשיו אפי' על בעירי ועסווי פאטון רחמיו. חי עליהו פאטון רחמיו כ"ש על בני נשא דידיען ואסתמודען לשכתא למחריהו דרחמיו פאטון עליהו זשארן עליהו. וע"ד אמר דוד (סם קיט) רחמך רבים ה' כמשפריך חייני:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הבטב"ם הלכות ברכות פרק א. (א) כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה. ותעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות דרי זה משונה כגון אחר בונה ירושלים בברכת הבזון אחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות עינה בה

שלשה מיני יצר הרע הם דרייא ערלייא יצר הרעים זענען דא משנים בין גננו בין בנחיר צונויא יצר הרעים זענען דא סייא בייא איין אלטען באין אונ סייא בייא איין יונגען מאן וישלישי נתיב בג בנחיר אונ דער דריטער יצר הרע איו נאוי בייא איינגען מענקלש אלו הם דאם זענען די יצר הרעים אדם מתארה אריא דער מענקלש גלוסם צוא זעהן אשייגע אשה ואף אס תמוז לצום עיניו בראית אפילו ער נועם נועה'ן צו מאכין די אויגין ער זאל ניט זעהן לא ייבל נועם ער ניט קענען ויזיה בעל פרו גיט ווילענדיג נועם ער זעהן, דער יצר הרע נועם איקם גייטין ער זאל זעהן די אשה ותיב' אונ דער אנדערער יצר הרע איו תאדם בוש' גמיר אש איתיה דער מענקלש ברענט צו די אשה וויא אברענענדיגער אויבין ולא ייבל חסידה פדעמו אונ ער קען זיא גיט ארויס לאזין פון זענען אלו נתיבים בין בנחיר בין

(א) כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה. ותעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות דרי זה משונה כגון אחר בונה ירושלים בברכת הבזון אחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות עינה בה

(א) כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה. ותעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות דרי זה משונה כגון אחר בונה ירושלים בברכת הבזון אחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות עינה בה

אמן אחר עצמו: (ב) ולמה יענה אמן אחר בונה ירושלים ותרי אחריה ברכת הטוב והמטיב מפני שברכת זו בימי חכמי משנה תקנוה וכאילו היא תוספות. אבל סוף עיקר הברכות של ברכת המזון היא בונה ירושלים. ולמה לא יענה אמן אחר אהבת עולם מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של ק"ש וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותה תחלה לרבר כגון ברכות לא יפסיק באמן בין ברכה ובין הרבר שברך עליו:

ברכות וואס ער האט ג'ואנגט עינה בה אפן אחר ברב עיניו זאל ער זאגן אמן נאה זיין ברבך וואס ער זאגט אליין: (ג) וקמה יענה אפן אחר בונה ירושלים ותרי אחריה ברכת הטוב והמטיב אויב רו וועסט פרענין פאר וואס זאל מען זאגן אמן נאה בונה ירושלים. בונה ירושלים איז דאך גיט דיא לעצמע ברבך נאה איהר איז דאך דא אברבך הטוב והמטיב. דער תירוץ איז מפני שברבך וי גיפי חכמי משנה תקנת וקאילו היא תוספת נוייל דיא ברבך הטוב והמטיב האט מען שפעטער געמאכט אין די עייט פון די סנאים וואס האבן געמאכט די משניות איז דאס אצונגעבענע ברבך אפן סוף עיקר הברכות של ברכת המזון היא בונה ירושלים אבער די לעצמע ברבך פון דיא עיקר ברכות פון גענעטשן איז בונה ירושלים ונווארום הן אהת הכל אונג על הארץ ועל המזון דאס זענען די עיקר ברכות פון גענעטשן. אונ די לעצמע ברבך פון דיא עיקר ברכות איז בונה ירושלים ולמה לא יענה אפן אחר אהבת עולם פאר וואס זאל מען גיט זאגן אמן נאה די ברבך אהבת עולם מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שפע נוייל דיא ברבך אהבת עולם איז דיא סוף פון דיא ערשטע ברכות פון קריאת שמע בארף מען דאך זאגן אמן נאה דיא ברבך וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותה תחלה לרבר אונ אזוי דיא קשא אויף נאה אנעלעכע ברכות וואס מען זאגט נויא איידער מען הייבט אן די וואך גיטן ברכות שמברכין לפני קריאת מגלה דהיינו איידער מען לייגעט דיא מגלה זאגט מען דרייא ברכות. בארף מען דאך זאגן אמן נאה די לעצמע ברבך ותחלה גר תגיב אונ איידער מען זיגרט חנוכה ליכט זאגט מען אויף דריי ברכות. בארף מען דאך זאגן אמן נאה די לעצמע ברבך. אונ פאר וואס אלע גענעטשן וואס קערין דיא ברבך זאגן אמן אונ דער וואס זאגט דיא ברבך זאגט גיט אמן. דער תירוץ איז למפני לא יפסיק באשן בין ברבך ובין הרבר שברך דער וואס זאגט די ברבך זאגט גיט אמן ער זאל גיט מפיסק זיין מיט דעם אמן צווישען די ברבך אונ די וואך וואס ער האט אויף איהר ג'ואנגט דיא ברבך:

שמחאים סתתקס. מני לנו סך סוף סכן מנינו כיוסף שלם סוכים וילך סרע דומס לטם שנלמר כל הלילס יפן אוסיסם בקר סוף לטם לטםם סלסם סוכים שנלמר כלם ענלסיס כמו סוכו די קרבו כחנור לטם ונלמר כלם ימנו כמנו. ס' ססוף סיקר סוכס סלס ס'ן כנימסריא ילך ס'ן יס לט ג' סוכים ונ' ספעס מוכס ס'ן כנסוק כספי אט סלסכס יס. ילך סרע דומס למינן סס יסכך כסרו יעלס סמין וסס יעלור ויסטל לט יעלס:

שמברכין לפני קריאת מגילה והדלקת נר חנוכה למען

ג'ו דיא צווייא יצר הרע'ס זענען בייא צוונגען קענקש אונ בייא א אקטען מאן והשלישי טינג רק דבחר אונ דער דריטער יצר הרע איז נאר בייא צוונגען מאן שמתאיה שמתקשה וואס ער גלוקט דער גליר זאל הארט ווערין מנינו לנו שפד היא פון נואנען ווייסין כיר אז געם איז אזוי שבו קניני בניאיה שלשה תנאים אונ אזוי זעפונען כיר בייא דעם קונגה זיין דריי אויבנים יצר הרע דומס לטם דער יצר הרע איז גלייך צו פייער שנאמר וויא געם שמיים אין פסוק כל תגלה לן אפייהם אנאנצע נאכט שלאקט זייער בעקער ביקר היא גאט להבה אין דער פריה איז ער וויא אפלאם פייער שלשה תנאים דרייא אויבנים שנאמר ווארום געם שמיים אין פסוק כולם מנאפים אלע זענן קונגה כמו תניר ברענען ווי א אויבין קרבי כמטר לבס זייער הארץ ברענט צוא נגות וויא אהויבין זנאמר נאך שמיים אין פסוק כולם יחמו כמטר אלע זענען נינען דערנווארעקט וויא אהויבין ש שהיא עיקר מיכה האש דער ש וואס דאס איז דער עיקר אהת פון ווארט אש ש"ן כניפסדיא יצר ש"ן איז רביי הונדערט אונ דער ווארט יצר איז אויף דריי הונדערט ש יס לה שלשה מצוליס דער ש"ן האט דריי פאסקעלאך ושלשה פקמים מונח אש כפיסק רשפי רשפי אש שלהבת יה רביי קאל איז דערמאנט דער ווארט אש ופייערו אין דעם פסוק רשפיא רשפי אש ואירע פינגען זענען פייערדיגע פינגען שלהבת יה געם איז אנאמליכער פייער. אשטאמליכער פייער יצר הרע דומס לחיכוך דער יצר הרע איז גלייך וויא איינער קראצט ויה אם יתברך בשיר יעלה שהיו אויב ער קראצט ויה האט ער באקאלס פערנעניגען אבער געם ווערט אויף דעם ארץ קרעץ וואס יעניר דהיינו אונ אויב ער וועט ויך איינהאלטן אונ וועט ליידיען וואס געם פייערס איהם. וועט דאס פייער אנדעק גיין לא יעלה אונ קרעץ וועט גיט זיין בייא דעם יצר הרע איז אויף אזוי ווען ער מוהט דעם ווילען פון יצר הרע האט ער הנגה אבער שפער סער האט ער חרטה אונ אויב ער וועט אייג האלטן דעם יצר הרע אונ וועט גיט טאהן דיא אכירה. וועט דער יצר הרע אנדעק גיין פון איהם אונ ער וועט האבן אסאך:

לחשוק מת"ת ר"א יהודה נפשו י יה יהו יהודה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה ימיה ה רמלוי הה אל עם ב"ן
שבעשית בניקוד חולם :

י לא תעשון פן יהוה אלהיכם :
ה כי אם ארדה מקום אשר יבחר
יהוה אלהיכם מכל שבטיכם
לשום את שמו שם לשכנו תדרשו
ובאת שמה : והבאתם שמה

שם. ר"ס ד ז מניגד ד : והכחם. מניגד ד זכחם ס ככוחם כז :

רשב"ם
(ד) לא תעשון בן, לזבוח לה' בכל מקום :
בעל המורים
(ד) לא תעשון. בניגד ר"ס ד זכחם ס ככוחם כז : (ס) אל
המקום. כ"ס ח"ך י"דס"י בניגד זכח יוסלים : עקום.
בניגד לזיון : וכלת שמה. כ' ככס'. דין. ויודך וכלת שמה
ורכס

שפתי חכמים
ש"ס' שאזכרה הזאת היא דבקה עם אשר עמדו שם הניגד ונו'
זכאלו פנה לא תעשון בן ל"ס' אלטיכס לזכאיר על סהריס
סרעיס ונו' כלשה עמדו שם הניגד ונו'. כי אם אל המזוס ונו' :
ז"ס' זוכה כע"ס לטיי אהכס ונחלס אלל לא תעשון בן ל"ס'
אלטיכס יס' כי אם אל סמקוס סלס תעשו בן ל"ס' אלטיכס לנחון
וילסרסו אלל סיסל עוכוד בענייכס עד סחסי דורטיס הפיד סל
סמקוס אשר יבחר ונו' לסכ"ס שמה סונוטיכס ונו'. ונעסס רלשו
קשס דסיס לו לסעוך קרל דלל תעשון בן ונו' ל"ס' דלטי
ל:סיסס על ססריס ונו'. ולעסס אחרון קשס דבקות כי אם ונו'
לשעמלס כי סס' סלריך לפרס בו סול רסוק קלל מפסיו. לכן
לריך גס לעסס רלשו : א כהכ סרל"ס ר"ל דלטי ישעמלל מודס

לשכנו תדרשו ובאת

(ס) לשכנו תדרשו וכלת שמה. ססס בעל חובת הלכות היא
שמה שלל מחירו שירלס לו ל"ס' סמקוס סהק"ס שמה.
וסעינ לו סרל"י ל"ס' סמקוס סל"ס סהק"ס שמה. כי מלל כל סל"ך
בטור. ול"כ סוף אמר ס"ל לשכנו תדרשו. ל"ס' סמקוס סל"ס
סס שכנו על סהק"ס. וכלל לעמל אהד נכסס נחל"ר ועלל סס
ל"ס' וסלל לוסו למי סחל"ר. ועמ"ר לו לרבי סה"ך. ול"ס' דר רבי
סה"ך. וסרלס לו על סחלונות סהדריס סללס שמה דר רבי
סה"ך. הל"ש כל דרך בית סעבסלות וסלל ל"ס' רבי סה"ך. וסרללו
לו סל"ך לחדר סכני ועלל סס אכני סכני יוסטיס. וסלל ל"ס'
רבי סה"ך. וסרללו לו לחדר סלטיס ועלל סס ג"כ אכני סכני.
זכן סלחוסו סללס סללס. וכל סכניס סל"ך סיו סחסיס
ססרלס סססיס ל"כ. לעסס סרלשו וכלת שמה :

פירוש לתורת אלהים

(ד) לא תעשון בן איהר זאלמ גיט מאן אזוי צו אייער
גאט ברומר איהר זאלמ גיט מקמיר זיין צו גאט
ב"ה אויף אלע ערמער אזוי וויא די עוקבי פוקבים
ומנלות וענען מקמיר צוא וייערע עבודת פוקבים
אויף אלע ערמער : (ה) כי אם נאר צוא רעם ארמ

מצות השם

(ד) [סלן] [לכו רנל] שלל לעמוק סיס סס עשמות סקדס ולל
סוס דכר סהקדוסס ולל לנחון לוס בית עכודס סלל. סנל'
לל סעשון בן ל"ס' אלטיכס :
לא תעשון בן לה' אלהיכם. ודאם איז אמצות לא תעשהו מען
סאר גיט אפמקען אפילו איין גאמען פון די נעמען וואס
מען רופט מיט זייא הקב"ה, אונד ערער ווארם וואס איז הייליג
סאר מען איז גיט אפמקען, אונד אפמקען וואס מען דינט אין
איהר צו הקב"ה סאר מען זיא גיט צו ווארמין :

עַלְתִּיכֶם וְזָבַחְתֶּם וְאֵת מַעֲשֵׂי תִיכֶם
 וְאֵת תְּרוּמַת יְדָכֶם וְנִדְרֵיכֶם
 וְנִדְבָתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקָרְבָנְכֶם וְצֹאנֵיכֶם
 וְאֵבְלֹתֵיכֶם שֶׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 וְשִׁמְחֹתֵיכֶם בְּכֹל מַשְׁחַח יְדָכֶם אִתְּם
 וּבְתִיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
 לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אָנַחְנוּ עֲשׂוּיִם

למקן עלותכו ונבחת
 קודשיו כון ונת
 מעשרותיכו כון ונת
 אפרשותיכו ונדריכו
 ונדבתיכו וזכו ונדריכו
 תוריותיכו ועונותיכו ונת
 תמן קדם יי אלהכו
 ותחדון בקל אושמות
 ידכו אתון ואנש בתיכו
 די ברכה יי אלהיך ה לא
 מעבדון ככל די אנהא
 עבדון הקא יומא דין

ח"א מפשרתיכס. חוין קלוג וככרה. סס קלס קלוג בכרות לא: לא תעשון. וזכרס קיד :

בעל התורה

דברים מוכרים כפן. כנגד ה"ס לפני ס' דכתיבי כרגל כפרס
 זו: (ס) אנהו משיס סס סיוס. סופי תיבות כגימטריא סלויס.
 כי פסס סלויס ושלסס סלויס ושלסס סלויס ושלסס סלויס ושלסס סלויס

וכלס סס יסול כמנין שלישי שלום למשוח יסול למך. סס מלך
 כמשיחס חף כל פנין סקרבות כמשיחס. סכליס לין מתקדשים
 סלס כמשיחס וס"ג כמשיחס: (ו) פלתיכס וזכתיכס. שמנס
 רש"י

שפתוי חכמים
 שפחפס רק שכתב ססס כמקום שלימו לפי כבודו לו שכתב
 עלה כמקומו מ"ס סוף פוחק את ססס וכוחו הים לסס שמיס
 מ"פ לר"ך לסוסיך סלס סותן סלסן מן סעזכס דליונו חייב סלס
 כשנוסן סומו דרך שפחפס לין סייך כפן סוסכס כמסו וכי ספסס
 פ"ד כו' וכי' סויג סל"ק כחוס וסודס לו כחוס: ב (כח"י)
 כ"ל ולס ככ"מ לפי שפחפס סמוכות וכלס דד"יק דחיתכס לסכנו
 עיוסרס כסל די כמכרו כי סס סל סמקוס וגו' סלס דמיידי: כ"י
 מקומוס כיוסולס וכסילס. ודכתי סכ"ס מנומגמיי: ג (כח"י)
 פ"י ספי' סל חוסס וכ"ש סלמי כשות לסוסיך כמסס לטי סמקריכ
 סלס דכ סילד ויורכ. וסכי סמרינן כמנילס (ד'ג) וזכולתיס
 (ד'ק קט): ד' כנוסר כשלמס מעשר כמסס מניס לירוסלס כדי
 לסקריכ סס סלס מעשר סני למסס מניס לסס ססרי לינו מקריכ
 וסחין כדי לסכול כו': ח כ"ל דכוכרות סקרביס כמסס ססיסרל
 מוסר סל סכוכרוס לסקריכס וס לינו ססרי ססיסרל לרין לוסן
 סכוכר לכסן ומסרין היסכרל עי'ס כו': ו ס' פ' סכר ככרין כלסל
 ככרין וסוס מוסכ על דכריס ונדכותיכס מייס כידו לסיוסיך לפי
 סככרס סלס סכלס חויס לין כידו לסוסיך עליסס וסולרין לדרוס
 כן דל"כ כמסס דוקס מי סיסכרין יסול וסס לינו דסל ככל
 יסכרל סיידי (ג"ל): ז ס' ס' לסל לס תעשון לאו סוסכרסס כ"ס
 וגו' דמקון ליה קלי' דמיידי כמניס דל"כ יסוה ס' לא תעשון
 דסל כמו סלמו סיונו מקריכוס כל מיני קרבנוס כמדכר כן הי'
 מקריכוס עיניס סלכך ע"כ ל"ל ס' קרל דלס תעשון מוסב סלממפלס סרי
 ספי' למיל וזכתיכס סלמתיכס של חוכס דסוליל ומכרס כפן וכמסס לס
 מקריכו כל כן מיתר להקריכ סלמליס סל חוכס סס כן מקריכין
 כמסס כו' וסס יס' סכמסין סיו מקריכוס סלמיס סני מוסכ וכמסס
 כן מיתר להקריכ סלמליס סל חוכס סס כן מקריכין סנו כמסס
 מוס סמקריכין כמססין וזכרס קיד :

זה ב משכן שילה: (ו) וזבחיכם. שלמים על ג חובה:
 מעשרותיכם. מעשר כהמה ומעשר שני לאכול לפניס
 ד מן החומה: הרומת ידכם. אלו הכוכרים סנל' כהס
 (דכריס כו) ולקח הכהן הסנל מידך: ובכורות בקרבם.
 לתחס לכהן ה ויקריבוס סס: (ו) אשר ברכך ה'. (ספרי)
 לפי הכרעה ו הכא: (ח) לא העשון בכל אשר אנחנו
 עושים וגו'. מוסב למעלה על כי אסס עוכריס את
 הירדן וגו' כשעכרו את הירדן מיד ו מותריס אסס
 להקריכו כמסס כל י"ד סנה של ככוס והלוק וכמסס לא
 תקריכו כל מה סלחסס מקריכוס פה היום כמסכין סהול
 עמכס ונמסח והול כער להקריכו כו חטות וסמטות
 נדריס ונדכות סל כמסס לין קרב סלס הנידר והנידר
 וזהו חיש כל הישר כעיניו נדריס ונדכות סלחסס
 מתנדכוס על ידי שער כעיניכס להכיאס ולא על
 ידי חוכס אוחס תקריכו כמסס (וזכרס קיד):

כשילס ככל אסר אנהו מוסיס סס כמדכר כן דסל כמו סלמו סיונו מקריכוס כל מיני קרבנוס כמדכר כן הי'
 מקריכוס עיניס סלכך ע"כ ל"ל ס' קרל דלס תעשון מוסב סלממפלס סרי
 ספי' למיל וזכתיכס סלמתיכס של חוכס דסוליל ומכרס כפן וכמסס לס
 מקריכו כל כן מיתר להקריכ סלמליס סל חוכס סס כן מקריכין סנו כמסס
 מוס סמקריכין כמססין וזכרס קיד :

כשילס ככל אסר אנהו מוסיס סס כמדכר כן דסל כמו סלמו סיונו מקריכוס כל מיני קרבנוס כמדכר כן הי'
 מקריכוס עיניס סלכך ע"כ ל"ל ס' קרל דלס תעשון מוסב סלממפלס סרי
 ספי' למיל וזכתיכס סלמתיכס של חוכס דסוליל ומכרס כפן וכמסס לס
 מקריכו כל כן מיתר להקריכ סלמליס סל חוכס סס כן מקריכין סנו כמסס
 מוס סמקריכין כמססין וזכרס קיד :

פירוש לתורת אלהים

איר מים אייערע עולות וזבחיכם אונ אייער קרבן
 קרבה ואת מעשרותיכם אונ אייער מעשר ואת תרומת
 קדש אונ דאס אויף הייבונג פון אייערע הענד
 דאס היינט קען דיא ביפורים ונדריכם אונ אייערע
 נדרים ונדבותיכם אונ אייערע נדרות ונדבות בקרבכם
 דיא ערשטלינג פון אייערע רינדער וצאנכם אונ פון
 אייערע שאף ואלט איר דאס געבין צו דעם פהן
 ער נאל דאס סקריב ויין דארטן ווא גאט ביה וועט
 אויס קראכין צו סאכין רוהען ויין גאמען דארטין:
 (ו) וזבחתם שם לפני יי אלהיכם אונ איר נאלט דארטין
 עסין פאר אייער גאט ושמחתם אונ איהר נאלט ויה
 פריען ככל מים אלעס אייער פארמעג אסס וזבחיכם

איר מים אייערע עולות וזבחיכם אונ אייער קרבן
 קרבה ואת מעשרותיכם אונ אייער מעשר ואת תרומת
 קדש אונ דאס אויף הייבונג פון אייערע הענד
 דאס היינט קען דיא ביפורים ונדריכם אונ אייערע
 נדרים ונדבותיכם אונ אייערע נדרות ונדבות בקרבכם
 דיא ערשטלינג פון אייערע רינדער וצאנכם אונ פון
 אייערע שאף ואלט איר דאס געבין צו דעם פהן
 ער נאל דאס סקריב ויין דארטן ווא גאט ביה וועט
 אויס קראכין צו סאכין רוהען ויין גאמען דארטין:
 (ו) וזבחתם שם לפני יי אלהיכם אונ איר נאלט דארטין
 עסין פאר אייער גאט ושמחתם אונ איהר נאלט ויה
 פריען ככל מים אלעס אייער פארמעג אסס וזבחיכם

פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל־הַיּוֹם בְּעֵינָיו : גִּבּוֹר כָּל דְּבָר שֶׁבְּעֵינָיו :

ת"א ט"ס כל . ט"ס ק"י ט"ס :

רש"כ"ם

(ח) איש כל הישר בעיניו . בכל מקום שאנו חונים שם במדבר או מקריבים במשכן הסמלל כמקום למקום :

פירוש לתורת אלהים

סיילין דאם לאנד ארץ ישראל אקער אויף דער אויגין ער זאל קנבר זיין אדער קנבר זיין פון קמה קאר קען קער נישט מקריב זיין נאר נדרים גאקס וועגין אקער אקרובן חסאת אונ אקרובן ונדבות . אונ דרום שמיים איש כל הישר בעיניו אימ" אשם קארט איר נישט מקריב זיין אויף דער קמה : זיכער סעקמש וואס וועט אים נישעלין אין זייגע

נביאים ישעיה נח

תרנום

המשך מ"ח ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנצה ארני נשמה דהיה יהנה חיה יחידה רנצה יהנה חיה יחידה דודר אל שם ב"ן שבועשית :

א הן ער לאומים נתתיו נגיד ומצננה לאומים : ב הן נוי לאתדע תקרא וגוי לא ידענה אלה ירוצו למען יהנה אלהיה ולקדוש ישראל פי פארך : ג דרשו יהנה בהמצאו קראהו בהיותו קרוב : ד יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישב אל-יהנה וירחמהו ואל-אלהינו פי-ירבה לקולו : ה פי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי גאם יהנה :

עלתי ולחלמא נאלהיא ארי סקני לסלחא : ה ארי לא מחשבתי מחשבתיכם ולא אקתבון פקאי קארנת טובי אסר זי :

מצורת דוד (א) סן עד לטובים נחמיו . כלפי נחמיו את דוד להיות למד ולכתיב מול סלומים . כ"ל עמשלת סמולכס אשר חתמיד כורטו יקחו ראוי סדכר ס' תקום לפולס : נגיד ומלוס לטובים . וסמשית סכל עורטו יסיח נגיד ויסיס עולס ח' סלעוים סל סמשית אשר יפשו : (ג) סן נוי וגוי . כ"ל כמו עמשתיים ססמד סכנחמתי נגיד כן סתקיים ססמד סכנחמתי נג' כי כלמט גוי אשר לא חמד עמולס מקרא לפעם אומר : לא ידעון . אשר כס לא ידעון עמולס : חלן יכול . לטיות סכיס לעמשתק : לעטן ס' . כ"ל לא לעטן כח וזיפך כ"ל לעטן ס' ססוכן כקריך : ולקדוש וגוי . לעטן קדוש ישרלל אשר נקן נג' סלר לספלות סכניחתי כקריך . וכסל כדכר כע' פ' : (ג) כספולו . כסוד סוף עלוי ככס עד לא חננו עמלנכס ופדיין ספלינס סוכס עמכס : כסיוח קרוב . כסל סדכר כ"ל : (ד) דרכו . דרך סככס : עמשכתי . יסוכ עמשכתי : יסכ . יפכס ססוכס סל ס' וירכס עליו : ולל חלסינו . יסוכ סל חלסינו ויש תקום כי ירכס לסלוח : (ס) כי לא וגוי . כי סין עמשכתי כמשכתיכס כי סחכס סופכיס סלל ויעיל לכס סכסוכס ולכני לא כן יסכוכ : ולל דרכיכ דרכי . דרך עלך כ"ל לספוי סל ססוכד ט ולין עופיל סופכיס וסיוס סלל דרכי לא כן סוף :

דכס פירוש עברי טיישש נעמינס מען ביאי דער הפסורה פון דער וואך .

כתובים תחלים עח לחמשך סיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונתי נשמה דיסוד א אר ארני ארני נפש ארני רוח אלף דלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו הו הו חיה יחידה דיסוד יהנה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבועשית :

א אכרתי להוללים אל-תהלו ולרשעים אל-תקרימו קרן : א אכרתי למתלעבין לא תחלעבון גרשעיא לא

מצורת דוד (א) אכרתי . לנס אכרתי נכפתי סלומות סל מכשיתו סל ישרלל לספכירס סל דס כי סן יסוכר סמולס לחוסו : סל פירוש ע"ט (א) אכרתי לחוללים אל תהלו איה האב גינאנט צו די קייט ורשעים אל תריט קנו צו דיא רשעים האב איה גארען איהר ואלט נישט ריידין נארעש- גינאנט איהר ואלט נישט אויף הייבין אינער גרויס-

תרימו אוקר: ב לא תרימו ב אל-תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר עתק: ב כי לא למרום אוקרובין אהון די ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: ד כיראלהים שפט קסלליון בהוקמא ובגרופיון נארום ליה בה מני סמרינתא צד מערבא ולא מן צפונא דמדבריא וכן דרומא אחר טוריא: ד ארום אלקה דין נבאי דני נבאיך ורנן ירום: ה ארום פס הלום פני וי נהמר עשין מלא מוינת קריהא למקלא מדעא די רשיעיא וכה רשעי מגיה נקשי מן בין קרובאין פבם דודדיהא ופקטיהא ובציון ישותן כל רשיעי ארעא: רש"י מצורת דוד

(ג) כי לא ממוצא. השמש: וממערב. ולא מן המדברות אלהים מפרשים כשירא הרבות ממון לא ככל אלה להרים קרן: (ה) כי כום. התרעלה נידו: חמר. חוק: מלא בסך. מלא מוזג להשקות את כל האומות: ויגר מזה. ל' מים הנגרים:

שולל נעמיס ל' כרמי (וסמיל ספורמניום נמיים טיין סמבלל דמפ הארס): ויגר מזה. מהכיום סוף יול ייבסוף לסי כרשמים: פך שערס. סרס סמקלס נומר סך כל רשעי ארץ יעלו וישמו כל סיום מס שערס. סבל לא סלדיקס:

פירוש עברי שיימשך
 קיים: (ב) אל תריס למרום קרנכם איהר נאלמ גיט אייפקייבין אייער גרויקקייט אין דענהייך גיו צום היקעל תדברו בצואר עתק איהר נאלמ גיט כידיון קיט אשטארקע האלקו. קיט גרויקקייט: (ג) כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: גיט פון קנדה גיט אונ גיט פון מערב גיט אונ גיט פון סודר קומט דיא גרויקקייט אונ דיא היקלקה צום קענקש: (ד) כי אלהים שופט נאר הקב"ה משפט ה' ישיל ויה' קיים דעם מאכט, ער גידערינ אונ דעם היקבט ער אויף: (ה) כי כום גיט ה' הקב"ה האלמ אפוס אין האגט וינו חסר מלא פסד אין דעם פוס אין

עיקר תוייט משנה סומה פרק ח ברטנורא

(ה) דל"ט נומר סמבל לס טיין מוקס טיין דסל כסליו מוקס טיין לא כדקי לס מיל לידס וסל. דל"ט סן לכוסל כדמי כסיסל דהכל איידי דמי לוסט מני אום וסיפס איידי דמי ככל סלס כוסל. נמ"ח: (ב) דלמ"ח מ"ס מלחא כמיני דלדיי דד ללוהס ססקב"ה נומר טיטולו כס כתיס וסל נמשיס

כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותה, שנאמר ובאו ובאו, לבעל כך אסורה לבעול, שנא' נטמאה ונטמאה. רב ר"ע, א"ר יהושע כך היה רורש וזכריה בן הקצב. רבי אומר ב' פעמים האמורים בפרשה אם נטמאה נטמאה אחד לבעול ואחד לבעול:

כשם שהמים בודקין אותה וויא די מים הקאריים סאכין קראנק דיא אשה נואם האם קננה גיווען בד תפיס בודקין אויה אוויא סאכין וייא קראנק דעם קענקש וואם האם מיט איר קננה גיווען שגאמר יבא יבא עם שטייט אין די הורה צווייא קאל וקאו. צוא וויינין אוויא וויא די נואסער קוקט אין די אשה אונ סאכין איר קראנק אוויא נוערט דער נואף אויך קראנק בשם שאסורה לבלי אווי וויא ניא איו אסור צו פלייבין בייא איר סאן בד אסורה לבועל אווי איו ניא אסור צו גנומען נוערין צום נואף שגאמר ונקמאה עם שטייט אין די הורה צווייא קאל ונקמאה. ויא איו מקא

דקרא קא דריש בין זונאל וזוכאל בין ננטמאה ונטמאה :
 ב בו ביום דרש. כל היכא דתנין בו ביום כיום
 שהשיבו את ר"ח בן עזריה לנשיאות שנתרבו התלמידים
 שנתנו רשות לכל לכתוב ומשום דהך דרשא דנטמאה

מודיע סבב"ט ומכתיב ליה לאל שיבדקי' סמיס ומד ליה פסי דכסין
 וכדכ ידך שאל ככולה' לטו כיון דבקלס מוזכר סיבן תחלה
 והלכה וי"ו נ"טס ועסיה וידעם לזכור. נכרה. ומס"ס
 כמיסר דנטול סני כדו וי"ו נדרשא: [א] כס טעמי. לסי
 מ"ט ס"כ כ"כ דכסמיה מ"ו לדון אוכל טעמא אוכל מן

ונטמאה נמי בו ביום נדרשה
 נקטינהו לכל הך הכא:
 כלי חרש. הוא רשון
 שנטמא מן השרץ שהוא אכ
 והאוכל שכתוכו שני שנטמאו
 הכלי: אינו אומר שטמא
 כל אשר כתוכו טמא אלא
 יטמא למדרש ביה נמי יטמא
 שנטמא את אחריים: לימד
 על כבר שני. להכי נקט
 כבר לפי שהוא מנוי בתנאי:
 שנטמא את השלישי.
 ואפי' בחולין דקרא שנטמא
 כתיב: דור אחר. מן
 העתידים לכוף שיטהר את
 השלישי והף בתרומה שאין
 לו מקרא מן התורה: והלא

ב בו ביום דרש ר"ע וכל כלי חרש אשר יפול
 כהם אל הוכו כל אשר כתוכו יטמא אינו אומר
 שטמא אלא יטמא למכא אחרים. לימד על כבר
 שני שנטמא [א] את השלישי. א"ר יהושע מי
 יגלה עפר מעיניך ריב"ז שהיית אומר עהיד דור
 אחר למהר כבר שלישי [ב] שאין לו מקרא מן
 התורה שהוא טמא והלא [ג] עקיבא הלמידך
 מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר
 כל אשר כתוכו יטמא: ג בו ביום דרש ר"ע
 ומדותם מחוץ לעיר את פאת קרמה אלפים
 באמה ונו' ומקרא אחר אומר מקור העיר וחוצה
 אלף אמה סביב. אי אפשר לומר אלף אמה
 שקבר נאמר אלפים באמה. ואי אפשר לומר
 אלפים באמה שכבר נאמר אלף אמה. הא כיצד
 אלף אמה מנרש ואלפים אמה תחום שבת. ר"א בנו של רבי יומי הגלילי
 אומר אלף אמה מנרש ואלפים אמה שרתה וכרמים: ד בו ביום דרש

עקיבא תלמידך מביא לו ראייה מן התורה שהוא טמא. אף בחולין. ולפי הלכה כר"ע דלפי שני עשה עליה
 בחולין אלא בתרומה: ג מנרש. רחנה פטיה מזריעה ומאילנות לנוי העיר ואלפים לא הוזכר לתם ללוים ולא נאמרו
 אלא לזיאת תחום שבת: שרתה וכרמים. ואלפים סביב נתנו ללוים מהם הניחו אף סביב העיר למנרש והשאר
 שדות וכרמים (ג). הלכה כר"א בנו של ר' יומי הגלילי שתחום אלפים אמה דרבנן (ד):

זיא איז טקא צום מאן אונ טקא צום נואף: ב בו
 ביום דרש רבי עקיבא אין דעם טאן נואם רבי אלעזר
 בן עזריה אין גיווארין אנשיא האם רבי עקיבא
 גיררשה עם שמיים אין די הורה וכלי יתש אערעקע
 כלי אשר יפול פהם אל טוכו נואם עם וועט אריין
 פארין אין שרץ פון די שרצים אין איהם כל אשר
 ביהו אלץ נואם אין אים. אין דער גלי יטמא ואל
 ויין טקא אינו אופר פשא דיא הורה ואנט גיט דעם
 נוארם טקא. אלץ איז טקא אלא יטמא נאר די הורה
 ואנט דעם נוארם יטמא. יטמא קען מען לייגען
 יטמא לפשא אחרים נואם אין דער גלי ליגט קען
 טמא ויין אנדערע לערניגם על כפי אויף
 אגרוים שני נואם ער איז דער אנדערער פון דיא
 טוקאה. נוארם דער שרץ איז די טוקאה אונ
 דער אויבין אדער די גלי נואם האם אן גערירט
 דעם שרץ. איז דער ערשטער פון די טוקאה. אונ
 דער גרוים נואם רירט אן דעם אויבין אדער דיא
 כלי הייסט דאס אנדערע פון די טוקאה שפמא אה
 תשליש אונ דער גרוים איז טמא נאה ארריקע
 נאה אשר רבי יוחנן האם רבי יהושע גיוואנט סי גלה
 קשר פגענד נוער וועט אראפ געקען די ערר פון דיין
 בקר נואם ליגט אויף בייע איגין בקן יחקן בן
 זפאי שהיית אפר רוא פלענקס ואגין עמיד דוד אפר
 דער שפעטערער דוד לפתר בקר שלישי וועט ואגין
 דער גרוים נואם איז דער דריטער פון די טוקאה
 איז פהוד שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא ונייל מען
 געפיגט גיט אפסוק אין די הורה ער ואל ויין טקא

הלא עקיבא מלידך אדער דיין מקרא. עקיבא מביא
 לו מקרא מן התורה שהוא טמא כדברי רבי אלעזר
 בן עזריה אז דער גרוים אין טמא שנאמר כל אשר ביהו
 יטמא ווייל עם שמיים אין די הורה אלץ נואם אין
 אויבין אדער אין דיא כלי ואל ויין טמא. לייגעט
 מען יטמא ונייא פריגער: ג בו ביום דרש רבי עקיבא
 אין דעם טאן האם רבי עקיבא גיררשה. עם
 שמיים ביי די שפעטם פון די לויים וידיהם סהמ לעיר
 איר ואלם קועסטין אויסקווייניג פון שקמא את פאת
 קרמה די מקרה גיט אלפים באמה צוויי טויזנד איילין
 יטמא אפר אופר אונ אין און אדער פסוק ואנט פחד
 קשר וידיה פון וואנט פון שקמא איז אויסקווייניג
 אלף אמה סביב ואל ויין טויזנד איילין ארום אי אפשר
 ליכד אמה אלפים אמה מען קען גיט ואגין טויזנד
 איילין ויא אפשר ליכד אלפים אמה אונ מען קען גיט
 ואגין צוויי טויזנד איילין שקבר נאמר אלף אמה ונייל
 עם שמיים טויזנד איילין הא בייד ויית אין גיגען
 אלף אמה קדרש טויזנד איילין פון שקמא איז גיווען
 ליידער פלאח ואלפים אמה אונ צוויי טויזנד
 איילין פון שקמא היית שבת איז דער קבעען ויית
 ווייט מען מען גיין אום שבת אדער דאס האם גיט
 גיקערט צו די לויים. רבי אלעזר בנו של רבי יומי
 הגלילי ואנט די נאגען צוויי טויזנד איילין האם
 גיקערט צו דיא לויים אלף אמה פריגער דיא ערשטער
 טויזנד איילין פון שקמא איז גיווען ליידער
 פלאח ואלפים אמה אונ צוויי טויזנד איילין פון

אלפים דלורייחא סן. ועמוי"ט טעניה בל"ע : (ס) עסיים
 בכרייחא משה אמר לשירים לה' וסם לושרים אשירים לה' משה
 אמר כי גמס גמס וסם לושרים אשירים לה' ולישעל דלעמי
 פדקים קשיל ולכן כ"ל טעמיהם ממחלקת לענינים לפדקים וכל
 פדק סיו מוין אוחו לטע פדק וכלל פליגי דש"י וסו' דלעמי
 דלעמי פדקים מוין דלעמי
 פדקים ולא יומר ועל כל דבר
 מוין מלעמי פדקים מוין
 סלעיים עד שיגמור סם סלע
 ולסותו ממחלקת פדק עד סמו
 טוס רששו של כל דבר ודבר
 פד סמו וכן פדק שי בו'
 [ד] סם טעמ. כסופר הסודס
 פל טעמ ככה"ל סכום פוסח
 חמסו וכן עוין אסריו סירעמי
 וקורין סלן יסד וכן טעמס
 כום סקודש על כלס וכוונת
 סם טעיה ככמס ומכרש גמ'
 טעמו דל"ג דרשטין ויאמרו
 לאמר כולסו כסוי הדדי לאמר
 דפסח משה כריעל : [ס] ולא
 כקורין. כ"ל דלעמי פדקס
 לאסוקי כמי מדמס פליטיס
 כקטן פדקס סם ככלל וכן
 עוין אסריו כל עס סכום אומר
 משה אמר לשירים לה' וסן
 לושרים אשירים לה' וכ"ל
 : (1) וכן סר"ג ונגערס לה
 מייסו סלע ככלל כחמס לה
 נר יישטיס סם) דכתיב עמ"ק
 וסמיב (סס) ומלך פניו
 סוטיס סלע דלעמי
 סכוי ומטעמ סכוי :

ה"ע או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר שאין תלמוד לומר לאמר ומה תלמוד לומר לאמר מלמד שהיו ישראל עונים אחריו של משה על כל דבר ודבר בקוראין את ההלל לכך נאמר לאמר. רבי נחמיה אומר בקוראין [ד] את שמע [ס] ולא בקורין את ההלל : ה' בו ביום הרש ה' יהושע בן הורקנוס לא עבר איוב את הקב"ה אלא מאהבה שנאמר הן יקמלני לו איחל ועדיין הדבר שקול לו אני מצפה או איני מצפה ת"ל עד אנוע לא אסיר הומתי ממני מלמד שמאהבה עשה. א"ר יהושע מי יגלה עפר מעיניך ריב"ז שהיית דורש כל מיך שלא עבר איוב את המקום אלא מיראה שנאמר איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה :

שקאמ דאם הייסמ דיא אנדערע מויענדן איז גיווען שרות ופרקים פעלדער אונ וויין גערטנער :
 ד' בו ביום ד'ש רבי עקיבא אין רעם טאג האט רבי עקיבא גברישת עם שטייט אין ד'יא תורה או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר דאקאלס האט געוונגען משה אונ ד'יא יודען ד'יא ג'יאנג צו גאט אונ ו'יא האבין ג'יאנגט לאמר וצוא זאגין שאין תלמוד לומר דער נוארמ לאמר וצוא זאגין ד'ארף ג'יט שטייין. צו וועמען זאלין זיי זאגין ויפה תלמוד לומר לאמר צו וואס שטייט אין פסוק דער נוארמ דאמר דאם לערינגט שהיו ישראל עונים אהריו של משה די יודען האבין גיענטערט נאך משה על כל דבר ודבר אויף יעדער זאך. ורהיגנו משה האט ג'יאנגט אשירה לה' אונ די יודין האבין אויף ג'יאנגט אשירה לה'. משה האט ג'יאנגט בי נאך אונ אזויא טייקער אויף אלעם וואס משה האט ג'יאנגט האבין ד'יא יודין גיענטערט אשירה לה' ב'יו צום סוף שירה בקורין אה חמל ו'יא קען ל'יענט הלל. פלעגין אויף ד'יא יודין ענטפערין הללויה אויף יעדער זאך וואס דער סון האט ג'יאנגט. רבי נתניה זאגט ד'יא יודין האבין ג'יאנגט ד'יא שירה בקורין אה שמע ו'יא קען ל'יענט קריאת שמע. פריער הייבט אן דער חזן דער נאך זאגין אלע גליוה ב'יו צום סוף. אזוי משה האט פריער א"נ ג'יהויען צו זאגין אשירה לה'. דער נאך האבין אלע יודין גליוה צוא זאקען ג'יאנגט ד'יא גאנצע שירה, אונ מיט רום הקדש האבין ז'יא ג'ימראפין צו זאגין אלע גליוה די יעדע ג'יען ווערמער ו'יא בקורין אה חמל אונ ז'יא האבין ג'יט ג'יאנגט די שירה ו'יא קען ל'יענט הלל : ה' בו ביום ד'ש אין רעם טאג

האט ג'ידרשט רבי יהושע בן הורקנוס לא עבר איוב את הקב"ה אלא מאהבה איוב האט גערינגט נאם נאר פון ל'יבשאפט שגמרו חו יקמלני לו יחל ו'יא איוב האט ג'יאנגט אפילו נאם נועם מ'ה הרגנו האף א'יה צו איהם זעבין תרבו ששיל ד'יא זאך איז גליוה ג'יזאגין, קען ו'יים נאך ג'יט ו'יא איוב מיינט צו ער מיינט לו מ'יט אנווא או דער טייקש צו איהם איז דער פשט אפילו ער נועם מ'ה הרגנו לו ז'י סעפ'ה האף א'יה צו איהם או ארער ער מיינט לא מ'יט א'יין אלף איז דער טייקש ג'יט. איז דער פשט טייל ער וויל מ'ה הרגנו א'י סעפ'ה וויל נאך צו איהם ג'יט האפין ו'יטר לומר לערינגט מ'ה נאך אפסקו צו זאגין רעם פשט, עם שטייט. ער זאגט ב'יו א'יה וועל שטארבין לא אסיר יסחי סמני וועל א'יה ג'יט אפ מאהו מ'יין גאנצקייט פון ו'יה סלפר שטאהב' עשה לערינגט דער פסוק אז איוב האט אלץ ג'ימאן כעשים טובים פון ל'יבשאפט צו נאם ז'יב רבי יהושע האט רבי יהושע ג'יאנגט מ' יגלי ער שעינד נוער נועם אראפ געקען ד'יא ערך פון ד'יין קבר וואס ל'יגט אויף ר'יע אונגין רבן יוהאן בן זכאי שטייט ריש כל יסיד דוא פלעקסט דרשטן זייבונ שלא ז'יב איוב אה חקים אלא ס'יאח אז איוב האט גערינגט נאם נאר בחסות מורא שגמרו ו'יא דער פסוק זאגט איוב איז ג'יווען איש עם יושר ד'יא אלהים ו'יפ ר'יע אקענטש וואס איז ג'יאנגען מיט גאנצקייט אונ גליוהקייט ער האט מורא ג'יהאט פאר נאם אונ אפ ג'יקערט פון שלעכטן תלמי יהושע תלמיד פלסיד אונ יהושע וואס ער איז ב'יין תלמידס אפ'למוד לפד שטאהב' עשה האט ג'יערינגט אז איוב האט ג'ימאן כעשים טובים נ'ייל ער האט ל'יב ג'יהאט נאם :

סגס ס' כלס כלו סמינו דת"ת דעלכות דכילס השתמא
 בו ביום דרש ר"ע וכו'. ת"ר דרש רבי יוסי הגלילי
 בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם
 לומר שירה, וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על
 השכינה עולל הנביא צוארו ותינוק שמש דר מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנאמר מפי עוללים ויונקים
 יסרת עוז. היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברין שבמעו אמן אמרו שירה שנאמר במקלות ברכו
 אלהים ה' ממקור ישראל. והא לא חוו אמר רבי תנחום כרם נעשית להן כאספקלריא המאירה
 וראו. בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד איוב את השם אלא מאהבה שנא' הן יקטלני
 לו איחל. ונחזיו האי לא אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא אי בלמ"ד יו"ו כתיב לו הוא. וכל היכא דכתיב
 בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה בכל צורתם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא הוא. וכי
 תימא הכי נמי והכתיב ומלאך פניו הושיעם. אלא לאו משמע הכי ומשמע הכי. תניא ר"מ אומר

בו ביום דרש רבי עקיבא וכו' חנו רבנו דיא רבנן קאבין
 גילערינט דרש רבי יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן
 הים רבי יוסי הגלילי האם געברשלת נוען די יודין
 נענען ארויף גענאנגען פון ים נחני עיניקם לומר שירה
 האבין ניי גינאלט זאגין שירה ויצד אמרו שירה ווי
 אזוי האבין זיי גינאנט שירה עולל מוטל על ברכי אמו
 דאם יינגע קינד איז גילענין ביי זיין מוטער אויף
 דיא קניה ותינוק יונק משדי אמו אונ דאם קליינע
 קינד האט געזויגן פון זיין מוטערס בריסט פון
 שראו אה השכינה וויא זייא האבין גינען דיא
 לשכינה עולל הנביא צוארו דאם יונגע קינד האט
 אויפקערויבין זיין האלדן ותינוק שמש די מפי אונ
 דאם זייגענדיגע קינד האט ארויס גילאנין דיא
 ברוסט פון זיין מויל וחסרו זה אלי ואנוהו אונ זייא
 האבין גינאנט אויף הקביה דאם איז מיין גאט
 אונ איך נועל איהם קעשייגען שנאמר ונארום עם
 שמיים אין פסוק מפי עוללים ויונקים יסרת עוז פון די
 מויל פון די יונגע קינדער אונ פון דיא זייגענדיגע
 קינדער פון דעם נואם זייא האבין גינעט מיט
 זינער מויל האקטו געגרינגעט דיא שטארקייט
 פון דיא יודין תהי ר"מ אומר רבי מאיר פלעגט
 זאגן מנו שאפילו עיניו שכבתי אפן אמרו שירה פון
 נואנען נוייסין מיר אז אפילו דיא קינדער נואם
 זענען אין זינער מוטערס בויה האבין אויף
 גינאנט שירה שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק
 במקלות ברכו אלהים ווען דיא יודין האבין זיך פארר
 זאמילט בייא דעם ים האבין זייא געלויבט גאט
 ה' ממקור ישראל אפילו דיא קינדער נואם זענען
 גאך גינען אין זינער מוטערס בויה האבין אויף
 געלויבט גאט, פנענט דיא גברא תהי לא חוו זיי
 האבן דאך ניש גינען הקביה אמר רבי תנחום כרם נעשית
 להן כאספקלריא המאירה וראו האט רבי תנחום גינאנט
 דער בויה פון דיא מוטערס זענען גינארין וויא
 ליקטיגע גלאז האבין זייא אויף גינען הקביה:
 בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס אין דעם מאג נואם
 רבי אלעזר בן עזריה איז גינארין אנשיא האט
 רבי יהושע בן הורקנוס געברשלת שלא עבד איוב את

ה' אלא מאהבה איוב האט געדינט הקביה נאר וועגן
 ליבשאפט שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק
 מן מקטלני לי אהל אפילו ער נועט מיה הרגנו פון
 דעקטווענין וועל איך צו איהם האפין, זאנט די
 גברא ונחזיו האי לא אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא
 נועלן זעהן ווי שמיים דער לא, איוב ער שמיים
 מיט ל א איז דער טייטש לא גיט, האט איוב
 גינאנט אויב גאט וויל מיה הרגנו וועל איה צו
 איהם גיט האפין, האט איוב געדינט צו הקביה
 נאר וועגן מורא ווי גלו כתיב לי הוא אונ אויב עם
 שמיים מיט לו איך דער טייטש לו צו איהם,
 האט איוב גינאנט אפילו גאט וויל מיה הרגנו פון
 דעקטווענין טעל איה צו איהם האפין, האט
 איוב געדינט גאט מיט ליבשאפט, פנענט דיא
 גברא ונחזיו האי לא אי בלמ"ד אל"ף לא הוא ווא עם
 שמיים לא מיט זאנאל, נועקטו אויף זאגן אז לא מיניט
 אלא משעה בכל צורתם לא צד דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא
 הוא עם שמיים דאך אין פסוק בכל צורתם, נוען
 ביי יודין איז אצרה, לא צר, שמיים דער נואנט
 לא מיט זאנאל, נועקטו אויף זאגן אז לא מיניט
 קען גיט, נועט דער פסוק זאגן בכל צורתם, נוען
 בייא דיא יודין איז אצרה, לא צר, איז דאם ביי
 הקביה קיין צרה, דאם טייקט הקביה איז זיך גיט
 מצער וועגן דיא צרה פון דיא יודין זיי משיא הכי
 נמי טאקער נועקטו זאגן, עם איז טאקי אזויא,
 הקביה איז זיך טאקי גיט מצער אויף דיא צרות
 פון דיא יודין והכתיב ופלאך פניו הושיעם עם שמיים
 דאך אין פסוק הקביה שיקט פון זיך זאמלאך אונ
 ער העלקט זיי, וויא אזוי נועט זיין דער פשט אין
 פסוק, אז הקביה איז זיך גיט מצער אויף דיא
 צרות פון דיא יודין צו נואם, שיקט ער צו זייא
 זאמלאך, ער זאל זייא העלפין אלא לאו שפשי תבי
 ופשיע תבי מויון מיר זאגן אז לא איז זאמלאך דער
 טייטש גיט אונ זאמלאך איז דער טייטש צו אים,
 אונ נוען לא נואם שמיים ביי איוב נוייסין מיר
 גיט ווי קען זיין גיט, נמי, אדער צו איהם תניא רבי
 מאיר אומר מיר האבין גילערינט רבי מאיר זאנט

נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם מה ירא אלהים האמור באברהם מאברהם אף ירא אלהים האמור באיוב מאברהם ואברהם גופיה מלך דבתיב דע אברהם אוהבי מאי איבא בין עושה מאהבה לעושה מיראף איבא הא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראף שזה תלוי לאלפים לאוהבי ולשומרי מצוהי והתם כתיב לאוהביו ולשומרי מצוהי לאלף דור. האי לדסמך ליה והאי לדסמך ליה. הנהו ררי תלמידי דהווי יתבי קמי דרבא חד א"ל אקריין בחלמאי מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' וחד א"ל אקריין בחלמאי וישמחו כל חובי כך לעולם ירננו ויעלצו

וה"ק קרא אינו מושג לזרעם ולא זר נה: באברהם. כי ירא אלהים אהם: תלוי. זכותו לדורותיו להגין עליהם עד אלפים דור: לאלפים לאוהביו. סמך אוהביו לאלפים וזוידך קרא סמך לאלף דור לשומרי מצוהי דהיינו מיראף: וישמחו כל חובי כך וגו'. סיפיה דקרא ויעלצו כך אוהבי עמך:

לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הבא כתיב ולשומרי מצוהי לאלף דור. התם נמי כתיב לאוהביו ולשומרי מצוהי לאלף דור. האי לדסמך ליה והאי לדסמך ליה. הנהו ררי תלמידי דהווי יתבי קמי דרבא חד א"ל אקריין בחלמאי וישמחו כל חובי כך לעולם ירננו ויעלצו

דור אונ דארמין שמיים גאמ היט זיין חסד צו דיא קענעןשין וואס היקען זיינע קצות. צוא שויענעך דורות, אונ ליבשאפט שמיים גיט אין פסוק. פקענט די גקרא תתם נמי כתיב לאוהביו ולשומרי מצוהי לאלף דור דארמין שמיים, דאך אויף גאמ היט זיין חסד צו דיא קענעןשין וואס האבין איהם ליב אונ זיין היקען זיינע קצות, צוא שויענעך דורות. ענטפערט די גקרא תאי לדסמך ליה תאי לדסמך ליה אין דעם ערשטן פסוק שמיים לאלפים לאוהבי. דער ווארט לאלפים שמיים עקבין לאוהבי, צוא נוייזין אז דער חסד צו צווייא שויענעך דורות איז נאר לאוהבי, צו די וואס האבין סיה ליב, לאלף דור שמיים עקבין לשומרי מצוהי, צוא נוייזען הקב"ה היט זיין חסד צו שויענעך דורות צו דיא קענעןשין וואס היקען זיינע קצות, אפילו זיין היקען נאר וועגן מורא מתיב תרי תלמידי דהיי יתבי נמי דקא צוויי תלמידים נענען זינעסין פאר רבא תר צפי ליה איין תלמיד האט גיזאנט צו רבא אקריין בחלמאי קען האט מיה גימאכט זיינען אין מיין חלום דעם פסוק פה רב סיה אשר צפנת ליראיך ווי פיל איז דיין גוהם וואס דו האסט געהאלטן פאר די קענעןשין וואס האבין מורא פאר דיר וחד אפר ליה דער אנדערער תלמיד האט גיזאנט צו רבא אקריין בחלמאי קען האט מיה גימאכט זיינען אין מיין חלום דעם פסוק וואס נדו הקלך האט גיזאנט צו הקב"ה וישמחו כל חובי כך וגו' וועלן זיך פרייען אלע קענעןשין וואס געשיצען זיך אויף דיר זעלבס זינט זיי וועלן אויבגי זינגען זעלצו כד אהבי שמה אונ דיא קענעןשין וואס האבין ליב דיין נאקען וועלן זיך פרייען מיט דיר אפי לוי האט גיזאנט צו זיינע תלמידים תרזייט רבנו צדקי נסדי אמי אויף זענט ביינע רבנן אונ אויף זענט צדיקים פר מאהבת ופר סמךאך דער ערשטער תלמיד דינט צו הקב"ה נוייל ער האט מורא דריבער האט קען איהם געליענען דעם פסוק פה רב סיה אשר צפנת ליראיך וויא פיל איז זיינע גוהם וואס דו האסט געהאלטן פאר דיא קענעןשין וואס האבין מורא פאר דיר. דער אנדערער תלמיד דינט הקב"ה

גאמ ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם באיוב שמיים ער איז גינען ירא אלהים, ער האט געהאט מורא פאר גאמ אונ בייא אברהם אבינו שמיים אויף ער איז גינען ירא אלהים, ער האט גיהאט מורא פאר גאמ מה ירא האלהים האמור באברהם מאהבה אזוי וויא אברהם אבינו האט געדינט צוא הקב"ה מיט ליבשאפט אונ ירא אלהים איז דער טייטש ער האט מורא געהאט פאר הקב"ה צוא זינדען ער זאל גיט עפעס קאליע מאכין דיא ליבשאפט אף ירא האלהים האמור באיוב מאהבה אזויא האט איוב אויף געדינט צו הקב"ה מיט ליבשאפט אונ ירא אלהים איז דער טייטש ער האט מורא געהאט פאר הקב"ה צוא זינדען ער זאל גיט עפעס קאליע מאכין דיא ליבשאפט, פקענט דיא גקרא וישמחו כל חובי כך לעולם ירננו ויעלצו אברהם האט געדינט צו הקב"ה מיט ליבשאפט, ענטפערט די גקרא דתיב ובע אברהם אוהבי ווארום עם שמיים אין פסוק הקב"ה האט גיזאנט דיא יודין זענען די גינדער פון אברהם וואס ער האט סיה געליבט, פקענט דיא גקרא פאי איבא בין עישה מאהבה לעושה מיראף וואס איז דער חילוק צוא קען דינט הקב"ה נוייל קען האט איהם ליב אדער קען דינט צו הקב"ה נוייל קען האט מורא פאר איהם, ענטפערט די גקרא איבא הא דתניא עם איז אחילוק אזוי וויא מיר האבין גילערינט רבי שמעון בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראף כפי שקעו בן אלעזר זאגט דער קענעןשין וואס דינט צו הקב"ה מיט ליבשאפט איז זיין זכות גרעסער פון דעם קענעןשין וואס דינט צו הקב"ה נוייל ער האט מורא פאר איהם שנה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור דער זכות פון דעם קענעןשין וואס דינט צוא הקב"ה וועגן מורא איז נאר אויף שויענעך דורות, אונ דער קענעןשין וואס דינט צוא הקב"ה וועגן ליבשאפט זיין זכות איז אויף צוויי שויענעך דורות האב גתיב לאלפים לאוהבי ולשומרי מצוהי אין דעם פסוק שמיים גאמ היט זיין חסד צו צוויי שויענעך דורות צו דיא קענעןשין וואס האבין מיה ליב אונ היקען מינע קצות והתם כתיב ולשומרי מצוהי לאלף

בך אוהבי שמך ונו'. אמר לתו תרוויכו רבנן צדיקו נמרי אתון מר מאהבה ומר מיראה:
 נוענין ליבשאפט דריבער האט מען אים גימאכט זיך פרייען מיט דיר די מענטשן וואס האבן ליב
 ליענען דעם פסוק בשלמי דך אויבני שמך עם זאלין
 דיין זאמען:

זוהר משפטים דף קו ע"א. מ"ט דלילנות יוד הא ואו הא

ת"ח מה כתיב (ישעיה נז) וילך שוכב בדרך לבו וכתיב בתריה (סס) דרכיו רחיו וארפאכו ואנחהו ואשלים נחומים
 לו ולאכליו. וילך שוכב אע"ג דחייבין עבדין כל מה דעבדין בזיון דאזלין בארחת דלבייהו ואחרנין עבדין כהו
 התראה ולא כעאלו לנייהא לן בשעתא דתביין בתיובתא ונעלין ארחתא עבא דתיובתא הא אסותא זמניה לקבלייהו. השתא
 חיה לאסתכלא חי על חייא אמר קרא או על מתייה אמר קרא. דהא רישא דקרא לאו חיהו סיפא. וסיפא לאו
 חיהו רישא. רישא דקרא אחזי על חייא וסופיה אחזי על מתייה. אלף קרא (ס"א) רישא דקרא אמר בעוד דבר נש
 חיהו בחייו והכי הוא וילך שוכב בדרך לבו כגין דליר הרע דביה תקיף וחתקף ביה. וע"ד חול שוכב ולא כעי לאתבא
 בתיובתא. קב"ה חמי אורחוי דקא אזלין כביש בלא תועלתא אמר קב"ה אנא ארעריכנא לאתקפא בדיה ה"ד דרכיו
 רחיו (וארפאכו) דקא אזלין כחשוכא אנא כעי למהיב ליה אסותא. ה"ד דארפאכו קב"ה חיהו אעיל כלביה ארחי
 דתיובתא ואסותא לגשמיה. ואנחהו. מחי ואנחהו. כד"א (שמות לב) לך נחה חת העם. אנהיג ליה קב"ה בארמ מישר
 כמאלן דאתקיף בידא דאחרת ואפקי' מנו חשוכא. ואשלים נחומים לו ולאכליו הא אחזיו דמיתא חיהו (אלף) חין ודאי מיתא
 חיהו וקיימא בחיין דהואיל (ס"א) אלף ודאי חי חיהו וקיימא בחיין דהואיל) ואהו רשע מיתא חקרי. מהו ואשלים נחומים
 לו ולאכליו אלף קב"ה עבד טיבו עם בני נשא דכיון דעאל מי"ג עיני ובלהלא פקיד עמיה תרין מלאכין נעורין דנטרי
 ליה חד מיימיה וחד משמחליה כד חזיל בר נש בארמ מישר אינון חדלן ומתעברן מניה. כיון דאתקיף ביה קב"ה ואנהיג
 הנו יקר לדיוקנא דמלכא. וכד חזיל בארמ עקימו אינון מתחבלין עליה ואשלים נחומים לו בקדמיתא דחיהו אתנחם על מה דעבד
 ליה בארמ מישר. כדין כתיב ואשלים נחומים לו ולאכליו. ואשלים נחומים לו בקדמיתא דחיהו אתנחם על מה דעבד
 בקדמיתא ועל מה דעבד השתא וכן בתיובתא וכתר כן ולאכליו אינון מלאכין דהוו מתחבלין עליה כד אתעברו מניה.
 והשתא דאתהדר כהדיה הא ודאי נחומים לכל סטריין והשתא חיהו חי ודאי. מי בכל סטריין חמיד כחילנא דחיי. וכיון
 דאחיד כחילנא דחיי כדין חקרי בעל תשובה דהא כנסת ישראל תשובה אוף הכי חקרי ואהו בעל תשובה חקרי וקדמאי
 אמרו בעל תשובה ממש וע"ד חפי' דזיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (כו) במקום שבעלי תשובה עומדים:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק א.
 (א) לא יענה אמן אחר ברכת הפירות וכיוצא בהן
 מפני שהיא ברכו אחת. ואין עונין אמן אלא
 אחר ברכה אחרונה שקדמה אותה ברכה אחרת או
 ברכה אחרת שיש בה פירות נלכד סנס כי
 דוד כל לפי חומי כשכנסו בם שבע אלף
 כלם סנס ולא נמלט מהסכור כגודפ' ה' ילינג:

שגוי בני אדם עם זענען גינען צנוני קענטשין איד
 היה מקשש עצמו ברי שתרונה אוהו חלשים ופחית
 איתיהו איינער פלעגט זיך צירען טייל ער האט
 גינאלט דיא טייבער וואס גינעלין איהם זעהן זאל
 ער זיי גינעלין אונער פלעגט שטענדיג פראקטין
 גינען טייבער וואהר איט מתקשש וזינו קהלה אונ
 דער אנדערער פלעגט זיך גיט צירען אונ פלעגט
 גיט פראקטין גינען טייבער זיבא עבירה ביניהם אונ
 עם איז זיי פארניקמען אאשה וואס זייא האבין גינעגט טאהן מיט איהר אעבירה וישוא לא עשו
 אונ זייא האבין יוא גיטאהן מיט איהר אעבירה ארער זייא האבין מיט איהר קיין עבירה גיטאהן
 איהר פהו עריה געלדער פון זיי איז קעמער וזי אפר זח מתקשש מייגע דאם איז גענוים דער וואס צירק
 זיך ער זאל גינעלין דיא טייבער איז ער פאר מיאוסת בייא הקב"ה זא ולמד מרה הפלג ע"ה דאם
 קענען מיר אפלערגען פון דוד בקל"ה ע"ה שהיה קרוש ער איז דאך גינען אהייליגער קענטש
 ובשכיל ראייה בת שבע היה מה שהיה אונ נויל ער האט גינען בת שבע איז פון דעם זעהן גינען
 וואס עם איז גינען ולפאח עינים גלגל אונ פון דעם זעהן איז ער בעצוריאנען גינארין אין די עבירה
 חנם בי דוד זא לפי חומי בששכלה בת שבע אפילו דוד איז גינען ביי בת שבע זאך איהר קבילה פון
 דעסקמנען איז הקב"ה בייו גינען אויף איהם אכל שלמה היה כלמד יצו להתאיות אבער שלמה האמ
 גילעריגט זיין בצר הרע ער זאל גינען איהם אונ טייבער צוא וטייבער שהיה לו אלף נשים ער האט געהאט טויזנד
 וטייבער לא נמלט מהרהור קנודע אונ ער איז גיט גינען גירעמעט פון צו פראקטין גינען טייבער
 טי מיר טייסין פון דיא פסוקים ה' צילט הקב"ה זאל אונ גינען פון אונ אפראקטונג:

לחמשך מלת דלא יהוה נפשי יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידה ו דמלוי וו אל שם בן שבעשית בניקוד וילם:

כי לא-באתם עד-עתה אל--

שפתי חכמים
ח ר"ל וכי כעטיל עסט לא כלא עד פתח כל סמנחס לא יקריבו (ט) כי לא באחם. (ספרי) כל אותן ח י"ד טנה: עד פירוש לתורת אלהים
(ט) כי לא באתם ווארום דיא נאנצע פערקין יאהר וענמ איהר נאה גימ גיקומען אל הפתח צו כעם

אונ דער לוי דארף געבין אפעהנטיל פון דיא מעשר ראשון צום פלן. דאס רופט מען פירומת מעשר. אונ אויב דער לוי גיט נישט וויינע פירומת מעשר צום פלן, נענען וויינע מעשר פאל אונ אז מען עקט וייר קוקט מינה. וויא איז אפער אז דער לוי איז גיקומען צום בעל הבית פריער פאר דעם פלן ווען דער בעל הבית האט גיהאט דיא נאנצע הינדערט בארן הבואה אונ דער לוי האט גינומען צעהן בארן מעשר. נאכדעם איז גיקומען דער פלן מען נאל אים געבין פירומת. גיט אים דער בעל הבית פירומת פון גיינציג בארן. דאס איז אבארן מיט פיר פינקטיל בארן. האט דאך דער לוי שארין גיטאן דעם פלן איין פינקטיל בארן, מוז דאס דער לוי צוריק געבין דעם פלן. אויפער דעם צעהנטיל וואס ער גיט דעם פלן פון וויינע מעשר, אונ אויב דער לוי וויל גיט געבין דעם פינקטיל בארן צום פלן, איז וויינע מעשר פאל אונ מען טאר ווי גיט עסין אונ אז מען עקט יא קוקט מינה, דער רין איז אפער נאר ביי ריינע הבואה וואס די געקער הבואה נענען ארויס גינומען פון די יאנגען, וויא איז אפער אז דער לוי איז גיקומען פריער פאר דעם פלן צום בעל הבית אונ האט גינומען ביי אים צעהן בארן הבואה פון וויינע הינדערט בארן ווען די הבואה איז נאה גינען אין די יאנגען, אשארין האט דער לוי גיטאן דעם פלן, דער ישר איז דער לוי נאל צוריק געבין דעם פלן דעם פינקטיל בארן הבואה, נאר פון דעם נוענין אויב ער גיט אים גיט צוריק מען גיט דער פלן פלן פאנען ביי דעם לוי, אונ דער לוי גיט נאר דעם פלן אפעהנטיל פון וויינע מעשר אונ ער מען עסין די מעשר, נאכדעם וויא דער בעל הבית האט שוין גיגעבין די פירומת צום פלן אונ די מעשר צום לוי, איז געקליבען ביי דעם בעל הבית אקט אונ אקט צייג בארן הבואה, בארן דער בעל הבית אראפ געמען נאה אפעהנטיל פון די הבואה אונ דעם צעהנטיל רופט מען מעשר שני, די הבואה פירט מען אין ירושלים אונ מען עקט זיי דארט, אונ אויב עס איז אים שווער צו פירען די הבואה אין ירושלים, זאל ער אפשאצן וויפיל די הבואה איז ווערט, דהיינו צעהן רוביל, זאל ער אויסקאטאשין די הבואה אויף צעהן רוביל, אונ די הבואה עקט ער אין דער היים, אונ ווען ער גייט אין ירושלים אויף יום טוב ארער איין אנדער צייט געקט ער מיט זיך די צעהן רוביל אונ אין ירושלים מוז ער קויפן פאר די צעהן רוביל עסיננארן ארער משקה צום פרינקען אונ אזויא אזאך וואס צו גיט צום עסין אונ פרינקען. טאר מען גיט קויפן פאר דעם געלט, אונ ווען ער האט הבואה וואס וויינען מעשר שני אונ ער טאהשט זיי אויף געלט מוז ער געבין אפינקטיל געלט מער נוי די הבואה איז ווערט, דהיינו אויב די הבואה איז ווערט הינדערט רוביל, מוז ער פירן זיי געבין הינדערט מיט פינף אונ צוואנציג רוביל, וועט זיין צוואנצען פינף קאהל פינף אונ צוואנציג רוביל, אונ נאר אויף מסבעות מוז גיטאהשט ווערן דיא הבואה, אפער גיט אויף שטיקער וילדער אונ גיט אויף שטיקער גאלד אונ אויף אנדערע זאכן גענוים גיט, אונ אויב איינער האט גיטאן אויף וויינע הבואה ארער אויף וויינע פירוח זיי זאלין זיין הייליג, אונ ער וויל זיי טאהשין אויף געלט, מען ער, ווערן די געלט הייליג אונ די פירוח מען ער עסין, נאר ער בארן געבין אפינקטיל מער, איז בארן זיי טאהשין אויף מסלולין זאנעלכע זאכן וואס מען קען קען זיי טראגן פון איין ארט צום אנדערן ארט נאר גיט אויף פערדער אונ גיט אויף היינער, נאה איין רין איז דא ביי מעשר, די הבואה ארער פירוח פון אעם הארץ ווערן גירושין דמאי, דמאי איז צוויי ווערקער, דא מאי וואס איז דאס, גיטעשרת ארער גיט גיטעשרת, אז איינער האט הבואה פון אעם הארץ אונ ער ווייס גיט אויב מען האט פון זיין געבין מעשר ארער גיין, איז דער רין אויף, פירומת בארן מען גיט געבין פון די הבואה, ווייל אלע עמי האבצום גינען פירומת, אונ ער געקט פון די הבואה מעשר, צעהן פון הינדערט, אונ פון די צעהן גיט ער איינע צום פלן, אונ די גיין האלט דער בעל הבית פאר זיך, אונ מעשר שני וועט ער פירען אין ירושלים, פון די אלע דינים קען מען שוין וויסען די דינים וואס דער כפשים האט גיטאן.

הַמְנוּחָה וְאַרְהֶנְחָלָה אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ: וְעַבְדְּתֶם אֶת־
 הַיָּרֵדִין וַיִּשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיר אֶתְכֶם וְהִנִּיחַ לְכֶם
 מִכָּרִיב־אֹיְבֵיכֶם מִסְּבִיב וַיִּשְׁבְּתֶם--
 בְּטַח: שְׁנִיָּהּ וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשִׁבְן שְׁמוֹ
 שֵׁם שְׁמָה תִבְיֹאוּ אֶת כָּרִיב־אֲשֶׁר
 אֲנֹכִי מְצִיָּה אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם
 וְזִבְחֵיכֶם מִעֲשֹׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יֶדְכֶם
 וְכֹל מִבְּחַר גְּדֵרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹו:

פעולותיהם ואלה הנהגותיהם
 די יי אלהיהם יתב לה:
 ותעבדו את יי וידעו
 ונתתבו בארץ די יי
 אלהיהם מסתין יתבו
 ויניח לבו מכל פעלי
 דבביתו מסחור סחור
 ותיבון לרוחצו: יי ויני
 א ת ר א די יתרעי יי
 אלהיהם ביה לאשראה
 שכנתיה תמן לתמן
 פיתון ית כל די אגא
 ספקד יתבו עלותבו
 ונקסת קוד שיבון
 מעשרותיבון ואפשות
 ידבון וכל שפר נדרביבון
 די תדרון קדם יי:
 ה"א ויס סמקום . מסדרינ כ:
 מבחר . כריחות כו:

בעל הטורים

(יג) לשון שמו שם שם . כמו לשני פחיות אחד לקדשי

סקדשים

שפתי חכמים

כל סקדנות כחוסו זמן כשיבואו לעבור את סידון . ואתן כי לא
 בלחם שמשם כל אוח: י"ד שם של ביבוס וקילוק לא סוכל
 נסקריב כלן קבנות הובס כמו בלחם עתוים נסקריב: ש פי'
 לא עד עכשיו ש"כ יחוייב טייה סוכו עד סיום סמו שלנו
 עומדים סם במדבר וס"א זס דא"כ יסיה ספי' של סיו מקריביס
 קבנות סוכס במדבר וס"ן זס סלחט ססבי כמדבר סיו מקריביס
 כל מיני קבנות סכל תלח עדיין יוסלח על סמון הספיד ססס
 ס"ד של ביבוס וסילוק בלעבר כל אוח: י"ד שם עדיין לא בלחם
 אל סמנוס ונו' לכך לא מקריבו קבנות סוכס: ' ססוא סוכר
 י"ד שם סככשו וסלקו וקודס לבן לא מקרי יסכס כיון שלל
 סכיר כל סלח עקום ישיבחו עיסטר סה לססחקט וסכרי' כפרשת
 כי סכס ירשס ויסכסס כס שלל נספייבו כביכ"ס: סד סוכר
 סככשו וסלקוס וסוד מדכתיב מנחיל סחכס ולל כתיב נוח' ס"ג
 לסכר ירוסס מיירי: כ כ"ל וסרי כתיב לפיל וסכלחס סכס ונו'
 וסכרן למטלס כו': ל דקודס סכלו לניב סיו סכסוס וסוכוס
 סוכ וכלו לנגעון סיו סכסוס מוסרות עד סכלו לירוסלס: מבחר נדריכס . מלמד סיכילו מן המוכחר:

עתה . כמו מ עדיין . אל המנוחה . (וכחיס קיט) זו
 טילה : הנחלה . זו ירושלים : (י) ועברתם את הירדן
 וישבתם בארץ . שחמלקוה ויהא כל אחד מכיר את חלקו
 י וחת שכטו : והניח לכם . לאחר ככוס וחלוק ומנוסה
 (שופטים ג) מן הגוים אשר הגיח ה' לכם כס את ישראל
 ואין זו חלה בימי דוד , אז (יא) והיה המקום ונו' כנו
 לכס בית הכהונה בירושלים , וכה"א כדוד (ש"כ ז) ויהי כי
 ישב המלך בביתו וה' הגיח לו מכל אויביו מסביב ויחמר
 המלך אל נתן הנביא ראה אנכי וישב בבית ארום וארון ה'
 וישב כחוך היריעה : שמה תביאו ונו' . למעלה כ אמור
 לענין טילה וכאן אמור לענין ירושלים ולכך חלקם הכתוב
 ליתן היתר בין זו לזו משחכס טילה וכלו ללוב ל וסרבה
 סוכ וכלו לנגעון סיו סכסוס מוסרות עד סכלו לירוסלס:

דעת זקנים מבעלי התוספות
(ס) אל סמנוס . מיני סק"ס לכס : ואל סכוס . שסכרו סם סידון :

פירוש לתורת אלהים

פייקר נואם ונאם ונאם ונאם ונאם ונאם ונאם ונאם ונאם ונאם
 ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו ויצעו
 דאם ארם נואם אייער דאם נועם אים אים קער
 נויילין צו סאכין רוקען זיין נאמען דאן מיין ששה
 תביא אהין נאלט איר ברענגין אה אלץ וואס איה
 גיביט אייך עולותיכם אייערע קרבן עולות וזבחיכם
 אונ אייערע קרבן שלמים פשוותיכם אייערע
 מעשרות ירושת ידכם אונ דאם אויף הייבונג פון
 אייערע הענט דאם איו כפורים וכל אונ אלע
 אייערע פעקטע נדרים ונארום אז קען איו מקריב

רואונג דאם איו דער משפן שיריה ואל תהלה אונ צו
 די ארץ דאם איו ירושלים אשר נואם נאם דיין נאם
 גיב צו דיר אקער אז איר נועם שוין איין נעקען
 אונ צו טיילען דאם לאנד ארץ ישראל סאקט איר
 שוין אפילו נדרים וקבנות אויך ניט מקריב זיין
 אויף אבמה : (י) ונבנתם אונ אז איר נועם אייער
 סארין דעם ירבן וישבתם בנרץ אונ איר נועם זיה
 באזעצען אין דעם לאנד אשר יי נואם נאם אייער
 נאם נועם מאכין ארביין צו אייך וחיית אונ נאם
 ביה נועם אייך לאוין רוקען פון אלע אייערע

לִיהוָה : י וְשִׁמְחֶתֶם לִפְנֵי יְהוָה
 אֲדֹהֵיכֶם אֹתָם וּבְנֵיכֶם וּבְנִתֵיכֶם
 וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵיכֶם וְתַלְוֵי אֲשֶׁר
 בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לָךְ חֶלֶק וְנַחֲתָה
 אִתְּכֶם : י הַשֹּׁמֵר לְךָ פְּנֵי-תַעֲרֶתָ
 עַל-תֵּיךְ בְּכָל-מְקוֹם אֲשֶׁר תֵּרְאֶה :

בעל הטורים

סקדשים וחסם לקדשים קלים: (יג) מליך כלל מקום אשר
 שפתי חכמים

יכשנלו לנוכ מזרו ללויסוס לפי שהמשכן סוקס בניכ לכך
 סבורים: מ ר"ל וסרי למיל כחיב שמש סכילי משמש דוקא שמש
 ולא כמקוב: אהר ולמס לים עוד הסמך לך ומסרן ליתן לא משמש

פירוש לתורת אלהים

אקרבן סאר אנדר מוז קען אים קלויבין דיא
 בעקטע פון זיינע שאף אנדער פון כהמות אשר
 תדיו לוי נואם איר נועם קנבר זיין צו נאם:
 (יב) וישחקים לפני יי אלהיכם אונ איר ואלט זיך פרייגען
 סאר אייער נאם אפס איר אונ אייערע זיין אונ
 אייערע טעקטער זענען אונ אייערע קנעכט
 ותמתיכם אינ אייערע דינקט סיידין ויהלי אונ דער

משלי חכמים

יב) ושמחתם לפני ה' אלהיכם וגו'. איר נועם אייך פרייגען
 פאר תפילת ביה מים אייערע זיהן אונ מים
 אייערע פעקטער אונ מים אייערע קנעכט זונ-מים אייערע
 דינקטען אונ מים קעם לוי, נארמין מיר נויסען נואם פאר
 אשפחה נועם דער בעל חבית האבין מים דעם לוי נואם ער
 האט גיין חלק אין ארץ ישראל, נואם פאר אשארין וואלם די
 בעל חבית האבין אז דער לוי וואלם יוא האבין אהלק אין ארץ
 ישראל, נאר דער ענין איז לקבל אנביר האם געהאט אהינד
 זיינען ויהן דער פאטער האם געשפייזט דעם ויהן מיב אלעם
 גויסען נואם ער האם געדארקט, אפאל איז געבליבען ביי דעם
 ויהן ער זאל סארין אין אמערקא אונ זאל דארטין מאכין אהאג
 דיל ער זאל האבין זיין אייגענע פרנסה ער זאל גיט בארשין
 געשפייזט נוערין פון זיין פאטער, דער ויהן האם אזוי ניסאזען
 ווי ער האם געטראכט, ווי דער ויהן איז אויגען פון פאטער
 האם דער פאטער שטארק געטרויערט נואם זיין ויהן האם זיך
 אזוי דערנווייטערט פון אים, מענטשלין גופע פריינד זענען אים
 געקומען פריינסין אונ ער האם גינאנס איר נועל מיך גיט
 פריינסין איז געקומען אייער פון אמעריקא אונ האם גינאנס
 דעם פאטער אז דער ויהן זיינער האם שוין פאלארען מער
 ויז אהאלבין קאפיטאל אונ עס גייט אים גיט גוט, איז דער
 מצות

(יג) [מלס] (לאו ריב) שלל נסטלוס דער מן סקרנטוס מן
 נסורס. שנמטר סממך לך מן סמלס טמחין ככל מקום
 סמל סמלס:

יב ותחדון קדם יי
 אלהכון אתון ובניכון
 ובנותיכון ועבדיכון
 ואמהתיכון ולויאה די
 בקרוביכון ארי לית ליה
 חולק ואחסנא עמכון:
 יי אסמך לך דלמא
 תסיקעלותך בכל אתרא
 ה"א סממך לך. זממס קו קים:

מלסס. מ"מ סממך: כלל. בניתי גליסו. רמז ללויסו סיפס
 רש"י

(יג) השמר לך. (ספרי) ליתן לא תעשה מ על הדבר:
 בכל מקום אשר תראה. אשר יעלה בלכך אבל אתה

לוי נואם וואנט אין אייערע שפעט בי אין לי חלק
 דען ער האט קיין טייל אונ גיין ארבע צווישען
 אייך: (יג) השמר לך דו זאלסט דיה הימין פוסאפער
 נועסט דו אויף גרענגין דייגע קרבן עולות גבל
 פוסם אויף אעלע עקטר נואם עס נועט אויף גיין
 אויף דיין הארצין דוא זאלסט דארט מקריב גיין
 קרבנות סארקמו גיט מקריב זיין דארט קרבנות:

פאטער שטארק דרפרייס גינארין אונ האם גינאנס איצם האב
 איך אהאפענונג אז מין ויהן נועם צו מיר צוריק קומען.
 אין אקורצע צייט שפעטער האם דר פאטער געקומען אבריה
 פון דעם ויהן ער זאל אים שקען אויף הוצאות נועם ער קומען
 אהיים וייל ער האם פארלארן דאס גאנצע געלד ער האם גיט
 אפילו אויף הוצאות אהיים צו קומען. דער פאטער איז פון
 דעם דריף שטארק דרפרייס גינארין אונ מים אגרויסע שפחה
 האם ער אים געשעיקט דאס געלד אויף די הוצאות ער זאל קומען
 אהיים, זעהן מיר דיא ארמקיים פון דעם ויהן איז גינען דיא
 שפחה פון זיין פאטער. דאס געלביגע איז גינען ביי די יודין
 מים די לויס, הקב"ה האם גינאנס צו די יודין עשר תעשר,
 די זאלסט געבין מעשר נועסטו בייך נוערין, האבין דיא יודין
 געוואסט זיער גליק געשפייזט נאר איב די לויס נועלען בייא
 זיי געפען מעשר, אז די לויס וואלסין געהאט אהלק אין ארץ
 ישראל גלייך מים אלע יודין וואלסין די לויס גיט גינאלם גיין
 צו די שיערין נעפען מעשר טייל זיי וואלסין אלזין בייך גינען
 אבער אז די לויס האבין קיין חלק אין ארץ ישראל איז ביי די
 יודין אשפחה די לויס נועלען זיין ארעם נועלען זיי מוזין נעפען
 מעשר נועלען די יודין בייך נוערין, די ארמקיים פון די לויס
 איז די שפחה פון די יודין, דריבער זאנט דער פוסק איר זאלם
 בריינגען אייערע כעשורות אונ אייערע שלמים אונ איר זאלם
 חשם

השמך לך מן תעלה עולותיך וגו' נראם איז אקצות לא תעשה
 קען שאר גיט ארויס פראגין מין די קרבנות אויסער די
 ענדת וואו גיט פון דעם ויהן נואם גיהער צום בית המקדש:

די תחזייה אלהן באתרא די יתרגעי יי בחדא משבקה תמן פסיק עלותה ותמן תעביד כל די אגא ספקד לה :

כי אם במקום אשר יבחר יהוה באחד שבטיך שם תעדה עלתך ושם תעשה כר אשר אנכי מצוה :

ת"א שס פמלס. סנסדרין לו זמחיס קו קים קיס :

בעל המורים

פולוס סכרמנל (יד) שכטיך. בנימ' שכס יסודס: שס פמלס עלטיך. ר"ס חספ. מ' דכריס חסס פמלס על סמזכח. פולס. חספס. חסס. שלמיס. מנסס. סענ. לכיכס. יין. מיס :

שפתי חכמים

רש"י

מקריב ע"פ נביא נ כגון אליהו כהר הכרמל: (יד) באחד שבטיך. בחלקו של בנימין ו למעלה הוא אומר מכל שבטיס ע הא כילד כשקנה דוד את הגורן מארונה היבוסים גבה הוהב מכל השבטים ומ"מ הגורן בחלקו של בנימין היה: כיס בחלקו של בנימין חף ססמיר ירושלים לא נחלקס וכמו דכתיב מן חספוי סנן : ע דמל ככרך קלא דלמי מירי נמי ככית פולמיס מדכתיב כי אס על סמקוס אשר יבחר ס' אלסיכס מיירי ככית פולמיס דכח לא מלינו שכמר ס' כשוס ת:וס כי אס כירושלים ושאר מקומות כגון גלגל וגבעון וגוד ושילס ישראל מעלמכ ככרו לסס אלל על ככרך ליל דקרא כי אס על סמקוס מיירי כשילס וככית פולמיס וסירכוו לשכנו דכתיב כמו ולשכנו וסוד דכור ככני עמנו וסינו ס' אלדמיל ולשכר יבחר דלמי מירי ככית פולמיס וס"כ מקסס רש"י ספיר :

משלי חכמים

פירוש לתורת אלהים

קסין או ואפען דו מיס אלע פוענפשוין וואס גייתערין צו אייך. אונ איר נאלס אייך פנייען מיס דעם לוי וואס ער וועט אייך קסין מיס אייך צו ואפען, ביין שפחה מיס דעם לוי או וואס ער האט קיין חלק אין ארץ ישראל, אונ אז ער עקט פון אייערע פקדויות וועט איהר פון דעם רייך ווערין :

(יד) כי אם בקקס בנייערמ אויף דעם ארט וואס גאמ וועט אויס דערנווילין אויף אביהמ"ק בייא אייגענס פון אייערע שבטים ושם תעשה כארמען ואלקסס דוא מען אלץ וואס איך גיביט דיר :

מצות השם

(יד) [מת] [ספס קפת] לסקריב כל סקכנווס ככית סכתיכס. שולמכר כי אס כמקוס אשר יבחר ס' כסחד שכטיך שס פמלס עלטיך :

נביאים ישעיה נה

תרגום

לחשף מנ"ח ד"א צכאות נפש צ צכצכא צכאו צכאות דוח יהוה נשמת רנצח אדני נשמת דחור יהוה חיה יחידה רנצח יהוה חיה יחידה דחור אל שם ב"ן שבעשית :

א ארי קמא דכמין שמיא מן ארעא מן תקנן אורחסי סאורסתבון ומחשבתני תקנן מסחשכתבון : ב ארי קמא דנחית סמרא וסלגא מן שמיא ולתמן לא אפשר ליה דיהוב אלתיין מרנו ית ארעא זמרבי לה ומועילה ויהיב בר זרעא קמיסה לזבע ולתקא

א פייגבהו שמים מארץ בן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם : ב פי כאשר ירד הגשם והשילג מן השמים ושמה לא ישוב פי אם ירד את הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרע וקחם לאבל : ג בן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם פי אם עשה את אשר חפצתי והצליח קמיסה לכיכר : ג בן הני פתגם מוכי דנפיק סוגרמטי לא

מצורת דוד

רש"י

(ב) כי כאשר ירד הגשם וגו'. ולא ישוב ריקם חף ייטיב לעולם: הרוה. השביעה: (ג) בן יהוה דברי אשר יצא מפי. ע"י הנביאים ייטיב לכס חס השמעו להס: וסלג סיוכד מן השמים אשר לא ישוב אל השמים ס"ו חוס סעמק סלכרן : וכלתיס. סוד סולמס כמח סמטל ללכרן : ונתן. סנשס סוד סיכס לגדל סמלס לזכוע מכס עיד כמקוס חחר ולסיות למלכל להנריך ללכול : (ג) לא ישוב אלי ריקס. מעלי עפעס סוכר סכוס. וסחו כל' בן אדס סשילמ מי לעסוח דכר וחסר לעטמיס ריקס וכל נצר סשליחוס. ולסי סלמל כעסל זממס לא ישוב לס חצר ל' לא ישוב : כי אס טכס. סדכד ימסס עו' ומוכס למפלס לומר סכודל' פסיקיס סכספסי :

אשר שלחתי: כי בישמחה תצאו ובשלווה תובדלו ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וקרי עצי השדה ימחאו כף: תחת הנעצוץ יעלה ברזל תחת הפרד יעלה הרם והיה ליהודה לשם לאות עולם לא יפרת: כי אמר יהוה שמונו משפט נעשו צדקה פי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות:

יתקיימו בחלי חטאה ויהי קדם יי לשום לאת עלם דלא יפסוק: ו בן מרד נבא וי עבדו צדקתא ארי קריב פורקני למיהי וזכותי לאתגלאת:

מצורת דוד: יהחת קרי פחה באתנה רש"י

והללו וגו'. כפל סדכר כמ"ט: (ד) כי בשמחה תצאו. וזו סביבחה אשר תצאו מן הגולה בשמחה ותוכלו ללחצק בשלום: (ה) תחת הנעצוץ. תחת הקוליס הם הרשעים יעלו יפלו וגו'. הוא ענין מליס כי כשהלדס כבחה דומס לו שכל העילס שמה עמי: יעמלו קף. יכו ככהיס לזמות. וגס זס ענין מליס: (ו) תחת הפרד. כ"ל בצקיס ממשלת האומות יעמלו ישראל: ותחת הסדכר. כפל סדכר כמ"ט: וסיה. סדכר סזס יסיה לס' לשם גבורס: גלות טולס. וסיה גלות ולסין: וסין ענין יסיה סדכר סזס: (ז) אמר יהוה שמונו משפט. במכו עשפטו סחורס ועטו לרקס זס עס זס: כי קרובס. ע"ז זס ססיה פסועתי קרובס לטול ולדקמי לכס ססיס קרובס לטות נגלה לפין כל:

כתובים תחלים צד

לחמשוך ביכור ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד אד אד ארנ ארני נפש ארני הוח אלף דלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו וז הו חיה יחידה דיסוד יהנה חית יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעש"ח:

א להשקים לו מימי רע עדי-יכרה לרשע שחת: ב פי א לשדא גיה מן יומי לא-ימוש יהוה עמו ונתלתו לא יעזב: ג פי-עד-צדק ישוב משפט ואחריו בל-ישיר-לב: ד פי-יקום לי עס-קרעים מי-יתעב לי עס-פעלי און: ה לולי יהוה עזרתה לי במעמי שקנה דומה נפשי: ו אם-אמרתני כמה רגלי חסדה יהוה יסעקני:

מן יתעמד לי לכנצי עם עברי שקר: ה אילולי יי קעיד לי כגער שרית בשמקתא נפשי: ו אין אמרית אתמוקטא רגלי שוקה יי יקעיד יהי:

מצורת דוד: רש"י

(א) להשקים לו מימי רע. היסורים גורמים להשקיע מדין גיהנם עד שיכרה לרשע שחת: (ב) כי עד צדק ישוב משפט. היסורים עד שילדו בשכילס: ואחריו. אהרי המשפט יתקבלו כל ישרי לב ליעול שכרס: (ג) מי יקום לי. מי יעמוד לי בין המרעים הללו: (ד) דומה. דומיה: (ה) עס יקום לי. מי הוא המקים אותי בסלמתי עם מרעים הללו אין לאל יי: (ו) אם לא הוה לי ס' לעזרס היסס נפשי שזכנת כשעס מועטת כצקיס שחתיקס וסול סקכ: (ז) אם אמרתני. כשכר חני כולס ענצי כסכס וסחשוכ סככר מעס רגלי לגסול סנה סכדך ס' יסען אותי לסשכר פומד:

פירוש ע"מ

(א) להשקים לו מימי רע די חורה וואם דער מענטש לערננט איו פאר אים אמוכה דאם ואל אים שמיל סאכין אונ גערוהיגען די סארץ וייגע זר: פנה לרשע שחת ביו, ער נועט זעהן די גרוב וואס איו גיגראבין גיווארין פאר דעם רשע: (ב) פי לא ימוש יי עם ווארום הקב"ה נועט גיט פארלאזן זיין פאלק, אונ די יודין וואס זיי זענען געחלתו זיין ארץ

שבועות שתיים. כתיבי בקרא בהדיא או נפש כי חשבת לבטא בשפתים להרע או להטיב אוכל להטיב לא אוכל להרע שמעיה את עלמו וה"ה לכל דבר שהוא הן ולא להבא ולהרע או להטיב להבא משמע: שהן ארבע. יש לרבות עוד שתיים אחרים דלא כתיבי והם הן ולא דלשכר (ה) כמו אכלתי ולא אכל או לא אכלתי ואכל: ידיעות המוטבא. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא המזוה כויקרא אכל טומאת מקדש וקדשו (ב) שתיים כתיבי בקרא דכתיב ונעלם ממנו: הוא טמא משמע שבעלמה ממנו טומאה

(ב) כ"פ פ"ט ס"ג גמלא: (ג) טלון ס"ג מדבר אלא בשמטת מקדש וקדשו כדכתיב לה בשמטת: (ד) ודקני לכו ידיעות פירש ס"ג ב"פ"ב: (ד) כ"י דספ"ב, גמלא: (ה) עמ"ש ברפ"ק דשבת וס"ד דמס' פול"ג פסן ד' בפנים שבוועות שתיים שהן ארבע. ידיעות הטומאה (ג) וע"י אותו העלם אכל שתיים שהן ארבע. יציאות השבת כשר קודש הרי אחת או שתיים שהן ארבע. מראות נגעים שנים שהן נכנס למקדש הרי חמ"ס: שהן ארבע. יש לרבות עוד שנים חיוכים אחרים (ד) העלם קדש והעלם מקדש וזכור הוא את הטימאה: יציאות השבת. הולאה מרשות היחיד לרשות הרבים ילפינן מקרא מן וילי משה ויעבירו קול כמחנה וגו' לא חסיקו מרשות היחיד לרשות הרבים: שתיים. אחד לעומד בחוץ והשניט ידו לפנים ונטל החפץ והויליאו וחדד עומד בפנים ונטל החפץ ממקומו והויליאו לחוץ: שהן ארבע. יש להוסיף עוד שנים דהכנסה (ה) אע"ג דלא כתיבי שכשם שהקפידה חורה מרשות לרשות בהולאה כך הקפידה על הכנסה אחת לעומד בפנים והויליאו ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו אחת לעומד בחוץ ונטל חפץ ממקומו והויליאו לפנים והיחו: מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא שאת

פירק א א שבועות שתיים אין די הורה שמיים צווייא שבוועות. או נפש כי השבע לבטא בשפתים להרע או להטיב: או איינער נעם ארוים אשכנעה ער. זאל זיך שלעקצ טאהן נער. זאל נים געסין אונ. ער האט נים גידיינקט או ער האט גישווארין. אונ האט גיגעסין. אָדער ער האט גישווארין ער. זאל זיך גומץ טאהן נער זאל שלפעטער געסין אונ. ער האט נים גידיינקט או ער האט גישווארין. אונ ער האט נים גיגעסין. אונ אזוי אויף יעדער נאך וואס ער שווערט. ער זאל טאהן. אונ ער פאר געקט די שבועה אונ טוהט נים. אָדער ער שווערט ער זאל נים טאהן. אונ ער פאר געקט דיא שבועה אונ טוהט יא. דיא צווייא שבועות זענען דיא צייט וואס נועט זיין. ער שווערט איצט ער זאל אזוי טאהן. אָדער ער זאל נים טאהן שמו אָדבע דיא צווייא שבועות זענען פיר. דיא רבנן האבין גיזאגט נאך צווייא שבועות אַזעלקע וויא דיא זענען. אויף וואס עס אין גיווען. דהיינו ער שווערט ער האט היינט גיגעסין. נוייל ער האט נים גידיינקט. אונ אין אַקת האט ער נים גיגעסין. אָדער ער שווערט ער האט היינט נים גיגעסין. נוייל ער האט נים גידיינקט. אונ אין אַקת האט ער גיגעסין. אונ אזוי אויף יעדער נאך וואס ער שווערט ער האט גיטאהן. אונ האט נים גיטאהן. אָדער ער שווערט ער האט גיטאהן נים גיטאהן. אונ ער האט יא גיטאהן הייטת חסימא אַזענקטש וואס אין טבא גינווארין

פירוש ע"מ גיהאלפין בְּשֵׁם שְׂפָתָי דִּימַת נִפְשִׁי הָאֵם וְיִיגִיג נִפְעֵלֵם מִיִּין לְעֵבִין זָאל זײַן אִין גְּרֹוב: (ו) אַם אִפְרִיז שְׂפָתַי בְּגִיל אִז אִיךָ הָאֵב גִּזְאָמֵט מִיִּין פּוֹס אִז שׁוֹין אִוּם גְּעִבּוּיגִין צוֹם פֿאַרְלִין חִסְדָּה: יִפְגְּזִי כִיִּין חִסְדָּה חִקְבִּיהָ הָאֵם מִיךָ אָנְגְּעֵלְעֵהֶנְט אִיךָ זָאל נִים פֿאַרְלִיז

(י) וט"ח כיון שסוקטו זל"ז יכפר כ"ט ארזים ודמכריה וכו' נשאלה ש"כרע כין זל"ז וט"ח כי לא נכד חילון משני כגמ' ח"ק לחה כפרס לחה מכפר ואינו מכפר ב' כפרות ח"ק לחה כפרס כפרה זו לא ספסא אלא לחה בשנים: (יח) גמלא ונכפר כפי חסי' בשאר עבירות (כל חטא שלא נודע) סנה דר"י סוילי וזו כה בזמן קבוע שפיר יו"כ דחילון

יהי כה בזמן קבוע עם זה אינו מכפר אלא על פ' טעם מקדש יקדשו ח"ק כו' וט"ז חו"ט: (יז) כגמלא עזרת (י"ח) דלא כריב כסו ושפיר ע"ל ח"ק חטא ר' יונה ח"ק אלא חטאו לה' כמטעמים סוקטו כל המטעמים כולן זה לזה וזה כ"ח לאו מועד הוא ליכבד כו' ר"ח נמי ח"קרי מועד דכתיב קהל עלי מועד וגו' וט"ז חו"ט: (ד) סנהלים דה"ל גיה נמי כריב דכמטעמים דסוקטו כולן לז"ח עם דר"ח כמלתא דקדש מכריב ח"ק דנגלים כו' וכו'

נכפרו אר"ח וזוהי נתיב נכס לשלם חט עון סמך כתיב חתיב אוחה נושע עון כו' ופשוט: (ה) על ספסור כו' דל"ק וזוהי נתיב נכס לשלם חט עון סמך והוא קהל כשעיר דל"ח כתיב ויזק עון עון מן לבטן סומאם בשלם שאלן כלין מכלה על סומאם הנוף אלא על סומאם חלב דם וכשר שקרב כמטעם ח"ק כהן סומאם כשר כו' ופשוט: (ו) שוה דליף סקי' על דמטעמים ח"ק למיזב דיו"כ דמדיפס ליה סך סקי' שם

(יא) ושעירי הרגלים ילקיח משעיר ר"ח כהיקש לשעיר מוסף על ענין ראשון להקיש שעל מה שזה מכפר אלו מכפרין כל השעירים כפרהן שוה. כל שעירי המוספין בין שעירי הרגלים בין שעיר ר"ח בין שעיר הנעשה בחוץ כיו"כ כפרתו שוה שהם מכפרים בין על שאלן כה ידועה בתחלה ויש בה ידועה כסוף בין על שאלן כה בתחלה ולא כסוף בין על טעור שאכל חט

כתחלה: שעיר הנעשה בחוץ. הקדש כמזבח החילון כמוספין של יוה"כ. עלמו: מכפר. עם השעיר: שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ שעיר עזים אחד חטאת מלכד חטאת הכפורים וחטאת הכפורים הוא השעיר הנעשה בפינים והקטן הכתוב ללמדך שעל מה שזה מכפר זה מכפר: מה פנימי. אינו כה אלא על דבר שיש בו ידיעה ומז'י נינהו ידיעה בתחלה כדילפינן מקרא דכתיב לכל חטאתם דמטעם לאותם שיבואו לכלל חטאת כשחטתה להם ידועה כסוף וכו"ל לכה לכלל חטאת אלו"כ הייתה לו ידיעה בתחלה ח"ק שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלא על שיש בו ידיעה ומז'י נינהו ידיעה בתחלה (י) דלא חתי לכלל קרבן ומכפר זה כפרה נמורה כלא תליה: ד' שעירי הרגלים. ככל הרגלים נאמרו שעירי חטאת כמוספין: ושעירי ראשי חרשים מכפרין. דכתיב בשעיר ר"ח לחטאת לה' חטא שאלן מכיר בו אלא ה' שעיר זה יהא מכפר והיינו שאלן בו ידיעה לא בתחלה ולא כסוף הוה מלי למכתב ככלהו רגלים וכתיב ושעיר (יב) ואלו שעירי מוסף על ענין ראשון להקיש שעל מה שזה מכפר אלו מכפרין כל השעירים כפרהן שוה. כל שעירי המוספין בין שעירי הרגלים בין שעיר ר"ח בין שעיר הנעשה בחוץ כיו"כ כפרתו שוה שהם מכפרים בין על שאלן כה ידועה בתחלה ויש בה ידועה כסוף בין על שאלן כה בתחלה ולא כסוף בין על טעור שאכל חט

אדער אנבלה ווערט מען קמא (עתי'ס ותי') אבליש בה ידיעה בסוף אפער נאכדעם וויא ער האט שוין אפ גיגעסין די קרשים, אונ וויא ער איז שוין ארויס גיגאנגען פון בית המקדש, איז אים דער וואוקס גינארין דער דין אז ער איז גינען קמא שיער תעשה בהוין דער דער שעיר פון יום כפור וואס מען שפריינגט זיין פלוט אויף דעם אויפגינגסטען קוואל פון יום הכפורים און דער קאנ יום כפור קבפר ווערט איהם גישיינקט די גבירה, אונ ער דארף גיט פריינגען איין אנדער קרבן שגאמר ווארום עם שטייט אין פסוק בייא דעם אויפגינגסטען חטאת פון יום כפור סלבו חטאת הכפירים דער הקאת איז אויפער דעם אינגווייניגסטען חטאת פון יום כפור, האט די תורה גלייך גימאכט דעם אויפגינגסטען חטאת צו דעם אינגווייניגסטען חטאת על מה שזה קבפר זה קבפר אויף די נאך וואס דער אינגווייניגסטער חטאת איז מכפר איז דער אויפגינגסטער חטאת מכפר בה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה אזוי וויא דער אינגווייניגסטער חטאת איז גיט מכפר נאר אויף דיא נאך וואס ער האט פריער גיוואוקסט אונ עם איז פארגעסן גינארין אף החיצו איי כבפר אלא על דבר שיש בה ידיעה אזויא דער אויפגינגסטער חטאת איז גיט מכפר נאר אויף די נאך וואס מען נויים אין סוף אונ גיט אין אנהייב: ד' גל שאין בה ידועה לא בתחלה ולא בסוף אונ אפער האט גיוואוקסט אז

ער האט אן גערירט אשדן אונ האט גיגעסין קרשים אונ איז גינען אין בית המקדש, נאר ער האט גיט גיוואוקסט אז מען רירט אן אשדן איז מען קמא. אונ ער נויים נאך אפצט אויף גיט שיערי הרגלים דיא שעירים וואס מען איז מקריב אום יום טוב ישעבי ראשי חרשים אונ דיא שעירים וואס מען איז מקריב ראש חודש פגפיו וענען קבפר נויין ת"ו דברי רבי יהודה אזוי נאנט רבי יהודה רבי שמעון נאנט שיערי הרגלים כפפיו די שעירים וואס מען איז מקריב יום טוב וענען מכפר אבליש שיערי ראשי חרשים אפער די שעירים וואס מען איז מקריב ראש חודש וענען גיט מכפר וזל מה שיעבי ראשי חרשים כפפיו אויף וועלדע גבירות וענען די שעירים פון ראש חודש מכפר על פסחור שאכל את חסמא אויב אפחור האט גיגעסין פלייש פון אקרבו וואס דיא פלייש איז גינען קמא. רבי נאיר נאנט גל השעירים כפרתו שוה על סיקאט מקבש וקדשו אלקע שעירים פון אלקע ימים טובים, אינו פון אלקע ראשי חרשים, אונ דער אויפגינגסטער שעיר פון יום כפור, וענען אלקע מכפר אויף אקמא וואס האט גיגעסין קרשים אפער ער איז אריין גיגאנגען אין בית המקדש וואס ער האט גיט גיוואוקסט פון דיא מוקאח אין אנהייב ווען ער האט גיגעסין דיא קרשים אונ ווען ער איז גינען אין בית המקדש, אונ דער נאך אז ער האט שוין אפ גיגעסין דיא

הטמא ונספא מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל שטיר
 הנעשה כפנים ביה"כ לא נחלקו עליו (יג) שהוא חולה על
 פיה בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר. הלא דהדר נקט לה משום דכתיב למימר אמרו לו
 מהו שיקרבו זה בזה: מהו
 שיקרבו. אם חכ"מ שטיר
 שהוטרף ליום הכפורים
 ונתקפרו בלחור ומלא זה
 כרגל או כר"ק מהו שיקרב
 לשם שטירו של יום: אמרו
 לו הואיל ואין כפרתו
 שוח. ר"מ הוא דקאמר
 ליה לה"ט (יד) בשלמא אי
 חמרת כולן כפרתו שיה
 יקרב שהרי כולן כפרה אחת

מסקינא דלפניו, מוס': (יג) שטוס לינו מכפר כסתני כפרס
 מסת מכפר ולינו מכפר כתי כפרות וסו חין מכפרין כפרסו
 אחת בשנים כפרס זו לא מסת אלא אחת בשנים, נפי: (יד) שטוס
 דר"ט מליפא קושא דהנתיקום סס שטירי ר"ה גם משפירי סכנלי
 לספי פתיך לים וסין ס"ג דס"ג נמיסרך להיק משפירי יו"כ סס
 סלכ הסעירוס ומסככ נמי
 סלכ סלכ וכן כש"י ר"ט
 סוס דקל"ל ל"ד כו' אלא
 סממס פסטינו לו לר"ט אליכס
 דכ"ט: [ז] מוסף כו'. דלא
 דניס חוסס נוסס טון ואין
 סלכ כו' וס"ל נמי דלספיק
 כגליס לשעיר סמילון כו'.

אומר שעירי ראשי חדשים מכפרין על ההור
 שאכל את הטמא. ושל רגלים מכפרין על שאין
 בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. ושל יוה"כ
 מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה
 ידיעה בסוף. אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה. אמר
 להן יקרבו. אמרו לו הואיל ואין כפרתן שיה
 היאך קריבין זה בזה. אמר להן כולן כאין לכפר על טומאת מקדש
 וקדשיו: ה' רבי שמעון בן יהודה אומר משמו שעירי ראשי חדשים מכפרין
 על ההור שאכל את הטמא. [ז] מוסף עליהן של רגלים שמכפרין על
 ההור שאכל את הטמא. ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

הן מכפרים אלא לידוך זו שהוטרפה לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף היאך יקרב כרגל לכפר
 על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף או כר"מ לכפר על הטור שאכל את הטמא: לכפר על טומאת מקדש
 וקדשיו. כיון דכזה שוין אף ע"פ שספרתו חלוקות יכול הוא ליקרב: ה' משמו. של ר"ט וסמס ר"ט הוא ר"ט

קרבן ואום יום טוב אָךְ ער אום ראש הודש. דער
 אום נויניקסער אָךְ ער פון יום כפור אין דאך
 אָפּ נישׁידרן גינארין ער זאל קבפר זיין אויף
 אָטמא נואם האַט גינעסין קדשים אָךְ ער אין
 אַרײַן גינאנגען אין בית המקדש, אונג האַט פּרײַער
 גיט געוואקסט אָ ער אין אָטמא, אונג איצט נויים
 ער אָז ער אין אָטמא, ווי אזוי קען אים מקריב
 זיין אום יום טוב, ער זאל קבפר זיין אויף אַנעלכין
 נואם נויים איצט אויף גיט אָז ער אין אָטמא, אָךְ ער
 גויא אזוי קען איהם מקריב זיין אום ראש
 הודש, ער זאל קבפר זיין אויף אָטמא נואם
 האַט גינעסין קדשים וואס גענען אָטמא. דער שעיר
 אין דאך גאר גיט געהייליגט גינארין צו די זאכן
 אָפּר גיט האַט רבי שמעון גינאנט צו די חקמים
 טלן זיין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו אָךְ ער אין דיא
 וואך גענען דאך אַלע שעירים גלייך, אַלע קויפן
 צו קבפר זיין אויף די טומאה נואם האַט גיטראפן
 אין בית המקדש אָךְ ער ביי קדשים, דרייער קען
 קען מקריב זיין פון איינעם אין אַנגערין, פון
 יום כפור אום יום טוב, אונג פון יום טוב אום
 ראש הודש: ה' רבי שמעון גן יהודה זאנט פון
 רבי שמעון גן יוחאי'ס נענין שעירי ראשי חדשים
 כבפרין על הסור שאכל את חספא דער שעיר פון
 ראש הודש אין קבפר אויף אָטמא נואם האַט
 גינעסין קדשים נואם גענען אָטמא מוסף
 גליקו של רגלים דער שעיר פון יום טוב אין קער
 קבפר שפּכפרין על הסור שאכל את חספא ער אין
 קבפר אויף אָטמא נואם האַט גינעסין קדשים
 נואם גענען גינען אָטמא ושל שאין בה ידיעה לא
 בתחלה ולא בסוף אונג ער אין קבפר אויף אָטמא
 נואם האַט גינעסין קדשים אָךְ ער אַרײַן גינאנגען
 אין בית המקדש, אונג האַט פּרײַער גיט גינאקסט

קדשים אונג ער אין שוין אַרײַם גינאנגען פון בית
 המקדש נויים ער שוין פון דיא טומאה, אונג סייא
 ער נויים נאך איצט אויף נים) אונג סייא אָטמא
 האַט גינעסין קדשים וואס גענען אָטמא, אויף אַלץ
 גענען דיא שעירים קבפר גיט רבי שמעון אָפּר רבי
 שמעון פלעגט נאָגין שעירי ראשי חדשים כבפרין דיא
 שעירים וואס קען אין מקריב ראש הודש גענען
 קבפר על הסור שאכל את חספא אויף אָטמא נואם
 האַט גינעסין קדשים וואס גענען גינען אָטמא ושל
 רגלים כבפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף אונג
 דיא שעירים פון יום טוב גענען קבפר אויף אָטמא
 נואם האַט גינעסין קדשים אָךְ ער ער אין אַרײַן
 גינאנגען אין בית המקדש, אונג ער האַט פּרײַער
 גיט גינאקסט פון די טומאה, אונג ער נויים איצט
 אויף גיט ושל יום הכפורים כבפר על שאין בה ידיעה
 בתחלה אָפּל יש בה ידיעה בסוף אונג דער אום נוייניקס
 דער שעיר פון יום כפור אין קבפר אויף אָטמא
 נואם האַט גינעסין קדשים אָךְ ער ער אין אַרײַן
 גינאנגען אין בית המקדש, אונג ער האַט פּרײַער
 גיט גינאקסט פון דיא טומאה, אָךְ ער איצט נויים
 ער פון די טומאה אָפּר לי האבין די חקמים גינאנט
 צו רבי שמעון ועת"ס) אויב דער אום נוייניקסער
 שעיר פון יום כפור אין פארלארין גינארין, אונג
 קען האַט מקריב גינען איין אַנגערין, דער נאך
 אויף יום טוב אָךְ ער אויף ראש הודש אין ער
 גינען גינארין פון שיקרבו זה בזה צו קען קען
 מקריב זיין דעם שעיר וואס יום טוב אָךְ ער אום
 ראש הודש אָפּר קום האַט רבי שמעון צוא וויא
 גינאנט קרבי קען זאל מקריב זיין אָפּר לי האבין
 דיא חקמים גינאנט צוא רבי שמעון הואיל ואין
 כפרתו שיה ווייל זיי גענען גיט גלייך קבפר היאד
 אַרײַן יש בה וויא אזוי קען קען מקריב זיין דעם

טו"ס : [ה] טו"ס כו' .
 ודגלים לא מכארי אלו"כ
 דכ"ל דכ"ס דכ"ס כ"ס
 ודי"כ טו"ס דכ"ס ק"ס וכו'
 אסרן על קלמיתו אה"כ כ"ס
 קלמיתו דכ"ס ספיתו ס"א
 דל"ט מכ"ס ב' כ"ס כ"ס
 דמ"ט ס"א ב' כ"ס מכ"ס
 גמ"ל : [ט] ועל זון כו' .
 זכ"ל דמ"ט אה"כ כ"ס
 אה"כ כו' כ"ס כ"ס ס"א
 דל"ט ז"ס ב' כ"ס כ"ס
 אה"כ אה"כ מכ"ס כ"ס
 כ"ס אה"כ לט"ג וכו' למ"ד
 (ט) וכו"ל ע"כ מ"כ כ"ס
 כ"ס וכו"ל אה"כ כ"ס כ"ס
 כ"ס (ט) וכו"ל
 לפיכך נודע לו שנגמרו טעני ודאי דל"כ ס"ל חייבי
 הסלום והשפוט ודל"ט וס"ן כמ"ס כתיבות חייבי הסלום
 והשפוט ודל"ט טעני עליהם יס"כ חייבין להביא למהר יס"כ
 אכל חייבי אה"כ סלום , רש"י : [י] ע"ס . נגמ"ל ס"ד
 כי דל"ט טעני השוכס זכ"ל כש"ס חוטמס אי דמ"ד

[ח] מוסף עליהן של יוה"כ שהן מכפרין על
 המהור שאכל את הממא . ועל שאין בה ידיעה
 לא בתחלה אכל יש בה ידיעה בסוף . אמרו לו מהו
 (ג"ל) אומר היה רבי שיקרבן זה בזה . אמר להם
 הן . אמרו לו אם כן יהיו של יוה"כ קרבין בראשי
 חדשים אבל היאך של ראשי חדשים קרבין ביה"כ
 לכפר כפרה שאינה שלה . אמר רבן כולן באים
 לכפר על טומאת מקדש וקדשיו : ו [ט] ועל זון
 טומאת מקדש וקדשיו שיעיר הנעשה בפנים
 ויה"כ מכפרין . על שאר עבירות שבתורה הקלות
 והחמורות הורגות והשנגות . הודע ולא הודע
 [י] עשה ולא תעשה בריחות ומיתות כ"ד שיעיר

כן יוחאי : ו ועל זון
 טומאת מקדש וכו' .
 סתמא היא (נגמ"ל נקס
 לה) : שיעיר הנעשה
 בפנים ויה"כ מכפרים
 דכתיב ומטעיהם לכל
 חטאתם טעמים אלו מרד"ס
 (ט) : החמורות והקלות
 וכו' . כלה מתניתין מפרשה
 נגמ' הכי כין קלות כין חמור'
 כין טעמין כמזיד כין טעמין
 כשנג אה"כ טעמין כשנג כין
 נודע לו שפיקו כין לא נודע
 לו שפיקו כלומר כין נודע
 לו שכל לידו ספק חלב וכל (זו) כין שלא נודע לו שכל
 לידו ספק חלב וכלו הן קלות עשה ול"ט ואלו הן חמורות
 טעמין כל יומא נמי כו' ומסיק דל"ט טעני פסוקי וכו' כ"ס

אז ער איז טמא , אונ איצט נויים ער אויף גיט
 טו"ס ע"ק של יום הכפרים דער אויס נוייניקטער
 שיעיר פון יום כפור איז נאך מעהר ככפר שמו
 קבירן על תשור שאכל את הממא ער איז מכפר אויף
 אה"כ וואס האט גיגעטין קרשים וואס נעגען
 גיגען טמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף
 אונ ער איז ככפר אויף אה"כ וואס האט גיגעטין
 קרשים אדער אריין גינאנגען אין בית המקדש .
 אונ האט פריער גיט גינאקט אז ער איז טמא .
 אונ איצט נויים ער אויף גיט ועל שאין בה ידיעה
 בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף אונ ער איז ככפר
 אויף אה"כ וואס האט גיגעטין קרשים אדער
 אריין גינאנגען אין בית המקדש . אונ האט
 פריער גיט גינאקט אז ער איז טמא , אונ איצט
 נויים ער אז ער איז טמא גיגען אה"כ וואס האט
 גיגעטין גינאקט צו רבי שמעון בן יהודה פוי
 שיקרבו פו ביה צו מען מען מקריב זיין דעם קרבן
 פון יום כפור אום יום טוב , אדער פון יום טוב
 אום יום כפור אה"כ וואס האט רבי שמעון בן יהודה
 גינאקט צו רבי חקמים בן יוא מען מען אה"כ וואס
 האבין רבי חקמים גינאקט צו רבי שמעון בן
 יהודה אס בן יהו"ש של יום הכפרים קרבין בראשי חדשים
 אויב עס איז אזוי דארף מען קעגען דעם אום
 נוייניקטין שיעיר פון יום כפור מקריב זיין אום
 ראש חודש ווארום , ער איז נאך אויף ככפר אויף
 די נעלביגע נאך וואס דער שיעיר פון ראש חודש
 איז ככפר אבל היאך של ראשי חדשים קרבין ביום הכפרים
 אדער נוי אזוי . קען מען מקריב זיין דעם שיעיר
 פון ראש חודש אום יום כפור לכפר כפרה שאינה שלה
 ער ואל ככפר זיין אויף אנעלבע זאכין וואס מען
 האט איהם גאר גיט אפ גישייקט צו זיי אה"כ וואס
 האט רבי שמעון בן יהודה גינאקט צו די חקמים
 פון זאין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו אדער אין די

נאך נעגען דאך אלע שעירים גלייה , אלע קופן צו
 ככפר זיין אויף ריא טומאה וואס האט גינאקטין
 אין בית המקדש אדער ביי קרשים , דריבער קען
 מען מקריב זיין פון אייגעם זיין דעם אדער זיין .
 פון יום כפור אום יום טוב אדער אום ראש חודש
 אונ אה"כ פון ראש חודש אום יום כפור : ו ועל
 זון טומאת מקדש וקדשיו אויב איינער איז גיגען
 טמא אונ האט גינאקט אז ער איז טמא אונ
 האט גיגעטין קרשים כמזיד , אדער ער איז אריין
 גינאנגען אין בית המקדש כמזיד שיעיר הנעשה
 בפנים ויום הכפרים מכפרין דער שיעיר פון יום כפור
 וואס מען שפריצט זיין בלוט אין קדשי קרשים .
 אונ דער טאג יום כפור נעגען ככפר ריא עבירות
 ועל שאר עבירות שבתורה אונ אויף אנעלבע עבירות
 וואס ריא הורה האט גינאקט מען זאל גיט טאהן
 אונ ריא יודין האבין יוא גיט טאהן אונ וואס מען
 זאל יוא טאהן האט מען גיט גיט טאהן והחמורות
 חמורות הנשגות סייא גרינגע עבירות . אונ סייא
 שנועקע עבירות , סייא ער האט זיין גיט טאהן
 כמזיד , אונ סיי ער האט זיין גיט טאהן כשנג ,
 אונ ריא עבירות וואס ער האט גיט טאהן כשנג
 חזר סייא ער נויים אז ער האט גיט טאהן אה"כ
 עבירות נדיינו ער נויים אז ער האט גיגעטין
 אשטיק פעטס , וואס מען נויים גיט צו דאס איז
 גיגען שטאלץ צו חלב ולא הובע אדער ער נויים
 גאר גיט אז אויף ריא שטיק פעטס איז דא אה"כ
 טאהן איז דאס חלב , ער מיינט דאס איז גיוויים
 גיגען שטאלץ עשה ולא תעשה אז מען האט גיט
 גיט טאהן וואס ריא הורה האט גיט טאהן .
 אדער מען האט גיט טאהן וואס ריא הורה האט
 גיט טאהן מען זאל גיט טאהן , גאר עס איז גיט
 פרת אונ גיט טאהן פון בית דין אויף ריא
 עבירות , דאס הייסט גרינגע עבירות גיט טאהן

בריות ומיתות כ"ד: ז אחד ישראלים וא' כהנים. ה"ק אחד ישראלים ואחד כהנים ואחד כהן משום מהכשרים כשעיר משתלה בשאר עבירות ואין חילוק בניהום: אלא שרם הפר מכפר על הבהנים על טומאת מקדש וקדשיו. כל מה ששעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו תליות יסורים על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה כמות וזוין טומאת מקדש וקדשיו וכן כפרת שעיר החילון פרו של כ"ג הקרב ביה"כ מכפר על הבהנים: ר' שמעון אומר. כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום ידויו שאין ידויו כשעיר הפנימי אלא כשעיר המשתלה: כך דם הפר. בלא שום ידויו: מכפר על הבהנים. על טומאת מקדש וקדשיו איתר ליה ידויו של פר במקום ידויו של שעיר המשתלה לכפר על הבהנים כשאר עבירות ואין להם כפרה כשעיר המשתלה:

ויחיות בית דין אפקר או אויף דיא עבירות קוקט ברת אנער מינה פון בית דין דאס הייבט שוועקע עבירות, אויף די אלע עבירות שעיר המשתלה מכפר אין מכפר דער לער און איז געשיקט גינארין אין דער מקדש לעזאנא: ז אחד ישראלים ואחד כהנים ואחר כהן משוח. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח. אלא שרם הפר מכפר על [ל] הבהנים על טומאת מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר כשם שרם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הבהנים. כשם שוידויו של שעיר המשתלה מכפר על ישראל כך וידויו של פר מכפר על הבהנים:

ויחיות בית דין אפקר או אויף דיא עבירות קוקט ברת אנער מינה פון בית דין דאס הייבט שוועקע עבירות, אויף די אלע עבירות שעיר המשתלה מכפר אין מכפר דער לער און איז געשיקט גינארין אין דער מקדש לעזאנא: ז אחד ישראלים ואחד כהנים ואחר כהן משוח. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח. אלא שרם הפר מכפר על [ל] הבהנים על טומאת מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר כשם שרם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הבהנים. כשם שוידויו של שעיר המשתלה מכפר על ישראל כך וידויו של פר מכפר על הבהנים:

ויחיות בית דין אפקר או אויף דיא עבירות קוקט ברת אנער מינה פון בית דין דאס הייבט שוועקע עבירות, אויף די אלע עבירות שעיר המשתלה מכפר אין מכפר דער לער און איז געשיקט גינארין אין דער מקדש לעזאנא: ז אחד ישראלים ואחד כהנים ואחר כהן משוח. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח. אלא שרם הפר מכפר על [ל] הבהנים על טומאת מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר כשם שרם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הבהנים. כשם שוידויו של שעיר המשתלה מכפר על ישראל כך וידויו של פר מכפר על הבהנים:

רשיי

עקל קלא. מתיבת טיט
 יבש וזרקו בו: דלא
 יפרוש מיד. לפי שנהנה:
 גדה מנין מן התורה שקל קלא פתק ביה אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה
 בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש
 מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבין יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזהרה לכוּעל גרה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב אלא אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא יפרוש מיד מנלן אמר חזקיה אמר

לא ספסס מנין. ולא מימיכי
חטאת 66 י"ט כ"ס 16
שדי דסוס ספסס וניס:

קרא ותהי נדרה עליו אפילו בשעת נדרה תהא אפילו בשעת נדרה.
עליו. אשכחן עשה לא העשה מנלן א"ר פפא עליו חובה שלא ליהנות:
(אמר קרא) לא תקרב נמי לא תפרוש הוא דכתיב קרב אליך. עמוד לעמך
האומר קרב אליך אל תגע כי כי קדשתך. ת"ר אל תגע בו: עונה. יוס 16

והורתם בני ישראל ממומתם אמר ר' יאשיה מכאן אוהרה לכני ישראל
שפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן וכמה אמר רבה עונה אחת. אמר רבי שמעון בן יהודה כל שאינו
פורש מאשתו סמוך לווסתה אפילו הווין לו בנים כבני אהרן מתים, דכתיב והורתם את בני ישראל
ממומתם והרה וסמוך ליה אחר מות. א"ד הויא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הפורש
מאשתו סמוך לווסתה הווין לו בנים זכרים, דכתיב להכריל בין הטמא ובין הטהור וסמוך ל'
אשה כי תוריע וילדה זכר. רבי יהושע בן לוי אמר הווין לו בנים ראויין להוראה, דכתי' להכריל

בפסחתי ולא יפוש מיד מנלן או אמאן אינו פועל ויין
נויב נוען זיא אינו קהור אונ אינו מיטען געזילה
קאמ זיא גיזאנט צום מאן דיא רגע בין איה קמא
גינארין פון נואגען ווייסין מירער זאל זיך גיט אפ
שיידין פון איהר באלד נאר ער זאל זיין רהיג אונ
נוארטין ביו די נאנצע זבע נועט פון איהם ארום
גיין. ער זאל גיט הקאה האבין פון דעם אפשיידין
פון איר אפר תוקה קאמ תוקה גיזאנט אפר קרא ותהי
גדחה עליו עם שטייט אין פסוק אירע נדות זאל זיין
אויף אים אפילו בשעת נדרה תהא עלי אפילו נוען זיא
אין גינארין אנדה אין מיטען פשמיש אינו אויך
אויף אים אשולדגימיט ער זאל פון איר ביון הקאה
האבין. זאנט די גכרא אשקו גשט גיפינען מיר עם
אין אמצונה ער זאל אזוי קאהן לא תשש מנלן פון
נואגען ווייסין מיר או קען טאר גיט אנדערש קאן
אונ אז ער מהום אנדערש דהיינער שיידיט זיך אפ
פון איהר באלד קאמ ער עובר גינען אויף אלוא
אפר רב פפא לא תקרב נמי לא תפרוש ויא קאמ רב פפא
גיזאנט עם שטייט אין פסוק צו א אשה ווען זיא
נועט זיין קמא פון אירע נדות לא תקרב. זאלקסט
דיך פון איר גיט אפ שיידין. אינו דאך אקשא קען
מוז זיך דאך אפשיידין פון אנדה נאר גענוים מיינט
דער פסוק אזוי ויזא מיר האבין איצט גילעדינט
אויב אין מיטען פשמיש קאמ זיא גינען נדות
קאר גיט דער מאן זיך באלד אפ שיידין פון איר
נאר ער מוז נוארטין רהיג ביו די זבע נועט פון
אים ארויסקיין דמיכ ווארום עם שטייט אין פסוק
האומר קרב אליך אל תגע כי כי קדשתך איינער זאנט
צום אנדערין גינען צו ריר דו זאלקסט מיה גיט אן
ריבען ווארום איה קאפ דיך גיטייליגט. גינען צו
ריר מיינט קען שיידיט דיך אפ אונ דערנווייטער
דיך פון מיר. אז עם שטייט לא תקרב מיינט קען
דו זאלקסט דיך גיט אפשיידין גיט דערנווייטערין
תי רכנו דיא רכנו האבין גילעדינט עם שטייט אין
פסוק ותורסם את בני ישראל ממומתם איר זאלקסט אפ
שיידין די יודין פון זייערע מומאות אפר רבי יאשיה
מבאו אוהרה לכני ישראל שפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן רבי
יאשיה זאנט אין דעם פסוק אינו אנני זאנט גינארין
צו דיא יודין זיא זאלין זיך אפשיידין פון זייערע

לילה: מקדש עצמו. זניעות:

ולתורות. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המבריל על היין במוצאי שבתות הווין לו בנים זכרים, דכתיב להבדיל בין הקודש ובין חול וכתוב התם להבדיל בין המטא ובין המדהור וסמך ליה אשה כי תזריע. רבי יהושע בן לוי אמר בנים ראויין להוראה, דכתיב להבדיל ולתורות. אמר ר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר כל המקדש את עצמו בשעת תשמיש הווין לו בנים זכרים, שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים וסמך ליה אשה כי תזריע וגו':

או אשה וועט גיבארין אַזקר. גייט דער פסוק אויף גיירע זאכין דער וואס מאכט הבדלה אויף ניין אונ דער וואס שייקט זיך אפ פון ניין ווייב איינדער זיא דארף ווערין פּמא. וועלן וויגערע ווייבדער גיבארין זקרים רבי יהושע בן לוי אמר בנים ראויין לתראת כפי יהושע בן לוי זאגט דער מענטש וואס זאגט הבדלה אויף ניין מוצאי שבת וועט ער האבין קינדער וואס וועלן קענען פסקנן שאלות דקתיב ווארום עם שטייט אין פסוק לתבדיל יתווחת צו זאגן הבדלה אונ צו פסקנן שאלות אמר רבי גיבויט פו יפה אמר רבי אלעזר רבי גיבויט פו נפת האט גיזאגט פון רבי אלעזר וועגן כל המקדש את עצמו בשעת משמש חיייו לו בנים זכרים דער מענטש וואס גייליקט זיך ווען ער איז בלשון הקדש, ער איז גיט משמש הקמה פון פאנה וועגן נאר טויל הקב"ה האט גיב גאטין. אונ פראכט דאמאלס פון הייליגע זאכין וועט ער האבין קינדער זקרים שגאט ווארום עם שטייט אין פסוק והתקדשתם והייתם קדושים וסמך ליה אשה כי תזריע או איר וועט ניין היידיג שטייט נאכדעם דיא אשה וועט האבין קינדער זקרים:

זוי זאגט חיייו לו בנים ראויין לתראת דער מענטש וואס שייקט זיך אפ פון ניין ווייב איינדער זיא וועט ער האבין קינדער וואס וועלן קענען פסקנן שאלות דקתיב ווארום עם שטייט אין פסוק לתבדיל יתווחת צו זאגן הבדלה אונ צו פסקנן שאלות אמר רבי גיבויט פו יפה אמר רבי אלעזר רבי גיבויט פו נפת האט גיזאגט פון רבי אלעזר וועגן כל המקדש את עצמו בשעת משמש חיייו לו בנים זכרים דער מענטש וואס גייליקט זיך ווען ער איז בלשון הקדש, ער איז גיט משמש הקמה פון פאנה וועגן נאר טויל הקב"ה האט גיב גאטין. אונ פראכט דאמאלס פון הייליגע זאכין וועט ער האבין קינדער זקרים שגאט ווארום עם שטייט אין פסוק והתקדשתם והייתם קדושים וסמך ליה אשה כי תזריע או איר וועט ניין היידיג שטייט נאכדעם דיא אשה וועט האבין קינדער זקרים:

זוהר ויקרא דף יג ע"ב ת"ת ראצילוח יוד הא ואו הא

אמר ר' יוסי נפש כי תחטא אהדרנא לקרא עד שיפוח היום עיטא להאי נפש לאזדראח מחובתא ותיחוב לאתדלחא. עד שיפוח היום עד שלא יפוח יומא דהאי עלמא וייתי הווא יומא תקיפא דיתבע לה מלכא דינא לנעקא מהאי פלמא. וכו' הללילס דא הוא רזא בין חברייא דקא אמרי דכשתחא דמטי זמנא דכ"ג לנפקא מן עלמא זולמא דכר נס אהעבר מניה. ה"ד עד שיפוח היום עד דלא יגשוף יומא לנפקא מהאי עלמא. וכו' הלליל' עד אהעבר זולמא יתוב קמי מאריה. ר' אלעזר אמר תרין זולמין אית ליה לכ"ג כד איהו בקיומיה חד רבבא והד ועירא דכתיב הללילס תרי וכד משתכחי כחדא כדן הוא כ"ג בקיומיה. וע"ד וכו' הללילס כתיב. כדן בעי כ"ג לאסתכלא בעובדיו ולתקא לון קמי מאריה יודי עליהו בגין דקב"ה חקרי רמום ומנון ומקבל לאינון דתבין קמיה ודא הוא עד שיפוח היום וכו' הללילס דכיון דאינון ללילס מתעברן מיניה ואיהו תפיס בקולרא תשובה היא אבל לא מעליא כ"כ כזמנא דתקיא איהו בקיומיה. ושלמה מלכא חכריו ואמר (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורוכיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'. וע"ד עד שיפוח היום דבעי כ"ג לאתקלא עובדיו. דכד מעון יומיו לאסתלקא מן עלמא קב"ה תוהא עליה וזאמר וכפס כי תחטא. ושמעיה קול אלה. והא אומינא לה באומאה דשמי דלא לשקרא זי ואסהדית בה כד נחתת לעלמא. והוא עד ודאי מכמה זמנין דאסהדית בה לנערה פקודי כג"כ הוואל וכ"כ הוא עד כשעתא דיתוב קמי מלכא או ראה או ידע. או ראה אינון חובין דעבד ואסתכל בהו. או ידע כבירורא דמלא דעבר על פקודא דמאריה. אס לא גידר אס לא יודי עליהו קמי מאריה (מה כתיב) כד יפוק מהאי עלמא ונשא עונו. וכד ישא עונו היאך פתחין ליה פתחא והאיך יקום קמי מאריה. וע"ד נפש כי תחטא כתיב:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב. ספר ברכת הסיון כך היא. ראשונה ברכת הוון, כתיב כי אס כל מעשם האלהים יבא במעטס פל כל נעלס. זש (א) בדר ברכת הסיון כך היא דאס איז דער סדר פון דיא ברכות וואס מען קענטשט נאך דעם עסיין דאשפיך גיבה תו ריא. ערשטע גיבה איז תון את מסער חסידים סימן קעז.

שניה ברכת הארץ, שלישיית בונה ירושלים, רביעית השוב והמטיב. ברכת ראשונה משה רבינו הקנה, שניה תיקן יהושע, שלישיית תיקן דוד ושלמה בנו, רביעית חכמי משנה תיקנוהו: (ב) המועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית ואכלו פתו אין מכריזין לפניה ומכריזין לאחר סעודתן שתי ברכות בלבד כדי שלא יבטלו מלאכת בעל הבית. ברכה ראשונה בחיקונו, שניה פותח בכרכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בכרכת הארץ. ואם היו עושין בסעודתן בלבד או שהיה בעל הבית מיטב עמון סכריון ארבע ברכות בחיקונו כשאר כל אדם:

העולם כולו אנו נייטער ביו הון את הכל שנהי ברכת הארץ דא אנדערע ברכה איז פון גודה לה ביו על הארץ געל הקוון שלישיית בונה ירושלים דא דריטע ברכה איז פון רחם ביו בונה ירושלים רביעית מסוב והמטיב דא פערטע ברכה איז וואס קען זאגט הסוב והמטיב ברכה ראשונה מסוב רביעי תקנה דא ערשטע ברכה האם גימאכט משה רבינו אין דער ספרך ווען די יודין האפין גיגעסין דעם סן שנה תקו יהושע דא אנדערע ברכה האם געמאכט יהושע ווען די יודין זענען אריין געקומען אין ארץ ישראל שלישיית תקו דוד ושלמה בנו דא דריטע ברכה האם געמאכט נוד הקלה אנו זין וזהו שלמה, קען זאל געטין וועגן זייער מלוכה אנו וועגן בית המקדש רביעית חכמי משנה תקנה דא פערטע ברכה האבין געמאכט דאס פגאום פון השניות: (ב) הפועלים שתי עושין מלאכה אצל בעל הבית דא ארבייטער וואס ארבעטען ביים אבעל הבית ואנו זענען פאררונגען אויף דעם טאנאזאבל פון אנו זיי עסין זייער פרויט אין סכריון לפניה בארפין זיי גיט זאגין אנדערע פאר דעם עסין וסכריון לאחר סעודתן שתי ברכות בלבד אנו קאך דעם עסין בארפין זייער נאר זאגין דא ערשטע צוויי ברכות פון גענטשין פון הון את העולם כולו כיו הון את הכל אנו פון גודה לה ביו על הארץ געל הקוון גרי שלא יבטלו מלאכת בעל הבית זיי זאלין גיט שטערין דא ארבעט פון בעל הבית ברכה ראשונה גימאכט דא ערשטע ברכה האם געמאכט זאגין דא אנדערע ברכה פותח בכרכת הארץ זאל קען אנהייבין גודה לה וכולל בה בונה ירושלים אנו אין דא ברכה זאל ער זאגין ויגנה ירושלים עיר הקודש במקרה גימינו וחתם בכרכת הארץ אנו זאל אויס לאוין דא ברכה מיט על הארץ געל הקוון ואם היו עושין בסעודתן בלבד אנו אויב זייער ארבעטין נאר פאר דא ארבעט או שיהי תבעל הבית מיטב עמון ארבעט זייער ארבעט יוא געלט פאר די ארבעט נאר ארבעטער סכריון ארבע ברכות פתיקנו כשאר כל אדם זאלע גענטשין זאגין:

סחודתן לו אטם בקרן זימ אם פנט ככ וכל נסכוין לראוס אוסם ורלס אוסם יסם וטמם על סכסם חוסם ומושכ בלבו עטמר סבלס כונחי כלוסיס אין לי עין על ככס. על זס נלמכ סלסיסי יכיל נמספס מל כל נטסס. אם סוב טטמח כדכר אם רט כטיני סקכ'ס. דמו נספול אויכך אל סטמח טמח נלוד לויכס. וס טמח טמל לידו וסיס לו נמטוב טמל ססטרי סנודמן לי נללוטס. וס

קענטש צום קושפט, אפילו אויף דא זאכין וואס דער קענטש מוהמ גיט ווילענדיג וועט מען איהם אויף קושפטין זה שנוטפן לו אשח בקרן וזית אם פנט בה זאל נחבנו לראות אותה דהיינו איינער איז געזאנגען פון איין גאס אין דא אנדערע אנו באלד אין ווינקעל וויא ער איז נאר אריין אין דא אנדערע גיט גאס האם ער בגעניגט אאשה אנו ער האם גיט געבייגט נער איז גיט געזאנגען אין די גאס וועגן דעם ער זאל איר זעהן דאס אותה יפה אנו ער האם גינעקן דא אשה איז שוין ופשת על שראת אותה אנו ער האם הנאה פון דעם זעהן וואס ער האם זיא גינעקן ויושב בלבו סמיר שבלא בניה ראייה אין לי עין על בכה אנו ער טראכט אין הארצין טייל איך האב גיט געבייגט איך זאל זיא זעהן אנו גיט ווילענדיג האב איך זיא גינעקן, דריטער איז דאס נאר גיין זיך על זה נאמר אויף דעם זאגט דער פסוק האלחם קיאי בסשפט על כל געלט גאט וועט גרינגען דעם קענטשין צום קושפט אפילו אויף די זאכין וועברות וואס ער האם גימאקן גיט ווילענדיג אנו אויב די עבירה איז ביי אים נוט גינעקן ששפט דורך ער האם ויה געפרייט מיט די עבירה וואס זיא איז צו איהם געקומען גיט ווילענדיג אם בע געניי חקכיה אויב ביי הקב"ה איז שלעקט די עבירה וואס ער האם גימאקן כמו גימול אייך אל השפט אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ווען דיין פיידר וועט פאלין זאלו קמו דיה גיט פרייען שפט לאידי לא נקח דער וואס פרייט זיה אויף זיין סכרם בראה וועט ער אויף גיט ביין זיין פון אשאדין וזה שפט שניא לידו אנו דער קענטש פרייט זיה וואס די עבירה איז צו איהם געקומען זאל איז אויף אזוי הקב"ה פגיכול האם צער אויף די עבירה וואס דער קענטש האם גימאקן אנו דער קענטש פרייט זיה מיט די עבירה ויהי לו לחשוב שפט תפתי שנוטפן לי לראותה דער קענטש בראה דאס טראכטין טאמער טייל איך בין אזינדיג דער דריטער איז צו מיר געקומען די זיך אויף איך זאל זעהן די אשה ארבעט ער בארף טראכטין אפילו די אשה איז מיר פאר גיקומען גיט ווילענדיג איך דער בער הבית האם גינעקן צו זאמקען מיט די זאלין זייער קענטשין די פיר ברכות אזוי קען האם זייער געמאכט אזויא וויא זאלע קענטשין זאגין:

ואם כל מלוא לידו של כסותו יעמך ויבך לטק"ה שוימנה לו למוסר

נאל זיא ועדה פון דעסקווענין און דאס אויגער, נארף גר דאך גיט פרייליך זיין מיט די עבירה וואס בא מצוה לידו שלא פגנתו און אייב עס איז איהם פאר ניקומען אפצוה וואס ער האט זיא גיט גיט

ראבט צו טארן ישיבה ויבנה לתקושת בידך הוא שיימת לא לעשותה ואל גר זיך פריען מיט די מצוה און נאל נאקמען הקב"ה וואס ער האט אים צו געשיקט די מצוה צו קאן גיט ווילענדיג :

ראה יום ה תורה

אונקלוס

להמשיך מת"ח דמ"א יהודה נפש י יהודה יהודה. רוח יורה ואוהא . נשמח וזוהו חיה יחידה הרמליו זה אל שם ב"ן שבעשית בניקור העלם :

מו רב בכל אות נפשך תזבח ו ואכלת בשר פברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכרשעריך הטמא והטהור ואכלנו כצבי וכאיל :

ת"א רק בכל כבורוס פון לב המורס לט : כלבי . כבורוס לנ :

רשב"ם

(מו) בכל אות נפשך . בגבולין שאין שם מקום להקריב פולט מצויין וחסו מזנה עשר דסיינו עולם ואלכלה שפתי הבמים

פ"י אפי' אם נפל בו מוס דודאי יכירא יסדכ אומו מיד בעינול די המוס אמ"ס שסופס לסתפלות ויאלכל כמס זס ת"ל רק דכל טכין ודקין מיעוטיין סן וסכל כל למצוטי מוס עובר : צ"י פ"י דס"ל בכל לוח נפשך סאכל עשר ומכמסא סינו אלס כוהימס עטרי סקדשים והמלין שוין כוהימס ודעשו עכלן שלין לסס סימך סלה עקדשים סנפסלין אלס סנלס רפסס על ידי זימסס למסוקי גימס ומלכ שליין סנלסן כלס על ידי זימסס : ק"י אמ"ס פ ססכר ססוס סאכל אומו סססור כסכרס נגס בו ססמס עטרי גס סוס סורל עשו עקמסס סמס כו"ל עקמס דכטיב כסכרס עטמכריס בן סאכלנו ססמס וס ססור יחדו דמייכרי כססו סמוקדשים כדלמס כסכר ססוס . כסכ סר"ס אלס יס למסו על רש"י ז"ל ססימס סקמס ופכער אכר יגס בכל עמל כו"ל ללמוד גוס על סססור סיאלכל עשר ססויל סמוקדשים ספ ססמס נגס בו ויסי לו להסימ סקמס ככל קדש לא סנגס אסכרס שלס יאלכל עמס קדשים ולסיכך סולכך סקמס לומך ססמס וסססור יאלכלנו כו"ל ופסכרן עמסס דקמס ככל קדש לא סנגס

פירוש לתורת אלהים

(מו) רק בכל נאר מיט אלע גלוימגימיט פון דיין הארץ תזבח מענקמו שעקבין אונ עסין פלייש דברית נאה דעם מענקשונג פון נאמ אשר נמו לה וואס ער האט גינעבין צו דיר בכל שיעיה דוא מענקמ עסין דאס פלייש אין אלע ביינע ששעמט בשפי דער טמא מיט דעם קהור מענין עסין דאס

השם

(מו) [פמל] (עכס קמס) לפדות קדשים שנפל כסס עוס יבאמו סדיין לוקחין כסמס אכרס לקרבן ולסו קדש שנפל בו שמוס יולל למולין ויסי עומר לכמוס ולאלכול אומו . שנלמכ רק ככל לוח נפשך מזנה ואלכלה עשר וגו' :

רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר וגו' ודאס איז אפצוה עשהו די מקבנות וואס מעקומען אפאלער און אפצוה מען נאל ניי אים לייזן מיט נעלם , אונ די בהמה נוערש ווי אלע קראפט פלייש צום קמין אונ פאר רעם נעלם קיימס מען איין אנדער בהמה איז מען טייליגט זיא פאר אפערן :

הָדָם לֹא תֹאכְרוּ עַל־הָאָרֶץ
תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: "לֹא־תוֹכֵר לֶאֱכֹל
בִּישְׁעֵרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ
וַיִּצְהַרְךָ וּבְכֹרֹת בְּקֶרְךָ וַיִּצְאֶנְךָ וְכָל־
נִדְרֶיךָ אֲשֶׁר תֹּדֵר וּנְדַבְתֶּיהָ

מי לחוד דמאלא תיכלון
 על ארעא תשדיניה
 כמאי: י' לית לך רשו
 למיכל בקרוך מעשר
 עפורך חקרה ומשקה
 ובכורי תורה גענה וכל
 גדרך די תדר וגדבתיה
 ח"א על ספר - סמס סו כ נב
 מולין לג לה לו: לא מוכל
 סמס כד לו וס"ג
 רש"י

שפתי חכמים

סביא רש"י הקלס והכנס אש יגם בכל סמא ולגמד על ססור
 שיוכל לאכול כשר סמא על פסולי המוקדשים. ולי' דבוכס
 רש"י סו דעיקר קרא סו כל להסור להסור סאכל כשר סמא
 דל'כ למסוק קרא ססור יוכל לאכול דהס ק"ו סו חס סמא
 יוכל לאכול כ"ש ססור אלא ע"כ טיקר קרא כל לגמד על ססור
 ביאכל כשר סמא כדפרישית: ר' פ"ו ומ"ס פסוק מן המסמס
 ככזי ויאל ססן פסוקין כיון שאין לא תס קרבן כמו שפי' אמר
 זו: ש' פ"ו והס מולס על הדפס שלא לאשר הסס אלא כד
 שיאס נוקר על גבי מוצת קמ"ל. ויש למסוק ל'ל להאי קרא
 חופק לים פמסכס אחרי מוס דכסי אשכ יאכל כל דס וגו'
 שכל לגמד מפי' דס מולין וכפס"י סס. ושמא יל כסיכ כסאי
 וכסיכ כהאי כו'. כן כפכ סכ"ס וכן סיך לטיל כמסכס אחרי
 מוס. ויל' דלי פמסכ ס"ס כיון כסיו פמיציס וסיס דמס רלוי
 לגבי מוצת כשפס שמיסס אף ססס מולין ע"ס פסכס כממג
 מש"ל כססולי סמוקדשים מ"ה אלצריך קרא ללוסרו. ומיין
 לטיל כמסכס אחרי מוס מוס סכמסתי: ה' לפי שמדמס מוס ללכ
 ולי' ס"ס מ'ס לזי ולי' לריכין כסוי אף כמסס וז' לריכס כסוי
 לכך לריך למכמס כמססו כמיס כלומר שאין לריך כסוי. סכ"ס
 סו. וס' חיס לריך כסוי ס"ס כמסס קמ"ל על סכ"ס כמססו
 כמיס מה מיס אין לריך כסוי אף דס פסולי סמוקדשים ומיסי
 כסוי ססס (דף עד) ע"ס: א דל'סעס רלסון קשה מיס ל"ל לא לכמוס
 אלס על סכ"ס זכי סכסר זכמיס ס"ס גבי כמסר זכמיס ס"ס לו
 לכמוס. מ"ה לריכין חט גס למסס רלסון: ב' ככס סכ"ס
 מפני שלא אמר דסוי לא טעמס חכל סלריך לומר כל סכ"ו
 סוכמסו לומר ססוס מ"ד רמו כלכד חכל טיקר הללו חס
 ופרישו סו אינו אלא סלל לאכלו סון לחוסס או גמי סכי
 סוכוסו סאף ע"ס סכמכ למעלה וכלמסס סשס טווחיס
 וגו' וכל סון לחוסס חזר וחסר כל פוכל לאכול כשערין
 לין סוכן כדלעיל: ג' פ"ו סכמסס ע"סכמסס סכמסס וימק
 ללצימלך וכלמיס סמוכיס סס כנגד ימק וסמססיס סס כנגד
 ימק דכסי כיס וסו סולע על ירכו:

ר מן הזרוע והלחיים והקיבה: (עו) רק הדם לא תאכלו.
 אף ע"פ שחמתי שאין לך בו ש זריקת דם כמזבח לא
 תאכלנו: תשפכנו כמים. לומר לך שאין ת לריך כסוי.
 ד"ה הרי הוא כמים א להכסיר את הזרעים (ספרי, מולין
 עד): (יו) לא תוכל. כל הכתוב ליתן לא מעשה ב על
 הדבר: לא תוכל. רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה
 אכל איך רשאי. כיוצא בו (יהושע טו) ואת היבוסים וישני
 ירושלים לא יכלו בני יהודה להוריסם וכולים היו אלא שאין
 דשאין לפי סכרת להס אכרסה ברית כשלח מהס מערת
 המכפלה ולא יבוסים היו אלא חמייס היו אלא על סס העיר
 שמה יבוס. כך מפורש בפרקי דר"ח. והוא סנא' (שמולל
 ז ה) כי חס הכירן העוריס והסמסיס לגמיוס סכתבו
 עליהס ג את הכושה: ובבורות בקר. אהרסה

מי'ל דה"א דכל כמסס דמס חייב כמסוי דהס כהמס ככלל חיס
 חיס מה מיס אין לריך כסוי אף דס פסולי סמוקדשים ומיסי
 כסוי ססס (דף עד) ע"ס: א דל'סעס רלסון קשה מיס ל"ל לא לכמוס
 אלס על סכ"ס זכי סכסר זכמיס ס"ס גבי כמסר זכמיס ס"ס לו
 לכמוס. מ"ה לריכין חט גס למסס רלסון: ב' ככס סכ"ס
 מפני שלא אמר דסוי לא טעמס חכל סלריך לומר כל סכ"ו
 סוכמסו לומר ססוס מ"ד רמו כלכד חכל טיקר הללו חס
 ופרישו סו אינו אלא סלל לאכלו סון לחוסס או גמי סכי
 סוכוסו סאף ע"ס סכמכ למעלה וכלמסס סשס טווחיס
 וגו' וכל סון לחוסס חזר וחסר כל פוכל לאכול כשערין
 לין סוכן כדלעיל: ג' פ"ו סכמסס ע"סכמסס סכמסס וימק
 ללצימלך וכלמיס סמוכיס סס כנגד ימק וסמססיס סס כנגד
 ימק דכסי כיס וסו סולע על ירכו:

פירוש לתורת אלהים

בלום זאלט איהר גיט עסין על הארץ אויף דער
 גרד זאלט איהר פאר גיטען דאס בלוט אזוי וויא
 נואקער: (י) לא תוכל דוא מארקט גיט עסין אין
 דיינע שפעט דעם מעשר פון דיין קארין אונ
 פון דיין ויין אונ פון דיין אייל בירט ובכורות אונ

דיא בכורים פון דיינע רינגער אונ פון דיינע שאף
 וכל גרד אונ אלאע גדרים וואס דוא וועמט אנדר
 קאהן פון נאמט ווענין וגדבתיך אונ דיין באוויילרי
 גונג וואס דיין הארץ וועט בוויילענין פון נאקס
 ווענין יהרפט נדך אונ דאס אויף הייבונג פון דיינע

מצות השם

גיט מען מיט די געלט אין ירושלים אונ מען קויפט פאר דעם
 געלט אלע ערליי עסינווארג אונ משקה. אונ די אייגענלייטע
 מעשר שני קארן וויין בוימאיל פון זיין פילדל מעג ער עסין
 אין דערקתים:
 ובכורות בקרה וצאנה וגו' וראם איז אמצות לא תעשהו דיא
 כאלב אקרער אשעפס אקרער אציג וואס זענען צוב
 ערשטי גיבאחתי גיווארין פון זייערע בושקעס אונ זיי זענען
 זקרים ובכורים מוז מען זיי געבין צום בתן. אונ דער בתן איז
 זיי מקריב פאר אקרפן אונ מען שפריצט זייער בלוט אויף דם
 מבצח אונ דיא חלב פארברענט מען אויף דעם מבצח אונ דיא
 פלייש מוז דער בתן עסין גאר אין ירושלים אונ אנרדע מענר
 קשין אויסקער כתנים שארין גיט עסין פון דעם פלייש:
 בקרה וצאנה וגו' וראם איז אמצות לא תעשהו דיא פלייש פון
 אקרפן ספאת אונ פון אקרפן אשם שאר מען גיט עסין
 אויסקר די עזרה:

(יו) [סמך] (לאו רנה) שלא לאכול מעשר שני של דגן מן
 לירושלים. שנאמר לא תוכל לאכל כשעריך מעשר דגניך:
 (סס) [סמי] (לאו רנד) שלא לאכול מעשר שני של סירוס מן
 לירושלים. שנאמר לא תוכל לאכל כשעריך מעשר דגניך
 ומיכסך:
 (סס) [סמד] (לאו רנה) שלא לאכול מעשר שני של יטס מן
 לירושלים. שנאמר לא תוכל לאכל כשעריך מעשר דגניך
 ומיכסך ויטסך:
 (סס) [סמס] (לאו רנו) שלא לאכול ככור סמס מן לירושלים.
 שנאמר ובכרס בקרך ולסךך:
 (סס) [סמו] (לאו רנו) שלא לאכול סססה וחסס מן לעזרה.
 שנאמר [לא תוכל לאכל כשעריך] בקרך ולסךך:
 לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנה מירושלה ויצדקך ונדאם
 איז אמצות לא תעשהו מעשר שני פון קארן אקרער פון
 זיין אקרער פון בוימאיל מוז מען עסין אין ירושלים אונ אויס
 דעלייטק מעשר שני פאר מען גיט עסין אויסקער ירושלים פייר
 דען מען האט דעם מעשר שני אויס געמאהשט אויף געלט.

וּתְרוּמַת יִדְדָהּ : כִּי כִּי אִם-לְפָנַי יִהְיֶה
 אֱלֹהֶיךָ הַתְּאֵבְלָנוּ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֵתָהּ
 וּבְנֶהּ וּבְתֶהּ וְעַבְדָּהּ וְאִמְתָּהּ וְתִלְוִי
 אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיהָ וְשִׁמְחָתָהּ לְפָנַי
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מִשְׁחַתָּהּ יִדְדָהּ :
 יִשׁ הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן-תִּפְעֹז אֶת-

הַיּוֹם כִּדְרֵי-יָמֶיךָ עַד-אֲדַמְתָּהּ : ס

בעל הטורים

רשב"ם

תאכל חולין ככל שעריך: (יט) כל יומך על אדמתך. כל חימים אשר אתה חי על האדמה:

(יז) וסמך לים (יח) לפני ס'. כי מרומת ידך סיינו בכוכים: (יט) סן סמזכ אם סלוי. וסמך לים כי ירמיב. לומר סמן חרם יחייב לו:

ד לכהנים: ותרומת ידך. אלו ה הכהנים: (יח) לפני ה'. לפניו ו מן החומה: והלוי אשר בשעריך. אם אין לך לתת לו מחלקו כגון מעשר ראשון סן לו מעשר עני סין לך מעשר עני הזמניהו על שלמך: (יט) השמר לך. ליתן לא תעשה ז על הדבר: על אדמתך. אבל כגולה איך מוזכר עליו ח יותר מעניי ישראל:

מיניהם עליו אבל כגולה סין לישכחל כחלה כמו סין לוי כחלה: דעת זקנים מבעלי התוספות

(יט) כל יומך על אדמתך. לפי הספס נחלה דלס כי נקט על אדמתך לפי כתיבולו לאכן ישכחל ויסלקו סלכין וסין ללוי סלכ ונחלה לכיך מיניהם טיניהם טיניהם:

פירוש לתורה אלהים

הַעֲנֵט דָאָם הַיִּיקָם דִּיא בְּבוּרִים קְאָרְקָמוּ דָאָם
 אֲלֵץ גִּישׁ עָסִין אִין בִּינְעָע שְׁמַעַט : (יח) כִּי אִם נָאָר
 לָפְנֵי פֶאָר נָאָם זְאֵלְקָמוּ דָאָם עָסִין דָאָם הַיִּיקָם
 אִינְוִינְיִינְיִן פֶּון דְּעַר קְאָהֶער פֶּון יְרוּשָׁלַיִם בְּמִקּוֹם אִין
 דְּעַם אָרְט נֹאָם נָאָם וְעַם אִים קְעַרְנוּיִלִין אִין
 אִיהֶם אֵתָהּ דִּיא אִין וְזֶהֶן אִין בִּינְעָע קְאָהֶער
 וְעַבְדָּהּ אִין בִּינְעָע קְעַעְקָם אִין בִּינְעָע וְתִלְוִי אִין

השם
 ותרומת ידך ודאם איז אמצות לא תעשהו אפון פאר גיש עסין
 בכורים ודי ערשט צייטיגע פירות אויסער ירושלים,
 און דער קעניש וואס איז קיין פון פאר גיש עסין די בכורים
 וואס קען האם זעבניינגס אין בית המקדש צום כהן אפילו
 אין ירושלים אויך גיש:
 פון מעזבכ את חלוי וגו' ודאם איז אמצות לא תעשהו קען פאר
 גיש פארלאזן דיא לויים, נאר קען מוז ויזא זעבין זייערע
 מעשרות צו דער צייט, און צו די ארבעט לייט מוז קען זעבין
 זייערע מעשר צו דער צייט, און יום טוב מוז קען פרייליך
 פאכין דיא לויים און דיא יתומים און אלמנות. מיט עסין און
 פרייגען. פרייליך פאכין יום טוב די לויים דאס איז נאר גיוען
 ווען דער בית המקדש איז געשטאנען, און פרייליך פאכין
 דעם נרעם און די אלמנות מיט עסין און פרייגען דאס מוז קען
 צו יעדער צייט:

מטות
 (סס) [סמז] (לאו רנה) טלג לאכול מנשר סמולס. סלממ
 [לא סוכל לאכל כשעריך] וכל נדריך אשר מדכ:
 (סס) [סמח] (לאו רנס) טלג לאכול כדשים קלים קודם זריקת
 דמים. סלממ [לא סוכל לאכל כדשים קלים קודם זריקת
 (סס) [סמט] (לאו רס) טלג יאכל כסן ככוכים בחון. סלממ
 [לא סוכל לאכל כשעריך] וסממ ידך:
 (יט) [ס:] (לאו רסל) טלג לעזוב סלויס ולהסמל מלמס לסס
 חקס כסס כעשכרום וכסמס כעסדי ס' כדי לסממס.
 סלממ סממ לך סן סמזכ אם סלוי כל יומך על אדמתך:
 וכל נדרך ודאם איז אמצות לא תעשהו די פלייש פון אקרין
 עולה פאר קען גיש עסין:
 ונדבותיה ודאם איז אמצות לא תעשהו קען פאר גיש עסין די
 פלייש פון אקרין איידער קען האם געשפריצט
 די בלוט פון קרין:

לחמשיך מניה דו"א צבאות נפש צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנחא ארני נשמה דהודי יהוה היה חיה רננה יהוה היה יחידה דתור אל שם ב"ן שבעשית:

* אשרי אנש יעשה ואת וכן אדם יחזיק בה שבת מחלו ושומר ידו מעשות קלרע: ואל יאמר בן הנכר הנקוה אל יהוה לאמר הברל יבדילני יהוה מעל עמו ואל יאמר הסרים הן אני עין יבש: כי כירכה ו אמר יהוה לקריתים אשר ישמרו את שבתתי ובחרו באשר תפצתי ומחזיקים בבריתי: ו נתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן להן אשר לא יפרת: ו ובני הנכר הנקוים עדי יהוה לשרתו ולא תהבה את שם יהוה להיות לו לעבדים כר שומר שבת מחלו ומחזיקים בבריתי:

* מוכיה רי אנש דיעבד דא ובר אנשא דיתקף בה ישר שבחא מאחל ויחיה וישר יהוה סלקא בד קבש: ב ואל ימר בר עמטין דמהוסר על עמא דני דמיקר אפרשא וקרשיני: מער עמיה ולא ימר קריא הא אקא חשיב דעא יבש: גארי דגנן אמר: ו לקריתים דיקרון נת יומי שפניא דילי ומתקעו בך צביתא ומתקפין בקרית: ד ונתן להן בבית סקדשי ובארע בית שבתיה אחר לשום דשב סגנין ומבנות שום עלם אמן להן דלא יסקו: ה ובני עמטין דמהוסרין על עמיה

דני לשקשוהיה ולמרחם ות שקמא דני לקתני ליה לעקדן כל ד ישר שבתא לאחלויניה ומתקפין בקרית:

רשי (6) יעשה ואת. שומר שבת וגו': (ב) הברל יבדילני. ולמה אתנייר: ואל יאמר הסרים. למה תיעיב דרכי: (ג) ומחזיקים. אוחזים: (6) יעשה ואת. סת סמכור למס סישמור סח סשבת מלהלו כי סוף יסוד מוסד על ספונת סידוש ספולס וחס כן זס כודל יעמור ידו מעשות כל רע סוליל ומאמין שיש כורס: (7) סגנוס. סמחכר מלמו אל ס' וילמין בו: סבדל יבדילני. סכיס סבדל מעשרלל כפת יקבלו ססוכה ולל סקבל סעמס וס"פ לפס סלדק: סן סני ען יבש. כמו ען יבש סלון מנדל סרי כן חני מניו זכפ ולל יספר ספי לזכרון ופל פס איישר דרכי: (ג) כלמל ספנתי. כסודכ סטר ספנתי חני: ומחזיקים. אוחזים כתיבשי סטר כרפי פליה כרית פס ישרלל: (7) ככרית וסמט"ק ומכרית לחומס סכ סכית סטר סמס ישבו כסלות למספס מושכ סס: סדרין וסוקנים סס סתן לו סקוס וסכרון סס. ר"ל סס יסוס סקועו וסס יוכר לפוסס וסול דכר ספוכ יוכר מוסרון סכס מכיס ונכות: סס פולס סתן לו. ר"ל סד פולס יוכר לפוסס סטר לל יכרס זכרון סמו: (ס) על ס'. כמו אל ס'. כל עמר סמס. כל מי כסס סטר ישמור סס ססכס מלהלו וכל סלוחים כסורסי סמסוס ככרית:

כתובים תהלים קח

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה ריסור א אר ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה ומלכות יו דו וו הו וחה יחידה דיסור יהוה היה יחידה ומלכות אל שם ב"ן שבעשית:

* הב לן סענא מן סעיקא * תבה לנו עזרת מצר ושוא תשנעת אדם: ב באלהים דבגן פורקנא דכר נשא: ג עשה חיל והוא יבום צרינו: ד קמצץ דגוד מומר ארתי תהקתי אליתחרש: ה פי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו דברו אחי לשון שקר: ו דברי שנאה סבבני וילחמוני חנם: ז שבתתי לא תשהוק: ח ארום פוקא דרשיעא ופוקא דגבלא עלי פתחין סלילי עמי לישן דשקר: ט וימלצי סנהא חורו יחי וסניחו עמי מנן:

* סב לן סענא מן סעיקא דבגן פורקנא דכר נשא: ב באלהא נעביר סילא והוא ידושש מעיקנא: ג לשבתא על יד דוד הושבתא אלהים שבתתי לא תשהוק: ד ארום פוקא דרשיעא ופוקא דגבלא עלי פתחין סלילי עמי לישן דשקר: ה וימלצי סנהא חורו יחי וסניחו עמי מנן:

רשי (6) יבום. ירמוס: (ג) אלהי תהלתי. על כל ישראל (7) פי רשע. הרשעים פתחו פיהם לנגדי: (6) סכס. ססס. ססס סן לנו עורס ען סלר סלורכ כי סשועת סדס סיל סול וסין כס סעלס: (ג) כללסיס. כפוכ סלסיס נעסס כח לסחחוק על סעכ"ס וסול יכמוס סח סלריס לנו: (ג) סלסי ססלתי. סחס סלסי ססנחי סלני ססלל דך ככל פח סל סחכס. סל ססקוע סלסככ ען ספליקיס לני: (ד) ופי מרמס. פי לוי מרמס: פלי ספכור. לדכר פלי סלרס: לטון סקל. מל סיס עמסס כלססיס לכל ססיס נשטר ססס: (ס) ודכרי סלסס. סכל ככל סכסו סופי כדכרי סלסס ולוסמיה ספדי כחכס כי לל נעלתי לסס רפס ססלס:

פירוש ע"מ (8) תבה לני עזרת מצר דוד סקלך האט גיפעטין דעם שונא וסוא תשנעת אדם ווארום ריא הילף פון בייא הקב"ה גיב דוא אונן אהילף פון מענטשין וענען פארש. זייא קענען ניט העלפין:

בשלשה מקומות הכהנים שומרים. לא מפני פחד לטעים והגנבים אלא שכבוד ויגזילה הוא לכהמ"ק שלא יהא בלא שומרים ושמירה זו מנחה כל הלילה (א) והני ג' מקומות שהכהנים שומרים כנגד מ"ש בתורה והמונים לפני המשכן קדמה וכו' שומרים משמרת למשמרת רמו לג' משמרות כג' מקומות וכשם שכמסקן היה אהרן ושני בניו שומרים כג' מקומות אף כבית עולמים כן: בית אכטינים ובית הניצוץ. שתי עליות היו כנעיות בלד שערי העזרה ובית המוקד. לא היתה עליה אלא כיפה ארקולו"ט בלע"ז עשויה בארץ, כך מפורש בריש מסכת תמיד: והלויים באחד ועשרים מקום. שזכ"ר מקומות היו לריכים לשמור המקדש כדכתיב כד"ה (ב) למורה הלויים ששה לנסוה ליום ל' לנגנה ליום ארבעה וללחטוסיס שנים שנים ולפרנר למערב ל' למסלה ל' לפרנר הרי כאן כ"ד

משמרות ג' מהן היו לכהנים כדלמרו כרישא וכ"ה ללויים חע"ג דקרח לא אמר אלא לויים כהנים נמי קרויין לויים דכתיב והכהנים הלויים בני מדוק: המשנה. שומרים על חמשה שערי הכ' הנית: ארבע. שומרים אחרים על ארבע פנותיה: מרכו. מפתים לחומת הר הכיח: על חמשה שערי העזרה. הרי חמ"ס סכר חמשה שערים בלבד היו לעזרה ואפי' לדברי האומר לקמן ז' שערים היו מודה שלא היה משמר אלא על ה' (ג): על ארבע פנותיה מבחוץ. לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ולא היה אפשר לשומר לשמור בעמידה כל הלילה לסיכך היו השומרים כפנות העזרה וכן השומרים כשערי העזרה שומרים מבחוץ (ד) כדי שיהיו מותרין בישיבה ואסמכוה אקרא דכתיב שנים לפרנר כלפי כר כלומר חוץ לחומת העזרה: ב איש

פרק א א בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש אין דרייא ארטרער אין בית המקדש וענען די פהנים אויפגינען נאנצע געקט אונ האבין געהיט, נעלצען זענען די דריי ארטרער בבית אכטינים אין בית אכטינים ובבית הניצוץ אין בית הניצוץ ובבית המוקד אונ אין בית המוקד ועיין בבסי' תמיד פ"א ט"א ותלויים בעצמם ואתר פקיס אונ די לויים האבין געהיט אין איין אונ צוואנציג ארטרער המשח על המשח שערי הר הבית פינף לויים האבין געהיט בייא די פינף מוערין וואס זענען גינען אויף דעם בארג וואס דער בית המקדש איז אויף איהם גישטאנען ארבעת על ארבע פנותיו טיטו פיר לויים האבין געהיט ביי די פיר ווינקלען פון די מאהער וואס ארום דעם הר הבית, אונ זיי האבין געהיט אינעווייניג המשח על המשח שערי העזרה פינף לויים האבין געהיט בייא די פינף מוערין פון די עזרה ארבעת על ארבע פנותיה מבחוץ פיר לויים האבין געהיט בייא דיא פיר ווינקלען פון דיא עזרה, אונ זייא

פירוש ע"מ
(ב) באלימים געשח תיל נאר מיט דיא הילף פון הקב"ה קענען מיר טאהן שטארקייט וואו זינס צייט נאר ער הקב"ה וועט צו מרעטין אונזערע פינף: (ג) לנגנצ לודו סטור אלהי ההלתי אל החרש סיין נאט וואס דוא ביזט שטענדיג מיין לויב, וואס איך לויב דיך שך גדיג פאר דייןע הילף וואס דוא העלפט מיר, זאלסטו היינט אויך גיט שנוייגין נאר זאלסט מיר אציט אויך העלפין: (ד) פי' דשע

יפי פתוי נוארום טיינע שונאים האבין אויף מיר געפינט אכולי מיט שלעכטקייט אונ מיט פאלשקייט דברו אהי לשון שקר זיי האבין גירעט צו מיר מיט אפאלשע צונג: (ה) דברי שגיא סבובי זייא האבין מיר ארגונקערינגולט מיט בייד פון פינגרשאפט ונחטני תנס אונ זייא שפרייטין מיט מיר אוקוסיס:

תסתחוף סר סתים, מפכס. ור"ל לאסוקי מבמכות סכניס
 וסמי יוכים, פתוי"ס: [ס] וסס כו'. גירובליס, הר"ס:
 [ו] סדוקס. יסכן טופל סמל סס חולדס סכניסס נקד"ס כן
 וסי כלן סמיס לפי סרוב סממיס סר סניס סדרוס סכ"ס דלקאן,
 וסמיו"ס: [ז] סיפוטוס. לא ידפסי לו פסס וסכ"ג סמל
 סכוס לי יין וסנינו סכוס סגן
 סמפסר סמיס סס גן סל וסדיס
 גמון לסר סניס (וכוסוס
 סמילנו פ"ג דמסמסוס מ"ס),
 וסמיו"ס: [ח] סדי. כדל"ס
 פי' סלסס סמו סמסמיס יסיון
 (סינו סמיס סמריס ד"ס"ג
 סמפסיל כי פדוקי כו') סדיכוי
 סניספסר ס"ג לי פיוס סמו סמי
 סידי וסיוסי סגיליס סמו סמי
 ריב גלסס, פוס'. וסלוי
 סמייסטיס סיס לסס סס נלסס
 סכס סמלמיס גלוסס גנוי
 סמוסוריס כי יס לכל סמוס
 סינו סיוס, וסמיו"ס: (ס) וסן
 סמל ס"ג וספ"ג דפסס מ"ס
 סכ"כ"ס: (ו) כלסער סר סדיס
 סכ"ג סמורס לאסוקי קדסי

הר הבית. ממונה על כל השומרים: ג משמש
 בניסה ויציאה. סנהס היו נכסוס ויוליס
 להר הבית: קיפונוס מן סמערב. סער סל סר סניס
 סכלל סמערב קיפוטוס סמו, וסל לסון סדי סמו: עלוי
 שושן סבירה צורה.
 ססעלו מן סגולה וסו לסס
 מלכי פסס לייר לורס סמון
 סבירה על סערי סניס כלי
 סיהיה לסס מורס מלסוס
 וליירוסו ססערי סמוס:
 סהן גרול סשורף סת
 סמיתין ר"מ סיל
 ססכר ליססרה סדומה סרסוס
 סלס (ס) ככ"ג, וסין סלסכס:
 וכל סמסעריה. כל סכניס
 סמייסיס וסועדיס לסון
 סשורף סמוס: ל סר
 סמססס. להר סוסיס
 ססוס סמוסו סל ירוסליס

ועס היו שורסין סת ספרה: ד שער הרלב. ע"ס סהיו מכניסוס דרך סס פליס סל סמרכה סדולקיס על סמוסכ סקרס
 סער סלס: סני לו סער סכבורוס גרסינ. ססס סיו מכניסין סכבורוס סמסססון סדרוס (ו): שער סמיס.
 סדכתיכ סססר (יסוקסל מו כ) וסגה מיס סמכיס מן סכספ סימני וסוסיס דרוס סקרוי ימון סדכתיכ לסון וימון וסלס
 יסוקסל סכטוסה סהיו מיס ויוליס מכוית קדס סקדסיס דקיס סקקרי סכניס וססמניסיס לסער סה נעסיס סמלס פי סך
 קסן וסויונו דקרי לסס מיס סמכיס: שער סכגור. ססורס סמסכס יוסל:

הבית שלום עליך. ניכר שהוא ישן חובטו במקלו.
 ורשות היה לו לשרוף את כסותו. [ה] והם אוסרי
 מה קול בעורה. קול בן לוי לוקה וכגדיו נשרפין
 שישן לו על משמרו. ר"א בן יעקב אוסר פעם
 אחת מצאו את אחי אמי ישן ושרפו את כסותו:
 ג ה' שערים היו להר הבית. שני שערי חולדה מן
 [ו] הדרום משמשין בניסה ויציאה [ז] קיפונוס מן
 המערב (משמש בניסה ויציאה) [ח] מדי מן הצפון
 לא היה משמש כלום. שער המזרחי עליו שושן
 הבירה צורה שבו בהן גדול השורף את הפרה
 וכל מסעדיה יוצאין להר המשוה: ד שבעה
 שערים היו בעורה ג' בצפון וג' בדרום וא' במזרח.
 שברום שער הרלב. שני לו שער הבכורות.
 שלישי לו שער המים. שבמזרח שער נקנור.

אמר לו איש חד מבית האם דער אלקטער פון הר
 הבית גינאגמ צו איהם שלום עליך פריד אויף דיר
 זיב שרוא ישן אז קען האם דער קענט דער נעקטער
 שלאפט חובטו סקלוי האם דער אלקטער אים גי
 שלאגין מיס אשקטערין ורשות היה לו לשרוף את כסותו
 אונ דער אלקטער האם גיקענט פאר ברענען די
 קליידער פון דעם נעקטער וסס אוסריס אונ דיא
 קענטשין נואם זענען גינען אין די זענדה האבין
 גיקענט פח קיל בנזרה נואם איז דער גישריי נואם
 קען הערס אין די זענדה. האם קען גיענטשערס
 קיל בן מי לוקה וסגדיו גישריי שישן לו על משמרו דער
 גישריי איז פון אלוי נואם קען שלאגמ אים אונ
 קען פאר ברענט זיינע קליידער טייל ער איז גי
 שלאפין אויף די וואך זיינע. רבי אליעזר בן יעקב
 זאגמ פסס אדר מצאו את אחי אמי ישן אסאוקל האם
 קען גיפונען מיין מוקערס ברודער זער איז גינען
 אלזין אונ ער איז גישלאפין אויף די וואך ורשט את
 סמיו אונ קען האם פארברענט זיין קלייד: ג סמסס
 שערס הי לטר מבית אויף דעם הר הבית איז גינען
 סינף מויערין שני שערי חולדה מן הדרום אין דרום זייס
 איז גינען צוויי מויערין. קען האם זיי גירופין די
 מויערין פון חולדה בנבזיה סשמשין גניסס ויציאה
 דורך די מויערין איז קען אריין גינאנגען אויף דעם
 הר הבית אונ ארויס גינאנגען פון הר הבית קיפוטוס
 סו סמסכס אין מערב זייס איז גינען אמויער ער האם
 גיהייסין קיפונוס [סמיו"ס] סמסס סניסס ויציאה דורך
 דעם מויער איז קען אויף אריין גינאנגען אונ ארויס
 גינאנגן פדי סמססין אין צפון זייס איז גינען אמויער

ער האם גיהייסין פדי לא היה משמש ביום ער האם
 נאר גיט בערינמ, דעם מויער האם קען גאר גיט
 געניצמ ער איז גינען אשקענדינ פארמאכט שער
 סמיוי עלי שושן סמיוי סדה אויף דעם מויער נואם
 אין סנרז זייס איז גינען גיקאוקל דיא שמוס
 שושן סבירה שבו סהן גדול סשורף סת סמיוי דורך דעם
 מויער נואם אין סנרז זייס איז ארויס גינאנגען
 דער סהן גדול נואם האם פאר ברענט דיא סרה
 ארוקס וכל סמסעריה אונ אלע סהניס נואם האבין גי
 האלפין דעם סהן גדול צו די סרה ארוקס ויציאה
 לטר סמססס אונ זיי זענען גינאנגען פון די זענדה כיו
 אויף דעם בארן נואם הייקס סר סוסיס. דאקמ
 האם קען פאר ברענט די סרה ארוקס: ד שבעה
 שערס הי בנזרה זיבן מויערין זענען גינען אין די
 זענדה שלשה בנזרוי דריי מויערין אין צפון זייס ושלשה
 בדרום אונ דריי מויערין אין דרום זייס וסגד סמיוי
 אונ איין מויער אין סנרז זייס סגדוס שער סלס אין
 דרום זייס האם איין מויער גיהייסין שער סלס,
 דורך דעם מויער האם קען אריין גיקראגין האלץ
 צו ברענען אויף דעם סמסכס שני לו שער סמיוי דער
 אקדערער מויער האם גיהייסין שער סכבורוס,
 דורך דעם מויער האם קען אריין געפירט צום
 שערקטין דיא סכמות נואם זענען גינען גבוריס
 שלישי לו שער סמיס דער דריטער מויער האם
 גיהייסען שער סמיס. טייל אקטואל מויער איז
 ארויס גינאנגען פון קדשי קדשיס דין אזוי טיא
 די העקנער פון אשישעריק. אונ אז די וואקער
 איז גיקענט צו דעם מויער נואם אין דרום זייס

פנחס המלביש. ממונה היה להלביש הכהנים בשעת עבודה ולהפסיקן אחר עבודה לשמור בנדי כהונה: לשבת עושי חביתין. שהיו עושי המנחה שב"ג מקריב בכל יום מחליפה בנקר ומהלחה בערב וע"ש שנאמר בה על מחבת בשמן תעשה נקרא חביתין: ה' במין אכסדרה היה. כ' כותלים אחד מלד זה ואחד מלד זה לשמר היו בולטין ויוצאן מחוץ לחומת העזרה ללד הר הכיה: ועלייה בנויה למעלה. על אוחן כ' כותלים: ופתח היה לו לחיל. כחמד מן הכותלים היה פתח היוצא לחיל והיינו מקום לפנים מחומת הר הכיה מחוץ לעזרה והוא קרויה חיל: שער הקרבן. שם מכניסים קדשי קדשים ששחיתן כלפון: בית המוקד. ע"ש שמדורות דולקים בה תמיד להתחמם שם הכהנים מפני שהולכים יחפים קרוי בית המוקד ונית גדול היה ולארכב פתחו היו ל' לשכות קטנות, כלמפרס ואיל: ו' בקיטונות. כמדורים קטנים הפתוחים לבית גדול של מלכים דהיינו טרקלין (1): שתיים בקדש ושתיים בחול. שנית המוקד קטנו בניו בחוץ העזרה המקודשת ומקלתו בחול: וראשי ספסלין. ראשי קורות יולאים מן הכותל (ח) עד המקום שהוא קדש כדי לדעת איזה קדש ואיזה חול ולאכול קדשים בקדש: לשבת טלאי קרבן. שהיו שם טלאים מנקרים לתמידים כדתן חין פוחתין קדש טלאים בלשכת טלאים: לשבת עושי לחם הפנים. בית גרמו היו

קדשים ששחיתן כלפון ילפי שם מהם לכסויים נתייחד להם שער לטקוין שער קדשים קלים דשל בעלים סין: (ז) כדמות כתיבם שיש כתיבם העלבים שהוא בית קטן בסוף בית גדול כו' ופדקלין הוא בית המלכות קיטון מקום בית פנינים שישים בו כותן סין. חרנוס קין קייטא, סל"ע: (ח) עתקים שהוא חול עד המקום הקדש וכל עתקים הקדש עמים חסור

איו דער קנואל גינארין גרייטער, אזוי וויא דיא מויל פון אקריגעל שפאנדע שער גגנער דער טויער נואם אין קנורח זייט האם גיהייסן שער גקנאר ועין יומא לח ושהי לשכות היו לו אחת מימינו ואתה קשטאלו צוויי שטובין וענען גינען ביא דעם טויער, איין שטוב אין דיא רעקע זייט פון טויער, אונ איין שטוב אין דיא לינקע זייט פון טויער אתה לשכת פנחס המלביש אין איין שטוב פלענט לינען דיא הייליגע קליידער פון די פהנים, אונ דארט איז גינען פנחס, וואס ער האט אן ניטאן די פהנים די הייליגע קליידער, ווען וויא האבין גידארפט גיין מקריב זיין קרבנות, אונ נאך דעם מקריב זיין, ווען וויא פלעגן דארפן אונעק גיין פון בית המקדש, פלעגט ער פון זייא אויס טאהן דיא הייליגע קליידער, אונ פלעגן לאזן לינען אין די שטוב, בייא דעם פינחס, אונ דער פינחס פלעגט היטען די קליידער ואתה לשכת שיש תביתן אונ אין די אנדערע שטוב פלעגט קען מאכין דיא מנחה פון פהן גדול וואס קען האט מקריב גינען אלע טאג איין מנחה אין דער פריה אונ איין מנחה פארין נאכט: ה' שגזיטן שער הניצוץ אן צפון זייט האט איין טויער גיהייסן שער הניצוץ יבטין אפסדע היי עם אין גינען נימאכט אזוי וויא אאכסדרה פון דער זייט טויער איז ארויס גינאנגען אונאגט, אונ פון דער זייט טויער איז ארויס גינאנגען אונאגט תוליה בניח על בני אונ אויף דיא וועגט איז גינען ניבאקט אשטוב שהכהנים שוברים מלפנין אויבין אין די שטוב האבין געהיט די פהנים והלויים מלפנין אונ די לויים האבין געהיט אונקען אונקער די שטוב, נעבין טויער ופתח היה לו לחיל אין איין וואנט איז גינען אטיר אריין צו גיין אין חיל ואויף דעם הר

הכיה אשתי לשכות היו לו. אחת מימינו וא' משמאלו. אחת לשכת פנחס המלביש, ואחת לשכת עושי חביתין: ה' ושכצפון שער הניצוץ, וכמין אכסדרה היה ועליה בנויה על נביו. שהכהנים שומרין מלמעלן והלויים מלמטן. ופתח היה לו לחיל. שני לו שער הקרבן. שלישי לו שער בית המוקד: ו' ד' לשכות היו בכית המוקד בקיטונות פתוחות לטרקלין. שתיים בקדש ושתיים בחול. וראשי ספסלין מבדילין בין קדש לחול, ומה היו משמשין מערבית דרומית. היא היתה לשכת (ט"א טלאי)

הכיה אשתי לשכות היו לו. כמדורים קטנים הפתוחים לבית גדול של מלכים דהיינו טרקלין (1): שתיים בקדש ושתיים בחול. שנית המוקד קטנו בניו בחוץ העזרה המקודשת ומקלתו בחול: וראשי ספסלין. ראשי קורות יולאים מן הכותל (ח) עד המקום שהוא קדש כדי לדעת איזה קדש ואיזה חול ולאכול קדשים בקדש: לשבת טלאי קרבן. שהיו שם טלאים מנקרים לתמידים כדתן חין פוחתין קדש טלאים בלשכת טלאים: לשבת עושי לחם הפנים. בית גרמו היו

הכיה אשתי לשכות היו לו. כמדורים קטנים הפתוחים לבית גדול של מלכים דהיינו טרקלין (1): שתיים בקדש ושתיים בחול. שנית המוקד קטנו בניו בחוץ העזרה המקודשת ומקלתו בחול: וראשי ספסלין. ראשי קורות יולאים מן הכותל (ח) עד המקום שהוא קדש כדי לדעת איזה קדש ואיזה חול ולאכול קדשים בקדש: לשבת טלאי קרבן. שהיו שם טלאים מנקרים לתמידים כדתן חין פוחתין קדש טלאים בלשכת טלאים: לשבת עושי לחם הפנים. בית גרמו היו

פושט לחם הפנים סס: ששקצום מלכו יון. שהקטירו עליו לע"ו. ובמסכת שקלים ובמסכת תמיד קורא לה לאמת המותמות: בה יורדים לבית הטבילה. כמותה לשכה היה יורד הכהן שראה קרי והולך במחילה שחמת בית המקדש לבית הטבילה ושם מדורה שמתחמם בה ככהן שכל ועלה ונסתפג ולשכת המוקד היא קרויה וביא פתוחה לבית המוקד הגדול: ז אחד פתוח לחיל. הפתח שכלפון בית המוקד היה פתוח למזרח: פשפש קמן.

דלג סספ גוי כל פן אלל עזבה: [ס] לה"ס. ובמזכים למזכס ומלל ססיס מקודשם אמ"ס כמ"ד ססיס כפליס, כמ"ס דמנחות: [י] ע"י. ולא ק"ס משיב ר"ס דסכל ודחמיד סלל מד טער כיון דגני ססדרי (סו קיימי סס) כנגד סס ס"ג דסעניל ססדרי סני לסו כמד טער דוי (כואס) לסכל ודי לס"ס, גערס ועסוי"ס: [כ] אטס פל ספס. כסרן ומכלל טליו

קרבן. דרומית מזרחית היא היתה לשבת (כ"ה עושי) [ט] לחם הפנים. מזרחית צפונית בה נגזו בני השמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכו יון. צפונית מערבית בה יורדים לבית הטבילה: ז [י] שני שערים היו לבית המוקד. אחד פתוח לחיל. ואחד פתוח לעזרה. אמר רבי יהודה זה שהיה פתוח לעזרה פשפש קמן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה: ח בית המוקד בימה ובית גדול היה מוקף רובדין של אבן וזקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם. ופרקי בהונה איש כסתו בארץ: ז ומקום היה שם [כ] אמה על אמה ומבלא של שיש. ומבעת היתה קבועה בה. ושלשלת שהמפתחות היו תלויות

עד שמתין למקום עושי כתיבין כניסו אליו ואלו אומרים שלום הכל שלום כלומר כל כלי שרת הן במקומן כשלוס: לבלוש. תרגום ויטוס וכלש: ח בית המוקד בימה. כניס של בית המוקד לא היה עליה אלא כיסה ארקהול"ט כל"ט עשויה כארץ: מוקף רובדין של אבן. אלעכאות סביב של חכני גיית היו משוקעות ככותל ויולאות מן הכותל לחוד בית המוקד ללד קרקע ועל גביהן חכניס חמרות קצרות מהן שיואלאות נמי מן הכותל והיו כעין מעלות זע"ו: וזקני בית אב. המשמר היה מתחלק לשבעה בחי חכות כמנין ימות השבוע כל אחד עובד יומו וזקני בית אב של אותו יום היו ישיבים סס על אחת רובדיס: ופרחי בהונה. כמוריס שמתחיל עטר זקנס לפרות והס היו השומרים: איש בסתו בארץ. סלל היו רשאים לשכב. סס ע"ג מטות אלא כארץ כדרך שזומרי חמרות המלכיס עושים: בסתו. לשון כריס וכסמות:

דארטין וענען גינען ריא שפעסין נואם קען האט שוין גינען אז ויאי האבין קיין פעלער אונ קען קעג ויאי מקריב יין פאר אקררן דייסיט מנהיית די שטוב נואם איז גינען אין ווינקעל דרום אונ סנהר ויא הייה לישבת עישי לים תניס אין די שטוב קם קען גימאכט דם לים הפנים מנהיית צונית די שטוב נום איז גינען אין ווינקעל סנהר אונ צפון דה גנו בני השמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכו יוני גיליס אין דיא שטוב האבין דיא השמונאים דעהאלטין דיא שטיינער פון סנהר נואם דיא מלכיס האבין אויף ויי מקריב גינען צו דיא געצין צונית מערבית דיא שטוב נואם איז גינען אין ווינקעל צפון אונ מערב דה יודים לבית הטבילה אין דיא שטוב איז גינען אסקנה. אונ אז אפלה האט גינען קרי אין בית המקדש, האט ער זיה מובל גינען אין די סנהר, אונ דארט האט אויף גיברענט אפייער, דער פלה נואם נועט ארויף גיין פון סנהר, זאל זיה דארט נוארעקען: ז שנים שיעים היי לבית המוקד דער גרויסער בית המוקד האט גיהאט צווייא טוערין אהר פתח לחיל דער טויער נואם אין צפון זייט איז גינען אפיין אין חיל ואתר פתח לעזרה אונ דער טויער נואם אין דרום זייט איז גינען אפיין אין דיא עזרה אפי שבי יחיד רבי יהודה האט גיזאנט זח שהיה פתח לעזרה דער טויער נואם איז גינען אפיין אין דיא עזרה פשפש קמן היה לו אין טויער איז גינען אקלייגע טיערעל שבו נכנסין לבלוש את העזרה דורך די

שלימלען

מן הגיע זמן הנעילה. לנעול שערי העזרה: הכהן מבפנים וכן לוי יושב לו מבחוץ. שהלויים ספלים לכהנים כמ"ש ויגו ענין וישרתוך הלכך בנית אבנים וזכית הניזון שהיו עליו הוא הכהנים שומרים למעלה ולויים למטה וזית המוקד שלא הייתה אלא כיפה על הארץ היה כהן מבפנים וכן לוי מבחוץ: במסיבה. במחילה המהלכת תחת הבירה שמהילה הייתה תחת המקדש וכל המקדש קרוי בירה כדכתיב אל הבירה אשר הכינותי ומפני שהיה בעל קרוי לא היה מהלך דרך העזרה אלא דרך המחילות דק"ל מחילות לא נתקדשו: והנרות דולקים. במחילה מכאן ומכאן: במסיבה ההולכת תחת החיל יוצא. ואינו חוזר לכית המוקד לפי שהוא סבול יום. ואין הלכה כר"א צן יעקב אלא כדחנן כריש תמיד כל יום וישב לו אצל אחיו

כהנים בנית המוקד עד שהשערים נפתחים וז"ל והולך לו שאף ע"ג שסבול יום אסור ליכנס לעזרת נשים דהייט מחכה לזיה לזה הקלו לפי שנתמא בפנים:

כהנים בנית המוקד עד שהשערים נפתחים וז"ל והולך לו שאף ע"ג שסבול יום אסור ליכנס לעזרת נשים דהייט מחכה לזיה לזה הקלו לפי שנתמא בפנים:

שליקטען פון די מויערין היינט זין הנעילה אז עם איז גיקוקען די צייט צו פאר שליקען די מויערין פון די עזרה הנביית את הפסקא בפעולת האם ער אן גינאקען דעם רינג פון די ברעט אונ האם אויף גיהויבין די ברעט ונפל את הפסחיות פן השלשלת אונ ער האם אראפ גינאקען די שליקען פון די קייט ונפל היינט כבננים אונ דער פהן האם פאר שלאסין די עזרה פון אינגווייניג יבן לוי מן מבחוץ אונ דער לוי איז גי שליקען אויסקער דיא עזרה גפר מלגול אז ער האם לשוין פאר שלאסין אלע סייען החויר את הפסחיות לשלשלת האם ער צוריק אויף גיהאנגען די שליקען אויף די קייט ואת הפסקא לקיטת אונ די ברעט האם ער צוריק גילייגט אויף איר ארט צו גידעקט דיא באקסין גמו כסתי עליה ישן לו אונ ער האם גילייגט זיין קלייד אויף די ברעט. אונ איז גישלאסין אויף

זיין קלייד איבע קרי באחד פקס אויב פון אייגעם איז ארום גיהאנגען ביי נאכט זעע איז ער טמא גיוואר רין ויצא ויחלף לו בפסקה החולקת תחת תבירה איז ער ארום גיהאנגען פון די עזרה אונ איז גיהאנגען אין די הייל וזין דעם קעלער וואס גייט אונקער דעם בית המקדש ווארום די קעלערס זענען נים גיווען הייליג והנרות דולקים כפאן ופאן אונ אין די קעלערס האבין גיברענט ליבם אויף די וואנט אונ אויף די וואנט עד שהיא מניח לזית הפסקא ביי ער איז גיקוקען צו די שטוב וואס דארט איז די סקנה טובל צו זיין רבי אליעזר בן יעקב זאגט בפסקה החולקת תחת החיל יוצא והולך לו כדכתיב ער איז גיהאנגען נאך דער טבילה דורך דעם קעלער וואס גייט אונקער דעם חיל. אונ ער איז ארום גיהאנגען פון דיא עזרה דורך דעם מוקד וואס היינט טרי:

במרא בכורות דף מט ע"א

סלכס ס' כלה כלי הסילון רהור דמכות דכילס במוכן

בחוקת שלא נפרה. אתמר הפודה את בנו כהוך שלשים יום, רב אמר בנו פרוי, ושמואל

בבבבת שלא נפרה ער איז אין דער חוקה אז ער איז גיט געלייזט גיווארין, דהיינו ביי אייגעם וראובן איז גיבארין גיווארין אבכור, אונ איידער דאס קינד איז אלט גיווארין דרייסיג טעג איז דער פאטער ראובן גישקארבין, אונ טען וויים גיט צו ראובן האם אויסקעלייזט דעם בבור פון פהן מיט פינף רובל ארער גיין, זאגין מיר עם איז געוויס אז ער האם איהם נאך גיט אויסקעלייזט, ווייל פאר דרייסיג טאג דארף מען גיט לייזן אבכור, דריבער האם איהם דער פאטער געוויס נאך גיט געלייזט, אז ער וועט גרויס ווערין וועט ער צוויי זיך לייזן פון פהן מיט פינף רובל, זאגט דיא נקרא איהם מיר האבין גילערינט

אמר אין בנו פרוי. רב אמר בנו פרוי, ושמואל בבבבת שלא נפרה ער איז אין דער חוקה אז ער איז גיט געלייזט גיווארין, דהיינו ביי אייגעם וראובן איז גיבארין גיווארין אבכור, אונ איידער דאס קינד איז אלט גיווארין דרייסיג טעג איז דער פאטער ראובן גישקארבין, אונ טען וויים גיט צו ראובן האם אויסקעלייזט דעם בבור פון פהן מיט פינף רובל ארער גיין, זאגין מיר עם איז געוויס אז ער האם איהם נאך גיט אויסקעלייזט, ווייל פאר דרייסיג טאג דארף מען גיט לייזן אבכור, דריבער האם איהם דער פאטער געוויס נאך גיט געלייזט, אז ער וועט גרויס ווערין וועט ער צוויי זיך לייזן פון פהן מיט פינף רובל, זאגט דיא נקרא איהם מיר האבין גילערינט

אקדושי אשה. עלם אמר הרי את מקודשת מכלן ועד ל' יום מקודשת אל'ג שנתעכלו המעות: ת"ש. מתניתין דקמי מתה כ' בחוד ל' בחוקת שלם נפדה עד ה'ג ל"ש, ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפרותו מעכשיו. ואף ע"ג דק"ל רכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כוותיה דשמואל. תנן מת בחוד ל' יום אע"פ שנתן לכהן יחזור לו ה' סלעין מעמא דמת הא לא מת בנו פרוי הכ"ע דאיתגהו למעות. ת"ש בחוקת שלא נפדה עד שיאמרו לו שנפדה. התם דאיתגהו

גינוארין, נוייל אל'ע נוייסין אז פאר דבייסין טעג אין ניטא בין אויסלייונג. אונ דיא פינף רובל האט ער גענוים געגעבן אספקה צום פהן גאר נוייל ער האט גירעכניג דער פהן נועם גיט נועליו געקען אספקה דריבער האט ער איהם גינאגט, ער גיט איהם דיא פינף רובל פאר דיא אויסלייונג פון זיין וזהו לאחד שלשים יום ואתגהו לשעה אויב דער פאטער פון פכור האט גיגעבן צום פהן פינף רובל איידער דער פכור איז אלט גינוארין דבייסין טעג אונ ער האט גינאגט צום פהן מיט דיא פינף רובל נאל סייין וזהו אייס געליינט ווערין נאך דבייסין טעג. אונ דער פהן האט דיא פינף רובל אנועק געלייגט אונ האט זיך אהאלטן אונ נאכדעם וויא דער פכור איז אלט גינוארין דבייסין טעג נעגען נאך דיא פינף רובל גינען ביי דעם פהן גיזי בני פרוי איז זיין וזהו גענוים אויסגעליינט גי פליז נוען דען קריגט רב אונ שמואל לאחד שלשים יום ונתעכלו המעות אויב דער פאטער פון פכור האט גיגעבן צום פהן פינף רובל איידער דער פכור איז אלט גינען דבייסין טעג אונ ער האט גינאגט צום פהן מיט דיא פינף רובל נאל מיין וזהו אויסגעליינט ווערין נאך דבייסין טעג אונ דער פהן האט דיא פינף רובל אייך גיגעסין פאר דעם דבייסין טעג. און אין דעם דין קריגין רב מיט שמואל רב אפר בני פרוי רב נאגט דער וזהו איז אויסגעליינט מידי דתה אקדושי אשה נארום דאס איז גלייך ווי איינער האט גיגעבן קידושין נעלמט צו אאשה אונ האט גינאגט צו דיא אשה דוא נאלקט צו מיר מקודש נוערין נאך דבייסין טעג התם לאו אע"ג דנתעכלו המעות מיי קידוש איז דאך דארטין דער דין אפילו די אשה האט אויסגעליינט די געלט פאר דבייסין טעג פון דעסקונענין איז ויא מקודש צוא דעם נואם האט איהר קקבש גינען חכא גמי לא שניא דא איז אויך בין אונטערשייד צוא דיא געלט איז דא ביי דעם פהן ביו נאך דיא דבייסין טעג צוא דיא געלט איז נישטא איז אלץ דער וזהו אויסגעליינט גינוארין וישטאל אפר לך אונ שמואל נועם דיר נאגין עם איז גיט גלייך צוא די קידושין התם בידו לקדשה מעכשיו דאקט בייא דיא קידושין הם נאך דער קענטש איהר גיגענט פאלד מקבש זיין

נוען ער גיט איהר דאס געלט, דריבער הייבען זיך אן דיא קידושין פון דיא צייט נואם ער האט איהר דאס געלט גיגעבן אונ עם איז גלייך ויא ער נואלט איהר דאקאלס מקבש גינען חכא מיי ביי ופירוט מעכשיו אבער דא בייא דעם פכור קען ער דאך גיט אויסליינען דעם פכור נוען ער גיט דעם פהן דיא געלט, נארום עם איז דאך גאר דבייסין טעג מוז דאך דאס אויסליינג זיין נאך דבייסין טעג, אונ נאך דבייסין טעג איז דאך גיטא דיא אויסליינג געלט ויא אויז נועם עד נוערין אויסגעליינט, נאגט דיא נקרא ויאני דקייא דל חכא חכא דפליגי רב וישטאל חלקתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני אפילו מיר האבען גילערונג וואו רב אונ שמואל קריגען איז דער דין אויז, אויב זיי קריגען אין אייסור וואך איז דער דין ויא רב אונ אויב זייא קריגען אין געלט נאבען ויא דער דין ויא שמואל חכא חלקתא כותיה דשמואל דא איז דער דין ויא שמואל, נאגט דיא נקרא מוז מיר האבען גילערונג מת חכא שלשים יום אויב דער פכור איז גישטארבען אין דבייסין טעג אע"ג שנתן לכהן יום השם קלטים אפילו ער האט שוין דעם פהן גיגעבן דיא פינף רובל מוז ער איהם צוריק געבן דיא פינף רובל פנטא דמי דאס איז אויב דער פכור איז גישטארבען אין דיא דבייסין טעג הא לא מת אבער אז דער פכור נואלט גיט גישטארבען בני פרוי נואלט זיין וזהו דער פכור אויסגעליינט גינוארין נאך דבייסין טעג מיט דעם געלט נואם דער פהן האט גענוגען פאר דבייסין טעג, איז דאך אקשיא אויף שמואל, ענפערט דיא נקרא חכא בפי מעכשיו דאיתגהו לשעה דא שמואל, אז דאס געלט איז נאך דא ביי דעם פהן, נאגט דיא נקרא חכא שניא איך נועל דיר אקשיא פריענין בחוקת שלא נפדה עד שיאמרו לו שנפדה אויב דער פאטער איז גישטארבען אין דבייסין טעג ויא דער פכור איז גישטארבען גענוארין, איז גענוים אז ער איז גיט אויסגעליינט דער פאטער האט איהם אויסגעליינט אין דיא דבייסין טעג, אין די דבייסין טעג קען טען דאך גיט אויסגעליינט ווערין, נאר טען מינגט מיט דעם געלט נואם דער פאטער האט גיגעבן אין דיא דבייסין טעג צום פהן נוערם ער אויסגעליינט נאך דבייסין טעג, איז דאך אקשיא אויף שמואל.

גינוארין, נוייל אל'ע נוייסין אז פאר דבייסין טעג אין ניטא בין אויסלייונג. אונ דיא פינף רובל האט ער גענוים געגעבן אספקה צום פהן גאר נוייל ער האט גירעכניג דער פהן נועם גיט נועליו געקען אספקה דריבער האט ער איהם גינאגט, ער גיט איהם דיא פינף רובל פאר דיא אויסלייונג פון זיין וזהו לאחד שלשים יום ואתגהו לשעה אויב דער פאטער פון פכור האט גיגעבן צום פהן פינף רובל איידער דער פכור איז אלט גינוארין דבייסין טעג אונ ער האט גינאגט צום פהן מיט דיא פינף רובל נאל סייין וזהו אייס געליינט ווערין נאך דבייסין טעג. אונ דער פהן האט דיא פינף רובל אנועק געלייגט אונ האט זיך אהאלטן אונ נאכדעם וויא דער פכור איז אלט גינוארין דבייסין טעג נעגען נאך דיא פינף רובל גינען ביי דעם פהן גיזי בני פרוי איז זיין וזהו גענוים אויסגעליינט גי פליז נוען דען קריגט רב אונ שמואל לאחד שלשים יום ונתעכלו המעות אויב דער פאטער פון פכור האט גיגעבן צום פהן פינף רובל איידער דער פכור איז אלט גינען דבייסין טעג אונ ער האט גינאגט צום פהן מיט דיא פינף רובל נאל מיין וזהו אויסגעליינט ווערין נאך דבייסין טעג אונ דער פהן האט דיא פינף רובל אייך גיגעסין פאר דעם דבייסין טעג. און אין דעם דין קריגין רב מיט שמואל רב אפר בני פרוי רב נאגט דער וזהו איז אויסגעליינט מידי דתה אקדושי אשה נארום דאס איז גלייך ווי איינער האט גיגעבן קידושין נעלמט צו אאשה אונ האט גינאגט צו דיא אשה דוא נאלקט צו מיר מקודש נוערין נאך דבייסין טעג התם לאו אע"ג דנתעכלו המעות מיי קידוש איז דאך דארטין דער דין אפילו די אשה האט אויסגעליינט די געלט פאר דבייסין טעג פון דעסקונענין איז ויא מקודש צוא דעם נואם האט איהר קקבש גינען חכא גמי לא שניא דא איז אויך בין אונטערשייד צוא דיא געלט איז דא ביי דעם פהן ביו נאך דיא דבייסין טעג צוא דיא געלט איז נישטא איז אלץ דער וזהו אויסגעליינט גינוארין וישטאל אפר לך אונ שמואל נועם דיר נאגין עם איז גיט גלייך צוא די קידושין התם בידו לקדשה מעכשיו דאקט בייא דיא קידושין הם נאך דער קענטש איהר גיגענט פאלד מקבש זיין

שיאמרו כו' מכלל שאם אמרו שפדלו פדיו וקסיה לטמולא:
ככתובה בשטר דמי . וכמלא שטר הכהן שהוה מן
המורה קודם לשטר המזב שביד אחרים ולכן פודה א"פ
תהלה בשטר שביד הכהן והכהן טורף בו ההוב שביד
אחרים ואח"כ פודה את בנו ממשות ככעין :

למעות בעיניה. תנינא קמיה רב יהודה הפודה
אה בנו כהוך ל' יום בנו פדיו . א"ל שמואל אמר
אין בנו פדיו ואת אמתת בנו פדיו ואע"ג דק"ל
כרב באיסורי וכשמואל ברניי הבא הלכתא כוותריה
השמואל : הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם
לכנו וכו' . ה"ר הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם
לכנו . ר' יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו
דליכא אלא ה' סלעים הוא קודם לכנו מ"ט דמצוה דידיה עריף כי פליגי היבא דאיכא ה' משעברות
וחמש בני חורין , רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא ודיריה אול וטרף
ממשעברי וכהני חמש בני חורין פריק ליה לכריה ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה
בשטר דמיא הלכך מצוה דיריה עריף :

ואגט דיא גמרא דתם גמי דאיתנהו למעות בעיניה דארט
שכנעקט איך אז דער פהן האט נאך דאס געלט
נואס דער פאטער האט איהם גיגעבן אין דיא
דרייסיג טעג , דריבער ווערט ער מיט געלט
אויסגעלייזט נאך דרייסיג טעג קני פניא גמיה רב
יהודה אמתת האט גילערונט פאר רב יהודה תינית
את בנו בתוך שלשים יום בנו פדיו איב אפאטער האט
א סקעלייזט זיין ווען נואס ער איז אפבור אין
דרייסיג טעג איז ער אויפגעלייזט אפר ליה קט רב
יהודה גי'אגט צום פנא שמואל אפר אין בני פדיו
שמואל זאגט אז דער ווען איז נישט אויפגעלייזט
ואת אמתת בנו פדיו אונ דוא נאקט ניין ווען איז יוא
אויפגעלייזט ואע"ג דק"ל רב באיסורי וכשמואל ברניי
אפילו אלע קאהל ווען רב מיט שמואל קרינין
אין אייסור נאך , פסקנן מיר נויא רב , אונ ווען
זיי קרינין אין געלט נאכין פסקנן מיר נוי שמואל
דקא חלקתא בניהו דשמואל אקער דא ביי דעם פבור
פסקנן מיר נויא שמואל , אין דער משנה שטייט
היא למדות ובנו לפדות איב אפאטער איז אפבור אונ
ער האט אודהו אפבור , אונ דער פאטער בארף
זיך אליין אויסקלייזן פון כהן אונ בארף דעם ווען
אויסקלייזן פון כהן . אונ ער האט נישט קער נאר
פינף רובל היא קודם לבנו זאל ער פריער זיך אויס
לייזן נאכדעם אז ער וועט האבין געלט וועט
ער אויסקלייזן דעם ווען פני בדנו דיא רבנן האבין
גילערניגט היא למדות ובנו לפדות איב דער פאטער
איז אפבור אונ ער בארף זיך אויסקלייזן מיט פינף
רובל פון כהן אונ זיין ווען איז אפבור אונ ער
בארף דעם ווען אויך אויס לייזן מיט פינף רובל פון
כהן . אונ ער האט נישט קער נאר איין קאהל
פינף רובל היא קודם לבנו זאל ער פריער זיך אויס
לייזן מיט די פינף רובל אונ אז ער וועט האבין
נאך פינף רובל וועט ער אויס לייזן זיין ווען רבי
דעיה איב בנו קודמו רבי יהודה זאגט ער זאל
פריער אויסקלייזן דעם ווען שמצותו על אביו דיא
סצנה פון פאטערס אויס לייזונג נידער צוא זיין
פאטער ימצת בנו עלי אונ דיא סצנה פון
זיין וועהן אויס לייזונג גיהער צוא איהם .

דריבער בארף , ער פריער קנינים זיין , זיין קצנה .
נאכדעם וועט ער קנינים זיין , זיין פאטערס קצנה
אפר רבי יוסף הכל מידים תיקא דליקא אלא תמשה סלעים
היא קודם לבנו רבי יוסף ורובל זאגט איב דער פאטער
האט נישט קער נאר פינף רובל זאגט זאגט אז דער
פאטער איז פריער פאר דעם ווען צום אויס
לייזונג . זאל דער פאטער זיך אויסקלייזן פני
פסקא פאר נואס דמשה דידיה עריף דיא . קצנה נואס
ער בארף טאהו פאר זיך אליין איז בעסער נויא
דיא קצנה נואס , ער בארף טאהו פאר זיין ווען פי
פליי ווען קריגט כבי יהודה מיט דעם פנא תיקא
דאיב תמשה משעברות ומשה בני חורין דער פאטער
האט אפערקויפטע שטיקול פעלד נואס איז
ווערט פינף רובל , אונ האט פניא זיך אפרייע
ניט אפארקויפטע שטיקול פעלד , נואס איז אויך
ווערט פינף רובל רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה
ככתובה בשטר דמיא רבי יהודה האלט דער חוב נואס
איז געשריבן אין דיא הורה איז גלייך נויא , עס
נואלט גינען אגשריבענער וועקסיל , אונ אין
דיא הורה איז גישריבען אז אפבור בארף געבין
צום כהן פינף רובל , איז גלייך וויא דער כהן
נואלט געהאט אנוועקסיל אויך יענער פבור אז
ער איז איהם שולדיג פינף רובל דידיה זאל וספי
ממעברי אונ דיא פינף רובל נואס דער כהן
קאנט פון פאטער . גייט דער כהן אונ געקט
אנועק דיא פארקויפטע שטיק פעלד יכהני חמש בני
חורין אונ מיט דיא פרייע שטיקול פעלד נואס איז
ווערט פינף רובל פריק ליה לכריה לייזן ער
אויס זיין ווען ווען פני אונ דיא רבנן האלטין
מלות תקנתיה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא דער חוב
נואס איז געשריבען אין דיא הורה איז נישט גלייך
וויא אגעשריבענער וועקסיל , האט נישט דער כהן
א וועקסיל אויך דיא פינף רובל פון פבור קען
ער נישט אנועק געקען דיא פארקויפטע שטיקול
פעלד , איז נישט קער דא נאר איין שטיקול פעלד
פאר פינף רובל חלקה סצנה דידיה עריף איז זיין
קצנה בעסער , דריבער זאל דער פאטער זיך אויסקלייזן
פאר דיא פינף רובל , אונ ווען ער וועט האבין נאך
פינף רובל וועט ער אויס לייזן זיין ווען :

זוהר ויקרא דף פו ע"א ת"ת ראצילות יור הא וזו הא

דזאנא כשעתה דקצ"ה אשנה בעלמא וחמא דמתכשרן עובדיהון דכני נסא לתתא לתגליא עתיקא קיישא כזעיר
אנפון ומתכלין כל אינון אנפין באנפין סתימין ומתכרכן כלהו. מ"ט מתכרכן משום דמתכלין אליו כאלין
בארז מישר ללא סטו לימינא ולשמאלא. ה"ד (תהלים יא) ישר יחזו פניו ומתכרכן כלהו ומשקין דא ללא עד
לאתכרכן כלהו עלמיה ומשחכתי כלהו עלמין כחד וכדן אתקרי (זכריה יד) יי' אחד ושמו אחד. וכד חזי עלמא
פגיוו אסתים עתיקא קדישא ולא משגחין אנפין באנפין וכדן דנין מתערי בעלמא וכרסון רמיו ועתיק יומין
אסתים ה"ד (דניאל ו') חזו הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב. עד די כרסון רמיו דנין לדין כתרין
עלאין דמשקין. לבלבו אחרנין לאוקומי בקיומיהו ומאן אינון אבהן. ועתיק יומין יתיב ולא אתגליא וכדן
מפסקין הייבי עלמין רחמי לדינא. תאלא מסטרא לתמא נפקין גרדינין נימוסין קליפין וזהרון בקוגטוי דגבורה
שלטין על רחמי כד"א (במדבר טו) הנועדים על יי' על יי' מש. וכדן אשתכחו עלמין חסרין (ס"א קטירין)
ללא שלמין וקטנותא אתער בכלהו. וכד בני עלמא מכשרין עובדיהון לתתא מתכסמן דנין ומתענגין ומתערי
רחמי ושלטן על ההוא בישא דאתער מן דינא קשיא. וכד מתענגין רחמי חדוה וניחומין משתכחין מווס דשליטין
פל ההוא בישא ה"ד (שמות לב) וינחם יי' על הרעה וינחם משום (דשטא על הרעה) דאתכפיא דינא קשיא
ושלטין רחמי. תאלא כשעתה דמתכסמן דנין ושלטין רחמי כל כתרל וכתרל תב בקיומיה ומתכרכן כלהו
כחדא. וכד הייבין כל חד וחד לחחריה ומתכרכן כלהו כחדא ומתכסמא תמא בקלדיטי גליטין ותייבין לסטרהא
כדן אקרי תשיבה שלמה ואתכפר עלמא דהא תמא כדווחתא שלינותא יתבא דכתיב (תהלים קיג) אם הכניסה
שמהה וכדן אתקרי יום הכשורים דכתיב ביה (ויקרא טו) לטהר אתכם מכל הטאתיכם ומתסתחין ג' הרעין
דסטרין גליטין :

מוסר יוסף לחק הלכה פסוקה

הר"ם הלכות ברכות פרק ב
(א) ברכת הארץ צריך לומר הודיה בתחלתה ובסופה
וחותם בה על הארץ ועל המזון. וכל שלא אמר
ארץ חסדה טובה ורחבה כברכת הארץ לא יצא ידו
תבניתו. וצריך להוכיח בה בריית תורה ולהקדים בריית
לתורה שהברית הואת שאומרים כברכת הארץ היא
בריית מילה שנברחה עליה י"ג ברייתות והתורה כלה
שלשה פנים אמר לראות דרייערליי פנים סאר קען
גים זעהן פני עבודה איליים. פני אשה. פני רשע.
דעם פנים פון דיא געצין בילדער. אונ דעם פנים
פון אאשה. אונ דעם פנים פון ארשע. פני רשע פון
נואנען ווייסן סיר אז קען סאר גים זעהן דעם
פנים פון ארשע שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק
(מלכים ב') אן אגים אילד ונא אראד דער גביא ארשע
האם גינאגט צו יהודים ווען גים יהושפט דער קלך
פון יהודה וואלט איה אויף דיר גים וועלין קוקען
אונ וואלט דיה גים וועלין זעהן. טייל דוא ביזם
ארשע סאר קען גים קוקען אויף דיר פני אשה פון
נואנען ווייסען סיר אז קען סאר גים קוקען אויף
אאשה שלא תתה רשעה תשינמית ליכנס לפני אלישע וייל
די שונמית האם גים גיגענט אריין גיין פון ארשע
דכתיב ויני עם שמיים אין פסוק (מלכים ב') ותעמוד
בפתח די שונמית איו געבליגען שמיין ביי די סיר
אונ איו גים אריין גענאנגען פון ארשע וקתיב אונ
נאה שמיים אין פסוק איוב האם גינאגט ופת אהבונ
על בתלה האב איה סיה דען פארשטאנען אויף
אברעלה. האב איה דען געקוקט אויף איהר פני
עבודת איליים פון וואנען ווייסען סיר אז קען סאר
גים זעהן דעם פנים די פון געצין בילדער דכתיב
צו די יודין אל תפנו אל האיליים איה ואלט איה גים
אין פסוק דער גביא ותקאל האם גינאגט ויאמר אלי גו
זעהן שא עזית גרה צמינה הייב אויף דייגע אויגין אין
פסוק ונארום עם שמיים אין פסוק הקב"ה האם גינאגט
צו די יודין אל תפנו אל האיליים איה ואלט איה גים
אין פסוק דער גביא ותקאל האם גינאגט ויאמר אלי גו
זעהן שא עזית גרה צמינה הייב אויף דייגע אויגין אין

מחשבו וכושיק נפש מוחלן שלשמן לבלות שסכי יונדי בן כדכ נכנס בבית מ"ס כדי שלא יסכן שום לדיק ויתחייב ויתחייקו
סלכשם כדור וביד לשפתו וכדו שתי כגופתו וכתיב כי על בן רביתו סניך כללות פני אלסים מס פני אלסים אחרים אסור לה פני רשע
אסור לבל לסגותן אפי' לסיקוח נפש אסור בלש עולם מינה בלבו שלים"כ פתחם בו כללותם ימות וכל ירלם ויחסי לבלות
שום לרם ויסו מחכיים ממך לם הרלבו כגון לרם קודך אחר חכירו לפח לרקס ויסו מחכיים לם ירלנו שום לרם ואם מבל
שום דכר לשוק נכסור לו שום חסן מן ששוק לו אפי' עוסק בשום זללכס לו אפי' כדיתו והוא מחכיים לם חלכס לוהו כל ספגוד
סס ופשטת ממנו :

פאר אעבודה נרה וישביל פקיה נפש מיהרין שלששן לראות
אונ אויב צו רעשטין אפענקש פון מויט מעג מעג
אלע רבייא זעהן שחרי יונדי בן רבכ נקנס בבית עבודה
אללים ברי שלא יתרג שום צדיק ווארום יונדי בן רבכ
איו אריין גענאנקען אין די שטוב פון עבודה נרה
ער זאל אקטונג געבין צדיקים זאלין ניט געהערקת
ווערין ומלכים ב' י' ויחייב ויחייבו האנשים בידי וידי אשמו
יבד שמי בנותיו אונ עם שטויט אין פסוק בייא לזם
דיא מלאכים האבין גענומען דיא האנט פון לזם
אונ די האנט פון עין ווייב אונ די הענט פון זייגע
צוויי שטעקער אונ האבין ווי ארום געפירט פון
כדום זייא זאלין גיבעשט ווערין פון כדום ויחייב
אונ עם שטויט אין פסוק כי על בן ראיתי פנה בראות
פני אליהם יעקב האט גיזאנט צו עשו וועגין דעם
האב איך גיזעהן דיין פנים די זאלקט מיה ניט
הרגני אזוי ווי מען מעג זעהן דעם פנים פון עבודה
נרה מען זאל ניט גיהערקת ווערין אזוי האב איה גר
זעהן דיין פנים אויף וועגין דעם די זאלקט מיה
ניט ברגני מח פני אליהם איתים אסור אף פני רשע אסור
אונ אזוי וויא מען קאר ניט זעהן דעם פנים פון
אעבודה נרה אזוי קאר מען ניט זעהן דעם פנים
פון ארשע אפל לחנאמי אפער צו זעהן וועגין פער
געניגען אפילו לפיטת נפש אסור אפילו עם איו צו רע
טין דאס לעבין קאר מען אויף ניט זעהן שום עולה
סינא בלבו שיצר הרע מתנהג בו לראותה ישות ולא יראנה

ליל ו כי פסוקי שמרית נגר מילוי בן וד' ה' ר' ה' ותעשה ממנו צירוף הויה בניקר ששי תורה
אונקלום
כ ארי יפתי יי אלהה כ כיי ירחיב יתה אלהה את
ית תחוקה כמא די מליל
לה ותימר איבוד בשרא גבלה באשר דבר קד ואמרת
היא כי יחסי מולי ו סד :

רשבים (כ) כי ירחיב ותהיה רחוק מן המשכן :
שפתי חכמים
רשי
(כ) כי ירחיב וגו' (חולין פד) למדה תורה דרך ארץ שלא יתאוה אלם ללכוול כשר אלה ממוך מ רחכת ידים ועושר :
פירוש לתורת אלהים
(כ) כי ירחיב ווען גאט וועט דער בריווערין דיין גרענעץ באשר אזוי וויא ער האט צוא דיר גירעט
כיות, דהיינו אפענקש עסם פלייש קען דאס זיין ער עסם וועגין זיין פאנא, אונ עם קען זיין פון דעם עסין וועט זיין
אפענה ער קראכט ער וועט עסין פלייש וועט ער האבין פח צו דיגען חכמה, זאגט די תורה כי ירחיב וגו' ווען חכמה
וועט זיך דערברייטערין אונ די וועטס זאגן איד וויל עסין פלייש. אונ גיט וועגין דעם נוף ווילקסו עסין פלייש נאר כי
תענה נפשך ללאטל בשר, די גלוסט צו עסין פלייש וועגען דיין נשמה די זאלקט האבין פח צו דיגען חכמה, דלל את
נפשך, אונ די גלוסט אין אמת צו פלייש וועגען דיין נשמה פונקטבו, עסין פלייש :

ארי תתרגי גפשה למיכל
 בשרא בכל רעות גפשה
 תיכול בשרא : כא ארי
 ירחק מנו אתרא די
 יהעי אל הדי
 לאשראה שבינתייה תקן
 ותבום מתורף ומענה
 די יהיב יי דף במא די
 פקדתה ומיכיל בקרוה
 בכל רעות גפשה :
 ת"א כי ירחק . קידושין נז . חולין
 יו סמולס י : וזכח . יומל
 סס חולין יז כח וזכרוס כז לג :

אכרה בשר כיתאנה נפשך לאכל
 בשר בכל אות נפשך תאכל בשר :
 כא כיירחק ממך המקום אשר
 יבחר יהוה אלהיך לשום שמו
 שם ונבחת מבקרך ומצאנה אשר
 נתן יהוה דך באשר צויתך
 ואכלת בשערך בכל אות נפשך :

בעל המורים

(כ) סאכל בשר . וסעיך לים די ירחק . לומר שירחק סאכל לאכול בשר כדאיחא כפרק כיסוי סדס (דף סד פ"א ע"ט) :
 (כא) כי ירחק . ספסוק פסחיל ומסיים כ"ף . לומר אף פ"פ ששם לרין לסכנים כו כף ידו ולבדוק סאכל : כעשר לייסין .

שפתי חכמים

פקיים כי ירחיב וגו' כסכחמ ידים ומושר ומי' גבולך כשדום
 וזכמים סוף ספוס . וסו אליכא דרבי אלמור כן מוכים : י ומי'
 בכל אום נפשוך בכל מין שחאום נפשוך בין שחקריבנס שלמים
 בין שלא שחקריבנס שלמים וסינו אליכא דרבי ישמעאל דרבי
 קרל דכי ירחיב כסכחמ גבוליס דסינו לאמר שכלו אל סארן
 חכל לרבי אלמור דרביס לסכחמ ידים כמושר לא שייך למיעבד
 אכל כמדכר . לכפר לנס כו' דסא אום נפשוך ספסאל קממר בין
 ללמר כולס ללרין בין קודם כולס ללרין וס דבר סימס לרש"י
 כסכחמ גבוליס אפוד מלחר ספי' קרל דככל אום נפשוך אליכא דרבי ישמעאל דפסכס כסכחמ גבוליס בין
 שפכס קרל דכי ירחיב כסכחמ גבוליס מכל סרלס . וז"ל דר"א לא סניו לר"י כוס דפי' סקרל ככל און נפשוך דלא סופר
 לסס כשל סחוס כמדכר מדכסי' כרביס כי ירחק מעך וגו' וזכחמ מבקרך ומללך ומפכס קרל דכי ירחק כסכחמ מקום ולא כר"י
 דרביס קרל כייסוק מקום אסס זוכה ולא בקירוב מקום שפין שוחטין סולין כמורס וקרל דכי ירחיב דרש טלא ילכל כשר אלס

אכילת בשר תאוה

(כ) כי ירחיב ס' אלסין סם גבולך וגו' בכל אום נפשוך חכל
 כשר . יס לסבין לך ספיר סקביס ללש סיטרלס שיכל
 כשר לסחוס כפשו , סלל איס ישלסל לרין לספוח גדר וגבול
 לסחוס , כמ"ס סכחוב קדוסיס חסי' ופרש"י ז"ל סלרין לסרבו
 פן כמורס . וסרכ סס"י ס' סיס סערגיל מלמו כמנוגיס או כמנוג
 סספנוג כי ישחנו כליכותן ספנוגיס לסכרתיס ומון ססכרתי לא ישמח אח אוכליו כמליאותו אכל יסחלב כסערו . וכסיסך
 סממדריס כמרס יסרגלו סכעליס כסס ומוד סס חרטיס אללו לין מלכות כסעדרס ייס שמחס כמליאותס . וסס ססוסיכ סכסול
 מלל ססיס רגיל כלסינת כשר ולא סחמיר כו לאכול מפנו סרכס עד אסר סלכר סחוקן ייסיס אללך כגדר וסכל סכרתי , רק
 כסיסך ככל אום נפשוך חכל כשר , כלימר כעשר סחלוס מלד לאכילת סככר , סזכ יעיס רביס אפכר לל סכנו כשר , אז סככל
 כשר , ולא ספמיד כלסינת סככר עד מלל יסיס לר סוכ סחוב אל סככר [כ"ג] :

פירוש לתורת אלהים

ואפי' אונ דוא נועקטו קראקטען אכלה איה נועל
 עסין פלייש כי תאה ווארום דוא נועקטו גלוקטען
 צוא עסין פלייש בגל מיט ביין גאנצען גלוקטונג
 תאכל בשר קענקטו עסין פלייש , רש"י שרייבט די
 תוכה לערינגט אונו דרך ארץ אקענקטו זאל
 אנדערש גיט גלוקטען צוא עסין פלייש נאר אז
 ער איז איין עושר אונ ער פארדינגט צוא עסין
 פלייש : (כא) פי' דיקטען עס נועט זיין נויט פון דיר
 דאס ארש אשך וואס גאט האט אויס דערטויילט
 לשים צוא קארום זיין גאטען דארטען דאס הייקט
 ער נאל מאקען רוהען זיין שכנינה דארטען ונבחת
 מענקטו שעקטען פון דייגע רינגער אונ פון דייגע
 שאף אשך גנו וואס גאט האט גיגעבין צוא דיר
 באשר אזוי וויא איה האפ דיר גיבאטען ואלף אונ
 דוא מענקטו זייא עסין אין דייגע ששעט בגל און
 מיט ביין גאנצען גלוקטונגים פון ביין וויקען :

מצות השם

(כא) [סכא] [פסס קז] לשחוט כסמס חיס וסוף כסכרלס
 לאכלס ולא סחל לנו אכילתס כ"ס כסחימס סרלוסיס .
 שנחמר וזכחמ מבקרך ומללך :

כב **אך באשר יאכל את הצבי**
ואת הארץ פן תאכלנו הטמא
והטהור יחדו יאכלנו: כב רק חוק
לבדתי אכל הדם כי הדם הוא
הנפש ולא תאכל הנפש עם
הבשר: כי לא תאכלנו עדי הארץ

כב ברם פקמא די מתאכיל
 בשר מבוא וית אילא
 פן תיכליניה מקמא
 ונדקיא פחדא ייכליניה:
 כב לחוד תקף בדיד דלא
 למיכל דמא אבי דמא
 הוא גפשא וקא תיכול
 גפשא עם בשרא:
 כי לא תיכליניה על

ת"א רק חוק - פסחים יז סד
 פסחים כס טעם כג חולין
 ז קכ: כי טעם זכחים לה לא טעם

פסחים כב חולין קכ: לא טעם כג חולין קכ: טעם כג חולין קכ: טעם כג חולין קכ:

בעל המורים

כני' רוב אחד כמות וכו' שנים כנסתם: כלשון נוסחיו וכו'
 של אחד ככולו: (כב) אך כאשר יאכל את הלחי וזה הלחי.
 אך מיטעם סוף שתי' כנסתם: (כג) עם הנשר: כני' רש"י

רשב"ם

(כב) רק חוק לבדתי אכל הדם, לפי שהדם מובלע בכל האברים צריך להתחוק ולדקק יפה לחוציא:

שפתיה חכמים

מחוק דהכח ידיים ומושר וס"ל כני' כמדא ופליג עליה כמדא.
 ע"ש בגמרא פ"ק דחולין (דף סו ודף סד): כ אמר' פ ססחולין
 טסס כשר ססלום סס ממין סקקרבין וסיס לנו לאוכלן סססרס
 כמו סעוקשין דומיא דחלב חולין אטנו מוסרין כחלבן ספני
 טסס ממין סקקרבין קמ"ל: ל פי' כיון שאין בני יצקבס אף
 חולין אטנו קקרבין לגבי זוכת יסס חלבן בני מוסר ס"ל אך
 פי' אטנו ורקין מיטעוין סן וכל סס ספירטי' קרס דלך כלשר
 יאכל למזכאה וססרס על חולין סוף ע"ס פשוט אכל מדרס
 ד"ל כל לגמד ס"ל זכי ופליג סטמון סמיסס. כדלסיס ככרס סני
 דחולין (דף כג): מ פי' לפי שילך כרס על אדס מיטמו סמיד
 לספירטי' על דמס קונו סלכך ספי' מווס קלוס לריכין חיווק ק"ו
 לשאר מל' מלודס סטסוס לסס, ססרס"ל פי' לא סלכל ממנו כפוד
 ססיכפס עם ככרס: ס ופי' דס ססמליס סוף דס סטוסס ככפס
 סמיסס ו' גווי' דמיס יודיין ככפס סמיסס סלכשון נחור וססני

והיראת אכילת הדם

(כג) רק חוק לבדתי אכל הדם וכו'. סכ' מוסר כונס ספמיס
 מל ליסור אכילת דם, ופס סטמו כוס, ופס לריך
 ססחוקוסם שלל לאכול דם, ויטר משלר אכילת דבריס סלכוריס.
 וספמיס ככרס סלמרו כוס, וספס ספשוט סוף סכל אדס כולס
 לסכרוס גופו, וחוק סנוף סלנו כסדס, כי סדס סוף סכפס
 לסחוק גופו. וזכ: לריך ככסורס לסוסירו כפס ספמיס שלל
 יאכל דם, וזכס סכפס מלמו סוף סליסור ככניית סדס, כי כל עם
 סלדס אורל ככפס מספאל ככר אדס, ופס אוכל ככר
 ככסס חיס ופוף כלשר יבולו ככרס לכטנו, יססרס ככרס לסיוס ככר
 אדס כמו שללו חוסיס כי יסכפס אדס ונכפס סמון ופפל
 ככר, אכל כלשר יסעכל ככרס ככמי אדס ככשר מוס מוצר ככרס
 ככפס יססוס ככר אדס, לא כן כלשר יאכל דם יסמג
 סדס על ככפל חיס ככרס יסויו גרס אדס ויססרס טכס ככרס
 ככפס יססוס ככר אדס, לא כן כלשר יאכל דם יסמג
 סדס [ככמי מלמו] כי סדס סוף סכפס, ופסל חלמכר סדס ככמי
 מלמו לא אוכל, שלל יסמגנו סדס ככפס חיס ופוף דמי, אכל
 ככרס עם סדס סככל כו מוסר לאכול, לחוק גופי. פ"כ סוסירס
 סורס מוד ולא סלכל סכפס [סוף סדס ככככל ככר וסכר] פס
 סככר יחד:

פירוש לתורת אלהים

(כב) אך גאר אזוי וויא עם ווערמ גיגעסין אהערש
 אונ אזיל פן תאכלנו אזוי וקאמ איהר דאס איהר
 עקען ספמיס בער טקמא מיט כעם סהור סעגען צור
 ואפען עפען: (כג) רק חוק גאר שטארק דיה דוא
 נאלקט גיט עפען דאס בלוט פי ווארום דאס בלוט
 איז דיא נשמה ויא האכל אונ דוא נאלקט גיט עפען
 דיא נשמה מיט דעם פלייש דאס הייקט דו נאלקט
 גיט עפען אקר מן הכי ונאלקט גיט אפ שניידין

(כד) לא טעם כג חולין קכ: יש לטעין סלל סדס מוסר ככפס, ולפס לריך ספירס, ולפס מדמס סוסרס

מפירות הארץ

אשטיק פלייש פון אלעבעריגע ביהמה אונ עפיון.
 רש"י שרייבט כהרואך דאס בלוט איז דאך גרינג
 בען זאל זיה פון דעם אפ היקען ווארום אקענקש
 גלוסט דער צוא גיט האט דיא חורב גזאנט קען
 זאל זיה שטארקין אונ גיט עפען איז שוין אקל
 שכן אויף דיא איבריגע כצות כדארף קוען זיה
 פונדראי שטארקין צוא טאהן דיא כפונה: (כד) לא
 תאכלנו דוא נאלקט גיט עפען דאס בלוט על אויך
 מפירות הארץ

לא תאכל הנפש גב תבשר: נאם איז אפצות לא תעשהו אז
 קען האט אפגעשניטען אנליד ארער אשטיק פלייש פון
 אלעבעריגע ביהמה פאר קען דאס גיט עפען:

(כג) [סכ] (לא רכס) שלל לאכול ככר מן סמי. טעמך לא
 מהכל ככפס עם ככרס:

**תִּשְׁפְּכֵנוּ כַּמַּיִם : כִּי לֹא תִאֲכַלְנוּ
 לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּבְכִנְיָהּ אַחֲרֶיךָ כִּי
 תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה : כִּי רַק
 קִדְשֵׁיךָ אֲשֶׁר־יְהִי לָךְ וּבְדַרְיָה תִשָּׂא
 וּבָאֵת אֶרֶץ־הַמִּקּוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה : כִּי וַעֲשִׂיתָ עִלְתֶּיךָ הַבָּשָׂר**

ת"א רק קדשין . נזיר כס כמורו יד פמורס יו : טבל ובלת . נזיר כס פמורס ית : ועשית . נזיר כס זמנים כג פס קד מולין 5 :

בעל המזרים

עבד מן סחי : (כד) חשפטו . בניממריא פסור מלכסותו : סיינו דתנן בדרים אס עמו לו נגבו מייד בלמחיוון חסו ונדריך
 (כו) ונדריך . ב' בעם' . ונדריך פשא ובלת , ונדריך פשלת . פשלת סילך ונדריך פשא שפלת סייב בלמחיוון זד שפלת

שפתיה חכמים

אדום וסח"כ סוף מתחיל לקלח וסח"כ כשנפתם סדם חוזר
 ונחמס ושלשון נקראו דם סתמלי' ודס סח"כים סיינו כשטראש
 עמקום למקום ספי' ססוף פדיון בלוט כחוך כחכר וכל ילא לחון
 סוף ספור חבל סס לא סירש סיינן בלוטרה דלת סתכלנו , כך
 ספורש בנמרא ס"ק דמולין (דף טו) : ע וקשס דכא כסרק כל
 כשכר (דף קטו) עוקמין ליה לקרא דלת סתכלנו אוסרס לבשר
 כחלב ורש"י בעמנו סט"ב כפ"ק דכריתוס וכמו סקשס סח"ס
 פל גירכא זו עס סח"ב דכריתוס (דף ד) . וכל דכש"י ס' סכי
 חליכא דשאר סחמ"ו וסמכר"ו דסרק כל כשכר דילסי אוסרס חכילת
 כשר כחלב עשאר עקראוס ס"ש וחד סח"ל יליף לס עזכח"ב ג'
 סעמיס לא סחבל גדי כחלב חמו וחד עסט לאוסרס חכילס חח"ל
 סיון כש"י למיל כס' עשפסיס ופס ספרס"י . כנמרא דכריתוס
 סוף חליכא דר' דרתיס סח"ל לא סתכלו לאוסרס חכילת כשר
 קדשין וגו' פשא ובלת אל סתקום אשכר יבחר ס' וכלל סס כל
 כשכר וסדם על עוצה ס' וסח"כ כח"ב וסכשכר סחכל וס"כ קחיל
 וסח"ל דיקס גדי' עולס על גבי סעוצה וגבי סעמיס יקס על סעוצה
 ודירה אכילת הדם

כחלב : פ ס"ל ליל למכס עוד פמורס זס הכי ככר כח"ב רק
 מיני קרננת וע"ק וסכי כריתס דקרא כח"ב ועמיס עולסין
 סח"ד' . וסח"ל דפמורס זס סוף ספי' של קרא כח"ב וס"ס סס
 וסח"ל דיקס גדי' עולס על גבי סעוצה וגבי סעמיס יקס על סעוצה
 ודירה אכילת הדם

כחילת סדם נמיס . וכלס כמו סעמרו סח"ל אל יאמר ארס
 אי חספי כשכר חזיק , אלס יאמר חספי חבל עס חסכס ואכי
 כשעמיס גור עלי , כי אס יאמר אי חספי כשכר חזיק נמלא כי
 אין לו מלוס כמיימחו מחכילת חזיק , כי חינו ועמיס זחח עחמס
 עולת ס' רק עחמס כי נמלס חכילתו חללו , ע"כ יאמר חספי
 לאכול כשר חזיק אך עחמס חווי ס' לא חיל , ויש לו עמיס
 כמיימחו עמפו מחכילת כשר חזיק . וכמו קן אמרס סח"כ

פירוש לתורת אלהים

דער עדר ואלקמו פאר גיקען ריא בלוט אזוי וויא
 וואקער : (כה) לא תאכלנו דוא ואלקט גים עסין ריא
 בלוט למען דרום וועט דיר גוט ויין אונ צו דייע
 קינדער וואס וועלען זיין נאה דיר פי אז דוא
 וועקט טאהן דעם וויילען פון גאט , רש"י שרייבט
 דער פון קאן קען אפ לענגען דעם מוסן שאכר פון
 דיא מצות בהדאך בלוט וואס אקענקטש מיאוקת
 זיך דאס צו עסין דאס דיא הורה גיזאנט דער ווס
 שייד זיך אפ דער פון איז ער וזכה עם זאך זיין
 צום צוא איהם אונ צוא וייגע קינדער איז שוין
 סבל שפן דער וואס שייד זיך אפ פון קינדלות אונ
 פון ננות וואס אקענקטש גלוקט דער צו איז ער

מצות השם

ר"ב קדשין אשך יהיו לך וגו' ודאס איז אמצות עשהו דער
 בעקנטש וואס וואהנט איםער ארץ ושראל אונ ער בארף
 בריינגען קרבנות ונסאות אשמות עלות שקליטו פון ער דאס
 בריינגען זיין בית המקדש וואס אין ירושלים :

וְתָתִים עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם־
 זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹךְ עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל׃ כח שֹׁמֵר וְשֹׁמֵרֵת
 אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי
 מְצַוֶּךָ לַמַּעַן יִיטַב לָךְ וּדְבַנְיָךְ
 אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב
 וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ ס שְׁלִישִׁי
 כס כִּי־יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר אֵתָּה בְּא־שְׁמָה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם
 מִפְּנֵיךָ וַיִּרְשַׁתְּ אֹתָם וַיִּשׁוּבְתָּ
 בְּאַרְצָם׃ ל הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן־תִּנְקַשׁ

דְּוִי אֱלֹהֶיךָ וְדָם נִקְמַת
 קוֹדֶשְׁךָ יִתְּשֶׁר עַל
 מִזְבְּחָא דְּוִי אֱלֹהֶיךָ
 וּבִשְׂרָא תִיכּוֹל׃ כח טר
 וְתִקְבַּל יַת כָּל פְּתֻנְמִיא
 הָאֵלֶּיךָ דִּי אֲנָא מִפְּקִיד לָךְ
 בְּדִיל דְּיִיטַב לָךְ וּדְבַנְיָךְ
 בְּתַרְךָ עַד עֲלְמָא אֲרִי
 תַעֲבִיד דְתַקֵּן וְדִקְשֶׁר
 קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ׃ כס אֲרִי
 יִשִּׁיצִי יי אֱלֹהֶיךָ יַת
 עֲמֻמִּיא דִּי אֵתָּה עַל־לִיל
 לְתַמְנָן לְתַרְכָּא יְהוּדָן מִן
 קַדְמָךְ וְתִירַת יְהוּדָן
 וְתַתֵּב בְּאֶרְעָהוֹן׃
 ל אֲחַמְמַר לָךְ דְּלִמָּא
 ד' א וּדְם זִכְרוֹן . סְפָמִים עֵן סִכְחָד'
 ד' זִכְרוֹס לֹא לֹא נִכְ קַדְ וּסְכִכְרָה
 סְפָמִים יִג׃

בעל הטורים
 יבדלמנין כיון דאמר על כפאן דמטין ליה אכספס דמי׃
 (כז) כי יכרית וגו' מפניך מוטב על כי יכרית׃
 (ל) פן תנקש . כמו ינקש גושה . דא לרא נקשן . לא
 ירע חסא ולא טע סכסן חסיד׃ כי חטפס סטוב וסיטר בעיני ס׳ . ומניך ליה כי יכרית . לומר שאין יולטין למחמס אלל
 לדיקיס שמוסיס סטוב וסיטר׃ (כט) לנשס חוסס . וכל למס׃

רש"י
 ואח"כ הכשר האכל (ספרי) ועוד דרשו רבותינו רק קדשך
 בא ללמד על הקדשים שבחולה לארץ צ וללמד על התמורות
 ועל ולדות קדשים טיקריבו׃ (כח) שמור . זו משנה שאתה
 צריך לשמרה בכעך שלא תשכה כעין שח' (משלי כב) כי
 נעים כי תשמרם בכעך ולא שנית אשטר שתשמע והקיים
 (ספרי) הא כל שאינו בכלל משנה ק אינו בכלל מעשה׃
 את כל הדברים . (טס) שאתה חביבה עליך מזה קלה ר
 בעיני ש אדם׃ (ל) פן הנקש . אונקלוס . תרגם לשון מוקש ואני חומר שלא חט לדקדק בלי שלא מנינו נו"ן בלי
 אזהרה לישראל על מעשי גלולי בעבנים
 (כס) כי יכרית ס' אלהיך אס סגויס וגו' . טיין כש"י ו"ל .
 וסרד אכרנאל כח כשכר יכרית סקב"ס אס סגויס
 סאלס מלטיך וישחכס עם ט"ג מן סלכין אל חחסי כ כלכך
 ססכרית סקב"ס אס מוכדי אלהיס אחרים לא מחמט סעבודתס
 דפס . כי אס ככיר ססיו מוסיס ככוד ועכודס סלגס למעסס

פירוש לתורת אלהים
 אויב דיא קדשים זענין עולות זאלקמו סקריב
 ויין תשר יהימ דאס פלייש מוס דעס בלוט על אוף
 דעס מוֹבַח פון דיין נאמ אונ אויב די קדשים זענין
 שקלטים איז אזו דער דין יום זכרדי דאס בלוט פון
 דיין שעקמונג ישמך זאל פאר נאקען זעקען אויף
 דעס מוֹבַח פון נאמ זחבשך תאכל אונ דאס פלייש
 זאלקמו עסין׃ (כח) שטר הימ ושקמך אונ דו זאלקמו
 פאר זעקען אי די אלע רייד אשר נואם איה גביש
 דיר זמנו דרום ישב עם זאל דיר גומ זיין אונ דייע
 קיגדר ביו אייביג כי אזו דו זעקסט קארן דאס נואם
 איז גומ אונ נואם עם גיפקלמ בעיני ח' אלקיך אין די
 אויגען פון נאמ׃ (כט) כי יכרית יי אלקיך זען נאמ
 דיין נאמ זעמס פאר שניידען את תמוס די קנעגנים
 אשר נואם דוא קוקסט איהן צו פאר טרייבען זיין
 פאר דיר זבדשך איהם אונ דוא זעקסט זיין זישקן
 זישקך אונ דו זעקסט דיה בזעצען אין זיער לאנד׃
 (ל) השמר לך הימ דיה זי סאקער זעקסט גישמויזכילמ
 זעריין נאך זיי דו זעקסט גיין נאך זיעקע מנעשים

אֲתֵרִיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׂמֵדָם מִפְּנֵי וַפִּי
 תְּדַרְשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה
 יַעֲבֹדוּ תַנּוּיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
 וְאַעֲשֶׂה־כֵּן גַּם־אֲנִי : לֹא לֹא־תַעֲשֶׂה
 כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־תוֹעֵבֹת
 יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם
 כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם
 יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם : יג " אֶת
 כָּל־הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה
 אֶתְכֶם אֹתוֹ תִשְׁמְרוּ רַעֲשׂוֹת לֹא־

תתקל בהנהיגו בחר
 דישתצו מן קדשך
 ודלמא תתבע
 למענתהון למי
 אכדון פלחין עממא
 הא לין ית מענתהון
 ואעביד פן אף אנא
 לא דא מעביד פן קדם יי
 אלהי ארי כל דמרחק
 קדם יי די סני עבדין
 למענתהון ארי אף ית
 בניהון ית בנתהון
 מוקדין בנורא
 למענתהון : * ית קל
 פתקא די אנא מפקד
 יתבון יתיהו תתרון
 ת"א ט"ס . סגד' סג ט"ס :

שפתי חכמים

פשוט ופשיט טיטב וסמוך : ת דקסס לגסי דמפסוטו של קרפ
 פשטם דקסס טחמ סמדם אהכ מוסר של חקס וקוס
 פשטם לל לטיק פו' אהכ פמלס כו' א ל' טעקלין למיו
 פי סמכט ומולטין כשי וז סיל פכודטו : ב'ר'ל סג' . ולכלו

יוקס, אסילו ליסוד הטפלו ממנו אכל כלשן טירוק וקסוקוס
 מלינו גו"ן (דניאל ה) וזרככותיה דל לדה נקסן וקף זה
 ארי אומר סן חקס אחריהס סן חמקף אחריהס להיט כרוך
 אחר מעשיהס וכן (תהלים קט) יקס נונה לכל אשר לו

מקלל את הרשע להיות. עליו נשים רבים והיו מחזירין ומחנקשין אחר ממטו : אחרי השמרים מפניך . אחר
 שתראה שאשמידם מפניך ת יש לך לתת לב מפני מה נשמדו אלו מפני מעשים מקולקלים שכדיהם אף אהה לא
 חששה כן שלא יבואו אחרים וישמדוך : איכה יעבדו . לפי שלא עש על עבודת אלילים אלא על זכות וקסור
 ונסוך והשתחואה כמו שכתוב (שמות כב) בלתי לה' לבדו דברים הנעשים לנבזה כל ולמדך כאן שאס דרכה של
 עבודת אלילים לעבדה כדבר אחר כגון טעור לפעור א וזורק אכן למרקולים וז הוא עבודתו וחייב אכל זכות
 וקסור ונסוך והשתחואה אפי' שלא כדרכה חייב : (לא) כי גם את בניהם . גם לרבות את אבותיהם וזמותיהם אמר
 ר' עקיבא אני ראיתי נכרי שכתפו לאביו לפני כלבוב ואכלו : (א) את כל הרבר . קלה כחונרה : השמרו
 לעשות . ליתן לא חששה על עשה האמורים כפרשה שכל השמר לשון לא חששה הוא אלא שאין לוקין על השמר

אזהרה לישראל על מעשי גלולי כנענים

תפסס כן לס' אלסר , לפי שזותן סכנות ססוגות סן כפלטן
 אמוטכוס לפני סקכ"ס וסרן יכר ככס , יסול אמרו כי כל
 סופכס ס' אשר טגס פשו לאוהיסס , והכליס פ"ו : כי גס את
 בניסס ואת בניסיהס ישרסי נכס לאלסיסס , וזה כלמס חופכס
 לפני סקכ"ס לספור דס קפי סף כי לסיס סגדס אכזוי על
 לפשות כדים חקדשו כי כסמס כמר ולל כפכזות סגויס ססט :

פירוש לתורת אלהים

אחי נאה דעם וויא ויי נועלין פאר טילינגט נוערין
 פאר דיר . רש"י שרייבט אזוי אין דער פשט אחי
 נאה דעם אז דוא נועקט זעהן אז איה נועל פאר
 טילינגען ויי פאר דיר דארפסטו געבין דיין הארץ
 צו פאר שטיין פאר נואם זענען די פגענייים פאר
 טילינגט גינוארין נויל ויאי האבין נימאן שלעקטע
 כעששים זאלסטו זעהן אז דוא זאלסט אזוי גיט טאן
 ויאי זייערע מעשים עם זאל גיט קוקען אנדערע
 פגענייים אונ ויי זאלין פאר טילינגען דיה זון מאקער
 נועקטו פארשטין צו זייערע עבודת פוקבים לאמר
 דוא נועקט זאגין ויאי דיא פגענייים דינען זייערע

עבודת פוקבים וזעט אזוי נועל איה איה קאהן :
 (לא) לא תעשה כן ליהוה דוא זאלסט אזוי גיט טאן
 צו גאט כיון גאט כי נוארום אלע זאבין נואם איו
 אום נוערדין פאר גאט אשר שניא נואם ער האט
 פייגט עש האבין ויי דאס נימאן צו זייערע עבודת
 פוקבים כי נוארום זייערע זיהן אונ זייערע מעקטער
 פאר ברענען ויאי אין פייער זאלתיים צוא זייער
 עבודת פוקבים . רש"י שרייבט עם שטייט דרום
 כי צו זייען אז די זיהן האבין איה פאר ברענט
 זייער פאטער אונ מוטער אין פייער : (א) את כל
 דבר אלע גרינגע זאבין גלייך מיט דיא הארבע

למעבר לא תוספו
 עליו ולא תמנעו
 מניה: ב ארי יקום פינה
 נביא או חלם חלמא
 ניתן לה את או מופתא:
 ג וייתי אתא ומופתא
 די מליל עקה למיקר
 גהק בחר טעות עממא
 די לא ידעתיו נון

תסף עליו ולא תגרע ממנו: פ
 ב כייקום בקרבך נביא או חלם
 חלום ונתן אלה אות או מופת:
 ג ונבא האות והמופת אשר דבר
 אלה לאמר נלכה אחרי אלהים
 אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם:

רשב"ם

תשליל לנוע ולנוד ולרכוב אחריהם: (ג) ובא האות והמופת. שיודעים עתירות ע"י רוח שומאה ותרפים שפתי חכמים

אל עשה: לא תסף עליו. (ספרי) חמשה מוטפות בתפלין
 ב' ג מינין בלולב חרבעה ברכות בברכת כהנים: (ב) ונתן
 אליך אות. בשמים כענין שנאמר בגדעון (שופטים ו)
 ושנית לי אות ואמר (שם) יהי נח תורב על הגוה וגו':
 או מופת. בחרץ (ס"א) ונתן אליך אות. בשמים דכתיב
 דכתיב חס על יסיה על הגוה לנדה ועל כל החרץ חורב) חעס"כ לא
 ענין נביא השקר

(ב) כי יקום בקרבך נביא וגו'. לפי שהזכיר על מכות בית
 סכניהם וזוהי חלום של יוסף על סדכך מצודת הגוים
 להלסיס סוכירס כפרסס שולח שלח יתפסס לנכס כסוס דכר
 עענינו ע"ג וגם כי ילום כוס נביא או חולם חלום ויתן לסיס עליו
 חוסוס ומופסיס. וסנה סביא שלח פרשיות ספוכוס זו לזו, וסיס
 סי יקום בקרבך נביא וגו'. כי יסחק חמך וגו'. כי טענה כחמס
 פריך וגו'. וענין ספרשיות סללו סוס, כי סלרס ספסיס סיפססס

הסתת חנביא לע"ג

(ג) כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו'. סמפכסיס כלס
 סלריכו סרכס עמר כפרכס ו: וסנרלס כי סכביא סוס סוי
 עתחלס יכס ס' וסיס כביא ספסי, וסכוכוס סיפס כסל סליו
 כסקין או כחלוס. פ"כ כלכס כן סוס או מופת על ככוסוס
 אכר יכס כסס פ' וסל סוסוס וסמופס, וסמרי סכר סיס עומק

פירוש לתורה אלהים

זאכין אשר נואם אלה מזה אייה געביקען אוהו איהם
 תשמרו לעשות ואלתם אידר היקען צו קארן לא דוא
 זאלקט אויף איהם גיט קערין דוא קארקט גיט
 סאכין סינה פרשיות אין תפילין אדער סינה מינים
 בייא דעם לורכ אדער פיר גרכות בייא ברכת
 כהנים ולא אונ דוא קארקט גיט מינערין פון איהם
 בלוקר ער נאל גיט סאכין דרייא מינים אין לולב
 דרייא פרשיות אין תפילין: (ב) כי יקום בקרבך נביא
 חלם חלום אדער עם נועם וזה חלוקען אקענאשין
 אצייקען או סיפת אדער אוינדער: (ג) וקא עם נועם
 אשר נואם ער האם צוא דיר גירעם ער נועם דיר
 געבין אוואונדער אויף דער אדער אונ עם נועם זיין
 אונג ער נועם אונג זיין גאה קארקט עבדוה פוכבים אשר נואם דוא
 מצות השם

או עם נועם אויף שביין צווישען דיר א נביא או
 חלם חלום אדער עם נועם וזה חלוקען אקענאשין
 אצייקען או סיפת אדער אוינדער: (ג) וקא עם נועם
 אשר נואם ער האם צוא דיר גירעם ער נועם דיר
 געבין אוואונדער אויף דער אדער אונ עם נועם זיין
 אונג ער נועם אונג זיין גאה קארקט עבדוה פוכבים אשר נואם דוא
 מצות השם

(ד) [חנך] (לאורס) שלח למוסיף כחורס שנכנס ולא כחורס
 שכנס סוס דכר. שנלמך לא סספ טליו:
 לא חסיף עליו נדאם אין אסצות לא תעשהו קען פאר גיט צו
 קעבין אגייע סקנה אייף די סצות פון די חרדה אונ גיט
 אייף די סצות פון די כהן:

(ס) [פנס] (לאורס) שלח לגרום דכר ממס סכחוס סלמס
 מייכס אוחנו כין ככנס סין ככ"ס. סנלמך וסל סככוס
 ולא חקעו סכנו נדאם אין אסצות לא תעשהו קען פאר גיט
 סאכין מייניקער סצות, גיט דריי סינים אין לולב אונ גיט
 דריי פרשיות אין תפילין, אונ גאה אונלכע סצות:

י לא תשמע אר-דברי הנביא
 הוא או ארחוקם החלום הוא
 כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם
 לדעת הישכם אלהים את-יהוה
 אלהיכם בך-לבבכם ובך-
 נפשכם: אחר-יהוה אלהיכם
 תלכו ואתו תיראו ואת-מצותיו
 תשמרו ובקלו תשמעו ואתו
 תעבדו ובו תדבקון: והנביא
 הוא או חלם החלום הוא יומת
 כי דבר-סרה עדי-יהוה אלהיכם

רשב"ם

זאוב וירעונים: (ד) כי מנסה ה' וגו', נתן כח בכשמים
 לדעת הנולדות לנסות ולזכות ישראל שהתורה בהם
 שפתי חכמים
 כל הוא נסינס טעם אשלאמטלס וסכל מלי נסינס טעם הוא ל"ס
 וס"ח כו' וסוי נסינס טעם: ה' סוי טעם דמנסינו טעמרו
 חורט טעם כולס דמשמע שכל המלות נכללין כס ולס כן מלי
 ובקולו טעמנו אלס לרבות קול הנביאים: ו' דעבודס או מייכי
 בקיצנות טעם טעקדס דלי בעבודת מלות סוי ככר טעור:
 ז וסל דלס סרש"י כן נעיל כס' מקב דכתיב נמי וכו' מדבק. וי"ל
 משום דפשוטו של מקרא וכו' מדבק פירושו הוא ידבק בדרכיו
 נגזל מדדים כו' אבל ככל טעם דלס נטעס נוער ולפדס סקלס

הסתרת הנביא לע"ג

כסנסנס טעם: או טעס גדול מכל סלסלס לפטוי: (ד) לס
 טעמט אל דכדי סכניס ססו וכו'. לס די שלס טעסס מל סילמט
 לך, רק לא טעס אונך לשמוע דכריו. ואל טעסס סלס סקכ"ס

פירוש לתורת אלהים

נויקס נייא ניש ונעבדס אונ קיר נועלין נוי דינען:
 (ד) לא תשמע אל דברי הנביא הריא זאלסטו ניש דערין
 דיא רייד פון דעם נביא או אינ ניש צו די רייד פון
 דעם נואם האט איהם גהליקת אז רוא נועסט
 נועלין פרענין פאר נואם האט הקב"ה גיגעפען עס
 זאל ניין ווי דער נביא האט גירעט איו דער תירוצ
 כי ווארום אינער נאט פרוכט איך לבעט צו נויקען
 הישכם אויב איהר נאט ליב זיט אינער נאט גכל מיט
 נאר אינערע הערצער אונ מיט נאר אינער לעבין:
 (ה) אחרי"י אלהיכם מלכו נאך אינער נאט זאלט איהר

מצות השם

לא תשמע אל דברי הנביא וכו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
 קען פאר ניש דערין די רייד פון דעם פאלשן נביא נוען
 שונאט לא טעמט אל דכדי סכניס ססו:

הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ מִצְרַיִם
וְהַפְּרֵד מִבֵּית עַבְדִּים לְהִדְיָתְךָ מִן
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעֲרֵת תִּרְעֶם מִקֶּרְבְּךָ:
כִּי יִסִּיתְךָ אֶחָיִךְ בֶּן־אִמְךָ אוֹ־בִנְיָךְ
אוֹ־בֵתְךָ אוֹ אִשְׁתְּ חֵיקְךָ אוֹ רֵעֶךָ
אֲשֶׁר בִּנְפְשְׁךָ בִּסְתֵר לֵאמֹר נִלְכָה

אלהבון דאפיק יתבון
מאדעא דפצריס
ודפרקא מבית עבדותא
למאעיותך מן ארמא די
פקדך יי אלהך למתך
בה ותפלי עבד דביש
מבינה: י ארי ימלבינה
אחנה בר אמה או בנה
או ברתך או אמתת קרמך
או חבך די בנפשך
בסתרא למימך גתך

ת"א מן סדרך. סס סס 5: ללכת.
סס סס: וכעס. חולין קמ:
כי יסימן. קידושין ח, סהסדלין גל סס ט"ו לו חולין ד:
בעל המורים

אוסס. ולא שטר אומות: (1) וספדך. פ"א כוליס. פדים שטר
פדים: וכעס סכע מקרבך. וסמך לים כי יסימן. סלין מופטין
למסיס: (1) כי יסימן למיך בן אשך וגו'. כי יסימן כ"ס
בגיטסרס כימוד. כמו לחוד מן סטורס: כנסך. כי בעמ'
רש"י

רשב"ם

(1) יסיתך, כל עצה שמופה מורעות קורא הסתה כמו
ותסיתני בולבלעו חובב. אשר הסתה אותו אויב אשתו.
אשך כנסך, כנסך שומר. סינו דליפא בחולין אין ססס
שפתי חכמים

אחרי ס' תלכו וגו' ולאחר שישו כך כל סמנים סללו אז עז
מדבקן לסיוס כל סמנתו עליכס לכך סולכך ופרס סדכס
בדרכיו כו: ח דלג"כ סודך עניס עבדים ל"ל סרי כסיכ
סמולס אפסס מלכין עניס וזיון סמילסס ככר יולו לחיכוס:
ס וס"מ סמפסל ס' אין סססס אלל ל' גיכוי וס"כ ככס ססס
משיאו כו' סל' זס מנעט ססו ל' ססמסס. ככר חוכן סרל"ס
כסרסס כרלס"ס ססוס ססס ססילי וככס סל"פ סססס ל'
סססס סו סל ססמסל מ"פ עס ססס"י כסן אין סססס אלל
ל' גירוי כמשיאו כו' סוס עסני ססגירוי עמנו סוס ליינו כל אלל
מדיכיס סמשיס. ופי' סמשי"ל כנסוס כן עסמסו לעסוס כן:
' ויססכ ו"ו וכן אפך כי לא יסכין לעמך כק לחיך. מן ססכ וכן
סלס דסס ככר מללנו דכרל לחיך סס"י מן ססכ כנו סיס עשכ
לחיס סכמנו וכמו כי יסבו לחיס ססו אלל מ"כ או יקסס כרל כי
לסיו מן ססכ יוסכ מדיכ לו מלס מן ססס: כ ויוסכ מלס סו

דישטור"א בלעז (אבווענדונג): והפך מבית עבדים.
(ספרי) אחי' אין לו עליך חלל ח שדלך דיו: (1) כי
יסיתך. אין הסתה אלל גרוי שנלמר (ט"ל כו) חס ה'
הסיתך כי מ אמיערל בלעז"ו (אגרייען) שמיאו לעסוס
כן: אחיך. מלכ: או בן אמך. י מלס (קידושין פו):
חיקך. השוכנת בחיקך ומקוה בה אפיקייט"א בלעז
(אנהענגענד) וכן (יחזקאל מנ) ומחיק הארץ מיסוד התקוע
בארץ: אשר בנפשך. זה אחיך כ פירס לך הכתוב אח
האחיכין לך ק"ו לחמיס: בסתר. דבר הכתוב כהוה
סלין דברי מסיל אלל בסתר וכן שלמה הוה אומר (משלי ו)

דעת זקנים מבעלי התוספות

(1) כי יסימן אחיך בן אמך. שהוא חביב לך שמיכה ילמח
מנפן אחד אלל בני סככ איין סחיכין כל כך זס לוס.
ופיר סדרכן סלסל זס לח זס בירוסס: כסטר ללמל. דבר סכ'
כסווס כי דרך לדבר דכר מכושר כזס כסטר. וסרכ כוכר סור
אומכ סלסי סלמכ סולך ככיל מללס סוד אל סלמכ סככיל סדכר
לך כסטר סלסור לללס סוד כי אדרכס לא סכסס עליו סלסור
לכסוס דכריו:

יכסס, כי בלב שלם יכול לסמנין אח הנכיר סוס, כי סלל כסן
פירוש לתורת אלהים

הסתה הנביא לעיני

ידע מלאש כי לא שלם לב הכניח סוס עמו ומדוע כל סלוס
וסמנס סטר כסן סזכ סוס כסכסול לסוס לח יסכרל אחיס
ללסיס לחמיס. ע"כ סטר כסוכי כי מנכס ס' ללסיכס ספסס
וגו'. ופנין כסכיון סוס לא לעמן יסדס ס' עס כלנו סל ארס,
סל ס' כוכן כליוס ולכ, וסככיון סוס סככס סלרס כסוסיו
לסוליס מן סכס אל סכסול, כי כסס עממיס יס כלנו סל ארס
כסוס עמוסל סטר סלרס לא ידע גס לח מלמו ווד סלס לרדי
כסיון, וככסל יסססס סלרס אל סככיס סוס סול סיס עממס
לוח סוס עמוס ולכ סלוס וסכסול, ועס לו עוד לחקור סלכיו

וְאָמַר נָאמֵךְ דִּין נָאמֵךְ הָאֵם דִּיר גִּבְאִמְעֵן אוֹ גִּינן אִין
אִיהָר יִבְעֵרָת אוֹנ דוֹ זְאֵלְקֵם אוֹים רוימְעֵן דַּאֵם בִּינן
פּוֹן צווישְׁעֵן דִּיר: (1) כי יסיתך נוען עס נועם דיה
אן בייצען אחיך ביון ברנער פון איין פאפער בן
אכה ארער דין ברנער פון איין מוסער או בנה
ארער דין זוזן או בנה ארער דין סאכטער או אשת
ארער דין ווייב או בנה ארער דין חבר וואס דרא
האקט איהם אזוי ליב וויא ביון לעבין דאס טייגט

חשם
כי יסיתך אחיך וגו' נאמס אי אפסות לא תגשלו קען סאר
גיס פארקריגערין אין הארצין דייא פוירן שאנס זא כעס
קענסש וואס כעס אים איין צו דינען עבדך עתה:

ער זאגס גביאות קען זאל דינען עבדך נחה, אונ קען סאר
גיס גלייבין נינע רייד, אונ קען סאר גיס פארלאנגען פון אים
ער זאל געבין אצייכין ארער אוואנדער, אונ אויב ער האט
געווינען אצייכין ארער אוואנדער סאר קען דאס גיס גלייבין:

וְנִעְבְּדָהּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאֵבֹתֶיךָ : מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוֹ הַרְחֵקִים מִמֶּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ : לֹא תֵאֵבֶה לּוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֲלָיו וְלֹא תִחַס עֵינֶיךָ עָלָיו וְלֹא תִחַמְדּוּ וְלֹא

וּנְפַלְחָה לְמַעַנֵת עַמְמִיָּא דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאֵבֹתֶיךָ : מֵאֱמִיעוֹת עַמְמִיָּא דִּי בְּסַחְרֵינִיכוֹן דְּקִרְבִּין דְּאָו דְּרַחֲמִין מִנֶּךָ מִסְפֵּי אֲרֵעָא וְעַד מִסְפֵּי אֲרֵעָא : לֹא תֵיבִי לִיָּהּ וְלֹא תִקְבִּיל לְמִיבְרִיָּהּ וְלֹא תִחַס עֵינֶיךָ עָלָוּהּ וְלֹא תִחַמְדּוּ מֵאֱלֵסִי . סַחְדִּין סָא : לֹא מִלְכֵס . בְּסֵס סֵב : וְלֹא מִחַמְדֵּי . בְּסֵס סֵב לֵב לֵב לֵב וְעַס מַחֲוֵי יֵב :

בעל הטורים

דברכים . וסל כפיב כי יסיתך ססוח נמי ככילס וסתיס וסיינו כנסשך כמו כנסשך כנסשך דכיינו דכילס : אשכ לא ידעת אהס ולכתיך . כתיב במשיה לפי שרשך כנסשך דהיינו אכיו מסיסו לומר לא פלמד לפשוה מכוותיך שסוס אכיו אכיר אלה חלמד מטביך : (ג) ולא תחוס עיניך עליו . (עס סל מיום וספיקוס) גימטריס און סוטנין למסיה : ולא כפסס סני . ולא כפסס סני

שפתי חכמים

כי און האל נקרא ריפ בשם מקום : ל דל"כ לא סיס לי לכהוי אלס סרפוקיס ממך עד קלס סמרן : מ דפי אסטר כמשמעו סלס סרלס נדכרו וסלס נקבל דכ"י סמסיס אופך דל"כ מלי לא תחוס מייך עליו וכו' כי סרו ססרנו וכו' סוס סוסד לסרו וקל מוסיר סלס לססרלות לרדכרו וכל לקבל דכרו למכוד אלסס סלסרס : ג וס"א משכך ששכך מס דלגך עלוסי סיינו סססס דלגך וסמחול לו וסל דרש"י געיל למזוד לו וכסן פי ססוס לי סלין ממש בקרובים כך און ממש ברחוקים : מקצה הארץ . זו חמה ולכנה ל וכלל השמים שהן מהלכין מסוף העולם ועד סופו : (ט) לא תאבה לו . לא תהא חלכ לו מ לא תהכנו לפי שנאמר (ויקרא יט) וזהבית לרשך כמוך חל זה לא תחלכ : ולא תשמע אליו . כההכנו על נפשו לחמול לו לפי שנאמר (שמות כג) עוזב תעזוב עמו ג לזה לא תעזוב : ולא תחוס עיניך עליו . לפי שנאמר (ויקרא יט) לא תעמוד על דם רשך על זה לא תחוס : ולא חסדת הנביא לע"ג

אכל סיס זס מלך אססס . כי סלוככ סלמסו לא יפוזב חל אסונו וכל יכרז אוכב אחר סמסו . וס"ס לרסס סיסכס אוסיס סס ס"ו אלסיס ככל לככס וככל נפסכס , רל מוחס כי סקי"ס יודע סלסס אוסיס אוסו ככל לככס וככל נפסכס , וסלסס זו

פירוש לתורת אלהים
 רוא ואלקט פאר שמיין אזוי ווי אין ריא נאהקטע איז קיין טקש אזוי אין ריא ווייקע איז אויך קיין בקש קצצה פון איין עק וועלט דאס מיינט קען ריא זיין אונ ריא רינה אונ ריא שיקערין וואס גיינען פון איין עק וועלט ביו צום אנדערין עק וועלט : (ט) לא תאבה לו רוא ואלקט גיט וועלין אונ גיט הערין איהם אפילו די תורה נאמט גיט ואלקט ואלקט גיט רוא ואלקט ליב האבין דיין סקר אזוי וויא דייך אליין אפער דעם קענטש ואלקטו גיט ליב האבען ולא אונ רוא ואלקט איהם גיט הערין אז ער וועט דייך קעמין אויף זיין לעבין רוא ואלקט איהם כוחל ויין ויא אונ רוא ואלקט אויף איהם גיט רחמנות האבין ולא תחיל אונ רוא ואלקט

מצות השם
 (ס) [מנן] (ללו רמו) שלס להקל נסירה סמסיס . שנאמר לא חלכס לו :
 (סס) [מנה] (ללו רמו) שלס לססוס און לרדכי סמסיס ולסנל סוסו מלד . שנאמר ולא תשמע אלו :

וְלֹא תִבְסִי עֲדוּהִי יי אֲרִי
 מִקְמָל תִּקְמָלִיעִיהָ יִדְהָ
 תְּהִי בִיהָ בְּקִדְמִיתָא
 לְמִקְמָלִיהָ וַיִּדְא דְקָל
 עָמָא בְּבִתְרִיתָא:
 יי וְתִקְמִינִיהָ בְּאַבְנֵי
 וַיִּמּוֹת אֲרִי בְּעָא
 לְאַמְעִייתָהּ מִדְּחִלְתָּא
 דִּי אֱלֹהֵיךָ דְּאַפְקֵי
 מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית
 עַבְדֵיךָ א: יב וְקָל
 יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּדְחִלוּ
 וְלֹא יוֹסְפוּ לְמַעַבְד
 כְּפִתְגָמָא בִּישָׂא הַדִּין

תבספה עקיו: כי הרג תהרגנו ידה
 תהיהבו בראשונה להמיתו ויד
 כל העם באחרונה: וסקלתו
 באבנים ומת כי בקלש להדיחה
 מעל יהוה אלהיה המוציאך מארץ
 מצרים מבית עבדים: וכל ישראל
 ישמעו ויראון ולא יוספו לעשות
 כדבר הרע הזה בקרבך: ס

ת"א כי סגן. סגסגין לג לט: וכל ישראל. טס סג: רשב"ם

בעל הטורים

ולא סכסס פוד טל סרונים. וכו' שרשבו כמסית טלס ילא מכ"ד

שייב לין עחזירין אווה לזכות וכו' וכו' לא סכסס פוד טל סרונים

תחמול. לא תהפוך נזכותו: ולא תכסה עליו. אם
 אלה יודע לו חובה חייך רשאי לשתוק: (י) כי הרג
 תהרגנו. (אם ילא מכ"ד זכאי החזירה לחובה) ילא
 מכ"ד חייב אל ס מחזירה לזכות (ספרי): וידך תהיה בן
 בראשונה. מלוא ביד הניפת להמיתו לא מה בידו ימות

רש"י

שפתי חכמים

מחיל. י"ל לטיל פי' לפי פסוקו וכן פי' מסכ"ל"י: ס ואכ"ג

מחיל. י"ל לטיל פי' לפי פסוקו וכן פי' מסכ"ל"י: ס ואכ"ג
 דדכס טורס כל' בני אדם כחכ סכ"ס ס"ע סיכ"ל דליכ"ל
 למדכס לים סכל סיכ"ל דליכ"ל למדכס דרש"י. וכלהו לי דקסס
 לכס"י דכ"ו סכ"ו סכ"ו סיכ"ל ס"ע דס"ל כס"י סכ"ר וס' ידך

מחיל. י"ל לטיל פי' לפי פסוקו וכן פי' מסכ"ל"י: ס ואכ"ג
 דדכס טורס כל' בני אדם כחכ סכ"ס ס"ע סיכ"ל דליכ"ל
 למדכס לים סכל סיכ"ל דליכ"ל למדכס דרש"י. וכלהו לי דקסס
 לכס"י דכ"ו סכ"ו סכ"ו סיכ"ל ס"ע דס"ל כס"י סכ"ר וס' ידך

הסתת הנביא לעיני

פירוש לתורת אלהים

אויף איהם גיט לערנען אונכות ולא אונ דו זאלקסט
 אויף איהם גיט פאר דעקין אז רוא נויקסט אויף
 איהם ביין סארקסטו גיט שנוייגין: (י) כי נאר ריוג
 הרנגן פהקני רוא זאלקסט איהם הרנגן. רש"י
 שרייבט דאס פיינט קען אז ער נועט ארום גיין
 פון דעם ביד ביין קענקסטו איהם אום קערין צום
 ביד לערנען אויף איהם צו קעשולרינגען איהם
 גיד ביין באנד תהיה זאל גיין צום ערשטין צו הרנגן
 איהם אונ עם איז אקענה אז דער נואם איז
 גינוארין אן גירעט זאל איהם פייפין ביד אונ דיא

הסתת הנביא לעיני

השם
 לא תמול נדאם איז אמצות לא תעשות אויב ראוהו קאם אג
 נערעט שפען ער זאל דיגען עבודה זרה. אונ זען קשקש
 ראוהו זאל נעברנת נוערין אונ שפען נויים צו לערנען אונכות
 אויף ראוהו אים צו בעשרינגען פון טיים. קאר גיט שפען זאגין
 אונכות אויף ראוהו:
 ולא תבטת עליו נדאם איז אמצות לא תעשות אויב בית דין
 געפינען גיט אויף ראוהו אפענה קען זאל איהם דאקטין
 נרנגן אונ שפען נויים צו זאגין אויף ראוהו אפענה קען זאל
 איהם דארפין הרנגן סוף ער זאגין:
 ולא יסימו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך ודאם איז אמצות
 לא תעשות קען קאר גיט אגבידיין אויב ער זאל דיגען
 עבודה זרה:

מצות
 (סס) [חסס] (לאו רסס) טלא ייל סמסס נעמס כשירלסו
 כסכנס טס. טלאזר ולא חסוס טינג טליו:
 (סס) [סס] (לאו רסס) טלא יילג טמסס זכוס טל סמסס
 וספיי יודע לו זכוס לא יסטון טליו. טנלמל ולא סמסל:
 (סס) [ססל] (לאו רס) טלא ימנט סמסס ויסטוק מללמל
 חונס טידע טס טל סמסס. טנלמל ולא סכסס טליו:
 (יב) [חסס] (לאו רסל) טלא נלסרס טס אחר טיטלל לפוד
 כנודס כוככיס. טנלמל ולא יוספו נלסוז כדכר סכס
 סס בקרבך:
 ולא תחיס עינך עליו נדאם איז אמצות לא תעשות אויב דער
 קענקיש וואס רעם איין קען זאל דיגען עבודה זרה איז
 אין אפענה צום שפארקין קאר קען אים גיט רעקטין פון דיא
 סקנה קאר קען זאל איהם לאיין שפארקין:

י כִּי־תִשְׁמַע בְּאֶחָת עֲרִיף אֲשֶׁר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשִׁבְתָּ
 שָׁם לֵאמֹר : י יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־
 בְּלִיעַל מִקֶּרְבְּךָ נִדְּיָחוּ אֶת־יֹשְׁבֵי
 עִירָם לֵאמֹר נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעֶתֶם :

יום ו כדי להשלים כל חסדרה שנים מקרא ואחד תרגום חצוננו תשלום כל חסדרה ותתרגום והמפרה

י וּדְרִשְׁתָּ וְחִקְרַת וּשְׁאַלְתָּ הַיֵּטֵב
 וְהִנֵּה אִמָּת נִכּוֹן תִּדְבָר נִעֲשִׂיתָה
 הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקֶרְבְּךָ : י הַכֹּהֵן
 תִּכֶּה אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא קְפִי־

ת"א כחמה. טס יז : ילאו אנשים. כרכות לא כרכות טס כרכו י סנהדרין פה קול : מקרבך. סנהדרין יז : וידמו. טס קיב :
 ודכשם. סנהדרין מז : וסנה. טס : הכס חכס. עליפה לא סנהדרין קול : גלי מרכ. סנהדרין נב :

בעל המורים

פי על פי שיואל ליהכנ : (טו) ודכשם וחקרת סיטכ. לפי שאל' כי שמעו כחמה עריך כשמיפה כעלמל לכך מזהיר אומר
 שפתי חכמים

מסיב בו כרכשונה לסמיחו אלה כו' : ע פי' נלדס אלה לכל
 ישראל מי שכולה לזכר כרכוס הרשות ידו כי יחשלים לא
 כרכולקס לשכמים : פ כלומר אין סיכוסו כמו לומר בכל מקום
 שסיכוסו סיחור ויחמר או אמור לס דברי כרכוס אכל לומר
 סלמור פס סול דרכו טס ילאו אנשים סלמוריו : צ דל"כ אנשים
 ל"ל סל כפיכ בני בליעל ולכך סרך כפי' לפרס בליעל קודם
 ללנשים : ק וכללו כרכוסים כמקום אחר ודכשם וחקרת סיטכ
 ועד שיהיו מדימה מתוכה : (טו) ודרשת וחקרת
 מרכיו המקרא כאן יש ג' דרישה וחקירה והיטב ושאלת אינו מן המנין וממנו למדו כדיוקת וכמקום אחר הוא אומר
 (דכרים יט) ודרשו השופכים היטב ועוד כמקום אחר הוא אומר (טס יז) ודרשת היטב ולמדו היטב והיטב לג"ס ליתן
 ק האמור של זה כזה : (טז) הכה תבה. (כ"מ לא) אם חייך יכול להמתים כמיתה הכתובה בהם המיתם כחמרת :
 פירוש לתורת אלהים

דיר : (יג) כי תשמע או רוא וועקם הערין גאחת ערין
 אין אייגע פון דיינע ששעם אשר נואם גאמ דייין
 גאמ וועם דיר געבין לשבת שם דארט צוא ויצען
 לאמר צוא גאגין : (יד) יצאו אנשים עם וצען ארזים
 גינגען קענשין בני בליעל שלעכטע דאם קיינט
 קען אועלקע קענשין נואם וייא האבין פון זיך
 אפ גיטאן דעם עול פון גאמ כרוך הוא סקרנך פון
 צווישען דיר זייהי אונ וייא האבין פאר שמויען

מצות השם

(טו) [סגן] [טסס קנכ] לחקור את הפדים כל סחד כפני
 סלמו ולנרכו אומס סיטכ כספגס סידומס כדי סספתיים
 ססדום ססני פיו יססום סדין על ססמס ססמידו. סנל' ודכשם
 וחקרת וסלמל סיטכ וססס אפס ככון סדכר :

וברשת וחקרת ושאלת היטב ונחת אמת נכון תדבר נדאם אי
 אמצות עשהו בית דין מויון גום אויסקאן ששין ביי די
 עדות אונ פקענין געכער עדות בענוכר אונ וויסען ריכטיג אויב
 קס איז אמת אז דער קענשש האם פאקי אנגייע עם זיין חקר צו
 דינען עבדך וזה אונ אויב עם איז אמת זאל קען אים כקננו :

גמר יתה וית כל די ביה
 נית בעיריה לפתגם
 דתרב : יי וית כל עדאה
 תכנושלנו פתאה ותוקיד
 בגורא ית קרתא וית כל
 עדאה ומירקם יי אלקה
 ותמי מל חריב לעלם
 לא תתבגי עוד : יי ולא
 ידבק בידך מדעם מן
 חקמא גדיל דיתוב יי
 מתקוף רוגזיה ויתן לך

ת"א סהרם אסס . שס קול קיב :
 וסס כסמסס . שס קול תעורס
 ס : וסס כל שללה סקקן . סנסדרין סו
 מל קול קיב תעורס ס : וסלסס
 כלס סס ססיר . סנסדרין קול קיב : כליל לה' אלסיך . שס קול קיב : וססס מל עולס . שס קול קיב : וססס סססס
 שס סנסדרין קול עכוס ככ ס' יכ סכ סג סד סה : וססן לך רסמסס . שסס קול קיבס לב סכסס סס :

חרב התרם אתה ואת כר אשר
 בה ואת בהמתה לפי חרב : ואת
 כר שללה תקבץ אל תוך רחבה
 ושרפת באש את העיר ואת כר
 שללה כליל יהיה אלהיה והיה
 תל עולם לא תבנה עוד : יי ולא
 ידבק בידך מאומה מן החרם למען
 ישוב יהיה מחרון אפו ונתן לך

ת"א סהרם אסס . שס קול קיב :
 וסס כסמסס . שס קול תעורס
 ס : וסס כל שללה סקקן . סנסדרין סו
 מל קול קיב תעורס ס : וסלסס
 כלס סס ססיר . סנסדרין קול קיב : כליל לה' אלסיך . שס קול קיב : וססס מל עולס . שס קול קיב : וססס סססס
 שס סנסדרין קול עכוס ככ ס' יכ סכ סג סד סה : וססן לך רסמסס . שסס קול קיבס לב סכסס סס :

(יו) לה' אלהיך . לשמו וכשנילו : (יח) למען ישוב ה' מחרון אפו . שכל זמן ש"א בעולם חרון אף בעולם :

דעת זקנים מבעלי התוספות
 (יו) כליל לה' אלסיך . כדי שידעם כלל שלשם סקכ"ס חכמהס ססיר ולא ליסנוט סממוסס : (יח) וססן לך רסמסס . כסכר שלס
 כסמס על ככססיו סוס יחס עליו :

פירוש לתורת אלהים

דוא שלאגין את דיא ויצער פון דער שקאמ
 מיט דעם שארקען שווערד . רש"י שרייבט נוייל
 דא שמיים סאפעל הבח מבח איז גערונגען אויב
 קען קען ויזא גיט הרגון מיט אשונערד נאל
 קען ויזא הרגון מיט איין אנדערע סיחה תתרים
 דו זאלקט פאר וויסקען די שקאמ מיט אלץ וואס
 איז אין איהר ואת בהמתה אונ איהרע בהמות למי תרב
 צו שארקן שווערד : (יח) ואת כל שללה אונ גאר איר
 פארקענין תקבץ ואלקט דו איינזאמלען אין איהר
 גאס אריין ושרפת אונ דו זאלקט פאר פרעגען דיא
 שקאמ מיט גאר איר פארקענין כליל גאר אין גאנץ
 צען פון גאס דיין נאמס גאקען ווענין ותיחת אונ ויא
 נאל ויין אבארג אויף אייביג לא ויא זאל שוין קער
 גיט ווערין גיבויעם : (יח) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם
 אונ עם ואל גיט ווערין באהעפט אין דיין האנד
 קיין שום ואת געקען למען דרום גאט זאל זיה אום

ליקוטים על התורה
 (יח) ויהיה מל עולם וגו' . דער רבינו גמני שרייבט דיא
 סעקסשין וואס ווען געטרעט געווארען פון דעם
 שווערד נוייל דיא גאנצע שקאמ האבין געדינט עבודה זרה
 וועלן גיט אויפשפיינן צו תחיית המתים , גאר זייער בארג וואס
 אויף דעם קבר וועט בלייבן אויף אייביג אבארג , ער וועט קיין
 קאהל גייעפענס ווערין :
 (יח) ונתן לך בחקים ורחמים והרבה פאשר לשונע לאבותיך .
 נוייל הקב"ה האט גיבאטן פון זאל ורגען אלע
 סעקסשין פון די שקאמ וואס אלע האבין געדינט עבודה זרה
 אפילו בהמות אונ קליינע קינדער , אונ דאמאלס מוז דאך דער
 סעקסש אביין געקען אין זיין הארצען אגרויסע רציחה אונ
 אויפדערבארקייט , זאגט אונז ריא תורה הקב"ה ויל גיט אונ
 מיט רציחה נאל מען זיי הרגון , גאר פארקערט ונתן לך רחמים
 אונ מיט רחמנות זאלקט ויי הרגון , כל"ד ווי דו האסט קיין
 רחמנות ווען דו שעקסט אבהקה צו סקריב זיין אקרגן וייל
 גאט האט גיבאטן מען זאל די בהמה שעקסין וועגן אקרגן
 עפעס פון דעם וויקט פלוקר דו זאלקט דער פון
 קערין פון זיין צארין ונמו אונ ער וועט אין דיר
 מצות השם

(יח) [חסד] [פסס קיב] למיך את עיר סדחת וכל אשכ כס
 וססיו סכסס . סלסמל וסלסס כלס סס ססיר וסל כל
 סללס כליל לה' אלסיך :

(שס) [מסס] [ללו רכס] שלל כנסת עיר סדחת לעולם .
 סלסמל מל עולס לא סכנס עוד :

(יח) [מסו] [ללו רכס] שלל ליסנוט ולסמחיק כלל כסוס דכר
 ממון של עיר סדחת . סלסמל ולס ידכס כידך סמוטס
 פון סהרס :

ולא ידבק בידך מאומה מן החרם ודאס איז אמצות עשה אויב אגנצע
 קען קאר גיט געפען פון די שקאמ זאמיל ויי קלענקסע
 זאך אויך גיט :

אונקלוס

ב ח מ ין ו ירסם עלה
 ו יסגינה קמא די קיים
 לאבדהקה : י ארי
 תקבל למימרא דיי
 אלהה למסור ית קל
 פקודיה דאנא מפקיד
 דה יומא דין למעבד
 דבשר קדם : אלהה :
 " דגין אתון קדם :
 אלהבון לא תתחמטון
 ו לא תשוון מרמ ביין

רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְפֵּךְ פֶּאֶשֶׁר
 גִּשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ : יֵשׁ כִּי תִשְׁמַע
 בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּר אֶת־כָּל־
 מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם
 לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ :
 ׀ רִבִּיעִי יֵד ׀ בָּנִים אֲתֶם לַיהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְדוּ וְלֹא־תִשְׁיִמוּ

ת"א כניס חסם לה' אלהים . קידושין לם לו כפרתי אבות פ"ב פקידם עמר עו : לא סתנדרו . מוקים מ"ד פ"ח יכמוס יג
 יד עמוס ב : ולה ששימו קחסי . עמוס ב ענהות לו :

בעל המורים
 שמדרוש וסמקור סיבס : (יט) ויחמך וסככו . שלם מדלג
 לומר מרבה פיר ויחסיס לכן עכשין לומר שלם הדלג ויפרך
 ויכך : (יט) לטפות סיכר כתיבי ס" . וסעך לים כניס חסם
 וסעך לים כניס חסם לומר לך שכל מי שיש בו רחמים
 וסעך לים כניס חסם . לומר לך שכל מי שיש בו רחמים
 לפני עושים כמו על מה : (ט) כניס חסם . כספוק סוס ים שנים עשר מיבוס . כגד י"ב שמיס עקדלו כניס לה' :
 רש"י

(פ) לא התגודדו . לא חתנו גידדה ר וטרם כבשרכס
 על מת כדרך שהאמוריים עושין לפי שחלם בניו של מקוס
 דעת וקניס מבעלי התובמות
 (ט) כניס חסם לה' אלהים . ולכן חס עם אלהים כשכר וחס
 לה סתנדרו סכרי ליכנס יחמיס ככך יי ים לנס חס
 ססוס פי וקייס יתכרך ויספלה עמו . לכל ספטי"ס שבעת סכיו
 ים לו לסתנדרו ספין לו פוד סב כי חס עלו וסכנו ספין כס עשיל
 כדכתיב ואמרים לען חס וסלפס חס ילדמי :
 ימות לו עם לא ידע . על חס מלך עמו . כי סלס סלך חס ללכיו
 חסם על ספרן סלנו . יס"ב לה סתנדרו . וסכר כלחיס סוסן
 כל מיני סכסמות וסמיות וסמיות : וסמיות ססמטיס סלס יסכל
 חסם סלסי סיסכילי , סלס יסמל סס סוככס כניסו :

ליקוטים על התורה

אזי או נאם חס גבאסין קען נאל די מענשין הרגנו . אזי אסארה
 קען נאל ויי ברננו . דריבער נאנס די גברא גליל לה' אלהיה .
 אויב דו האסם אזוי לוקאחון אזי גירעכונם אויף דיר גלייה ווי
 דו נואלקס בקריב גיוען , קרעבנות צו הקביה , ורתקה , אז דו
 נועקם אזוי קאהן נועם הקביה אויף דיר רתקנות האבין , אונ
 נועגין די מענשין נואם זענען זעמיגערם גינארין , ורתקה ,
 נועם תקרוש ברדח הוא דיר מעהרין נועקמו כער פיהלען דיא
 שטאם מיס מענשין :
 (א) בנים חסם לה' אלהיכם וגי . וייל די יידין זענען גיוען
 אלאנגע צייס אין סצרים אונ האבין גיועהן דעם
 פירונג פון די סצרים מיס וייערע בתים אונ ויי האבין גיועהן
 דעם פירונג פון דיא אמוריים מיס וייערע בתים , נוען עם
 שפארבס ביי ויי אפאפער אדער אמופער אדער איין אנדער

(ט) [סמו] (לאו רפד) שלם לטפוס סכס ככל מקוס סכנוף
 על עם סימות לו א לטס ענוס כוככיס . סלמלר לל
 סתנדרו :
 (סס) [סמח] (לאו רמס) שלם לטפוס קחסי כדלס על סמטיס .
 ולה ששימו קחסי כין מיניכס למס :
 לא תתגודדו וגו' נואם אזי אסארה לא תעשלו קען סאר גימ

ביימין דאס לייב נועגין צער אויף אפס נואם אזי ביי איס
 גישטארבין :
 ולא תשימו קרחה וגו' נואם אזי אסארה לא תעשלו קען סאר
 גימ אייביימין די תאר פון קאם אונ גימ די תאר פון די
 ברעקען נועגין צער אויף אפס נואם אזי ביי איס גישטארבין :

עניכון על מית: ב ארי
 עם קדיש את קדם יי
 אלהך ויך אתרעי יי
 למתו ליה לעם חביב
 מכל עממיא די על אפי
 ארעא : ג לא תיכול
 בל דמרחיק : ד בין
 בעירא די תיכלון תורין
 אפרין דרסלון וגדון
 דעון : ה איגא וטביא
 גיהמורא ויעלא ורימא
 ותורבלא ודיצא : ו וכל
 בעירא דסדיקא פרסתא
 וכמלפן מלפין תרתין
 פרסתא מסקא פשרא
 ה"א כי עם קדוש קידושין לס :
 לא תוכל : ט"ו סו מולין קיד :
 זאם הכהמס : זכמים לר מולין על
 עם ככרות : איל וצני : זכמים
 לר מולין על : כסמס . מולין על טו :

קרחה בין עיניכם למת : י כפי עם
 קדוש אתה ליהוה אלהיך ויך בתר
 יהוה להיות לו לעם סגולה מכל
 העמים אשר על פני האדמה : ס
 לא תאכל בל-תועבה : י זאת
 הבהמה אשר תאכלו שור שה
 בשבים ושה עזים : ה איל וצני
 יחמור ואקו ודישן ותאו ונמר :
 וכל-בהמה מפרסת פרסה
 ושסעת שסע שתי פרסות מעלת

בעל

(ב) מכל סממין אשר על פני האדמה. ומעין לים (ג) לא תאכל כל פועל. ונמר לך שלא יתערבו עם הכבשים אולם שנמשלו רש"י

המורים

לכהמות : כסמסות סמ"ו ו' ג' כחיות . כעבד משרת הכבדות : (ד) מוים . ומעין לים (ס) איל . כמו לסל דמייסא כמולין מוים שפתרי חכמים

ואתם ראוין להיות נאים ולא גדודים ומקורחים : בין עיניכם . אלל הפדחת וכלמקום אחר הוא או' (ויקרא כא) ולא יקרוה קרה בראש לעשות כל הראש כבין העינים : (כ) כי עם קדוש אתה . קדושת עלמן מאבותיך ש ועוד וכן במה ה' : (ג) כל תועבה . (מולין קיד) כל שתעבתי לך ת כגון לרס חזון כבור כדי לשוחטו במדינה הרי דבר שתעבתי לך . כל מוס לא יהיה בו בא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המוס . כשל כשר בחלב הרי דבר שתעבתי לך הזהיר כאן על אכילתו : (ד) זאת הבהמה וגו' . (ה) איל צני ויחמור . למדנו שהיה בכלל כהמה (מולין סג) שכל מקום פורס את המועט : ואקו . מתורגם ועלא (אויב לט) יעלי סלע הוא אשטנבו"ק (שקיינאבאק) : ותאו . תורבלא תור הער באלא יער בלשון ארמי : (ו) מפרסת . סדוקה כתרנמו : פרסה . א פלאט"ה (פוטנסואהלע) :

פירוש לתורת אלהים

אפילו ששאר בין וענת איהר דאך גים נעקטע
 יהוים סחבת איהר וענת דאך נאמס קינדער :
 (ב) כי עם קדוש אתה ליי אלהיך (וארום דו ביזנט אהייליג
 פאלק צו דיין גאט פון דייע געלשערין יךד אונג אין
 דיר האט גאט אוים דערנווילק להיות צו זיין צו אים
 אנלייבט פאלק מכל פון אלע פגענים נואם זענען
 אויף דער נאנצער ערד : (ג) לא תאכל כל תועבה דו
 קארקט גים עהין אמיאוסה זאך : (ד) זאת הבהמה
 אשר תאכלי דאם זענען די פהמות נואם איר קענט
 עסין שור דעם אקם שה בשבים ושה עזים דאם יונגע
 אינד אונ דעם הירש אונ דעם יחמור ונמר ודישון אונ

ליקוים על התורה
 קרוב בייסין נויא די האר פון וייערע קעם פאר גרויס צער אונ
 בייסין דאם לייב פון זיך . דריבער דאם משה בבינו גינאנט צו
 די יידן איהר זאלם גים אזוי קאהן אז עס זעמא איינער פון
 אייך שפארדין זאל זיין אפילו דר נעקטערקטער צו אייך זאלם
 איהר גים בייסין אייער לייב אונ איר זאלם גים בייסין אייערע
 קאר פון קאם נוארום איר זענט קינדער צו הקב"ה : מים דעם
 גוף זענט איהר קינדער צו אייערע קאשער אונ מושער אונ
 מים דיא זשקת זענט איר קינדער צו הקב"ה . ווייל הקב"ה
 האט בייבול גיגעבן אהלס פון זיך פון זיין הייליגקייט אין אייך
 אויף אזוי אציים ווי עס איז געווען בעשטיקיס פון איהם . אונ

לאם אונ דאם יונגע עקעיל : (ה) איל וצני ויחמור דיא
 דעם שמיין פאק אונ די נאזעל אונ די קערנ ציג
 השם
 לא תאכל כל תועבה נאם איז אמצות לא תעשהו מען פאר
 גים עסין די פלייש פון אהרן נואם איז פסול גינאנדין :

מצות
 שלא לאכול פסולי המוקדשים . טלמכ
 לא תאכל כל תועבה : (ג) לא תאכל כל פועל . ונמר לך שלא יתערבו עם הכבשים אולם שנמשלו רש"י

גְּרָה בַּבְּהֵמָה אֶתְהָ תֹאכְלוּ : וְ אֶתְהָ
 אֶתְהָ לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַל הַגְּרָה
 וּמִמַּפְּרִיטֵי הַפְּרָסָה הַשְּׂמוּעָה אֶתְהָ
 הַגָּמֵל וְאֶתְהָ אֲרֻנְבַת וְאֶתְהָ הַשֶּׁפֶן
 כִּי־מַעַלְהָ גְרָה הֵמָּה וּפְרָסָה לֹא
 הַפְּרִיטֵי טְמֵאִים הֵם לָכֵם : וְאֶתְהָ
 הַחֲזוּר כִּי־מַפְּרִיטֵי פְרָסָה הוּא וְלֹא
 גְרָה טְמֵאָה הוּא דְכֵם מִבְּשָׂרָם לֹא
 תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִנְעוּ : ס

בְּבַעֲרֵי יָתוֹם תִּיכְלוּ :
 וְ בְרַם יֵת דִּין לֹא תִיכְלוּ
 מִמַּסְקֵי פִשְׁרָא וּמִמַּסְקֵי
 פְּרִסְתָא מִמַּלְפֵי מִיִּלְפֵי
 יֵת גְּמֵלָא יֵת אֲרֻנְבַת
 סָפְזָא אֲרֵי מִסְקֵי פִשְׁרָא
 אִינוּן וּפְרִסְתָּהוּן לֹא
 סְדִיקָא מִסְאָבִין אִינוּן
 לְכוּן : וְ יֵת חֲזוּרָא אֲרֵי
 סְדִיק פְּרִסְתָּא הוּא וְלֹא
 פִשֶׁר מִסְאָב הוּא לְכוּן
 מִבְּשָׂרֵיהוּן לֹא תִיכְלוּ
 וּבְנִבְלָתָהוּן לֹא תִקְרְבוּן :

ת"א ככסמס. סס יו : ססמסס.
 סס ס פנ כנורו ו נדה כד :
 את הגמל. כנורו ו נדה כד : וסס
 סלרנכת. מנילס : וסס סספן.
 כנורו ו : וסס ססויר. סס :

בעל הטורים

לא תאכלו את זה תאכלו לומר שפרטי דמים אין לוחטין אלא מן
 המומחה דקרי ביה לא תאכלו אלא כ יאמר זה הוא שלקחתי
 ממנוני יד וכשר סוף : ובגמלוס לא מנעו. וזמיר לים את זה
 תאכלו. לומר יש נבלס שחלל ממנו כגון נבלס מוסרמס

דכרנו מן חס סוף : (ז) תמאים הם לכו. וסמיר לים וסס
 סחור. לומר לך שסמיר נגדל חזירים : (ח) סמיר נבשרס לא
 תאכלו אלא זה תאכלו מכל אשר נמס. כלומר אפ"ס שסמירתי
 לטכול נבשרס אשר מוס כנמס תאכלו דהמלס דיעא שרי. ד"א
 שאינן ראויס לנר : לא תנעו. כנימס חייב לטסר כרנל :

שפתי חכמים

ושמעת. חלוקה בשני לטרטים שיש סדוקי וחינה חלוקה
 כלשטרטים והיא טמאה : בבבחה. (חולין סס) משמע מה
 שנמלא בבבחה אכול ב מכאן אמרו שהשלי יותר בשחיטת
 אמו : (י) השמועה. (נדה כד) כריה היא שיש לה שני

שסלרס סדוקס : ב ופי' מדמסיב כריסא דקלס וכל כהמס
 ססלרס סלרסס ונו' מס ת"ל ככהמס אהס תאכלו שדי כהמס
 דריסא דקלס אכסמס דריסא דקלס ודריס הכי כהמס כהמלס
 ככסמס תאכלו וסס דקנט רש"י ל' שלי דכא לטפוקי כו' :
 נבין ושני שדראות אמרו רבותינו למה נשנו כבהמות מפני
 (ח) ובגבלתם לא תנעו. (ת"כ) רבותינו פירשו כרנל שחדס חייב לטסר את
 עלמו כרנל יכול יהיו מזההים בכל

דעת זקנים מבעלי התוספות

שסוף אסורס לאוכל וססקיס כחמלס בלי נניסס ליתן שיעור
 לטנט כנורו וסס נמי ססקיס ללכילס בלי נניסס. וכפנ סמלס

(ס) ובגבלתם לא תנעו. אס ממו מיחמ טלמן לא תנעו כסן
 כדי לטלמן כמו ככל קדש לא חנפ אמרינן כעמכס מכוס

ליקוטים על התורה

אונ די נעמו : (ו) וכל אונ אלע בהמות וואס האבין
 צו שפאלטענע קלאען אונ די קלאען זענען דורך
 גישפאלטן אויף צווייא קלאען פילת גרה אונ דיא
 בהמות וואס גריינגען זיער עסין צוריק אין
 האלדי אונ עסין דאס גאך אכאהל אהה תאכל די
 בהמות זאלט איד עסין : (ז) אד גאר די בהמות אונ
 חיות זאלט איהר גיט עסין מפעלי תגרו פון די וואס
 ווידער קיינען וספסרטי אונ די וואס האבין די גיש
 פאלטענע קלאען אה תגיל דאס קעמיל ואת הארנבת
 אונ דעם האז ואת הששן אונ דאס קוינגעל כי פילת
 גרה דען זייא ווידער קיינען יפרת אגער די קלאען
 זענען גיט גישפאלטן ספאס זיי זענען אום ריין צו
 אייך : (ח) ואת החזיר אונ דאס חזיר כי פסריס אפילר
 ער האט גישפאלטענע קלאען ולא גיה אגער ער
 ווידער קיינעט גיט ספא הוא ער איז אום ריין צו אייך

איצום נעמס תקדוש ב"ה זיין חלק צוריק, בארף דען אפענקש
 תאבין צער אז ער גיט אונעק צוריק וואס טען האם ביי אים
 געהאלטן, נאך זעלין מיד געהן אז דער פנעקש שפארבט
 אונ די נשמה גייט ארויס פון זיין גוף. בלייבט דער גוף ויזא
 אשטיק האלץ, עס איז איהם קיין אונסערן שייך צו פון פאר
 דרעגט אים אדער ער נועקט פארשילט אין קבר, דער עיקר
 פון דעם פנעקש איז דאך די נשמה, ווען דער פנעקש האט
 זילעבט האט אויך דער גוף קיין פארנעניגען געשפירט גאר
 די נשמה אונ איצום אז דיא נשמה גייט ארויס פון דעם גוף
 האט די נשמה נאך פיל גרעסערין פארנעניגען ווי זיא האט
 געהאט ווען זיא איז גינען אין גוף. וואס האט דער פנעקש
 צו סוויגערין, אויף אקרוב אפילו דר געגנערסערע אז ער
 שפארבט, אונ סאמער האט דער פנעקש געהאט זיין פונקט
 פון דעם גישפאלטענע אונ איצום האט ער כורא סאמער וועט
 איהם דאס פולין, דער גישפאלטענער האט דאך פון דער
 זעלס גאר גיט מיט גענופען עס איז אלץ געבליבען אונ זיין
 פונקט איז אויך געבליבען, ווארום דאס אלץ איז ביי הקב"ה
 אין האנד גיט ביי אפענקש, ודקה אונ סגזת איז ביי דעם

את־זה תאכלו מכל אשר במים
 כל אשר־לו סנפיר וקשקשת
 תאכלו: וכל אשר אין־לו סנפיר
 וקשקשת לא תאכלו טמא הוא
 לכם: ס כל־צפור מדהה
 תאכלו: וזה אשר לא־תאכלו
 מהם הנשר והפרס והעזניה:
 והראיה ואת־האיה ותדיה

ית דין תיכלון מכל
 די במינא כל די ליה
 ציצין וקלפין תיכלון:
 וכל די ליה ציצין
 וקלפין לא תיכלון מסאב
 הוא לכון: יא כל צפר
 דבי תיכלון: יב ודין די
 לא תיכלון מנהון נשרא
 גער ועזיא: יג ובה
 צנפא וטורפיתא ודיהא
 ת"א כל נסור. קידושין כ מולין
 קם: וס נשר. קידושין כ
 מולין קם: וס נסור. מולין כג
 כנורוס:

בעל הטורים

(ס) חאלנו. וסמך ליה וכל אשר אין לו. להסיר דג עסוק
 שגמלא כסוך דג טמא: (י) טמא הוא לכם. וסמך ליה (יא) כל
 רש"י

השנה ת"ל (ויקרא-כא) אמור אל הכהנים וגו' ומה עומדת
 המת חמורה כהנים מזהרים ואין ישראל מזהרים עומדת
 נבלה קלה לא כל שכן: (יא) כל צפור שהורה תאכלו.
 (קידושין ט) להתיר משולחם ג שגמורע: (יב) וזה אשר
 לא תאכלו מהם. לאסור את השמורה: (יג) והראיה
 ואת האיה וגו' (מולין סב) היא ראה היא איה היא דיה
 ד ולמה נקרא שמה ראה ביותר ולמה הוזהרך בכל
 שמת' שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שלא יהא
 האוסרה קורא אותה ראה והבא להתיר אומר זו ראה שמה
 זו איה שמה וזו לא חסר הכתוב ובעוספות פרט לך הטמא'
 קאמי מ"ם לא נקט קרא כגון אלף ראה ולכונן שאלם וכלה אתה היא ותו ק"ל א"ם סל"ג ואת ראה לנימני כדי לכלול גם הראה
 שביקרא וע"ש ה"ה ראה היא איה היא דיה שסכל הוא לכן כחב לנימני לבסוף כדי לכלול אתם בכלל אחד לנגד ססכל
 אחד הוא. והו ק"ל א"כ ססכל אחד הוא נקט קרא והראש ואת האיה וכדי לנימני ואת דגפסוק דין הכהן ונזירה ל"ל.
 וס"כין נקט קרא שם ראה כו' כלומר מ"ם סס"ק קרא לומר שמשונה שם זה משאל שמות שיש לו דמש"ה נקרא בשם ראה

דעת וקנים מבעלי התוספות
 ובעוספות מפני הכלה דנים להם נשנו יוסר מחנכים ו"ע. ומוז
 חיים לי קרא שליבי לדנים דכתיב דפרשת שמיי כל אשר אין לו
 סנסור וקשקשת שקן הוא ל"ג. ו"ע בתוס' דחולין:
 (יב) סנסר. אלו אוחו שקרין אייגול"ם בע"ז אנש"ר בערב"י
 סכרי לאייגול"א י"ם לו אלבע יתירה ונשר מפיש בשלו
 ערפוס שאין לו שום סימן טסרס:

לא חאלנו ולא תגמו חדא מלחא היא דאי נוגע תמש קאמרי
 אריגס למה כתיבא סם על הנגיפס סוכרי אריגס לא כל שכן:
 ופיסו כושינו חמרו דכניניה תמש קאמרי ואוסרס לישראל נרגל
 כידמרי מר חייב אדם לטסר עלמו כרגל:
 (ס) כל אשר לו סנסור וקשקשת. הימא לי דנים למס נשנו
 דבעלמא כסמס מפליש דחולין דנשניה מפני הסמוטס

פירוש לתורה אלהים
 מן־שם פון זייער פלייש זאלט איר גיט עסין וינגלחם
 אונ אין זייערע גבלות זאלט איהר גיט אן ריען:
 (ט) את זה תאכלו די זאלט איהר עסין מכל פון אלעם
 נואם איז אין דיא וואקערין כל אלעם נואם האם
 פלום פענערין ומשקשה אונ שופפען תאכלו זאלט איר עסין:
 (יא) כל צפור אלעגלייא בייגע פייגיל זאלט איהר עסין: (יב) וזה אונ דאם זענען די פויגיל וואם איהר
 זאלט גיט עסין פון זייא תנשר דעם אדלער והפרס אונ דעם האפיקום והעזניה אונ דעם גרייף: (יג) ותדיה
 מצות השם

ליקושים על התורה
 פקנש אין האנד. דריבער איב דער פקנש האם נאר פאר
 זאקעלס תורה אונ מצות אויף דער וועלט דארף גויגער גיט
 זארגין אויף זיין שפארכין, גיט דער פקנש האם שפארכים
 אונ גיט זייער קרובים:
 פלום פענערין ומשקשה אונ שופפען תאכלו זאלט איר עסין:
 (יא) כל צפור אלעגלייא בייגע פייגיל זאלט איהר עסין: (יב) וזה אונ דאם זענען די פויגיל וואם איהר
 זאלט גיט עסין פון זייא תנשר דעם אדלער והפרס אונ דעם האפיקום והעזניה אונ דעם גרייף: (יג) ותדיה
 מצות השם

(יא) [מס] (משס קנד) לנדוק כסימני הסוף. וע"ז נאמר כל נסור ססורס חאלנו:
 כל צפור שהורה תאכלו ואם אין אפיקום עשהו או בען עשנים אעוף נואם אין גיט בעקענם פאר פון זיא גיט עשין ביו קען
 ועהם איקע סימנים איב זיא אין געוויס קשר צום עשין:

לְמִינָהּ : י וְאֵת כָּרְב־עַרְב לְמִינֵנוּ : לְזִנְיָהּ : י וְיָת כָּל עֲרֻבָא
 וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֵת הַתַּחֲמָס : לְזִנְיָהּ : י וְיָת בֵּת
 וְאֵת הַשְּׁחָף וְאֵת הַנִּיץ לְמִינֵהוּ : בְּעִמְיָתָא וְיִצְאָא וְצַפְר
 אֵת הַכּוֹס וְאֵת הַיִּנְשׁוּף : שְׁחָפָא וְנִצְאָא לְזִנְיָהּ :
 וְהַתְנַשְּׁמַת : י וְהַפְּנָאת וְאֵת הַתְּרַחֲמָה וְאֵת הַשְּׁקָךְ : י וְהַתְּחַסְדָּה
 וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת : וְהַפְּנָתָא וְהַתְּרַחֲמָה
 וְהַעֲטִיף : י וְכָל שְׂרִיץ הָעוֹף טָמֵא : וְהַתְּחַסְדָּה
 הוּא לְכֹס לֹא יֵאָכְלוּ : כ כָּרְב־עוֹף : וְהַדּוּכִיפַת
 טְהוֹר תֵּאָכְלוּ : כֹּא לֹא תֵאָכְלוּ כָּרְב־

ת"א וכל שרץ מים טמא טהור
 שנת קם וסמיס כל ע"ו כ
 סו מולין קין קיד קסו ככודוס כג
 כריסוס כה :

בעל המורים

אם על טיף יגביס נשר אט על טיף ס"ח מלך : (טו) היענס . שעתנס אט בניס ולינס ארמחמ מליסס . וכן סעירכ לכוכי פל
 שפתי חכמים רש"י

שכוס כיומך כדמינא עומדת כככל וכוסס ככלה כס"י . ודכתי
 כס"ס קסס לסולמס . עיין כמחמ סרק אלו סרסוס (דף סג) :
 ה דק"ל לסי שפי דמס"ס הזסירן ככל סמסות כ"ו כרי שלס
 יבס לסמיר קסס למס יהיר כמחמ סוס מן סמסוס סממליס ולס
 פכס מוסין כמס שלס פכס עוסוס סמרי"ן ומסרן ופכס לך עוסוס
 סממליס כ"ו וכיון שלס פכס לך זס ודל"מ מן סממליס סוס לך
 סמרי"ן ככל סמסוס . א"כ כיון דעוסוס סמרי"ס מרכוס מן
 סממליס לך אחר סריב ססס סמרי"ס ונכמכ מוסין מ"ס פכס
 לך כל סמסוס . ו עסס"כ כמסמס וסיס סמכס לך סממליס :

דעת זקנים סבעלי התוספות

(יד) וזה כל ערב . גם סוס אינו אומס שקינין קורבי"ל כי
 הקורבי"ל כדקו ומלסו שיש לו אלכס יסירס וספ"כ וס"כ
 דורס אט סוס עורכ סכרי כללו סמסוס מפרס דכעורכ לית כיס
 אלס שני סממי סהכס דסוי"ל כ"ס עוסוס סממליס ולי אינו דורס
 סס כיס ג' סממי סכרס אלס ודלי דורס סוס וס"כ סריב קמכ
 ססס דעוס סכס לפנינו כשני סממינין ססור וכלכד סיכיר עורכ

פירוש לתורת אלהים

אונ די ווייא ואת האיה אונ דעם גייער אונ די איה
 צו איהר מין : (יז) ואת כל אונ אליקלייא ראבען צו
 זייער מין : (יח) ואת בת היענה אונ די וינגע שמוס ואת
 התחם אונ די אקסיל ואת השחף אונ די נאכמינאל
 אונ דעם קוקוק צו זיין מין : (טו) את הכוס אונ די
 קליינע אייל אונ גרויסע אייל אונ שנומן : (יז) ותקאת
 דעם פעליקאן אונ דעם אאם גייער אונ שמורעץ

מצינו
 (יט) [סמס] [לסו רעו] שלס לאכול מסרן סמוף כנון סכוכיס
 וסדכריס וכדומס . שנמכר וכל סרן סמוף סמס סוס
 לכס לס יאכלו :

(כ) [סמכ] [לסו רמס] שלס לאכול מכמסס מיס וסוף סמסו .
 שנמכר לס סמכלו כל ככלס :
 וכל שרץ העוף טמא הוא לכם וגו' ונדאם איז אמצות לא תעשות
 קען פאר גיט עסין די שרצים ודאם קענען פליהען דרייט

פליגען אלע ערליי אונ פיגען . נאר דעם האניג פון די פיגען
 פגע פוען עפיין
 לא תאכלו כל נבלה ודאם איז אמצות לא תעשות אבהמה ארער
 אהיה ארער אשף ודאם נענען קעפיין ערם פון זיך אליין
 ארער פוען דאם זיי שלעכט גישאכטן פאר פוען זיי גיט עסין

על די בקירוף התגינה
 ויבלינה או תזבנה
 דבר עממין ארי עם
 קדיש את קדם יי אלהך
 דא תיקלון בשר בהלב:
 כב עשרא תעשר ית כל
 עלת זרעה דיפיק
 ת"א כי פס. סמחיס כד קידושין
 כו עמחוס קל חולין ו קפ
 קין בכרוס ו: לא מכשל. קידושין
 נו: טער טפער. שבת קין סוכה לו ר"ס ס טפחיס ס חוסס מל מליפס עה בכרוס כג:

בעל המורים
 ציו לכך פמכו לה: (כח) לא מכשל גדי. גמית' (סוף) חיסור
 כהילס וכעשול והנסס: (כז) סעך טער טפער וגו' הילל
 טפסד שנס טפס לכשר במלג. לומר כשם שפערובה כשר במלג

רשי'
 ולא את הטמא כח ליתן עשה על לא תעשה וכן כבהמה
 אוחה תחלו ולא כהמה טמאה לאו הנה מחלל עשה עשה
 לעבור עליהם בעשה ול"ת: (כח) לגר אשר בשעריך.
 גר תושב שקבל עליו שלא לעבוד ע"א ואוכל נבלות: כי
 עם קדוש אתה לה'. (ספרי) קדש את עממך כמותך
 לך ו דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם חיסור אל
 תחירם כפניהם: לא תבשל גדי. (חולין ק"ג) שלשה
 פעמים פרט לחיה ולעופות ח ולבהמה טמאה: לא תבשל
 גדי (כז) עשר תעשר. מה ענין זה אלל זה מ אמר
 להם הקב"ה לישאל לא תגרמנו לי לכשל גדיים י של תבואה

רעת וקנים מבעלי התוספות
 גם סוף חינו חוסו: אלו קורין אשפרצ"ר טער שלש סמינן
 טפסד יע לו כרעטיק כאלו פרסות הלפת סרדי כלסו וטוכי

פירוש לתורה אלהים
 איז אין דיניע שפיעט זאלקטו זיא געבין ויבלי
 אונ ער זאל זיא עקין. דשיי שרייבט דאס מייקט
 קען אגר וואס האט אויף זיה קבל גיווען ער
 זאר גיט דיגען. עבודה פוקבים אונ גבילות עקט
 ער או כבוד אדער דוא זאלקט פאר קויפען צוא
 אעובר פוקבים פי עם קדוש ווארום דו ביזט אהייליג
 פאלק צו דיין גאט לא הבשל דו זאלקט גיט קאכין
 אציקעלע אדער אנדער פלייש אין מילך. דשיי
 שרייבט עם שטייט דרייא קאהל דער פסוק אין
 דער תורה דאס נוייזט כיר קען קאר גיט קאכין
 פלייש פון אבהמה אדער פון אניה אדער פון
 עופות אין קיך: (כז) עשר מעשרין העשר זאלקטו

מצות השם
 פידען די תבואה אונ די פירות ביו ירושלים זאל עד די מעשר
 שני אויסקטאשין אויף געלד דהיינו די מעשר שני איז נועקט
 חונדערט רובל זאל ער נעמען הונדערט רובל אונ זאל זאגן
 די מעשר שני זאל זיין אויסקטאשם אויף די הונדערט רובל
 גייט אראם די הייליגקייט פון די מעשר שני אונ די הייליגקייט
 קומט אויף דעם געלד, אונ די מעשר שני קען גי עקין אין
 דרהיים. אונ דאס געלד פירט מען אין ירושלים אונ אין ירושלים
 קייפט קען פאר דעם געלד אלע ערליי עסיגנואיד אונ משקח
 אונ קען עקסט אונ סרינקט:

ליקוטים על התורה
 (כז) עשר תעשר את כל תבואת זרעה היוצאת השדה שנת שנת
 דער פלי. וקר שרייבט דרייבער שטייט צונוי קאהל
 דער ווארט מעשר. עשר תעשר' אונ עם שטייט צונוי קאהל
 דער ווארט שנה, שנה שנה, צו לענגען אונ וויא גרויס איז
 דער שבר פון דיא מצוה פון מעשר, דהיינו אויב עם האט
 גענואקסין אין אפעלד אין יאהר הונדערט קארן תבואה האט
 ער גיגעבן מעשר צעהן קארן, דאס אנדערע יאהר וואס גער
 וואקסין אין פעלד מיטענד קארן האט בעקראפין דער מעשר
 הונדערט קארן דאס זאגט די תורה עשר תעשר שנה שנה,
 פון ווי טיל תבואה דו נאקט פאר איאהרין גיגעבין מעשר,
 וועט דיא גאנצע תבואה פאר איאהריגע זיין מעשר אויף דיא
 תבואה פון דעם יאהר:

מצות השם
 פידען די תבואה אונ די פירות ביו ירושלים זאל עד די מעשר
 שני אויסקטאשין אויף געלד דהיינו די מעשר שני איז נועקט
 חונדערט רובל זאל ער נעמען הונדערט רובל אונ זאל זאגן
 די מעשר שני זאל זיין אויסקטאשם אויף די הונדערט רובל
 גייט אראם די הייליגקייט פון די מעשר שני אונ די הייליגקייט
 קומט אויף דעם געלד, אונ די מעשר שני קען גי עקין אין
 דרהיים. אונ דאס געלד פירט מען אין ירושלים אונ אין ירושלים
 קייפט קען פאר דעם געלד אלע ערליי עסיגנואיד אונ משקח
 אונ קען עקסט אונ סרינקט:

היציא השדה שנה שנה: כן ואכלת
 לפני יהוה אלהיך במקום אשר
 יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך
 תירשך ויצהרך ובכרת בקרך
 וצאנך למען תלמד ליראה את
 יהוה אלהיך כד הימים: כי וכי
 ירבה ממך תירך פי לא תוכל
 שאתו כי ירחק ממך המקום אשר
 יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם
 כי יברכה יהוה אלהיך: כה ונתתה

תקלא שתא שתא :
 כג ותיכול קדם יי אלהך
 באתרא די יתדעי
 לאשראה שבינתיה תמן
 מעשר עבודה חמרה
 ומשחה ובוכרי תורה
 וענה בדי דבינה
 למחול קדמו יי אלהך
 פי יומיא: כד יארי ימני
 מנה ארחה ארי לא
 תיכול למחליה ארי
 יתרחק מנה אתרא די
 יתרי יי אלהך לאשראה
 שבינתיה תמן ארי
 יברכינה יי אלהך :
 כה ותתן בכבשא ותצור
 תיא טנס טנס : כמכות כג כד :
 ולכלת. מליעא פג יומא טז
 ר"ס טנס יח יע שנופוט כג זכחים כט מנחות סז חמורס כל כמכות ד : למען חלמד. יבמות לג : כי לא. ספחים ל
 מליעא כג : כי ירחק. מכות טז

רשב"ם

(כג) למען תלמד ליראה. כשתראה מקום שכונה וכוונתם בעבודתם וליום ברובכם וישראל במעשרם :
 שפתי חכמים

לכלות נדיים של פסחא, כ"ל שדיון סתובא כמון קשיה וסיא קרובס לסתבאל: כ ר"ל אם לא תחילו דיכויס גם כן פכלים פ"כויכס כלומר שכך דרשיו: ג"כ הסמכות דיכויס לקרא לא תבשל גדי כ"ו דפרשת משפטים ודפרשת כי תשאל ולכן קאמר וכן כלומר אפ"ס שאין דרכו לדרוש סמיכות ג"מ כיון שדוקשין סס יש לדרוש גמי סתם: ל"כ"ש אפסחא אלא כדנחא קמ"ל דלמ"י מעשר שני שכבר למדנו ליתן מעשר ראשון ללוים שנאמר (כמדבר יח) כי תחוו מאת בני ישראל וגו' ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום שנאמר (שם יח) ואכלתם אותו בכל מקום על כרחך זה מעשר אחר הוא: (כד) כי יברכך. שיהיה דעת זקנים מבועלי הרוכפות

הפרשת מעשר שני
 לכל פרטי דעיו, והשני הוא מעשר שני שדיון מתפרס במכסס ז', והסופות שיש בהפרשת זה המעשר אחרי סתבאלס כפולתם יאכלוהו, כי מהוליתכו המעשר הוא ליכושלוט לאכלו סס לשם מליה לפי ס' חלמד ליראה סס' וחקנה סתנוס סטובס סולס והבא למדה סירחס בעסוף הדכבים ססס לגוס מליה ולסחלמד כקיום סליס סללויס סגוס סססגל יקנס כנסשו סכונס סוכס מעססכנסע לסס יס' וירססו, וגם סססס סלמיוס סססל כנסש סנעלות סרס ססס סס סמסער לאכלו לפי ס' יס' כהני ס' ילמדו ליסו דסס וירכס ס' :

פירוש לתורת אלהים

היציא שדה וואם וועט וואקסין אין פעלד שנה שנה
 אימליכס יאהר מען קאר גיט געבין מעשר אויף
 תבואה פון איין יאהר אויף דעם אנדערין יאהר :
 (כג) ואכלת אונ דו ואלקט עסין פאר גאט ביין גאט
 במקום אויף דעם ארץ וואס ער וועט אויס דערנווילין
 לשמו צוא מאכין רוקען זיין שכינה דארט מעשר
 דגך דס מעשר פון ביין קארין תירשך דיין וייתהך
 אונ דיין אייל דאס מיינט מען מעשר שני ויבחרת
 אונ די ערשט גיבארענע פון ריינע שאף אונ ריך
 דער לשון תלמי דרום דו ואלקט לערנען ליראה צו

פארקמין פאר גאט ביין גאט אלע מען: (כד) ויקרבת
 אונ אז עס וועט זיין ווייט פון דיר דער וועג בי לא
 הויבל דוא וועסט גיט קענען פראגין זי יתקן ווארום
 עם וועט זיין ווייט פון דיר דאס ארץ פלומר ריא
 שקאמ ירושלים אשר וואס גאט דיין גאט וועט
 אויס קלויבין צו מאן זיין שכינה רוקען דארטין זי
 גרדך ווארום גאט דיין גאט וועט דיך גענאשין דו
 וועסט האפין פיל מעשר אונ עם וועט זיין ווייט
 צו פראגין דעם מעשר: (כה) ונתתה ואלקטו געבין
 פאר געלט פלומר דו ואלקט אויס לייוון די מעשר

בכסף וצרת הכסף בידך והלכת
 אל המקום אשר יבחר יהוה
 אלהיך בו: ונתתה הכסף בכל
 אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן
 ובבין ובשקר ובכל אשר תשאקה
 נפשך ואבדת שם לפני יהוה
 אלהיך ושמתה אתה וביהוה:
 והגוי אשר בשעריך לא תעזבנו
 כי אין לו חק ונחלה עמך: ם
 כ מקצה ו שלש שנים תוציא את

פספא בידך ותתק
 לאתרא די יתרעי יי
 אלקה ביה: כי ותמן
 פספא בכדי די יתרעי
 גפשה פתורי ובקנא
 ובחמר חדת ועתיק
 ובכל די תשאלינה
 נפשך ותיכול תמן קדם
 יי אלקה ותדדי את
 ואנש ביהוה: כי וליואה
 די בקירנה לא
 תשקמיניה ארי לית
 ליה חולק ואחסנא עמך:
 כח מסוף תלת שנין
 תפיק ית קדי מעשר
 דמ' ולת הכסף. כככות מו שבת
 כח מירועין לא פסחים לא
 סוכה מ' קידושין י' כ"ק עג נח סו
 ג' עב כדכרות ל' נחמה. יומל
 מו וס"ג: ובשכר. מירועין קו: ושמתה. יבמות סב סוכה כו:

בעל המורים

רש"ם

(כו) ותלו אשר בשעריך לא תעזבנו, אלא תשמחחו עמך ותשוב לך ולו: (כח) מקצה שלש שנים, שנת

שפתי חכמים

מן סודם על סיסן שחוף מן סיסה על הכמה סוס: מ ויסם
 כי יכרך דוק מס כי לא מוכל סלמו כי לא הפול סכר כק
 על רכוי סחביס סכל לא יפול כי יכרך על כי ירתק סכר סכר
 נכול לכסו סלמוס עד סרתק מן סמקיס סל סוסל סכר סכס
 על רכוי סלמוס: ג פ' כגון נמן עהללן לסוקי' פיס ופלה
 וכססן וסכריוס ונדולי קרקע לפסוטי דגיס: ס לא סחמוניסו
 על סלמך סס לין לו מנשכר לסשון ולא מנשכר מין כמו ספ'
 לעיל גבי לסטי ס' אלוסיך סלכנו וגו' אסס וכנך וגו' כי סס
 מדכר בענין סכילס כ סכוי לפטי ס' אלוסיך סלכנו וגו' סכל
 כפן סל סל סלוי סלכילס עמו סכוי סכוי סלכילס לפטי ס' וגו'
 וספסח ססס וכימך וגו' וסס' כ ספס' סמנין וססחיל סססוק
 סמך וסלוי אשכ בשעריך לת ססוכנו סלחח לו סלוקי כסעסכ
 כסעסכר כ"ל דלקט סכסס וסלס וספס' לייס מייכיס כסעסכר -
 דעת וקניס מבעלי סחוספוח

התבונה מ מרובה לשאת: (כו) בכל אשר תאוה נפשך.
 כלל: בבקר ובצאן ובבין ובשקר. פרט: ובכל אשר
 תשאריך נפשך. (ספרי ב"ק סג) חור וכלל מה שרש
 מפורש ולד ולדות החרץ נ ורשו למחלל אדם וכו':
 (כז) והלוי וגו' לא תעזבנו. מילתין לו ס מעשר ראשון:
 כי אין לו חלק ונחלה עמך. (ספרי) יאלו לקט שכחה
 ופאה וספק שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמוד וליקן
 ע מייכיס כסעסכר: (כח) מקצה שלש שנים. כח ולמד
 שאס סהה מעסרותיו על סנה דלסוה וסניה לסמטה
 ראשון: ע ר"ל ונמס יש לגוי חלק כסס לפי סלויס מייכיס

דעת וקניס

יום סלולר וכסונוי לא כולס וגו'. ודכסו ככוסונוי ו"ל מלי מד כלי די מד סיכלו ספסוסיכס מלוגר די:

יעוד בא ורלס כסס גדול כפן על מעסרות סכלל סחורה כסויכ לא סנסו סס' סלסיכס וגכני מעסכר כסויכ סכילו סס' סל מעסכר סל

פירוש לתורת אלהים

ואלקם דאית עסין פאר נאם דיין נאם וספסח אונ
 דו מיס דיין הויו געוונד ואלקם דיה פרייען והלוי
 אונ דעם לוי וואס איז אין דייע ששעמ ואלקם
 גיט פארלאזין דו מונט אים געבין מעשר ראשון פי
 ווארום ער קאמ קיין סלק אונ קיין ורשה מיט דיר
 אפער לקט שכתה פיאה אונ הפקר נעקט ער
 אכלק גלייך מיט אייד פרארפס איר אים גיט געבין
 מעשר פון ויי: (כח) מקצה פון סוף שלש שנים דרייא

אויף געלט וצרת אונ דו ואלקם איין גיידען נאם
 געלט אין דיין האנד תלקת אונ דו ואלקם גיין צו
 דעם ארץ אשר וואס נאם דיין נאם נועט אויס דער
 גיילין אין איהם: (כו) ונתתה אונ דו ואלקם געבין
 דאם געלט נגל אין אלצדינג וואס דיה נועט גלוקסמין
 גגני אין ריגדער ויצאו אונ אין שאף וציוו אונ
 אין וויין וישכרו אונ אין אלקען וויין ויגדל אונ
 אלצדינג וואס דיה נועט גלוקסמין ואלקת אונ דוא

מצות השם

סלס סייס מוילס סס כל מעסכ סכוסק:
 קען נעקט אראפ קעם ע'שסיין צעחנסייל פון די וכוואה אונ
 קען גיט דעם גוי. נאך דעם נעקט קען אראפ נאך אצעהנסייל
 פון די סכוסאה אונ קען צו פייילס דאס צו אקסע לייט:

(כח) [עשה קו] לסוליס מעסכ עני. סלמער סקלס
 קקצה שלש שנים הוציא את כל מעשר וגו' וראם איז אמצות
 עשות דאם דרישע יאהר נאך שסמסה אונ דאם נעקסע
 יאהר נאך שסמסה גיט קען גיט מעשר שני נאך מעשר עני.

על לכתב בכתב ידו
 ותמצנע בקירוף: כס וימי
 ליואה אבי לית ליה
 חזק ואחמא ע ק ה
 ונירוא ויתמא וארסקתא
 די בקירוף וני כליון
 וישבעון בדי די בקירוף
 אלהי בקי עובדי
 יד די תעביד:
 * מסוף שבע שנין
 תעביד שממא:
 ב ודין פתנג שממא
 די שמיט כל גבר קרי
 רשו די ירשי במבריה

כִּלְמַעֲשֶׂר הַבּוֹאֲתָךְ בַּשָּׁנָה הַהִיא
 וְהִנְחָה בְּשַׁעֲרֶיךָ: כס ובא הלוי פי
 אין לו חלק ונחלה עמך ותגר
 והיתום והאלמנה אשר בשַׁעֲרֶיךָ
 ואכלו ושבעו למען יברכה יהוה
 אלהיך בכל מעשה ידך אשר
 תעשה: ס ששי טו * מקץ שבע
 שנים תעשה שממא: ב וזה דבר
 השממא שמוט פר בעל משה ירו

בעל הטורים

הרא ולכת סכסך בידך אמ"ם שרכוין יסיו בידך וחסו אף פ"ם
 שכת לוחס ככספין יסיו בידך: (כס) יברכה ס' אלסין ככל
 שפתי חכמים

וא"ם וסלא מלינו גני לוי כס' רכח מכל מתחוכם חרימו אח
 כל תרופת ס'. וי"ל דכל שניסן לסס בתהנה ממנו יפרישו מטער
 סבל אלו לא סיס להם מתנה סלא הפקר לכל: ס וסרי זה מקרא
 הק' כי בלתי תוספת סולח סיס כלאס שכלוי וסגר וסיתוס
 וסלמס מטסע אהד לסס וסוס שסמן לסס מכלל שיאכלו ויסכסו:
 ז פי ככמער שני של שנס רלשנס וסיה כדי שסלכלנס בירושלי'
 ומסודס ככרתי סקדש מן סכית כנסס רלשנס וסיה של שנסס
 מוליס ככל אחת מלון מעער רלשון וסני וכן כרביסית ומחישית
 ובכנס סליסית ושסית מוליס מעער רלשון ומער שני, מעער
 שני ומער רלשון נלכלין ככל מקוס ומער שני נלכל בירושלים
 כמו שססוכס כמקוס אסר: ק פי סקקרא חוס מסוכס שסמסס
 סיה נוססס סלא על ידו של כסל סלא יסיה לוי נקדש מוכו.
 היאך הוא קרבה הא למדת ז' שנים למנין השמעות: (כ) שמוט כל בעל משה ירו. שמוט אח ירו של קכל

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ג) וזה דבר השממא. מכלן אמרו כדחיינו ספוכס ח ד לחכמי
 כשעסס ל"ל שסמס סני וכן כדולח שנסל לסיר מקלס כחיכ
 נחודל סלא חכיס:

פירוש לתורת אלהים

יאר הוציא ואלקמו אויס ציהען את גאר דעם מעשר
 פון דיין תבואה בשנה תהיא אין דעם יאר והנחת אונ דו
 ואלקט זיי לייגין אין דייעע ששעמ, רשי שרייבט
 דער פסוק וייוזם קיר או ער האט גיט גיגעבין דיא
 מעשר דאם ער ששע יאר אונ דאם אנדערע יאר מו
 ער אויס ראמקען דאם דרישע יאהר אלע מעשרות:
 (כס) ובא הלוי אונ דער לוי ואל קוקען אונ ער ואל
 געקען מעשר ראשון גי נוארום, ער האט קיין
 חלק אונ קיין ורשעה מיט דיר ותגר אונ דער גר
 אונ דער יתום אונ דיא אלמנה אשר אשר וואס וייא

מצות השם

(כ) [תפס] (לאו כעס) סלא נחכוס סוכיכוס כנסת סעמסס
 סלא יסמסו כלס וסל יסכסס עור. שסמכ שמוט כל כסל
 שסס ידו סכר יסס ככסכו לא גס אח כעסו וסח אסיו כי קרס
 סעסס לס':

לא יתבע מן חבריה ומן
 אחיה אבי קרא
 שממא קדם :
 י מן בר עממין תרבע
 ודי יהי לך עם אחיה
 תשמיט ידך : י לחוד
 ארי לא יהא בך מספינא
 ארי בקרא יתרינך :
 בארעא די יי אלהך
 יתב לך אהסנא
 למידתה : ה לחוד אם
 בקרא תקביל למימרא
 די אלהך למטר למעבד
 ית כר תקדימה הדא
 די אגא מפקד לך יומא
 די י ארי יי אלהך
 ת"א לא יש . כמלא מס מכוח ג :
 כי קרא שממס לה . קידושין
 נח : אפס כי לא יסיו בך אביון .
 ממניס כח מניס ל ג מנסדין סד :

לא יתבע מן חבריה ומן
 אחיה אבי קרא
 שממא קדם :
 י מן בר עממין תרבע
 ודי יהי לך עם אחיה
 תשמיט ידך : י לחוד
 ארי לא יהא בך מספינא
 ארי בקרא יתרינך :
 בארעא די יי אלהך
 יתב לך אהסנא
 למידתה : ה לחוד אם
 בקרא תקביל למימרא
 די אלהך למטר למעבד
 ית כר תקדימה הדא
 די אגא מפקד לך יומא
 די י ארי יי אלהך
 ת"א לא יש . כמלא מס מכוח ג :
 כי קרא שממס לה . קידושין
 נח : אפס כי לא יסיו בך אביון .
 ממניס כח מניס ל ג מנסדין סד :

בעל המורים

לומר לו שממס אבי : יסס . כ' . אשכ יסס כנססו , כי יסס
 חלוס ספוק . סלס שממס יסס לך ממוק : (ג) . שממס ידך
 אפס . ט' מיעוטס סול סלס יס מסטון בידך לינו שממס :
 (ד) אכיון כי כרך יכרך ס' . וסינו דכמיכ כי יעמוד לימין

רש"י

בעל משה : (ד) אפס כילא יהיה בך אביון . ולהלן
 הוא חומר כי לא יחלל אכיון חלא בזמן שאתם עושים רעונו
 של מקום אכיוני בחארי ולא כנס וכשאין אתם עושים רעונו
 של מקום אכיוניס כנס . אביון . דל מעני ולשון אכיון
 שהוא חלל לכל דבר : (ה) רק אם שמוע תשמע . אז
 לא יהיה ר כך אכיון : שמוע השמע . שמע קמעה משמיעין ש חומו הרנה : (ו) כאשר דבר לך . והינן

פירוש לתורת אלהים

איהם גיט מאנען : (ד) אפס נאר די עם נועם גיט
 זיין אין דיר גיין גיט בדרקמיינער . רש"י שרייבט
 אאביון איז ערנער פון אעני ווארום אאביון
 גרוקט אלץ אונ האט גיט זי ווארום גאט נועם
 דיה בענטישין גאנץ אין דעם לאגד וואס זיין גאט
 נועם דיר געבין אין ארבע צו גרשנן : (ח) רק גאר
 אם אויב דוא נועקט הערין בקול דיא שבימיע פון
 גאט לשמור צו קאן גאר דיא מננה אשר וואס איה
 גיבית דיר היינט : (י) כי יי אלהיך גרדך באשר דבר לך

מצות השם

(ג) [ממן] [מסס קלו] רשות לנגוש סמיכדי כוככיס ולסככיסו
 למכוס חונו . סללמל אס סככדי מנס :
 (וסככ"ס וססמ"ג ז"ל ס"ל סלל כל סכסוכ חלא לסחכיל סל
 סלמלס דיסכלל כמסס ול"ס . וכן כמי ענין הכיניס) :
 את הנקרי תגשו וגו' וקאס איז אמצול עשהו אקבר אז אקבעני
 איז שלדיג גווען צו אידר אפילו אין דעם יאהר שמקוט
 קעג דער יוד מאנען געלס גיין חובו ביי דעם גנעני :

אונ דאס איז דבר דער דין פון שממא שמיס יעדער
 קענמש וואס האט עפעס פאר בארנט צו זיין
 חבר איז דאס פארפאלין לא ער קאר גיט מאנען
 זיין חבר ואת אחיו אונ זיין ברודער זי ווארום קרא
 גר האט גירופין שממא פון גאקס נוענין את דעם
 פנעקדין ודעם חוב וואס ריר קוקט פון איין
 עכריס קענקטו מאנען באשר אונ וואס עם נועם
 דיר קוקען בייא דיין ברודער (כיי אידר) תשמס ידך
 זאלקטו פאר לאזין דיין האגד פון איהם . זאלקט

דעם זיבעסין יאהר האבין זיי געריקט ווי עם שקייס אין די
 פדנה קבר סיני דער זיבעסער יאהר נועקט גערופין שממא ,
 אונ נועד עם האט גיבארנט געלס אין דעם יאהר שממא אדער
 פאר דעם יאהר שממא אז עם קוקט דער יאהר שממא אונ
 דער חוב איז נאך גיט גיצאהלס גינארין , בדרך קען גיט
 גיצאהלין דעם חוב אונ דער מלנה פאר גיט מאנען דעם חוב :

כַּאֲשֶׁר דִּבְרַתְּךָ וְהַעֲבַטְתָּ גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשְׁלוּ : ס
כִּי־יִהְיֶה בְךָ אֲבִיון מֵאַחַד אֶחָיֶךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֵלֶיךָ נִתֵן קֶדֶךָ לֹא תֹאמֵן אֶת־רַבְּבֶךָ וְלֹא תִקְפֵּץ אֶת־יְדֶךָ מֵאַחָיֶךָ

ברךך פמא די סגרי לה
 ותוף לעממין סגריאין
 ואת לא תיזף ותשלוט
 בעממין סגריאין וכה לא
 ישלטון : ו ארי יהי קה
 מסבינא מחד ס א ה ה
 פחדא מקרוה בארעה
 די י אלהי יהב קה לא
 תתקיף ית לקה ולא
 תקמוט ית ידה מאחיה

רשב"ם
 והעבטת . תקפו בעל כרחם
 משכנתם על הלוואתך :

שפתי חכמים

דכתיב קה עקרה דס כל אכין ויקון מיטוסיין סן ועפסס
 דמיטוס סול אטמיטס וע"כ נדרסס אמי אס שמיט קפסס
 משמיטין איתך הכנס : ת ס' הויסר אכין מסס כלוער סליך
 לטוט דכ לן קודס כיון סטוט מסכ יוסר : א דלליכ מסלד

דכר (דכריס כח) כרוך אהה כעיר : והעבטת . כל לשון
 הלוואה כשטפל על המלה טפל כלשון מפעיל כנון והלויה
 והעבטת אס היה אומר ועבטת היה טפל על הלוה כמו
 לויה : והעבטת גויים . יכול שחלה לזה מזה ומלה לזה
 ת"ל ואתה לא תעטט : ומשלת בגוים רבים . יכול גויס אחרים מושלים עליך ת"ל וכך לא ימשלו : (י) כי
 יהיה בך אביון . החלח חלח ת קודס : מאחד אחיך . אחיך מחכיך קודס לחיךך א מחמך : שעריך . עניי עירך
 קודמים לעניי עיר אחרת : לא תאמין . יש לך אדם שמעטער אס יתן אס לא יתן לכך נאמר לא חאמן . יש לך
 אדם שטוטס את ידו וקופסה לכך נאמ' ולא תקטון : מאחריך
 והאביון

ליקוטין על התורה

ו) כי יתנה קך אכיון וגו' . אלע פפרש'ים קרעגין צו נואם
 שמיים אין פסוק אזוי פיל ויערשער , דער באנגער
 פסוק קען שמיין זקיעור עס בארף שמיין כי הרצה אכיון
 סאניף קתון תתן לו אז דו נועקס זעהן אקרעם מאן פון זיינע
 קריקר וס ער איז איד , זאלקסו איהם געבין זדקה , נאר די
 תורה שמינעקס זעגין די באמור פון פענקשין , יעדער פענקש
 האט ליב זעלס און ווי פיל זעלס ער האט איז איהם ווייניג
 און זעמען זיין זעלס און שיינקען איינעם וויל ער גיט דריקער
 אז אקרעם מאן קופס צו איהם ער זאל איהם עפעס זעגען
 זלוקס איהם גיט צו זעבין ער וויל אבער זעפינען אפעס פאר
 נואם ער זאל גיט זעבין , נועם ער זאגן פאר נואם גיט איהם
 גיט הקב"ה אליין , אזוי וויא הקב"ה האט מיר זינעבין קען ער
 דאך איהם אייך זעבין , און אז הקב"ה וויל אים גיט זעבין זאל
 אייך אים זעבין , דריקער זאגן די תורה כי וקנה קך אכיון ,
 אויב אין דיר נועם זיין אקרעם מאן , מאחד אחיך , און דער
 אקרעם מאן איז איינער פון זיינע זעקסע בריווקער ועיין רש"י
 תולדות ע"פ אחד העם און ער וואהנט אין איינע פון זיינע
 זעקסע אין זיין לאנד , נועם דיר זיין זעקשיא אשר ה' אלתיך
 תאמץ דוא זאלקט גיט שטארקין זיין הארץ ולא

פירוש לתורת אלהים
 נוארום זיין נאם האט דיה זינענשט אזוי נואם
 ער האט גירעם פון זיינעט נועגין וזעבס גיט רבים
 און דוא נועקס פארבארגין צו פיל פעלקער
 ואתה און דוא נועקס פאר דיר גיט בארגין ופלא
 און דוא נועקס גינועלטיגען איבער פיל פעלקער
 וכך לא ימשלו און זיין נועלן גיט גינועלטיגען
 איבער דיר : (ו) כי נוען , עס נועט זיין אין דיר איין
 גויט בארערפטיגער מאחד אחיה איינער פון זיינע
 בריווקער באחד אין איינע פון זיינע זעקסע באריווקער אין
 זיין לאנד נואם זיין נאם נועם דיר זעבין . רש"י
 שרייבט פון דעם פסוק איז גידרוינען אז דער
 נואם איז ארעקער איז בילקער און אברוקער פון
 איין פאקער איז בילקער פון אברוקער פון
 איין פאקער דיא ארעקע לייט פון זיין זעקסע
 זענען בילקער פון פארעקע ארעקע לייט לא
 תמוץ את ידך מאחיה דוא זאלקט גיט צו סאכין זיין

מצות
 (ס) [סגו] (פס קנה) להטמס כססים דהיינו סמוכות
 כשם שטמס . טלעמך וסטר יסיס לך אס סחיך
 שטמס ידך :

השם
 פענקש זאל גיט פארמאכין זיין האנד פון צו זעבין זדקה
 צו ארעקע לייט , און זענער פענקש בארף זעבין זדקה צו
 ארעקע לייט ווי זיין פארקעגין איז , ווי פיל ער קען זעבין .
 פריער בארף ער זעבין צו זיינע ארעקע קרובים , אויב ער האט
 קיינע ארעקע קרובים זאל ער זעבין צו די ארעקע לייט פון זיין
 זעקסע , אויב ער קען פער זעבין זדקה זאל ער פארעקע ארעקע
 לייט אייך זעבין די מצוה צו זעבין זדקה איז זייער גרויס
 און די יודין נועלן אים זעלייזן נועהין פון זלאת נועגין דיא
 מצוה פון זדקה :

(ז) [טמה] (לוא רם) טלע נמוט סלדקה וטמיים סחסד עלט ט
 בני ישראל סלזכריס כטיס בידונו לסחוק לסס . טלעמך
 לא סלמון אס לעכך ולא סקפון אס ידך טלסחיך סלסיון :
 באשר יהיה לך אה אחיך משמש ידך נדאס איז אמצות עשהו
 דער פליחה זאל פארלאזן זיין חוב ביי דעם לך אין דעם
 יאדר שפסיה , ער זאל אים שוין קיין סחלה סאנען דעם חוב :
 ולא קפסיון את ידך וגו' נדאס איז אמצות לא תעשהו : יעדער

מַסְפִּינָא : ה אֲלֵהִין מַפְתַּח הַפְּתָח יַת יִדְךָ לִיה נְאוּזָא תוֹזְפִינָה בְּמַסַּת חֲסוּדָה דִּי יַחְסָר לִיה : ט אֲחֻמְרָא קֵן דְּלֵמָא יְתָא פְתַנְמָא עִם לֵבְךָ בְּרָשַׁע לְמִימְר קְרִיבַת שְׂמָא שְׁבִיעֵתָא שְׂמָא דְשִׁמְמָתָא וְתַבְאֵשׁ עֵינְךָ בְּאַחוּדָא מַסְפִּינָא

ה' א כי פחה . מליעל לא : וסענס ספיסנו . כמכות סו גיסיין לו מליעל לא : די עחסרו . כמכות סו : סעמי לך . כמכות סו כמכות סו סופסו סו גיסיין לו כמלא י : קיכס גמס סעכס . עכות ג : ורכס עינך כמליך ספינו . סנסרין קס :

רש"י בעל השרים

אביון : (ח) פחה . ס"ל כסולס . לומר פחה לו ידך וגם פון לבדלו בדברים . ד"ל סכאוי לפח סו לו סח סכאוי לעצמים סו לו מעמים וספסוק לו בכל מיני עזיקס . ד"ל פחה ספחה סחט סחט ספטייש סכיל לו לפסחי . ד"ל פחה ספחה כסל סדכר וכן כתיב סחן לו ספטיק ספטיק לו לומר סחין סיעור לסעקס סלל לפטייש עסקת סולס : פחה . ג' כעס' , ב' כסלי מליעל , ולדיך סחה ספסחו לי ספטי סעמיס . לומר סחט ספסח לו ידך יססחו לך סעמי סעמי כדי סיקולל ספסחן וסס סלו לא יססחו לך סחל' סוסס סוטו מוסקס דל וגו' : די עחסרו סכר יחסר . ר"ל דעמי .

רש"י האביון . וסס לא סחן לו סוסך להיות סחיו של אביון : פחה הפתח . סחילו כמה סעמיס : (ח) כי פתח הפתח . ה כי משמש כשון סלל : והעכס העביסנו . סס לא רלה כמתנה סו לו כהלסה : די מחסורי . ולי סחה מליה להעשירו : אשך יחסר . סחי' סוס לרכוז עליו ועכד לזון לפסיו : לו (כמכות ק) זו סחה ב וכן סח

ענין נתינת צדקה

תלוים כמחיר סעמי סכומר ביד סולך , וס סלל ספס"ס יעוזב סח ספי לעקס כסכר יקסס לבד ספטי סס לסוב לו להיפך . סעס דל כי ססדי ס' לא סענו ולל כלו כספיו , וסי כסססס וסי יודע ספס דכר , כי כססו סגדול סוס ספסלס סעמיס ע"י סעמיס סס סעססס או סלל סעססס כי לו לבד נסכנו ספסלולס ללול סכות לסעס"ר לו סיסס מוככס לקיול סס ספי סל כיומו ספסור סוחו ככל סלככ סעסס וסכ"ו או סלככ מן ספס"ר ויעל ספי וסוד כדועס מן סכות סכר סל ידס יסיס כעסך סעס סעס עיד ספס"ר סל ספי וסססור סח לספולס ליקוסים על התורה

פירוש לתורה אלהים האנך פון דיין ברודער דעם אביון . רש"י שרייבט אז דוא נעקט גים נועלין איהם געבין זועט דער כוף זיין דוא נעקט זיין אביון אזוי ווי ער : (ח) כי נאר פירט דוא זאלקט עפענען דיין האנך צו איהם ויעבט אונ דוא זאלקט איהם פארבארגין די סכסורי נגוד זיין פעלונג אשך וויס נועט איהם פעלין : (ס) חספך לך זאלקט זיין גיהים צו דיר פן סאקער יהיה נועט זיין אין דיין הארץ אשלקעקטע נאך לאמ"י צו זאגין קרבה שנת השבע עם האם גינעהנט דאם זיבעקטע נאחר שנת השקטה דאם נאחר פון שמטה ורעה עינך אונ עט נועט זיין ביז אין זיינע אויגין באהיך האביון אין דיין ברודער דעם אביון ולא סחן לו אונ דוא נעקט איהם גים מצות השם

מצות השם (ח) [סעס] [סעס קס] לספוט דקס ולחוק ביד ספי ככל סס סכרין לתמיחו . סלסכר כי פחה ספסח סח ידך לו : (ס) [ספ] [לסו רסל] סלל לסענס מלסולוט ספי סח סססס סלל ספסיס סכוכ . סלסכר סעמל לך סו יסיס דכר סס לנכך לליעל לסכר קכס סח סכס וכו' :

כי פתח הפתח את ידך וגו' דאס איז אמצות גשהו קען זאל

נעבין דעם ארעם פאן אזוי פיל ער זאל האבין צו געבין , ווי פיל ער בארף צו זיין פרנסה :

ורעה עינך באהיך האביון וגו' נראס איז אמצות לא תעשלו קען זאל דעם ארעם פאן בארגין געלר אונ קען זאל גים סורא האבין פאקער נועט דער ארעם פאן זינען דאס בע"ז צאהלונג ביו שמטה דער חב זאל נוערין פארפאלין :

לו וקרא עליך אר יהוה והיה בך
 המא נתון תתן לו וקרא ירע לבבך
 בתתך לו כי בגלל הדיבר הזה
 יברכה יהוה אלהיך בכל מעשיך

פס' ויסי בך חטט. סנהדרין קס: יתן תתן לו. מניפאל לל טעויות כה מיקדים מ"ג פ"ג: כי בגלל הדבר הזה. שמה קרא:

בעל המורים

שנאכילין סנטיים דמאי: (י) נתון. מלא ו'. שזוכה לו' ברכות. כדלויסא כפ"ק דל"ב: כמקן לו. ב'. סכא. וליוד כמקן לו למס

שפתו חכמים

ג ב' כי הלא כתיב סלי קול וספ"ס סהמקלס הווא כשכיר יום קמילי וסמקלס הווא כהלוס כני מידי מ"מ הכייוס כמני קמילי כמיו כהל גלמך סלכיון וגו' וכתיב סהס כי מני סוה וגו': ד מדכתיב סדכר דכשו ל' דכור כמו סדרשו על דכר סרס פ"ס דכוס של ססה כו' דל"כ סדכר ג"ל סוה ליה למכס כי ממני סליוו קורא: (י) נתון תתן לו. חס' מיה סעמיס: לו. כינו אונקל: כי בגלל הרבר. חסילו אמרת ד לימן

ענין נתינת צדקה

שוסס משפס לעסוקיס, ומחדש על ספסיר סכוס סנווס חסר מוסס יספרנס סעני, וסס יסמך סססיר ח"כ מו לי כסס לו כירי סלס מ"ס יספרנס מעני. לוס סוסיר סכוס וסמך לל סלמס סל לככך וכל סקסון סל יוד וגו', כי סל כחון סתן לו, ס' סכסירס לככך סליו סתן לו וסעלס יוד כי וסס הדע כי לל סססס סל יוד

פירוש להוראת אלהים

געבין וקראי אונ ער נועם רופין אויף דיר צו גאט
 יהיה נועם ויין אין דיר אונקד: (י) נתון געבין תתן לו
 דוא זאלקט איהם געבין אפילו הונדערט מאהל

משלי חכמים

(י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. צו נואם שמיים צנויי מאהל גרן תמן געבין זאלסטו געבין, דער עגן אוי ל'שאל אין אשקאם אוי גיווען אקל'שע קאסע וואס צען פלעגט סארבארנין געלט צו מענטשן אויף משכנות, מיס האט אסאך גי'ראפין אנרויסער למ'ן אוי געקופען אין די שטאט אונ דאס קהל סון שטאט האבין איהם געבראכט שטייטען מיס אנרויסע ג'דק, אונ אין די קאסע אוי קיין געלט גיווען, האבין די מענטשן סון קהל געשיקט צו געליבע געלי בתים זאגן אויב זיי וועלן גיט קופען חיינס ארויס געבן זייערע משכנות וועלן זיין סארנין פריה פארקויפט ווערן, די מענטשן האבין סארברענגט גרויסע מיהע ביו זיי האבין געקופען דאס געלט אונ האבין אויס געלייזט די משכנות, אונ האבין געפליכט דעם אורח נוייל דורך איהם האט מען זיי גענייט אויס צו לייזן די משכנות, אסאךל אין אשקעסן דיגע צייט האט גי'סראפין דאס קהל האט געשיקט צו אלע מענטשן נואם האבין גי'ראנגט געלט סון די קאסע זיי זאלן אויסלייזן זייערע משכנות ביו סארנין, אונ וועלכער מענטש גיט נועם זיינס גיט אויסלייזן זייגע וועלן די משכנות סארנין פארקויפט ווערן, די מענטשן האבין אויך געהאט גרויסע שטוערונגן ביו זיי האבין זייערע משכנות אויסגעלייזט, אין אסאך טאג שפעטער אוי געקופען אנרויסער למ'ן נואם קהל האבין איהם געשטיצט מיס דעם געלט, האבין אלע מענטשן תנאה געהאט סון דעם אורח, אונ האבין גי'ראנגט עס אוי נואם נואם דאס געלט אוי אנגעקופען צו אלעס אוי מיס דעם געלד גי'סאחן גיווארן אמצוה אונ מיר האבין גי'ראלפין צו די מצוה, נואם אוי דער אונקע'שיר צו דער אורח אוי געקופען פריער

(י) כי בגלל הדבר הזה יברכה יהוה אלהיך בכל מעשיך
 אוי גענאנגען אין גאט אונ האט פארלארן אבייטיל מיס ציוואנציג רובל, סארנין אוי ער גי'ראנגען אין גאט אונ האט געענען אבייטיל מיס גע'רציג רובל סון דעקסונענין האט

ובכל משקח ידה: כי לא יתהלך
 אביון מקרב הארץ על-פני אנכי
 מצוקה לאמר פתח תפתח את-
 ידה לאחיק לעניי ולאבניך
 בארצך: כי פיימכר לך אחיק
 העברי או העבריה ועבדך שש
 שנים ובשנה השביעת תשלחנו
 הפשי מעמך: כי וכי-תשלחנו

בכל עובדך ובכל
 אושמוות ידה: כי לא יפסוק מקבניא מנו
 ארעא על פני אנא
 ספקדך למימר ספתח
 תפתח את ידה לאחוק
 לעניך ו? מספיקה
 בארעך: כי פיימכר לך
 אהיק בר ישראל או
 בת ישראל ויפלהניך
 שית שנין ו בשתא
 שביעתא תפטרניה בר
 חורין מעמך: כי וארי

רשבים

בעל הטורים

דבר בליעל יצוק, שפתרונו כן: (יא) כי לא יחדל
 אביון מקרב הארץ. כי אדם אין צדיק בארץ אשר
 יעשה טוב ולא יחמט: (יב) אחיק העברי. כנגבתו:
 שפתי חכמים

ומכר נבי דוד. לומר שכל אחד כפי מה שהוא לכוין
 כמו שנקו לדוד לחם וגם חכב: (ג) פשלמנו. וכי פשלמנו. לא
 פשלמנו. ג' פפעים. ליואל כמון עם ובסוף עם ויזלם חיובל:
 רש"י

בגלל זה יבכך ה': הסי' ואלו לי הוולו כמו כי על כל לא נמסו
 לשלם בני כי על כל לא נמסו לנגוע חלום כי עם מחוכך עם
 מלם כי וכל כי על כל שנמקל' לי סוליל הוא כמו שפס' כש"י
 כס' ויולא חל כלן ספוא בלתי מלם כי פירוסו משני כן: ו דלם
 ל"כ לאמר ל"כ סל' אין דיבור קודם משני סיכנו אחריו מלם
 לאמר: ו לו ס' מנ' ל' לנלם כי ימכר ע"י עלמו דומיא דונמכר
 לך דמייכר כמוכר עלמו דל"ל מפורס' דקלס' מסיק לים דל'
 כמוכר עלמו סכי ככר נלמך ונמכר לך א"כ כמכור ע"י אחרים
 נמי סכי ככל נלמך כי סקסם עבד עבדי דמייכר כמכורסו כ"ד.
 ומיכר סלס' סלס' דכמל' כי דכתיב כי ימכר ע"י אחרים
 דססס' בנין סססל' ע"י אחרים משמע לכד גבי ונמכר לך דכתיב
 כים כי ימכר וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס' וס'
 ססס' עבד עבדי מה ססס' שנמכר ע"י אחרים אף ס' ס' כנמכר

לו אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה: (יא) ער
 כן. (סס) מפני ה' כן: לאמר (ספרי) ענה לטובתך ו אני
 משיאך: לאחיק לעניך. לאיזה אח לעני. לעניך.
 כיו"ד אחד. לשון עני אחד הוא אכל עניך בשני יודין
 שני עניים: (יב) כי ימכר לך. (קידושין יד) ע"י אחרים
 שמכרוהו בית דין כנגבתו ו הכתוב מדבר והרי כבר נאמר
 (שמות כא) כי תקנה עבד עברי וכמכרוהו בית דין הכתוב
 מדבר חלל מפני שני דברים שנתחדשו כאן א' שכתוב או
 העבריה אף היא חלל כשם ולא שמכרוהו בית דין שאין
 וכל דילפינן עבדי עברי מהדיר כמיב סלס' מאחיק סעכרי וכס'
 פירוש לתורת אלהים

ליקוטים על התורה
 (יא) כי לא יתהלך אביון מקרב הארץ. חקב"ה יאמס צו דיא
 יודין איר ואלם גים פיינען או איר נועם גים בעבין
 דעם אקעם מאן נועם דער ארעם מאן שפארבין פון הונגער.
 אפילו איר נועם אים גים בעבין וועל איך אים בעבין ווארום איך
 קען אים שפיינין אן אייך אייך. נאר דריבער זאג איך דיר דו
 ואלקס בעבין דעם ארעם מאן דו ואלקס גיבענשטש גייערין פון
 ווענין דעם ארעם מאן:

בייגע מעשים יבכל אונ אין אלע זאבין וואם דוא
 נועקט שיקען בייגע הענמ: (יא) כי ווארום עם נועם
 גים ווערין פארקויפטן א אביון פון צווישען דעם
 לאנד על בן דרום אנכי מצוקה טוא איך דיר גיבאמין
 לאמר צוא זאבין איך גיב דיר אעצה פתיח עפענען
 תפתחו ואלקס עפענען דיין האנמ צו דיין ברודער
 צו דיין ארים מאן ואלקס אונ צו דיין גיב: (יב) כי ימכר נועם עם נועם
 נוערין פארקויפט צו דיר דיין ברודער דער ישראל
 ניעם פאר קויפט ווערין צו דיר פאר אדינקט געבדך
 ויעקטין וואהר תשלקני ואלקסו איהם ארים שיקען

משלי חכמים

לארין די גאנצע תבואה, מיס דער צייט האבין ויך דיקערני
 איינגעווארצעלם אין די ערד אונ עם ארום געוואקסן פון
 זיין תבואה הונדערטם פאהל אזוי פיל, דער סענקש אוי גע-
 קויפטן נאך אפאהל אויך די פעלד אונ האט דרזעהן די תבואה
 האט ער ויך שפארק בעשעיים, איצט נועם ער שאין גים זאבין
 או איך וואלם גים פארלארין וואלם איך געהאט מער, דאס
 איז ליגען, אז ער וואלם די תבואה גים פארלארין וואלם ער

ער געהט צער אונ האט גיזאמט או איך וואלם געקסין גים
 פארלארין די צוואנציג רובל וואלם איך היינט געהאט נקביג
 רובל, דער סענקש קען ויך גים סריקסין אויך די צוואנציג
 רובל וואס ער האט פארלארין, אפאהל איז דער סענקש גער
 גאנצען אויך אפעלד אונ האט גיזאמטן זואק תבואה אויך די
 פלייצעם אויגען האט ויך גיעשענט דער זאק אונ גייענדיג
 גאבין ויך די תבואה פארשים אין פעלד אונ ער האט פאר-

הפשי מעמך לא תשקחנו ריקם : תפטרנייה בר חורין .
 העניק תעניק לו מצאנך ומנרנך : מעמך לא תפטרנייה
 ומיקבך אשר ברכך יהוה אלהיך : ריקן יי אפרשא תפריש
 תתן לו : וזכרת כי עבד הוית : ליה מענך ומאדקך
 בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך : יי אלהך תתן ליה :
 ערבן אנכי מצוה את הדבר הזה : ונתדבר ארי עבדא
 רשבים

או העבריה . שמכרת אביה בקטנותה לאמה , והגיעו שש שנים ויובל קודם הבאת סימנים : (טו) כי עבד
 שפתי חכמים

האשה נמכרת בנכחה נאמר בנכחה ולא בנכחה אלא
 בקטנה שמכרה אביה ולמד כאן שאם יאלצו שש שנים קודם
 שתכיל סימנין חלל ועוד חידש כאן העניק תעניק :
 (יד) העניק תעניק . ל' עדי גבוה ח ונמראות העין
 דבר שהיא ניכר שהטיותה לו ו"מ ל' הטענה על מ לווארי :
 מצאנך ומנרנך ומיקבך . יכול אין לו אלא אלו בלבד
 ת"ל אשר ברכך מכל מה שברך בוראך ולמה נאמרו אלו
 מה אלו מיוחדים שהם י בכלל ברכה חף כל שהוא בכלל
 ברכה יאלצו פירות ולמדו רבותיו כמס' קידושין בג"ש
 ב כמה נותן לו מכל מין ומין : (טו) וזכרת כי
 עבד היית . והטענתו ושניתו לך מציאות מלרים

פ"י אחרים : ח ו"מ ולמס לא אמר עוד חידוש כאן שהעבדי
 אינו יולא בראשי איבדים עד הקים עבדי לעבדים כמ"ס בס'
 משפטים . ושנאל י"ל שלא אמרו כל הפרשה שנאמרה ונשיית לא
 נשיית אלא כעבור דבר שנאמרה אלא כהדוש המנואל לקרא
 בלבד לא כמו שזו יולא מן סביבס , ה"ר"ם . ו"ל דאפי' או לאו
 סיקשא דהכל לא הוה מלי' למיך עבד עבדי שילא בראשי איבדים
 מק"ו מעבד כעבדי ומס עבד כעבדי שאינו יולא בשש יולא בראשי
 איבדים עבד עבדי שילא בשש אינו דין שילא בראשי איבדים
 ה"א אמה עבדים חוכיה שילא בשש ולינס יולא בראשי איבדי'
 חף עבד עבדי כן וכן לומר סיל נוסח גילוף מק"ו מעבד כעבדי
 שנאל בראשי איבדים דהא כדילא כחב בס' לא חלל כלאת
 סעבדים . וד"ק ג"ל : מ ר"ל יקסם הרב אה עבדו נביאות דכמס
 מיני קשומים ויסיס ניכר לעבד שנחן לו רבו כל הסובות הללו :
 י לאן פרה ורצה וכן גדולי קרקט לאפוקי פרידה אינס פרה
 וכסס : ב ר"ל נאמר כאן לא משלחנו ריקס ונעיל בס' כי סמל
 גבי כבוד אדם נאמר ולא יראו פני ריקס מה סהס גבי כבוד

פירוש לתורת אלהים

ארוים שיקען פריי פון דיר לא תשקחנו זאלקסמו אים
 גיט שיקען ליידיג : (יד) תעניק אן לארין תעניק דוא
 זאלקסמו אים אן לארין פון ריינע שארף ומנרנך אונ פון
 דיין שיינער תבואה ומיקבך אונ פון דיין קעלקער
 אשר נואם גיט אים האם דיר גיטענשט תתן
 לו זאלקסמו אים געבין : (טו) וזכרת אונ דוא זאלקסמו

משלי חכמים

איצם גיט געהאם אזוי פיל תבואה אויפגינזואקסין , צדקה וואס
 דער מענטש גיט אזוי אויך אפארטוייאונג , ער גיט דעם ארעם
 מאן אקאפעקע אונ דער ארעם מאן קיינס ברוים אונ אזוי זיך
 מחניה , זאלט אים גיט הקב"ה אקאפעקע פאר אקאפעקע ,
 גאר הקב"ה רעכנט איהם גלייך וויא ער וואלט דעם
 ארעם מאן געשיינקט זיין לעבען אונ פאר דעם גענעשט אים
 הקב"ה קען זען איצם דר בעל הבית גיט זאגן אז צדקה געבין
 אזוי אשארין געלט , אז ער וואלט גיט געבין צדקה פון וואגען

מצות השם

(יג) [מסח] (לאו רכב) שלא לנהל סעוד עבדי כשילא למירום
 כסוף השם או כיוכל או כציהת סלדון כידים ריקניות .
 כנחמל וכי השלחנו מספי עטמך לא משלחנו ריקס :
 (יד) [מסכ] (עשכר) להעניק סעוד עבדי כשילא לחפשי
 וללא יולא כידים לקניות . כנחמל סעניק סעניק לו וגו' :
 נקי השלחנו תפשי בעסקך וגו' וראם אזי אמצות לא תעשהו
 אזי איירישער קנעקם האם אקנעדיקם בייא זיין בעל הבית

הַיּוֹם : מִי וְהָיָה כִּי־יֹאמֶר אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹר
 אֵצֶא מֵעַמְּךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת־בֵּיתְךָ
 כִּי־טוֹב לֹא עָמַד : " וְלָקַחְתָּ אֶת־
 הַמְרִצֵּעַ וּנְתַתָּהּ בְּאֵזְנוֹ וּבִדְלֹת וְהָיָה
 לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאִם לֹא־מָתְךָ תַעֲשֶׂה
 כֵּן : " לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלְחֹךָ
 אֹתוֹ חֲפָזִי מֵעַמְּךָ כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר
 שְׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִבְרַכְךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה : פ
 שְׁבִיעֵי יוֹם כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ :

פתגמא הדין יומא דין :
 מי ויהי ארי ייטר לה לא
 אפוק מעמך ארי בחקך
 נית אנש ביתך ארי טב
 ליה עמך : יי וחטב ית
 סרצעא ותמן באודניה
 וקדשא ויהי לה עבד
 פלח לעלם ואף לאמתך
 תעביד כן : יי לא יקשי
 בעינה במפמרה יתיה
 בר חורין מעמך ארי
 על חד תרין באגר אנרא
 פלחך שית שנין
 ויברכינה יי אלהיך
 בקל די תעביד : יי כל
 פזקרא די יתיליד
 ת"א כי אכך . טס כב כי טוב לה
 כמובן סו קידושין סו כ כ
 מרכין כס ל : ולקחם . קידושין סו : משנס . טס סו כ כל מרכין ל כלל סכנו . מנילס :ל . אשך יולד . כדס ח : בעקך . מולין קלס :

בעל הטורים
 (יד) הטניק . מלא י"ד . כי מ"י סכר מות סונקסין שלס
 דכריס . כלו כספ וכלו זכר וסמית . לין ספויקסו ענ' דכריס .
 מלאך ומנכך ומיקך . וסיינו דכסיכ וזכרס כי עכד סייס :
 (טו) סוס סיוס . וסמין ליה (זז) וסיס כי יאמר סליך . לומר
 סליטס כיוס ולא כלילס : (יט) סמך כל סכנו לסרסס עכד .
 לומר כסס סלטי סיסך לך לסכוד בככור כן לס סכנו כס"ע

חיות , והוציאך ברכוש גדול : (יו) ואף לאמתך תעשה
 כן . להעניק : (יח) לא יקשה בעיניך . שתשלחנו
 חפשי מעמך כמה שאתה נותן לו משנה ובמלות שכר
 שכיר בעבודת שש שנים שעבד אותך שאחה מעניק
 לו מצאנך ומנרנך ומיקבך מלכר שכירות על קנין שש
 שנים שקנית אותו שהרי יברכך ה' בכל אשר תעשה .
 שפתי חכמים

רש"י
 וכיח הים חף אחת הענק ושנה לו : (יז) עבד
 עולם . יכול כמשמעו ת"ל (ויקרא כה) ושבתס איס אל
 אחותו ואיס אל משפחתו השוכו ל הא למדת שאין זה אלא
 טולמו של יובל (מכילתא) ואף לאמתך תעשה כן .
 הענק לה יכול חף לרעינה השוה הכתוב אוהה ת"ל (שמות
 כא) ואס אמור יאמר העבד עבד נרעט ואין אמה נרעט :
 עובד כין כיוס וכין כלילה וזה כסלים שבעבודת שכירי יוס ומהו עבודתו כלילה רבו מוסר לו שסחה כם כנענית והולדות
 לאדון : (יט) כל הבכור וגו' תקדיש . וכמקום אחר הוא אומר לא יקדיש ענ' (ויקרא כז) אך בכור אשר יבכר לה' וגו'

יוסף בכיר רמל נמכר למלכים כפסחים כספ : ל ולא תעש
 דילמס סלי קרס כמכרוסו כ"ד קמייכי סמיס וסלס טניס קודס
 סיוכל ססייל מוילפו סכל סנלס יסכוד לסולס כמזמסו . י"ל
 דמכרוסו כ"ד טובס אל טסססו נפסס סס סס סני מוקיסי וסיס
 אל טסססו גוי' כנלס סילס כיוכל . וסיין כס' טספסויס וכס'
 כסר : ס' ס' ס' ס' ס' כמל כסמו על עכד , דל"כ סס כסיכ סס
 דעת וקנים מבעלי התוספות
 סוי סי טניס דסיכר . ולכך סנילי לסכוד לסלס טניס . סללו סוי
 סוכרין לסנס או לסניסי סספסיס דלסיכ סכור וספויס דליכלס

פירוש לתורת אלהים
 (סח) התיך אונ עם נועם ויין כי יאמר אז דער קנעקט
 נועם צו דיר זאנדין לא צא איך וויל גיט ארויס גיין
 פריי פון דיר די נוארום ער האט ליב דיה מיט דיין
 הויז געזיך די נוארום עם איז אים גוט מיט דיר ;
 (יח) וְהָיָה זְאֵלְקָטוֹ קַעֲקֵעַן אִיין אָעל וְתַתָּה אונ דוא
 זאָלְקָט דירך בויזערין אִיין ויין אויער אונ אין דער
 סיר התיך אונ ער זאל ויין צו דיר אקנעקט ביו צום
 יובל יאף לאַסְתָּה אונ צו דיין דינקט סויר זאָלְקָטוֹ
 איך אזוי טאן אז זיא נועם ארויס גיין פריי זאָלְקָטוֹ
 איר אויך געפין מיט זאלעם גוטען : (יח) לא יקשה עם

זאל גיט שלעקט ויין אין בייגע אויגין זאלעך אין
 דיין טאן אנועק שיקין אים פריי פון דיר די נוארום
 סאָנָה סאפיל שר שר גיזאלס פון אקעדינגענעם
 האט ער דיה באדינט זעקס יאהר נוארום אנדויג
 גענער דינט זאר בייא טאג אונ דער קנעקט מוז
 דיגען ביי טאג אונ ביי נאכט דער האר גיט איהם
 אשפחה פגענית זיא זאל מיט אים האפין קונדער
 זיי זאלין צום האר קנעקט ויין ויברך אונ גאט דיין
 גאט נועם דיר פגענשין אין אַלְדִינג נואם דו נועם
 טאן : (יח) כל הבכור אלע רי ערשטע אשר נואם נועם

וּבְצִאֲנֶךָ הַזֵּכֶר תִּקְרֵישׁ לַיהוָה
 אֲרֵהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ
 וְלֹא תִגְזוּ בְּכוֹר צִאֲנֶךָ : לְפָנַי יְהוָה
 אֲרֵהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנֵה בְשָׁנָה
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֶתְּהָ
 וּבֵיתְךָ : כִּי וְכִי־יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסַח
 אִו עוֹר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבַּחֶנּוּ
 אִו עוֹר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבַּחֶנּוּ

נפלי ט'. מכות יט כככות כז כח כחכות כט : טנס טנס . כככות כז טו' : וי יטי . כככות יד לו' : בעל המורים

יהיו פי' חסוק זה רובסת ולא ירע לכבך בתוך לו , פטוס עזר וכסס טפוס טוסל כככות כך טוסס טוסל כככות
 זכן תרע עונה כאיש חיקה וכבנה ובכחה מתח לאחד
 סהם . כי רוע העין וקשיות הלכ מדבר על נחונת ממון לאחרים , ובאשר תורגלו לפרש שלא יקשה בעיניך
 על מה שאחיה משלחו חששו לסיף שש שהרי הרבה עכר שש שנים בלוצך יותר משאר שכירים , שמו'ת
 הוא בירם . וכי לבה יקשה בעיניו כשילוח חפשו והלא לא קנאו מתחלה אלא לפי עבודה שש שנים שהכל
 יורעים , ויש מפרש משנה שבר שכיר שש שנים לפי שחתם שכיר שלש שנים כדכתיב בשלש שנים בשני שכיר
 ונקלה כבוד מואב , גם זה הבל . כי במקום אחר כתיב כעור שנה בשנת שכיר , ופי' בשני שכיר שלש שנים
 מצומצמות כשני שכיר שהיא שנה מצומצמת : (יט) תקריש לה' אלהיך . כלומר נהוג בו דין שלא תעבור בו ולא

רשי' שפתי חכמים

פדוניו יפן לו טסס וגו' : ג דל'י' תקדיש ל'ל הכי קדוש יפמד
 סוח : ס דל'י' טסס רלסון קכס עס מ'י'ה כולת טילמט קדוש
 אסס כיון ססוף קדוש וט'מד , לכן אמר ד"ח טו' . ולפ'טס
 ססמכיון קסס ד'ל' תקדיש טסמט טסוטו מקדיש ולא סקדש טו' ,
 לכן פי' גם ליטנל קמט . וזכר יחט עס סמקסס ד'ס' ד'ס'
 פי' דכרי רכי ישמעל' וסמט סלססון סוף דל'י' רענן דסליני
 פליס וסלכס כדכין ולמט לו לסכיל דכרי כ"י כיון סל'ין סלכס
 כשוח אלל ע"כ רט"ו לא כלל סלס סקדס קרוב לסי פסומו
 וליטט סקד' דכר דכור על אסניו : ע כס סלס"ס וספרק
 סמקדיש טדטו סי' מקדישו אסס קדש טיל'י סי' לסטלוהו
 טדטיס יסון טוכס ססלס לכסן וז"פ . טוד ק"ל דכריס סרק כל
 סססוליס חקן פסילי סמוקדיס סלסון לסקדס נמכרין כל'סלו
 ונמקל'ין כליטלס חון טן סככור וסעפסכ ססלסון לככליס כו'
 וסיל'ן סי' וסלססון לסקדס . ומללחי כחכ וז"ל לככס עס ססי'
 כסי' כלל ונסון לסקדס כפי טוכס סלסס טכו מיכרי כככור
 ססמכיו סכל סמכריס לככסיס לכך סי' יסון פוכס סלסס
 לככסיס כככיל סמכס ססול לכסן ע"פ (דף כס וכס) : פ דכתיב
 בעמסכ מקלס שלס טכיס חויל' חס כל מסכר סטולסך וסכסי'
 היום ויום ח' משנה אחרת למד שחלל לשני ימים ולילה ח'

פירוש לתורת אלהים

וערין גיבארין פון דייןע ריגערע אָדער פון דייןע
 שאף אָדער מקריש ואלקסו מאכין הייליג פון דיין
 נאָמס וועגין לא תעבור דו באַרְקס גיט אַרְבִּיטין מיט
 דעם כבוד פון דייןע אָקסין ולא תגזו אונ דו ואלקס
 גיט שערין די נואל פון די בכורים פון דייןע שאף :
 (כ) לפני ה' דער פֿון זאל עסין אים פאר גאט דיין

מצוה השם
 (יט) [ססן] (לאו רסנ) סלל למסות פכוס כקדיס . סללמר
 לא ססכד כככר טוכ' :
 לא תעבור כככור שורך וגו' ודאס איו אסצות לא תעשהו דו
 פון וואס האם אככור פון קחמות וואס ער איו אָקסין זאל
 ער גיט אַרְבִּיטין מיט אים ;

גאט אימליקעס יאָדער עס איו אסצוה ער זאכ גיט
 האלטיין דעם כבוד קעָדער פון איין יאָדער בסקס אין
 דעם אָרש וואס גאט נועט אויס קלויבין אַתָּה דו
 מיט דיין הויז געזינד זאלם איהר איהם עסין ;
 (כא) וכי יחיה אונ אז עס נועט זיין אין איהם אמום
 ססס דייןקערניגער אָדער בלינדער פֿל אָדער אַנְדערע

לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ: כִּי בִשְׁעָרֶיךָ תֵּאבְדֶנּוּ
הַשָּׂמַיִם וְהַשָּׁהוּר יַחְדָּו פִּעְלֵי וְכֹאֲרִי:
כִּי נִקְּאתִי דְמֹו לֹא תֵאבְדֶנּוּ עַד־
הָאָרֶץ תִּשְׁפָּכֶנּוּ כַּמָּיִם: פִּטְוֹ שְׁמוֹר
אֶת־חֲדָשׁ הָאֲזִיב וְעֵשִׂית פֶּסַח
לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לִי בְּחֲדָשׁ הָאֲזִיב
הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם
לְיִלְהָ: וְזָבַחַת פֶּסַח לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ
צֵאן וּבְקֶר בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה

תְּכַסִּינִיָּה קֶדֶם יִי אֱלֹהֶיךָ:
כִּי בְּקִירוֹךָ הִיכְלִינִיָּה
מִקְּאָבָא וְדָבִיא פְּחָדָא
בְּבִשְׁר טָבִיא וְאִילָא:
כִּי לְחֹדֶר יַת דְּמִיָּה לֹא
תִּיבֹול עַל אֶרְעָא
תִּשְׁדִּינִיָּה כַּמָּיִם: * טָר
יַת יִרְחָא דְאֲבִיבָא
וְתַעֲבִיד פֶּסְחָא קֶדֶם יִי
אֱלֹהֶיךָ אֲרִי בְּיִרְחָא
דְאֲבִיבָא אֲפָקֶךָ יִי אֱלֹהֶיךָ
מִמִּצְרַיִם וְעַבְדֶּךָ לֶךָ נִסִּין
בְּדִיָּקִיא: כִּי וְחַפּוּס
פֶּסְחָא קֶדֶם יִי אֱלֹהֶיךָ
מִן קִנְיָ עֵנָא וְנִכְסַת
קוֹדֶשִׁיא מְנוּחֵי בְּאִתְרָא
דִּי יִתְרַעֵי יִי לְאִשְׁרָאָה

ת"א כשעריך. יכמות פנ עכות יס: ספסל. ככרות לג: כלבי. טס יכ לג: רק טס. טס
טז: טעור. ר"ס ז לא סנסדרין יג זכמים ז: סוליאן ס'. ככרות ט: זכמה. ספסל
ג זכמים ז ט מנחום כ טג:

בעל המורים

(כ) זכמה טס. וסמין לט (ג) לא סכל עליו סמן. לומר תגון. ומ"ש לא יקדיש איש אותו בבר פירשתיו לא
יקדיש איש אותו לקרבן אחר: (ב) צאן ובקר. חבמים פירשוהו כתרנומו. כי לפי המשגש גם בדריחם ונדבותיהם
רש"י

ביום רע. חזר וכלל מה הפרט מפורש מוס שבגלוי ואינו
קוור אף כל מוס שבגלוי ואינו חוזר: (כג) רק את רבו
לא תאכל. שלא תאמר הוהיל וכולו היתר הכא מכלל
אוסור הוא שהרי קדוש ושחט כחון בלא פדיון ולאכל יכול
יהא אף הדם מותר ח"ל רק את דמו לא תאכל: (ה) שמור
את חרש האביב. מקודם כולו שמור שיהא ראוי לאביב

דעת זקנים מבלי התווספות

אמלל ס' מפסיד אכל שלש שנים לא עני נמי ס' בלל עסור וסין
מפסיד לא זס ולא זס:
יילת מזרים עירי טנס טנסה כלוסן שזכרו לא ימוש מזרמינו. וע"ז לוס בקכ"ס שבור את חרש סלטיכ. ר"ל שיהיו נוסרים
ושמרים בו להיות זכר טנסה לנפלאותיו. וכלל עוד בעמבר סוס שעתנלי סלכיים סעלוטיים שיתלוסו ויכסוף סלכיים ססס
קודם בולס וישמח טעיס אהרי סנתסס. וכן לוס שישמרו את חרש סלטיכ. ר"ל שיתנו ויקוו בילסו כדכר סכנסף וישמחו בו
למרי בולו. ולמר עוד למה יחכה ויקוס על סחרש סלטיכ כדי וטשים ססס לט' אלהיך. ולמס פלס זס סקרין לוס סחרש
דוקס. למר עוד כי כחרש סלטיכ סוליאן ס' אלוסין עמלרים. ועמי סכלל סקרין ססס סוס, לילס. ר"ל לילס סלכל:

פירוש לתורת אלהים

פעלקרם שלעקטע לא תזבתי סארקטו איהם גיט
שעקטין פון דיין גאמס נוענין: (כב) בשעריך אין
דיינע שבעט קענקטו אים עסין תסמי דער סמא
סיט דעם קהור צו ואקען בדי אזוי וויא אדערש
אונ אזוי וויא איין איגד: (כג) רק גאר זיין בלוט
סארקטו גיט עסין על הארץ דו זאלקט פאר גיקען
דאם בליט אזוי וויא וואקער: (א) שמור דו זאלקט
היטין דעם חורש וואס דיא תבואה נוערט צייטיג
אין ארץ ישראל דאם מייגט מען גיטן בדי דו
זאלקט סקריב זיין דעם עוקר אין דער צייט אום

קסח אונג אז די תבואה נועט נאך גיט זיין צייטיג
זאלקטו מאבין איין עיבור ועשית אונ דו זאלקט
מאבין אקרבן קסח פון גאמס דיין גאמס נוענין כי
נוארום אין דעם צייטיגין חורש הוציאך האט דיה
גאמס דיין גאמס אים גיצוינין פון מצרים לילת בייא
נאקט האט פרעה גיעבין רשות די יודין ויי זאלין
ארויס גיין פון מצרים: (ב) וזבחת אונ דו זאלקט
שעקטין אקרבן קסח פון גאמס דיין גאמס נוענין זאן
שאף זאלקטו שעקטין פאר אקרבן קסח ובקר אונ
רינדער זאלקטו שעקטין פאר אקרבן קנינה בנסרס

הראשון בבקר: לא תוכר לזבח
את הפסח באתר שעריך אשר
יהוה אלהיך נתן לך: כי אם
אל המקום אשר יבחר יהוה
אלהיך לשכן שמו שם תזבח את
הפסח בערב כבוא השמש מועד
צאתך ממצרים: ובשלת ואכרת
במקום אשר יבחר יהוה אלהיך
בו ופנית בבקר והלכת לאהליך:
ששת ימים תאכל מצות וביום

לצפרא: ה לית לך
רשו למכס ית פסקא
בחדא מקורו די יי
אלהי יתב לך: ו אלהי
לאתרא די יתרעי יי
אלהיך? א שר א ה
שכינתיה תקן תפוס ית
פסקא ברמשא פמיעל
שמשא זמן מפקה
ממצרים: ו ות בשל
ותיכור באתרא די
יתרעי יי אלהיך ביה
ותתפני בצפרא ותתק
למשכנה: ה שתא זמן
תיכול פמירא וביומא
ת"א לא תוכל. סמסס לא זכמים
קוי: סס מונח. ככוח ס
פסחים כס זכמים יב: ופנית. סמסס
ח ס ו"ט: ססס ימים. סמסס ס:

רשב"ם

ברגלים וזו סביאון כמו שכתוב בפרשת שור או כשב

שכעת ימים כגון שכעת ימים תאכל עליו מצות ולא יראה
לך שאור ככל גבורך הולך לפ' בליוו זכיהו הוא מוקיר
שאס כ' ולא ילן מן הכשר אשר תזבח בערב לבקר הייתי
חומר שלמים הנשחטים כל שכעה כולן ככל תוחירו ואין
תאכלין אלא ליום ולילה לכך כ' בערב כיום הראשון ד"ה
כהגית י"ד הכתוב מדבר ולמד עליה שנאללת לשני ימים
והראשון האמור כאן כיו"ט הראשון הכתוב מדבר וכן משמעות המקרא כשר חגיגה אשר תזבח בערב לא ילן
כיו"ט הראשון עד בוקרו של שני אכל תאכלת היא כארבעה עשר וכו"ו וכך היא עטיה במסכת פסחים: (ו) בערב
כבוא השמש מועד צאתך ממצרים. (ספרי) הרי שלשה זמנים חלוקים. בערב משש שעות ועמלה זכחהו
וכבוא השמש תאכלהו ומועד לאתך חתה שורפהו כלו' כעש' נותר ויואל לבית ג השרפה: (ז) ובשלת. זהו לל אש
שאף הוא קרוי כישול: ופנית בבקר. (ספרי) לבוקרו של ד שני מלמד ששעון לינה ליל של מולא יו"ט (חגיגה סז):
(ח) ששת ימים תאכל מצות. וכמוקם אחר הוא אומר (שמות יב) שכעת ימים ה שכעה מן השן ונשה מן החמס
פירוש לתורה אלהים

קרבו פסח אשר נואם דו נועקט שעקמין ערב פסח
פארין נאקב ביום הראשון אויף דעם ערשקען טאג
פסח: (ח) לא תוכל לזבח את הפסח דוא מארקט גיט
שעקמין דעם קרבן פסח באתר שעריך אין איינע פון
דיינע שעקעט אשר נואם גאט דיין גאט נועט דיר
נעבין: (ו) כי אם נאר אל צוא דעם ארט נואם גאט
דיין גאט נועט אוים קלויגען לשון שמו צו מאבין
רוקען זיין שכניה שם דארט נאלקטו שעקמין דעם
קרבו פסח בערב נוען דיא וזגן נועט אן הייגען צו
פאר גיין גאך האלבין טאג כבוא השמש אז די וזגן
נועט שוין פאר גיין זאלקטו עסין דעם קרבן פסח
מצות השם

(ס) [ססו] (לאו כסו) שלל להקריב סס הפסח ככמת יסיר
וס' ככמת יסיר ככמות. שנאמר לא תוכל לזבח את
פסחם כלמד ספרי:

לא תוכל לזבח את הפסח וגו' ודאס איז אפצות לא תעשהו
קען פאר גיט שעקמין דעם קרבן פסח אייבער ירושלים:

השביעי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֵא
 תַעֲשֶׂה מְרֵאָה: ׀ שְׁבַע־שָׁבָעַת
 תִּסְפְּרֶנָּה מֵהַחֵרֶם חֶרֶם בְּקָמָה
 תַחֲלֶה לְסַפֵּר שְׁבַע־שָׁבָעַת
 וְעֲשִׂיתָ חַג שְׁבַע־שָׁבָעַת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִסַּת נְדָבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן בְּאֲשֶׁר
 יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ׀ וְשָׂמַחְתָּ
 לְפָנָי וַיְהוֶה אֱלֹהֶיךָ אִתָּה וּבְנֶה
 וּבִתֶּךָ וְעַבְדֶּךָ וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוֵי אֲשֶׁר
 בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר זֶה־יְתוֹם וְהָאֲלֻמְנָה
 אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר

שְׁבַע־שָׁבָעַת פְּנִישׁ קָדָם ׀
 אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבִיד
 עֲבִידָא: ׀ שְׁבַע־א
 שְׁבַע־עִין תִּמְנִי לְךָ
 מְשָׁרְיוֹת מְלֵא בְחֻצְךָ
 עֹמְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׁרִי
 לְמִימְנֵי שְׁבַע־א שְׁבַע־עִין:
 וְתַעֲבִיד תְּנָא דְשְׁבַע־עִין
 קָדָם ׀ אֱלֹהֶיךָ מִסַּת
 נְדָבַת יָדְךָ דִּי תִתֵּן בְּמָא
 דִּי יְבָרְכִינָךָ ׀ אֱלֹהֶיךָ:
 יֵא וְתַחֲדֵי קָדָם ׀ אֱלֹהֶיךָ
 אִתָּה וּבְנֶה וּבִתֶּךָ וְעַבְדֶּךָ
 וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוֵי אִי דִי
 בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַתְּמָא
 וְהַתְּמָא דִּי בִינְךָ
 בְּאֲרָמָא דִּי יִתְרַעֵי ׀

ת"א מלכה לס' פסחים סה קב"ט
 שבעת מניל ל מנינה י'
 מספר לך מנחות סה מספר
 מנינה י' מספר פסחים ט

רש"ב
 לתועב כל ימי המסח: (ט) מהחל חרמש כתרובו
 כי העומר נקרא ראשית קצירכם: (ו) מסת, די לפי
 שהוא ראשית למנחות כתרובם שהיא ראשית: בקמס מהל לספר
 שפתי חכמים
 לולב וערס (דף עז): ה עין כה"א"ס שס"בין כגון כיוצא
 וכד שודעתי לך מס' שחין סכרם לזכר הפשם אין לי לסבוא:
 ו דכשם פשר זימן מנילן סעודת ומיחי החדש חבל אם כונה
 לחבל מן הישן כל ו' סמיות עידו: א מבור כפרה כל פ"ט:
 ה פ"י לא כשהלם הקירי חלה מלהם חלה כהקירי העומר אך
 מפני שחלה הקירי הוא העומר כהב עסהל חמש בקמס:
 ה מרגום די עסמלו כמסח חסרנו וא"ס מסח שורש ושכשו

עלמך מן המלאכה, ד"א כנופיה של מחבל ומשתה לשון (שופטי' יג) נעזרה נא אותך: (ט) מהחל חרמש בקמה.
 (ספרי מנחות ע"א) משקל העומר שהוא ראשית הקציר ח: (ו) מסת נדבת ידך, די נדבת ידך ש הכל לפי
 הכרחה הכא שלמי שמחה וקדש קרואים לחול: (יא) והלוי והגר והיתום והאלמנה, ארבעה שלי כנגד
 שמחת חג השבועות

(ט) שבעה שבעת מספר לך וגי', עד (כסוף יב) וזכרה כי
 עכד סייח כעלמס וגי', יש לסבין עדום כנגל זה דוקא
 סוכי עליית יכחל לירושלים לסתרת לפי ס', וזה יסי' מוכס

פירוש לתורה אלהים
 עֲסִין מִצוֹת פִּזְעָה תְּבוּאָה אֲבָעַר דְּעַם עֲרִשְׁמֵעָן
 טָאג טָאָר טָעַן גִּיט עֲסִין פִּזְעָה תְּבוּאָה נָאָר פִּזְעָן
 דְּעַר אֲלֵמְעַר יְבִישׁ תְּשִׁבִיעֵי אֹנֶן דְּעַם וִירְעִמִין מִאָּנ
 עֲצַרְתָּ אוֹיֵף הַאֲלֻמְנָג פִּזְעָן אֲמִלְאָה אֲדַעַר אִינִין
 וְאֲמִלְוֹנָג פִּזְעָן עֲסִין אֹנֶן מְרִינְקֵעֵן לִי אֱלֹהֶיךָ פִּזְעָן נָאָמ
 דִּינִין נָאָמֶס נִזְעִינִין לֹא דִי טָאָרְמֶס גִּיט טָאָן אֲמִלְאָה:
 (ט) שְׁבַע־שָׁבָעַת וִירְעִעֵן וְאִמְתֶּךָ לֵךְ וְאֲלֵמְעַר צִו
 דִּיר צִיילְעֵן סְהַל פִּזְעָן אֵן הִירְעֵעֵן תְּרַמֵּשׁ דָּאָם שְׁנִיד
 טַעַקְעַר אִינִין דִּי שְׁפִינְעַנְדִּיעַ תְּבוּאָה אִז טָעַן נִזְעִעַם
 דְּעַם עֲרִשְׁמֵעָן שְׁנִישׁ טָאָהָן דָּאָם טִינְט טָעַן דְּעַם

עֲסִין מִצוֹת פִּזְעָה תְּבוּאָה אֲבָעַר דְּעַם עֲרִשְׁמֵעָן
 וְאִמְתֶּךָ לֵךְ וְאֲלֵמְעַר צִו
 טָאָר טָעַן גִּיט עֲסִין פִּזְעָה תְּבוּאָה נָאָר פִּזְעָן
 דְּעַר אֲלֵמְעַר יְבִישׁ תְּשִׁבִיעֵי אֹנֶן דְּעַם וִירְעִמִין מִאָּנ
 עֲצַרְתָּ אוֹיֵף הַאֲלֻמְנָג פִּזְעָן אֲמִלְאָה אֲדַעַר אִינִין
 וְאֲמִלְוֹנָג פִּזְעָן עֲסִין אֹנֶן מְרִינְקֵעֵן לִי אֱלֹהֶיךָ פִּזְעָן נָאָמ
 דִּינִין נָאָמֶס נִזְעִינִין לֹא דִי טָאָרְמֶס גִּיט טָאָן אֲמִלְאָה:
 (ט) שְׁבַע־שָׁבָעַת וִירְעִעֵן וְאִמְתֶּךָ לֵךְ וְאֲלֵמְעַר צִו
 דִּיר צִיילְעֵן סְהַל פִּזְעָן אֵן הִירְעֵעֵן תְּרַמֵּשׁ דָּאָם שְׁנִיד
 טַעַקְעַר אִינִין דִּי שְׁפִינְעַנְדִּיעַ תְּבוּאָה אִז טָעַן נִזְעִעַם
 דְּעַם עֲרִשְׁמֵעָן שְׁנִישׁ טָאָהָן דָּאָם טִינְט טָעַן דְּעַם

אלהך אשך אה
 שכינתיה תקן :
 י ותדבר ארי עבדא
 הניחא במצרים ותמר
 ותעבד ית קימא
 האלן : יי תנא דממליא
 מעבד לה שבועא יומין
 במכנשא מאדרה

יהוה אלהיך לשבן שמו שם :
 וזכרת כיעבד היית במצרים
 ושמרת ועשית את התקנים
 האלה : פ מפסיר יי חג הסכת תעשה
 לה שבועת ימים באספק מנרנה

ת"א חג הסכת. סוכס פ יא יב טו ככ כז : האספק. סוכס יג יד יז :

בעל הטורים

לא נאמר שמח בסוכה, שסוכותה עניין כשרה. ובעל
 ספסולא ככר וקלח ועדיין סייג כגפרס נאמר שמח אהם.
 ובעל ספסולא כ"ח נאמר כי ב' שמות : (יג) סוכות סוכה.
 כפיכ בעל ספסולא נמי שמיחם בו חורס : (יג) חג סוכות הפסח לה.

רשב"ם

ריוח גרבת ירך. וכן פתר רוב"ש, ומשך מסת זיי. ככרכת
 אל שדי, כדו כח ירך במתן נדרים, והמרהו מסת אל
 מס הוא חמס : (יג) באספק מנרנה. כמו שפירשתי
 הפעם על כי בסכות הושבתו את בני ישראל :

רש"י

ארבעה שלך כנך וזכך ועבדך ואתחך אס אתה משמח את
 עלי אני משמח את כלך : (יב) וזכרת כי עבד היית וגו'.
 ע"מ כן פדיתך שתשמור ותעשה את החוקים האלה :
 (יג) באספק. בזמן האספק שאלה מוכנים לכית פירות

שפתו חכמים

מסח ודגס ספמ"ך להסיון אות ספסל : י דלמי פשומו קסח ליל
 למינקס חג ספסולא וגם באספק סיס לו לומל חג ספסולא נלכד
 לו חג האספק נלד. ע"ס אמר ד"א נ"ב : ב פסולת גזון סוס

הקין. ד"א י באספק מנרנה ומיקבך ב למד שמסכין את

שמחת חג

ומעל גדול לישראל, כי זה ימים לא כתיבם אשר סיו ישראל
 בירושלים קבל גדול לפשות הספס, וזה ימים מופתים אשר שבו
 לביהם, ויבואו שניה לירושלים על חג השביעית או יתפסעו
 שנה מחג ספסולא על חג השביעית כסיוה הזמן ספסולא סתחלת
 סקליך וזמן ביטול סתחולות ולכ האדם אליהן ללחות בכל יום,
 וגם ערכו ספסולא זו אהר זו, פס שלם סיס כן בחג הספס,
 סלח אז סיס חתלם דביתו כל ימות הוירף, וגם בחג הספס
 אהרי אספו ספסולא כל תחולת ספסולא יכל בשמח לירושלים
 לטודות לה' על כל תגמולוסי עליו, סכל מס עיין בולחו לירושלים
 בחג ספסולא כעלמע עיני עבודם ספסולא. ע"ז הוירס לו

השבועות

הסוכות וזכרת כי עבד סיים בעלרים, ושמש סיס לה מעל והלאס
 יוחר מוס. ע"כ אל ירע כענין על אשר ספסולא ענין כז ודס
 הזאת, ויסיס זס כענין כזו כל ספסולא אשר לייחוד לעשות
 והאס עקיים אוחס כן תקיים סחך סוס לבוא לירושלים מן חג
 הספסולא לסתחולות לפני ה'. והספס כזס ממחט כי מיקר י"ט
 זס כתיב על תחית סחורס אשר סיי בשסס כסיון. ע"כ מ"ה איו
 וסיוסר סכיוס זס יחופדו כל ישרלל לסתחולות לפני ה'. וסלכך
 כתיב בחג סוס ופשת חג ספסולא לה' אליהך, ושמח לפני ה'
 אליהך, מיחד ססג וספסולא סכל לה', וסוס רק יוס אהד :

הסוכות

כך וכתך עבדך וגו', כללם ספסולא. אך זלס אהקם מעס,
 סכעס ימים סחול לה' אליהך, סכעס ימים אשר סחול ימים
 סחג מ' יחם לה', כי זכור חוכר אשר יכרכי ה', כי סכרסס
 סולח אשר סכעס לעיך, מס' סול חנוס לה', אשר סחן לה'
 סגססס כעסס וזמנס וספסולא סחול קליך סמל לה'. וסול
 סחולן לה כח לעשות חיל, וסכור זס יכרכי ה' גס על סגסס
 סכעס, ויסלח לה כככחו ככל עשלו ירך כסחורס וכסולנס.

ליקוטם על התורה

י"ט חג הסכות תעשה לה שבועת ימים. דער בבינו קניי
 קרעגם ביי דעם יום טוב שבועת שפיים שפחה אונ
 ברבך. ושמחת לפני ה' אלהיך, זאלקס דיי פרייען פן גאם.
 אונ עם שפיים לפען זכרך ח' גאם זאל דיי בענגשין. ביי
 סוכות שפיים איה שפחה מען זאל זיך פרייען פאר גאם. אונ
 עם שפיים ברבך גאם זאל דיי בענגשין. גאר בייא פסח
 שפיים גים שפחה אונ עם שפיים גים ברבך, דער תירוצ
 איז ביי שבועת אונ ביי סוכות איז שוין דא גייג תבואה קען
 שוין דער בצל חבית פרייליך מאכין מים עסין אונ פרייקען
 נייגע שמוב בענגשין אונ דעם לוי אונ דעם גר אונ דעם יתום
 אונ די אלמנה אונ ווייל ער מאכט זיי פרייליך נועם וימים הקב"ה
 בענגשין. אבער פסח איז די אלקע תבואה שוין גים דא,
 גייג תבואה איז נאך איה גים דא, קאם ער גים מים וואס
 פרייליך צו מאכין די ארמס ליים דריבער שפיים גים אברכה :

הסכות תעשה לה שבועת ימים דוא זאלקס דיר מאכין
 פון דייין שיער אונ פון דייין קעלבער אין שמוב

(יג) חג הסכות תעשה לה וגו'. סיס דרך כל בני אדם בזמן
 אספסולא כל תחולותיהס מן סעדה אל סכיה לעשות אז חג
 וסודס כן לכי דיהס סן לקרויטס סעינים. ע"כ אהרס
 סודס ידוע אדע כי חג סככות תעשה לה כעס ימים, מעלך
 אף בלא לוי, מחמח כי זס זמן אספסולא ספסולא מנליך
 ומיקך, ושמח בחג, וכסח שמח דיעים אלו מעלעך, כי
 סול חג, סחג שלך סול, וזל אהס לכרך שמח בו, כ"ס גס

פירוש לתורה אלהים

קנעקט אונ דיין דינקט מויד ותלוי אונ דער לוי
 וואס איז אין דיין שפחה וזע אונ דער גר אונ דער
 יתום אונ דיא אלמנה וואס איז צווישען דיר :
 רש"י שרייבט גאם זאגט אז דוא וועקט מאכין
 פרייען טייגען פיר דכיינו לוי גר יתום זאלמנה וועל
 איה מאכין פרייען ביינע פיר דיין וזהן אונ דיין
 טאקעו אונ דיין קנעקט אונ דיין דינקט מויד
 בפקים : יין דעם ארם וואס גאט דיין נאט נועם אויס
 דער וויילן לשפן צוא מאכין רוהען ויין הייליגען
 נאמען : (יב) זכרת אונ דוא זאלקס געדינקען כי אז
 ו ביום גינען אקנעקט אין מצרים אונ גאט האט
 דיה אויס גיליון אויף דעם תנאי ושמרת דו זאלקס
 הישען אונ דו זאלקס מאן די אלע גינען : (יג) חג
 זישען מעג סוכות באקפה אין דיין מאן איינזאמלען

וּמִיִּקְבֹּהַּ : י וְשִׁמְחַת בְּתַגְךָ אֶתְהַ
 וּבְנֶה וּבְתֶךָ וְעַבְדֶּךָ וְאַמְתֶּךָ וְהַלְוִי
 וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר
 בְּשַׁעְרֶיךָ : טו שְׂבַעַת יָמִים תִּחַג
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־
 תְּבוּאֹתֶיךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ
 אֶךְ שְׂמֵחַ : טז שְׂדוֹשׁ פְּעָמִים ו
 בְּשָׁנָה יִרְאֶה כְּרִי־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵינוּ

וּמִמְעַצְרֶתְךָ : יי וְתַחֲרִי
 בְּתַגְךָ אֶתְךָ וּבְרַחֲמֶיךָ וּבְרַחֲמֶיךָ
 וְעַבְדֶּךָ וְאַמְתֶּךָ וְהַלְוִי
 וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁר
 בְּשַׁעְרֶיךָ : טו שְׂבַעַת
 יָמִים תִּחַג תַּחֲנוּן קָדָם יי
 אֱלֹהֶיךָ בְּאַתְרֵיךָ דִּי יִתְרַעֲי
 יי אֲרִי יִבְרַחֲנֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ
 כְּכָל עַלְלֶתְךָ וּבְכָל עוֹבְדֵי
 יָדְךָ וְהָיָה פְּרִים חֲדָי :
 טז תַּלְתָּ זְמַנִּין בְּשַׁמְחָה
 יִתְחַזֵּן קָל דְּזְכוּרְךָ קָדָם
 ה"א וְשַׁמְחָה . פְּעָמִים קָם מְנִילֵס ח
 פ"ה יִד חֲנִינִיֹס ח : וְסִיִּית פָּךְ .
 פְּעָמִים טַב טוֹכַס פַּס : יִלְכֵס .
 מְנִינַס ב פִּרְכִּינִי ב : זְכוּרְךָ . מְנִינַס
 ד :

בעל המורים

כאספך מנריך. רמז גמי סוכה למטרס כשנלים : (טו) כל זכוך . גנימטרס גדולים וקטנים : חח טני . פ"ה סוכה . למטר פנים
 כפנים וכשם שכל לו ללאות כך כל ליראות :

שפתי חכמים

סחן ויקב סס סחלנים לאפוקי סמחוכר סמקבל סומסה :
 ל כדחנים כסרק לוככ ופרכה וסיית סך שמש לככות ליל י"ס
 סחרון או סינו חלל לככות ליל י"ס כששן ס"ל סך חלק ומה
 כראים לככות ליל י"ס סחרון ולסולא ליל י"ס כששן סככס סני
 ליל י"ס סחרון שיש שמשס לפניו דסיינו סחג לכן לריך לכולנו

שמחת חג הסוכות

ולא זכר סס פניו כ"ס ו"כ ושניני סלרת , כי לינו מדכר סה רק
 עסחנים סשכ ישראל היו עסוינים לסלות ליכושליס . פ"כ מסיים
 שלש פעמים כשנס ירלס כל זכוך חח סני ס' סלתיך כתיקוס
 סשכ יככר :

פירוש לתורת אלהים

אריין : (יד) ושמחת אונ רוא זאלקט דיה פרייען איה
 דו יגנה מיט דיין זוקן אונ מיט דיין טאכטער אונ
 קענקט אונ דינקט מיט דער מיט דעם לוי
 מיט דעם גר יתום זאלקנה וואס זענען אין בייגע
 שטעט : (טו) שבעת ימים זיגען טעג תחוג זאלקטו
 מאכין יום טוב פון גאט דיין גאטס זענען במקוס

מצות השם

(יד) [ססה] [עסס רב] לשמוח כנגלים . שנלמר ושמחת כחגך :
 (טו) [ססס] [עסס רב] להראות כל זכר כיושלים כתיב ככחיהי שלש פעמים קטועים כשנה שסס פסח שזעוה סוכוס .
 שנלמר שלש פעמים כשנס ירלס כל זכוך :

ושמחת בתגך וגו' וקאס איז אמצות עשה יעדער יוד זאל זיין
 פרייליך יום טוב אונ זאל פרייליך באכין זיין וזייב אונ
 זיגע קינדער מיט עסין אונ פריגען מיט שייגע קליידער אונ
 זאל פרייליך מאכין זיינינגסענס איין ארעם פאן , וזיא דער
 אור זאגס עס איז גרויס דער שטראף פון דעם מענקש וואס
 פרייש זיך יום טוב אליין אונ גיס גיס פון זיין פארמעגין צו
 פארעם פאן ער זאל אידך האכין אויף יום טוב אונ די שמחה
 זייגס טען גיס ער זאל זיין שפאצירין מיט זיין וזייב אונ קינד

גאר טען מיינס ער זאל זיי דערזיילען דעם גען פון דעם יום
 טוב אונ טען זאל זיך פרייען מיט די נסים אונ די וואנדער
 וואס הקב"ה האט אין די צייט ניסאטן צו די יודין :
 שלש פעמים בשנה יראה כל זכוך וגו' וקאס איז אמצות עשה
 דרייא מאל אין ארץ וקסת שבוטת סטתו זאלין
 אלע זכרים קוסען אין ירושלים זינען זענען ארץ וקסת וקסת
 אין בית המקדש

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
 בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשַּׁבְּעוֹת וּבְחַג
 הַסִּבּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פְּנֵי יְהוָה
 רִיקָם: " אִישׁ כִּמְתַנֵּת יָדוֹ כְּבִרְכַּת
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: ס ס ס

י אלהיך באתרא די
 יתרעי בחגא דפמייריא
 ובחגא דשבועיא ובחגא
 דמסליא ולא יתחיוון
 גדם יי ריקנין: " נבר
 כמתנת ידיה כברכתא
 די אלהיך די יתב דך:
 ת"א בחג המצות. ביאה ים כ"ה ד
 מ"ק כד חגיגה יז: ריקם:
 ככורות כה: ו"ט כמתנס. חגיגה ט:

קכ"ו. סלי"ט סימן: ומפסירין פניה ספרה ביצמיה סימן נד:

שפתי חכמים

עם שבעה ימים משל"ב ליל י"ט ראשון: א ט"ס ט"ס ט"ס
 י"ב ט"ס כ"ג זכוכך אלל עולת כליל סוכה רש"י לט"ט ג"כ
 על שלגי חגיגה מדכתיב ו"ט כמתנס ידו וסוקל עוטב לט"ט ט"ס
 דכתיב פסח דכתיב ידך ודכתיב ישפחה כמגן לט"ט וט"ט ט"ס
 רמז לשגמי חגיגה כי ט"ט שפחה כלל כשר:

רש"י
 חלל הכא עולות ראה מ וקלמי חגיגה: (יז) איש כמתנת
 ידו. (חגיגה ט) מי קים לו אוכלין הרבה ונכסים מרובין
 יביא עולות מרובות ושלמים מרובין: הסלת פרשת ראה

דעת זקנים מבעלי התוספות

הבית. אבל בחג המצות שלקטו הכתובות וסוכות הלזין ונס
 סכל נלמסך למיך סתיה לו השפחה סיה שלמס. לך כתיב טיה
 שלם שפחה:

שבעה מדיון לא נלקטו הסכומות ולא סוכות האילן. וכנס
 סשכומות ככר נלקטו הסכומות וליכא חלל שפחה ולא יוסר. כי
 עדיין לא נלקטו סוכות האילן וגם הסכומות לא כלו למיך

פירוש לתורת אלהים

געבין פלוקר או איינער האט פיל פארקענין אונ
 האט פיל קענטשין ביי זיך זאל ער ברענגען פיל
 עולות אונ פיל שלמים אונ אז ער האט ווייניג
 קענטשין ביי זיך זאל ער ברענגען פיל עולות אונ
 ווייניג שלמים:

י אלהיך פאר גאט דיין גאט במקום אין דעם ארץ
 וואס גאט וועט אויס דער וויילין בחג המצות פסח
 אונ שבועות אונ סוכות ולא יראה אונ עם זאל גיט
 ווערין גינעקן פאר גאט ליידיג: (יז) איש כמתנת ידו
 אישליךער קענטשין גאך זיין פארקעניג בברכת גאך
 די ברכה פון גאט ביין גאט וואס ער האט דיר גי-

מצות השם

ולא יראה את פני ה' ריקם וראם איז אמצות לא תשחזו פון
 קאר גיט גינעקן ווערין אין בית המקדש ליידיג און קרבת:

(סס) נתן (לאו רפה) שלל לעלות לביית סכמיה כלל קרבת
 ססול סנקלס עולה כליל. שנלמכ ולא יראה את פני
 ס' ריקם:

וכשחזר ר"ח חנוך כשכתב מפסירין הספרת שנת ר"ח השמים כסאי. ועניה סוערה מפסירין עס רני עקרה כפ' חלל

נחמת ירושלים

ענייה סערה לא נחמה הגה אנכי מרפיין בפוך
 אבניך ויסדהיך בספירים: יושמתי כדכד שמשתיה
 ושעריך לאבני אקדה וכלל גבולך לאבני יתפין:
 (סמלמכ הזס טייך לקמן לסמוק ס):
 ק"מ תשקלו כסף בלא להם ויגעקם
 בלא לשקבת דער גביא האט
 גיאנס צו די יידין פאר וואס וועגם
 איהר געלט און בריום אונ פאר וואס
 גיט איהר איינער ארבעט אויף גיט וואס צוויין. דער ענין איז
 לקחל אסוחר איז געקומען אויף ארייך אונ האט אין דער
 פריה גיעפענט זיין קראם אונ באלך וענען אריין געקומען
 עפליקע קענטשין אין קראם אונ האבין געקויפט סודרה אונ

פירוש עברי מייטש

ביינע היינער ארער שמשותיה דינע קענצמער
 וואס די זון שיינט דוקה זיי וועלן זיייערע שויבען
 זיין פון ברבד ארער שמשותיה איז מייטש דיא
 שפיצען פון ביינע מויערין וואס די ווגן שיינט אויף
 זיי ישערה אונ ביינע מויערין וועל איך מאכין פון
 ברענענדיגע שמייענער וואס ברענען אונ לייקטען
 גלייך ווי גראנרען פייער אדער אקדה איז מייטש
 גילעקערשע שמייענער פלוקר די שמייענער וועלן
 אזוי גרויס זיין וואס גאר דער קלל פון דעם מויער

דיא ארימע וואס איהר הארץ איז
 גישטרעקט פון ווענין פיל צרות אונ זיא
 איז גאך גיט גיטריקס גיווארין ביו איצט דאס
 מיינט ער דיא שקאט ירושלים הגה דוא זאלקט
 וויסען דאס איה גאט וועל פלאקסערין מיט דיא
 שמייענר בופה די ערד נוס דו וועקט אויף איר קרעמין
 גיט אונ איה וועל דיה גרוגר פעקמין מיט דיא
 שמייענער ספיר: (ב) שמייען אונ דעם אבן טוב
 ברבד וועל איה איין געצין אין דעם האלץ פון

י וכל-בגידה רמודי יהוה ורב שלום בגידה : י בצדקה
 תכונני רחמי מעשך כי-לא תיראי וממחלתה כי לא-
 תקרב אליך : י הן גור יגור אפס מאתי מי-גור אתך
 עליך יפול : י הן אנכי בראתי הרש נפח באש פתם
 ומוציא כלי רמעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל :
 י כל-כפי יוצר עליך לא יצלה וכל-לשון תקוים
 אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יהוה
 וצדקתם מאתי נאם-יהוה : י הוי כל-צמא לבו
 רמים ואשר אין-לו כסף לבו שברו ואכלו ולבו
 שברו בלוא-כסף בלוא-לחם ויגיעכם בלוא לשבעה
 תשקלו-כסף בלוא-לחם ויגיעכם בלוא לשבעה
 שמעו שמוע אלי ואכרו-טוב ותתענג בדתן

הנה קרי

אייכר דאי מענטשין זענען אריס
 גיבאנגען פון קראם זענען אריס זע-
 קען אנדערע מענטשין און האבן
 איך זעקייטס קוהרן , און אוי
 האם ער געלייט געלט און געלט
 און האם קיין צייט גיבאם צו זעין ,
 ער איז אבער גינען זאם און זעין ,
 ער האם גאר נישט געדינקט אז ער
 האם נישט גינעטן , ביז ער האם
 אויפגיחערט צו לייזן , און פון דעם-
 קריגען איז ער גינען באגן צוא
 קריגען און האם זיך געוואנגען ער
 זאל מאכען איך האבן אוי אפאט
 ער זאל גאר לייזן געלט און זאל
 נישט אפאט צו מאכען קאג , און מאכען
 איז פאקי איך אוי גינען ער האם
 געלייט אפאט צו מאכען און
 האם אפאט צו מאכען קאג נישט גענעטן
 און איז גינען באגן אז פרייען , איך
 דעם דריטען פאג ער איז שוין גינען
 אפגערוהט פון זידי איז ער גיבאנגען

אין בית הדין באקען באקען גאט געלט האם ער אים געקאחן דעם סליח און הפילן און איז געגאנגען אהיים סענר
 שוין האבן אים גינעט פאר וואס גייט איהר אוי געשווינט אהיים , האם ער גינעט דעם הארץ תלשות איהם ער
 איז הונגעריג , זעחן פיר ווען ער האם געארבעט ביי די פחדה לייזן פאר דעם נוף וועגן האם אים גאר נישט געהאנגעט ,
 אייגענליך איז דאך דער מענטש גאר אפגעברייט ביי זיין נויב און קינדער ווארום אז ער פארדינט צוואנציג רובל אונאך ,
 ווי פיל בארף ער דען פאר זיך אליינס די צוואנציג רובל און ווי פיל בארף ער פאר זיין נויב און קינדער און אמאל שטארבט
 דער מענטש אין זייע מיטען אהרין און זיין נויב פרייס זיך מיט אים און דאך ער קאן און די קינדער פרייען זיך מיט

פירוש עברי טייטש
 נועם זיין אים גילעקערט אין דעם שטיין און די
 כיי זיך ראה און דיא אונטערשטע און דיא
 אייבערשטע שוועלין נועם אלץ זיין פון שטיין
 וכל גיבאם איז אלע שטיינער פון זיין גבול וועלין
 זיין באקערדיגע שטיינער : (א) וכל און אלע זיינע
 קינדער וועלין לערנען נאמס הורה רב שלום און
 עס נועם זיין פיל דער שלום פון זיינע קינדער :
 (ב) גאנץ ריך דער צדקה וואס דוא וועקט קאן
 וועקטו ווערין אנגיגרייט מיט אלעם גומען רחמי
 דוא וועקט דער נויטערט זיין פון די וואס רובין
 דיה כי לא תדאי דען דוא וועקט קיין מורא האבין
 דאס זיין וועלין ווידער קומען צו דיר ומחמת און
 פון אבראה וועקטו דער נויטערט זיין כי לא תקרב
 דען זיא וועט נישט גינעקען צו דיר : (ח) פו מורא
 נועם ער מורא האבין פאר גיירות רעות דער וואס
 איך בין נישט מיט איהם פי און ווער עס האט זיך
 איין גיזאמילט צו מלקחה האלטין מיט דיר אדער
 נוער , עס האט זיך גידייזט מיט דיר דער וועט
 פאלין פאר דיר אדער פי ווער עס האט גיוואנט
 מיט דיר : שראר אין זיין ארימקייט דער וועט
 רוקען מיט דיר אין זיין רייגקייט פלוקר אז עס
 נועט דיר וואהל גיין : (ט) חנה איך נאם האב
 באשאפין א זינען בייסקער ער בלאזט אין דעם
 פיער פון די קוילין און ציהם אים אפלי צו זיין
 באדערפענעם וואס קען האט זיא גיזאקט פון

דעקסווענין און איך גאט האב באשאפין
 אפארדארקער וואס פארדארקט דיא בלי דאס
 מינט ער איך האב אנגידייזט אין דיר דעם פינר
 און איך האב אויף אים און גיגרייט אין פורעגיות :
 (א) כל בלי אימליקעם פרי זיין וואס ווערט גישארפט
 פון זיינעווענין צוא מלקחה האלטין מיט דיר לא
 זאל נועט נישט באגליקען וכל לשון און אימליקס לשון
 וואס וועט שטיין מיט דיר צום כושפט וועקטו
 שולדיג מאכין ווא זאל נחלה דאס איז דיא נחלה פון
 נאמס קעקט אין זייער גינעקעניקייט וואס וועט
 זיין קוקען פון מיר נאם : א אוי זאגט גאט : (ח) הי
 דאס שבייא איך אויס כל אימליקער דארשטיגער
 זאל גיין צום וואקער דאס איז די תורה וישר און
 אפילו דער וואס האט קיין געלט ליט גייט קויפט
 און עקט ליט און גייט קויפט און געלט און און
 פאר בייטונג דיא הורה וואס זיא איז געקער :
 וכל פון וויין און מילה : (ט) למה ווארום זאלט איהר
 גורם זיין איהר זאלט וועגן אייער זילבער צוא
 אייערע פינג און ברויט גייערט אום ויקט ויניקס
 און אייער מידיקייט דאס איז אייער נוקס וואס
 איהר מיר זיך אייער דעם זאלט איהר אונעק
 געבין נישט צו זאט ווערין שטיי ליקערשט העקט
 צוא מיר און עקט נוקס דאס ביינט ער לערינט
 דיא הורה דאס זיא איז נישט וחתנו און אייערע
 גשמות זאלין האבין פערענגעניגען פון די געקייט

נפשכם: ה' המן אונכם ולכו אלי שמעו ותזו נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים: יי' הן ער לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאומים: יי' הן גוי לאתרע תקרא וגוי לאירדעוה אלה ירוצו למען יהנה אלהיה ולקדוש ישראל כי פארה:

זיער ירושה, וואס האט ער פון זיין ארבעט וואס ער האט אויף דער וועלט גיארבעט, און פון זיין נאכטא איז אים שווער געווען צו ארבעטן. ווארום זיין באוועגן און תהלים זאגן און לערנען תורה וואלט ער דאך געארבעט פאר זיך אליין דעם שבר וואלט ער דאך גענוגען מיט זיך אויף זענען וועלט, פאר דעם זארגט ער גאר ניט, פאר פרעמדע וויל ער ארבעטן און פאר זיך אליין וויל ער ניט ארבעטן. וויא די גזר'א וואס ריש לקיש אייבער ער איז גיטשארגען האט ער געלאזט אביסל נאפערין האט ער געלייגעט אויף זיך דעם פסוק וְעָבַד לְאֲחֵרִים חֵלֶם, זייא האבן גילאזט זייער פארטעגן צו פרעמדע:

פירוש עברי מיטש איין האר און איין געקעטער צו דיא קיניגרייכען האב איך איהם גיגעען: (יב) הו אפאלק וואס רד וועסט זייא ניט קאנען וועסטו רופען וזי און אזוי איין פאלק וואס וועט ריה גיט קענען וועלן די קענטשין פון דעם פאלק לויפען צו ריד דאס וועט זיין לשון פון ווענין קאט ריין האר דאס ער ווערט גערופן אויף ריר ולקדוש אונ פון ווענין דעם הייליגען פון די ישראל וואס ער איז ריין שיינקייט קלוקר ער ניט ריר שיינקייט:

פון דיא הורה: (י) המן גיינט איבערע אויערין און גייט צו מיר פשו הערמ מיינע ריר. וועט לעבן איבערע נשמות ואברה און איך וועל פאר שניידען צו אייך פריחות ברית ביו אייביג חסדי דאס איך נאמ זאל כצאלין צוא דוד הקלה פאר זיינע בגלייכע חסדים וואס ער האט גיטאן: (יא) הו איין ערות צוא דיא קיניגרייכען האב איך איהם גיגעען קלוקר איך האב איהם גיגעען פאר איין האר צו דיא קיניגרייכען און ער זאל ערות זאגן וייערע שלעכטע מעשים אקענין וייער פנים נגיד אחר קריאת פרשת השבוע טיים מקרא ולמד תרגום והפטרות וממור ה' בלד נאות לבש או ממור שיר

ליום השבת וה' מלך יל"מ דכרו משנה והלכה מסדר שחרית שהוא נגד היסוד כחית היום:

עיקר הוי"ט

ראה יום מן משנה נגעים פ"ג ברמנורא

הכל מיטמאין. וחס' קטן דמהו דחיתא חיש לרוע כתיב קמ"ל חס' (ה) כי יהיה כעוד כשרו כתיב: הכל בשרים לראות את הנגעים. וחס' פ' שאינו כפי כהן וכשמתוהין חס חסכ עמו רואה (ב) אכל כיון לכן עלמו חס אינו כפי כהן וכשמתוהין אינו רואה חס הנגעים: שהמומאה והטהרה בידי כהן. חסכ ישראל רואה חס הנגע וזומר

(ה) ונכנס פרש"י חס מכנס כל שהוא מין חס חס' קטן דכתיב ונכנס חס ובקטנות מיינו וחס למסותי חס מס' חס ומס' חס: (ה) חסכ דדינו כעכ"ס זולתי להאכילו נכלוס ולהחיותו ולקטן נבי נגעי נגעים לא קאשר חוץ מנה חסכ ונס כנגפי כתיב כן משום דנגעי סנוף לא מיעברו אלא בקרבן ונר חוטא לאו כל סכי חוס מס' חס דנגורו ניס רבנן: (ב) כח"כ יל"פ מקרא, וטי"ן פ"י"ס: (ג) ל"ד טו"ס דל"ר ט"ס חס דמסכרו ניס ופנר אלא דנגעי חס כתיב חס

הכל מיטמאין כנגעים. חוץ מן העכו"ם ונר [ה] תושב. הכל בשרים לראות את הנגעים. אלא שהמומאה והטהרה בידי כהן. אומר טמא והוא אומר טמא. אומר מהור והוא אומר מהור. אין רואין שני נגעים כאחד בין באיש אחד ובין בשני אנשים, אלא רואה את האחד

אישראל אלמקדן. און דער ישראל זעהם דיא נגע אויב דיא נגע איז טמא אופרים לו אומר פסא זאגט דער ישראל צום כהן, זאג טמא יהיא אויפ פסא אונ דער כהן זאגט דאס ווארט טמא, און אויב דיא נגע איז טהור זאגט דער ישראל צום כהן אומר טהור זאג טהור יהיא אויפ טהור און דער כהן זאגט דאס ווארט טהור אין רואין שני נגעים באחד קען טאר ניט זעהן צוויי נגעים מיט איין קאהל (מיט איין קוקן) ביו באיש אחר סייא דיא צווייא נגעים זענען בייא איין קענטש יבין בשני אנשים און סייא דיא צווייא נגעים זענען ביו צוויי קענטשין בייא זענער קענטש איין נגע זאל רואה את הראשון נאר ער זעהם איין נגע ופגניו אונ ער הייקט אים פאר שליסען אויף זיענען טאג. אויב קען דארף

הכל מיטמאין. וחס' קטן דמהו דחיתא חיש לרוע כתיב קמ"ל חס' (ה) כי יהיה כעוד כשרו כתיב: הכל בשרים לראות את הנגעים. וחס' פ' שאינו כפי כהן וכשמתוהין חס חסכ עמו רואה (ב) אכל כיון לכן עלמו חס אינו כפי כהן וכשמתוהין אינו רואה חס הנגעים: שהמומאה והטהרה בידי כהן. חסכ ישראל רואה חס הנגע וזומר

עיקר הוי"ט

ראה יום מן משנה נגעים פ"ג ברמנורא

הכל מיטמאין. וחס' קטן דמהו דחיתא חיש לרוע כתיב קמ"ל חס' (ה) כי יהיה כעוד כשרו כתיב: הכל בשרים לראות את הנגעים. וחס' פ' שאינו כפי כהן וכשמתוהין חס חסכ עמו רואה (ב) אכל כיון לכן עלמו חס אינו כפי כהן וכשמתוהין אינו רואה חס הנגעים: שהמומאה והטהרה בידי כהן. אומר טמא והוא אומר טמא. אומר מהור והוא אומר מהור. אין רואין שני נגעים כאחד בין באיש אחד ובין בשני אנשים, אלא רואה את האחד

אישראל אלמקדן. און דער ישראל זעהם דיא נגע אויב דיא נגע איז טמא אופרים לו אומר פסא זאגט דער ישראל צום כהן, זאג טמא יהיא אויפ פסא אונ דער כהן זאגט דאס ווארט טמא, און אויב דיא נגע איז טהור זאגט דער ישראל צום כהן אומר טהור זאג טהור יהיא אויפ טהור און דער כהן זאגט דאס ווארט טהור אין רואין שני נגעים באחד קען טאר ניט זעהן צוויי נגעים מיט איין קאהל (מיט איין קוקן) ביו באיש אחר סייא דיא צווייא נגעים זענען בייא איין קענטש יבין בשני אנשים און סייא דיא צווייא נגעים זענען ביו צוויי קענטשין בייא זענער קענטש איין נגע זאל רואה את הראשון נאר ער זעהם איין נגע ופגניו אונ ער הייקט אים פאר שליסען אויף זיענען טאג. אויב קען דארף

שאין הכהן יכול לראות יפה שני נעשים כאלה (ד) : ומסגירו . או בר הסגר הוא כגון ע"י ד' מראות : ומחלימו . אם רחוי להחליט כגון ע"י שער לכן או מחיה : ופוטרו . אם הוא למטה מד' מראות : וחוזר לשני . מאחר שגולד השני קודם שהסגיר את הראשון או שהחליטו : אין מסגירין את המוסגר . וכן נמי אין מחליטין את המוסגר . דאם הסגירו כנגד אחד ולא כ' גולד לו נגע אחר (ה) שראוי להסגירו או להחליטו אין נוקט לו וכי מחמי מן הראשון אין על הנגע שני לא תורת מוסגר ולא תורת מוחלט עד שיוקט לו : אבל בתחלה בסוף שבוע המסגיר מסגיר . אם בתחלה השבוע גולד השני קודם שהסגיר את הראשון מסגיר על הראשון ומסגיר על השני וכן בסוף שבוע ראשון אם עמד ראשון בעיניו מסגירו וחוזר ומסגירו על השני : והמחליט מחליט . מחליט על הראשון וחוזר ומחליט על השני : מסגיר על הראשון ופוטרו . מסגיר על השני : מסגיר ופוטרו . מחליט על הראשון ופוטרו על השני וזה"ל איפכא מסגיר ומחליט או מחליט ומסגיר פוטרו ומסגיר פוטרו ומחליט : ב נותנין לו שבעת ימי המשחה . ולכחותו ולכחותו . וכן בדגל נותנין לו

דיא אנדערע גגע איז אויף צום פאר שליסען . פאר שליסט קען איהם אויף דיא ערשטע גגע . נאכדעם פאר שליסט קען איהם אויף דיא אנדערע גגע ביז שני געזען קען האט אים פאר שלאסין דאס ערשטע מאהל איז גאר גיווען איין גגע . אונ סוף דיא ערשטע וואך האט קען גיווען קען דארף איהם פאר שליסען גאך אפארהל אויף זיגען טעג , דער ווייל איז גיווארין נאך אנגע וואס קען דארף איהם אויף איהר אויף פאר שליסען פסגיר פאר שליסט קען איהם אויף זיגען טעג צו דיא ערשטע גגע אונ גאך אפארהל אויף זיגען טעג צו די אנדערע גגע , והפחלים פחלים אוב די ערשטע גגע איז צו קטמא ניין אונ די אנדערע גגע איז אויף צו קטמא ניין , אונ יא איז גיווארין איינער קען האט קטמא גיווען דיא ערשטע גגע איז קען קטמא דיא ערשטע גגע אונ די אנדערע גגע פסגיר ויפיר אונ אויב דיא ערשטע גגע איז צום פאר שליסען אונ דיא אנדערע גגע צו קטמא ניין פאר שליסט קען אים דורך דיא ערשטע גגע אונ קען איז קטמא דיא אנדערע גגע פחלים ויפיר אויב דיא ערשטע גגע איז צו קטמא ניין אונ דיא אנדערע גגע צו קטמא ניין , איז ער דיא ערשטע גגע קטמא אונ דיא אנדערע גגע קטמא : ב דא שגראה בו גגע אהתן אין דעם פון דיא חופה ואדער אין דיא זיגען טאג נאך דיא חופה האט בעקוקען אנגע נותנין לו שבעת ימי המשחה גים קען איהם פרייא דיא זיגען טאג וואס גאך דיא חופה אונ דער פהן געהט גים דיא גגע ביז נאך דיא זיגען טאג לו צו איהם , אויב דער חתן האט דיא גגע אויף ויין לייב וליבו אדער דיא גגע איז אין ויין שמוג ולקטו אדער דיא גגע איז אין ויין קלייד , אויב קען האט גים גיווען דיא גגעים פאר דיא חתונה , ווארט קען ביז נאך דיא שקעת ימי המשחה וכן בגלי אונ אויז איז דער דין או איינער האט באקוקען אנגע אום יום טוב טקאץ

איהם פאר שליסען ויפחליט אדער ער מאכט אים קטמא , אויב ער דארף ויין קטמא ויפיר אדער ער מאכט איהם פריי (מהור) אויב ער דארף ויין מהור הייז לשי דער נאך גיים ער זעהן דיא אנדערע גגע אונ קען פאר שליסט איהם , אדער קען איז איהם קטמא , אדער קען איז איהם קטמא , דאס איז אלץ אז דיא אנדערע גגע איז גיווען איינער קען האט איהם פאר שלאסין אדער קטמא גיווען אויף דיא ערשטע גגע , אדער אז ער האט נאר גיהאט איין גגע אונ דער פהן האט איהם פאר שלאסין , אונ אין דיא טעג וואס ער איז גיווען פאר שלאסין האט ער בעקוקען נאך אנגע וואס קען דארף איהם אויף פאר שליסען איז פסגיריז את הפסגיר פאר שליסט קען גים דעם פאר שלאסענעם קען פאר שליסט איהם גים נאך אפארהל אויף די אנדערע גגע ולא פחלים את המחלט אונ אויב דער פהן האט איהם קטמא גיווען דיא גגע , דער נאך איז גיווארין נאך אנגע , וואס יא איז קטמא , איז דער פהן גים קטמא דיא אנדערע גגע איז פסגיריז את המחלט קען פאר שליסט גים דעם קטמא , אויב נאכדעם וויא דער פהן האט איהם קטמא גיווען אויף איין גגע , איז גיווארין נאך אנגע וואס קען דארף אים פאר שליסען , פאר שליסט קען אים גים ולא פחלים את הפסגיר קען איז גים קטמא דעם פאר שלאסענעם , אויב דר נאך ווי דער פהן האט אים פאר שלאסן און איין גגע , איז גיווארין נאך אנגע וואס קען דארף איהם קטמא ניין , איז קען איהם גים קטמא נאר אז דיא ערשטע גגע איז נאך דא , זעהט דער פהן דיא אנדערע גגע , וויא יא זעהט איצט אויס קטמא צו ויין אדער צו פאר שליסען , אזוי זאל דער פהן טאהן אכל פחלה אדער אז דיא אנדערע גגע איז גיווארין אין אנהייב , איינער קען האט איהם פאר שלאסין אויף דיא ערשטע גגע אונ

סוס קרי ל"ט . ל"ט : (ד) ל"ט
 ע"י נכחוס סנגע עם הסגר
 ספירי . כדפתי' כ"כ :
 (ס) וכלאוס נגע נמי משכחם
 דלין פסליטין את סמוסגר דאס
 ספגירי דכסרה כגיים וכלאוס
 סכוס גולד בו סגר לכן לו
 פחלים פחלים וזי אולס לט
 ספסירי ספסירי וזי אולס לט
 ספסירי ספסירי וזי אולס לט
 ספסירי ספסירי וזי אולס לט

לומר לך יום שאתה רואה ויש יום שלי אתה רואה: ג עור הבשר. שראה בו אחד מארבע מראות: בתחלה. כשהיכה אל הכהן כלל הסגר מיטמא כשער לבן וכמיהה אכל כפסיון חיו מיטמא עד סוף שבוט ראשון או טוף שבוט שני או לאחר הפטור דמוף שבוט שני כשעמד כעניו ופטרו חס אחר כך פסה חזור וחולמו: י"ג יום. ליום נביעי של שבוט ראשון עולה לכאן ולכאן: ד' השחין והמבוה מיטמאין בשבוע אחר. דשאר נביעים יש להן שני הסגרות ואילו חס לא פסה כשבוט ראשון ולא טוף שבוט ראשון ולא טוף שבוט שני. מיטמאין דנקט פוסרו ו' מיטמאין דנקט הכי קאמר (ו) כשכחו חלו שני מיטמאין כסוף שבוט אחד טמא הא לא כחו טהור: ט' הנתקין. נביעים שראש או כזקן קרוין נמקין:

פסטיס לא נמייד קרבו סגס סגס שני: כ"ה: (ו) וכו' ש סגסין ו' מיטמאין כו' מה שחלקין משבר נביעים כשבוט ו' היינו לפני סגס דשבר נביעים יש לפני כו' כל סגס.

בל ימות הרגל: ג עור הבשר מיטמא בשני שבועות ובשלשה סימנים. בשער לבן. ובמחיה. ובפסיון. בשער לבן ובמחיה בתחלה. ובסוף שבוע ראשון. ובסוף שבוע שני. ולאחר הפטור. ובפסיון בסוף שבוע ראשון. ובסוף שבוע שני. ומיטמא בשני שבועות שהם י"ג יום: ד' השחין והמבוה מיטמאין בשבוע אחר, ובשני סימנים. בשער לבן. ובפסיון. בשער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון. ולאחר הפטור. ובפסיון בסוף שבוע אחר הפטור. ומיטמאין בשבוע אחר שהוא י' ימים: ה' הנתקין מיטמאין בשני שבועות בשני סימנים. כשער צהוב רק.

נראה אונ דער אנהייב פון דיא אַנדערע נואה: ד' השחין והמבוה מיטמאין בשבוע אחר לשחין איז אַנגע נואם ווערט פון אַנדערע צונגן. מכה איז אַנגע נואם ווערט פון אַנדערע פון פייער. דיא ביי דע נגעים זענען נאר קמא איין נואה. טייל קען פאר שליקס זיי נאר איין נואה, אונ אין כוף נואה אויב עס איז ניקא טייקע האר אונ עס איז נים גרעסער גינוארין איז ער טהור ויבשני סגסין אונ אויב אין דעם שחין אונ מכה איז גינוארין איין סימן פון די צוויי סימנים בשער לבן וטייקע האר, אַדער יבשני דער שחין אונ מכה איז גרעסער גינוארין. איז ער קמא אונ מכה לבן וטייקע האר אויב עס איז דא אין דעם שחין אַדער אין דער מכה אין אנהייב ווען ער ווערט ניקראמט צום פהן, איז ער קמא יבשני אונ אז דיא וטייקע האר איז גינוארין נאך די ערשטע נואה פון פאר שליקען. איז ער אויף קמא לאתר הפטור אונ אז די וטייקע האר איז גינוארין נאכדעם וויא דער פהן האט איהם קטהר גינען, איז ער אויף קמא יבשני אַדער אז דיא גנע וישחין אַדער מכה איז גרעסער גינוארין. פאר דעם פאר שליקען. איז ער נים קמא, אונ אז ויא איז גרעסער גינוארין בסוף שבוע אין סוף נואה פון פאר שליקען. אַדער לאתר הפטור ווי ער איז טהור גינוארין איז ער קמא יבשני אַדער אונא דיא משנה האט פריער גינאמט ער איז קמא איין נואה שהיא שבת ימים מיינמט קען זיך קאנ: ה' התקין דיא נגעים פון קאפ אַדער פון דיא קארד הייסין נמקין, דיא נמקין מיטמאין בשני שבועות זענען קמא צוויי נואכין, קען פאר שליקס אים פריער אויף איין נואה, אונ אז דער נמק איז נים גיעגרעמט גינוארין פאר שליקס קען אים אויף נאך אונאך בשני סגסין אונ אויב אין די צוויי נואכין איז גינוארין אין דעם נמק אייגע פון די צוויי סימנים, איז ער קמא בשער צהוב נא אונ אין דעם נמק איז גינוארין נאך פארבינדע

לו כל ימות הרגל ונארט קען איהם אַנאנץ יום טוב, דער פהן זעהט גיט דיא גנע ביו נאך יום טוב: ג ער תבשר דיא הויט פון לייב אז עס איז אויף איר גינוארין אַנגע מיטמא בשני שבועות איז ער קמא צוויי נואכין. פריער פאר שליקס קען איהם אויף איין נואה, אונ אז דיא גנע איז נים גיעגרעמט גינוארין פאר שליקס קען איהם אויף נאך אונאך יבשליש סימנים אונ אויב אין דיא צוויי נואכין איז גינוארין איז דיא גנע אייגע פון די רבייסימנים איז ער קמא, דיא רבייסימנים זענען בשער לבן אז אין דיא גנע איז גינוארין וטייקע האר יבשליש אַדער אין די גנע איז גינוארין וילך פלייש יבשני אַדער דיא גנע איז גרעסער גינוארין בשער לבן יבשליש וטייקע האר אַדער וילך פלייש אויב עס איז דא אין דיא גנע בתחלה אין אן טייב ווען ער ווערט גיקראמט צום פהן, איז ער קמא יבשני שבת ראשון אונ אז דיא וטייקע האר אַדער דיא וילך פלייש איז גינוארין נאך דיא ערשטע נואה פון פאר שליקען. איז ער אויף קמא בסוף שבוע שני אונ אז דיא וטייקע האר אַדער דיא וילך פלייש איז גינוארין נאך דיא אַדער דיא וילך פלייש איז גינוארין וטייקע האר אַדער דיא וילך פלייש איז גינוארין נאכדעם וויא דער פהן האט איהם קטהר גינען איז ער אויף קמא יבשני אַדער אז דיא גנע איז גרעסער גינוארין פאר דעם פאר שליקען איז ער נים קמא, אונ אז ויא איז גרעסער גינוארין בסוף שבוע ראשון נאך די ערשטע נואה פון פאר שליקען אַדער בסוף שבוע שני נאך דיא אַנדערע נואה פון פאר שליקען, אַדער לאתר הפטור דער נאך ווי ער איז טהור גינוארין, איז ער קמא יבשני שבועות נואם דיא משנה האט אין אנהייב גינאמט ער איז קמא וואכין אַדער צוויי נואכין אַדער יבשני שלשה עשר יום דאס מיינט קען רבייזען קאנ, טייל דער זיבעטער קאנ איז דער סוף פון דיא ערשטע

ואלמדם ולא קרי לטיל סימן טומאה לארבע מראות שבעור כשר משום זכארכע מראות שבעור כשר אפי' עומדים בו כמה שנים אינן מחליטין בלא שער לכן ובלא פסיון ובלא מחיה אבל כנגדים כשעמד הירקרק או אדמדם שני שבועות אע"ז דלא פשה כתיב בלא תשרטו להכי קרי להו כנגדים סימן טומאה וכן כתיבם שלשה שבועות כשעמד כשעמד (ו)

(ו) לכו למימר דדוק בשבוע
פ"ג דגם בשבועות כן א"כ ככר
מן נלשטוהי סוף משום
דכתיבם איכא ג' שבועות
קפ"ט סי' תי"טו כדלחסינו
[ג] ויטמאין כו'. דכ"ז דכל
סך פסקא מציילי' כדכ"ה
ובדכ"ז כה"כ ויטין תו"ט
(ח) ולי כד"ה וסין

שבוע שני. ולאחר הפטור. ובפסיון בסוף שבוע ראשון. ובסוף שבוע שני. ולאחר הפטור. [ג] ומיטמאין בשני שבועות שהם י"ג יום: ה' הבהים מיטמאין בג' שבועות. ובג' סימנים בירקרק. ובארמדם. ובפסיון. בירקרק ובארמדם בתחלה. ובסוף שבוע ראשון. ובסוף שבוע שני. ובסוף שבוע שלישי לאחר הפטור. ובפסיון בסוף שבוע ראשון. ובסוף שבוע שני. ובסוף שבוע שלישי לאחר הפטור. ומיטמאין בשלשה שבועות שהם י"ג יום. אין בנגעים פחות משבוע אחד ולא יותר על ג' שבועות:

אחד. כגון חמין ומכה: אחר. כגון חמין ומכה: אחר. כגון חמין ומכה:

ג' שבועות. כגון (ח) נגעי כתמים:

קלייד גרין ארער רויט וויא ויא איז גינעוין. זאל קען איהר פארשליסען נאך אויף זיגען קאנ בסיף שכיב שני אונ אז אין סוף אנדערע וואך איז די גנע פון רעם קלייד אויף גרין ארער רויט וויא זיא איז גינעוין. זאל קען די קלייד פאר ברענען זאמרי פסור אונ אויב די גרינקייט ארער די רוינקייט פון די גנע איז טינגקעלער גינארין. איז ריא קלייד גינארין טהור. דער נאך איז ויא צוריק גרין ארער רויט גינארין וויא זיא איז גינעוין. זאל קען די קלייד פאר ברענען זאמרי פסור אונ אויב די גרינקייט ארער די רוינקייט פון די גנע איז טינגקעלער גינארין איז די שטוב טהור. דער נאך איז די גנע צוריק גרין ארער רויט גינארין רין וויא זיא איז גינעוין. איז די שטוב טהור ויגשיין ארער אז די גנע אין די שטוב איז גרעסער גינארין פאר רעם פארשליסען איז ריא שטוב גיט טהור. ארער אז די גנע איז גרעסער גינארין בסיף שכיב ראשון אין סוף די ערשטע וואך פון פארשליסען. ארער בסיף שכיב שני אין סוף די אנדערע וואך פון פארשליסען. ארער בסיף שכיב שלישי אין סוף ריא דריטע וואך פון פארשליסען. ארער זאמרי פסור דער נאך ווי די שטוב איז טהור גינארין. איז די שטוב טהור ויגשיין זאמרי פסור אונ אויב די גרינקייט ארער די רוינקייט פון די גנע איז טינגקעלער גינארין ויא צוריק גרין ארער רויט גינארין שמו קאמ רי"ט יום דאם מיינט קען גינעוין טהור. ווייל דער זיבעטער טאג פון די ערשטע וואך איז דער סוף פון די ערשטע וואך אונ דער אנהייב פון די אנדערע וואך. דער טאג נעמט זיך עכניט צו ביינע וואכין. אונ דער זיבעטער טאג פון ריא אנדערע וואך נעמט אויף אזויא גרעכניט. דער סוף פון די אנדערע וואך אונ דער אנהייב פון די דריטע וואך. זענען אבע רבייא וואכין צו זעקס טאג. אונ זיין טאג נאך ריא ערשטע וואך. דער זיבעטער טאג. איז גינעוין טהור אונ זיין טאג איז גינעוין טהור פשכט אהר בייא גנעים איז ניטא צוא פארשליסען אויף ווייניגער וויא אנוואך זאל יודי על שלשה שטות אונ גיט מעקר וויא אויף רבייא וואכין:

קלייד גרין ארער רויט וויא ויא איז גינעוין. זאל קען איהר פארשליסען נאך אויף זיגען קאנ בסיף שכיב שני אונ אז אין סוף אנדערע וואך איז די גנע פון רעם קלייד אויף גרין ארער רויט וויא זיא איז גינעוין. זאל קען די קלייד פאר ברענען זאמרי פסור אונ אויב די גרינקייט ארער די רוינקייט פון די גנע איז טינגקעלער גינארין. איז ריא קלייד גינארין טהור. דער נאך איז ויא צוריק גרין ארער רויט גינארין וויא זיא איז גינעוין. זאל קען די קלייד פאר ברענען זאמרי פסור אונ אויב די גרינקייט ארער די רוינקייט פון די גנע איז טינגקעלער גינארין איז די שטוב טהור. דער נאך איז די גנע צוריק גרין ארער רויט גינארין רין וויא זיא איז גינעוין. איז די שטוב טהור ויגשיין ארער אז די גנע אין די שטוב איז גרעסער גינארין פאר רעם פארשליסען איז ריא שטוב גיט טהור. ארער אז די גנע איז גרעסער גינארין בסיף שכיב ראשון אין סוף די ערשטע וואך פון פארשליסען. ארער בסיף שכיב שני אין סוף די אנדערע וואך פון פארשליסען. ארער בסיף שכיב שלישי אין סוף ריא דריטע וואך פון פארשליסען. ארער זאמרי פסור דער נאך ווי די שטוב איז טהור גינארין. איז די שטוב טהור ויגשיין זאמרי פסור אונ אויב די גרינקייט ארער די רוינקייט פון די גנע איז טינגקעלער גינארין ויא צוריק גרין ארער רויט גינארין שמו קאמ רי"ט יום דאם מיינט קען גינעוין טהור. ווייל דער זיבעטער טאג פון די ערשטע וואך איז דער סוף פון די ערשטע וואך אונ דער אנהייב פון די אנדערע וואך. דער טאג נעמט זיך עכניט צו ביינע וואכין. אונ דער זיבעטער טאג פון ריא אנדערע וואך נעמט אויף אזויא גרעכניט. דער סוף פון די אנדערע וואך אונ דער אנהייב פון די דריטע וואך. זענען אבע רבייא וואכין צו זעקס טאג. אונ זיין טאג נאך ריא ערשטע וואך. דער זיבעטער טאג. איז גינעוין טהור אונ זיין טאג איז גינעוין טהור פשכט אהר בייא גנעים איז ניטא צוא פארשליסען אויף ווייניגער וויא אנוואך זאל יודי על שלשה שטות אונ גיט מעקר וויא אויף רבייא וואכין:

בסומכוס. נר"ס דס שנתון
החתיכה מטמא
משום נדה ויחולקה היא :
כרבי יהושע אמרה. :
דמשום עור שפיר להודיה
מטמא משום נדה ויחולקה
היא דדילמא אפי' כמלא
בשר פליגי כיון דלוינו
מרוקס מעולם לא היה ולד
זאף ע"ג דפליגי ר"י בשפיר
לחודא כמלא דס מודה דלא
ולד הוא דס מוכיח עליו :
בעבור. מה שכתובו עכור
דליכא למימר ולד היה
זנימוח : בצלול שהוא מלא
מיס גלולין :

שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו .
אמר להם לא שמעתי . אמר לפניו רבי
ישמעאל כרבי יוסי כך אמר אמא מלא דס טמאה
נדה , מלא בשר טמאה לידה . א"ל אלמלי דבר
חדש אמרת לנו משום אביך שמענוך עכשיו
מדהא קמיתא כחיראה קאמר בסומכוס שאמר
משום ר' מאיר הא נמי שמא כר' יהושע אמרה
ואין הלכה כרבי יהושע רתניא המפלת שפיר
שאינו מרוקס ר' יהושע אומר ולד וחכ"א אינו
ולד . אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי
אושעיא מחלוקת בעבור אבל בצלול כרבי הכל
אינו ולד . ורבי יהושע בן לוי אמר בצלול מחלוקת
איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעבור דרבי
הכל ולד או דילמא כין כזה וכיו כזה מחלוקת .
תיקו :

מלא בשר מהו . עממינן
דקמי מלא דס ומלא
מיס ליכא למיטעם דלמלא סה
מלא בשר מושטת מל ודל
ולד לא סיי 6"6 סה דלא חטיב
משום דכפולגתה לא פיידי :
שמא כר' יהושע . חמ"ג דכפי
למימר בטעון מחלוקת
בגלול אבל בטעור דברי סבל
ולד רבי נמי עמיסק סיה כסל
דס קאצני טמא :
מחלוקת בגלול . ס"ה מלא
מיס וכן טעם
וקשה ובי עירף ממלכה דס
דלמא לעיל דטמאס דס ולד
כדס אפי' לר' יהושע . לנך
כדס לפרש בגלול ומכור סיינו
בשר סכור ונכר גלול :

שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו קען האט
גיבועת ביאי רבי אויב אאשה האט מפיל
גינען אהויט אזוי ווי אבייטיל אינ אינווייניג איז
גינען פוהל פלייש וויא איז דער דין אפר להם לא
שפעתי האט רבי גינאגט צו וויא איה האב גיט
גיהערט דעם דין אפר לפני רבי ישמעאל גרבי יוסי
האט רבי ישמעאל גרבי יוסי גינאגט פאר רבי
גר אפר אמא אזוי האט מיין פאטער גינאגט קלא דס
ספאך נדה אויב אאשה איז מפיל אהויט ווי אבייטיל
אונ אין איהר איז פוהל בלוט . איז די אשה טמא
וויא אגדה מלא בשר פמאך לידה אונ אויב אינווייניג
איז פוהל פלייש איז דיא אשה טמא גלייך וויא
זיא וואלט אקניד גיבארין אפר ליה האט רבי גינאגט
צו רבי ישמעאל אילמלי דגר חרש אמתק לני משום אביה
שפטרה וען דוא וואלקס אונן גינאגט אנניעס דין
פון דיין פאטערס ווענין וואלטיין מיר דין גפאלגט
אונ מיר וואלטיין דעם דין אזוי געפסקת עקשי מדהא
קמיתא כחיראה קאמר בסומכוס שאמר משום רבי מאיר
נוייר מיר האבין פון דיר גיהערט דעם ערשטין
דין אז דער שפיר איז פוהל מיט בלוט איז דיא
אשה טמא וויא אנדה אונ דעם דין פסקת גאר
איין פנא סומכוס וואס ער האט גינאגט דעם דין
פון רבי מאירס ווענין זעהן מיר דאך אז דיין
פאטער רבי יוסי פסקת דיגים ווי איין פנא הא נמי
שפא גרבי יהושע אקדה קען דאך זיין אז ער פסקת
דעם אנדערין דין אויה וויא זיין פנא וויא רבי
יהושע זיין הלכה גרבי יהושע אונ דער דין איז גיט
ווי רבי יהושע דתניא ווארום מיר האבין גילערניגט
המפלת שפיר שאיט מרוקס אויב אאשה האט מפיל
גינען אשפיר ואהויט אזויא וויא אבייטיל אונ
אינווייניג איז קיין קניד גינעקט . דער שפיר איז
ליידיג רבי יהושע אומר ולד רבי יהושע זאגט עס איז
גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקניד נתבנים אפרים
איט ולד אונ דיא חכמים זאגן דאס איז קיין קניד

אונ עס איז גיט גלייך צו אקניד , מאדאך ביאי
אליידיגען שפיר האלט רבי יהושע אז עס איז
גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקניד אז אין דעם
שפיר איז דא פלייש האלט ער דאך געוויס אז
עס איז גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקניד ,
קען דאך זיין אז רבי ישמעאל האלט אויה ווי רבי
יהושע אפר רבי שמעון בן לקיש משום רבי אושעיא רבי
שפען בן לקיש האט גינאגט פון רבי אושעיאס
ווענין מחלוקת בקטור וען קריגט רבי יהושע מיט
דיא רבנן אז אין דעם שפיר איז דא שפיטערס
צוריקען אונ צוקוועקשט , קען זיין עס איז
גינען אקניד אינווייניג אונ עס איז זוקוועקשט
גינארין אגל בגלול אקער אז אינווייניג איז קלאר
אונ ריין וויא וואקער דרבי הכל איט ולד אקניד
אלע אז דיא אשה האט גיט דעם דין וויא זיא
וואלט גיבארין אקניד רבי יהושע בן לוי אפר בגלול
מחלוקת אונ רבי יהושע בן לוי האט גינאגט אז
אין דעם שפיר איז קלאר אונ ריין וויא וואקער
קריגט רבי יהושע מיט דיא רבנן אונ רבי יהושע
האלט דיא אשה האט דעם דין גלייך וויא זיא
וואלט גיבארין אקניד איבער לוי ביי די פלמירם
איז גינען אקפא וויא רבי יהושע בן לוי האט
געמיינט בגלול מחלוקת אז אין דעם שפיר איז קלאר
אונ ריין וויא וואקער קריגט רבי יהושע מיט דיא
רבנן אבל בקטור רביי פבל ולד אקער אז אינווייניג
איז שיעער צו ריבען אונ צו קוועקשט האלטיין
אלע אז עס איז גלייך וויא זיא וואלט גיבארין
אקניד אי דילמא ביו פיה זיין פיה מחלוקת מיט אקער
ר' יהושע מיט די רבנן קריגט ביי דע סיי אינווייניג
איז קלאר אונ ריין ווי וואקער סיי אינווייניג איז
צו ריבען אונ צו קוועקשט האלט רבי יהושע עס
איז גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקניד אונ
דיא חכמים זאגן עס איז גיט גלייך ווי זיא וואלט
גיבארין אקניד :

וכר חינוך הכימין יתכן בהכרח רוחא קדישא רוחא עלאה בעלן לשמשא ערמייהו דהאי רוחא אמשיך אכתריה לחתח כל חינוך נשמתין קדישין וירחין קדישי עליונין דהאי רוחא נשמתין קדישין לכוונה על כדקא יאות. כיון דהאי רוחא מרא על עלמה כל רומין ביסין וכל מקטרגין ביסין אסתלקו מעלמא. ולא בעינן לללאה על נטורא בנין דישראל חינוך נטורין דהאי רוחא וסכת שגוס מריסת גרסהא עלייהו ואינון נטורין מכלא. ואי תימא דא חנוך דלא יסוין ב"ג יחידאלי לא כליליא רביעאה דשכתא ולא כליליא דשכתא ובעי ב"ג לאסתמרא. והא אמרן דכליליא דשכתא נטורין ב"ג מכל מקטרגין דעלמא ולא בעינן לללאה על נטורא.

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות שבת פרק י"א
 (א) כותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה כגון שיקשר למרוד שיעור מיעוריו ושמרה. נימת בניד שנבסק קושרין אותה במקרה אבל לא בכוונה ולא יקשר נימא לכתהלה אמילו במקרה (ב) כל קשר שחיבין על קשורו כך חיבין על וזהירו. וכל קשר שהקושר אותו פטור בן המתיר אותו פטור. וכל קשר שכותר לקשורו כך כותר להתירו.

מספר חסידים סימן קעט.
 אל יקבל אדם נתינו נשים פן יסדסר לחסידים. ואל ידור נשים שגוסים פוליס סב מידיאליסו לטבעה לו סוה לויס וסוה יס לו נשים שגוס ילמדו ממעשיסם. ואל ידור אדם כמקוב מים מנכסות מן הוללות כי אין מקבלים מוכסס כי סמנכסס מנכסס מניסס מלס יחייסו לפינו מנכסות סבעיר ולענכס לא יסו כלל כיכ וכלל מלס. ואל ידור נטור סמריס סס סוריס ולס בעיר סלון ססו כלס סמלכר כססע סלן כריס פריס. לא ולכר

(א) מותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה כעין קענ אום שבת צו קנישען אקננפ וואם עס נועם גיט זיין פארקניפט אויף לאנג, וואס דאס צו קנישען. דארף קען נענין אומענה גיטן שיקשור לקודר שיער פשיטי תמנה דהיינו, ער דארף קעקסין נוענין אכענה און דאס שפריקול איז צוקליין קענ, ער צו קניפין נאה אשנירול ליינגער ציא סאכין דעם שפריקול נאר ער זאל דעם שנירול כאלר אפיקניפין צו ריק נאה דעם גיצונג ניסח גנד שפסק קידין אותה דפקרש אויב אין בית המקדש איז אום שבת צוא רישען גינארין אפיקרונג פון אפרול קענ קען זיא צוריק צו קנישען אום שבת אכל לא כפרנה אקער אויסקער דעם בית המקדש אויב, עם איז בייא איינעם צוא רישען גינארין אפיקרונג אום שבת קאר קען גיט צו ריק צו קנישען אום שבת לא קשה. גיטא לכתהלה אמילו דפקרש אקער אנניע קפונגע אריין בינדין אין פירול אום שבת קאר קען גיט אמילו אין בית המקדש: (ב) כל קשר שחיבין על קשורו כעין קניפין וואס קען קאר גיט צו קנישען שבת און אויב קען האם צו קנישען אום קערין קוקס צו פריינגען אקרבן סמאת און אויב קען האם צוא קעקניפט וויילענדין קוקס סקילה אדער פרה דם מדין על הימיו קאר קען זיי גיט אויף קניפין אום שבת, און אויב קען האם אויפקנישען שבת אויב קען קוקס אקרבן סמאת און אויב ווי קענדין קוקס סקילה אדער פרה וכל קשר שחיבין אותו פטור און אלץ קניפין וואס קען קאר גיט צוא קניפין שבת פון נעקסנוענין אויב קען האם צוא קעקניפט קוקס קיין שפראך צו פסיד איתו פטור ביי דעם אויפקניפין איז אויך אזוי. קען קאר גיט אויסק קניפין פון נעקסנוענין אויב קען האם אויפקנישען קוקס קיין שפראך וכל קשר שחיבין לקשורו דם מדין לתידי און יעדער קנפ וואס קען קענ איים צו קניפין שבת קענ קען איהם אויפקנישען שבת:

אל יקבל אדם נתינו נשים אקענקיש נאל גיט אויפן געקען געקט בייא ויך אין שמוב ונייפקערין פון יתרת אהרנים מאקער נועם ער פראכטין נוענין זיער שיינקייט ואל ידור גבית שהאנשים עלילם שם שפייאוו לשבעה או חוא איהם אונ ער זאל גיט וואהקען אין אזוי אשמוב וואס די קענקישין וואס וואהקען מיט איהם נועלין איהם פריינגען צוא אשכונגה אדער ער נועם זיי פריינגען צו אשכונגה וואס יסו דגים שפא יקרו ממעשיסם און אויב ער האם קינדער זאל ער גענוים גיט וואהקען מיט אנעקע קנישען. מאקער נועלין דיא קינדער אפיקרונג ניעקע כנשים ולא ידור אדם דפקס שיש משפחות פדענות און אקענקיש נאל גיט וואהקען אין אזוי אשקאט וואס דארט נענען פארואקעלט פיהל אגלייא משפחות די אין פקבלים תוכחה נארום אז איינער טוהה אעבירה וויילען זייא גיט קען זאל איהם שפראכין די משפחה סתם עליה שלא יחבייש געני משפחת שבעי טייל די משפחה דנעקט אויף איהם און זאגין דער קענקיש האם קיין שלעכטס גיטאדן. זייא זאלין גיט פארשעקט נוערין נענין דיא אנדערע משפחות וואס וואהקען אין שטאט וועלם לא יתיה בלא ריב ופצה אונ עם נועם קיין סאל אנעקע גיין אן קריג מיט נועקער אדער קריג מיט שלאגין ולא ידור בעד שפריצים שם שוחים און ער זאל גיט וואהקען אין אשקאט וואס פריצים קוקען דארט פרינגען לא גיט זיין אהר ראש און ער זאל גיט וואהקען אין אשקאט וואס דארט איז ניקא איינער אעלדזער. נאר אלע נענען עלדזע שטאמ נארום עם שטיים אין פסוק דפצע ארז דגים שפיה צו די לאנר האם פיל שרים נענען דא פיל וינר צא

מכשירי חוטות הפולם מספר אחד הם ובמקומם הם גידול וביה כמות יום מתקבלים בכל המקומות ומתקבלו שם זוטם סרבה ילדוהן זוטם ביטה גברה אחת על כלן אמר לבנותי הכר קה ממין הרבה ותשכור לי כל הזנות כי לאמר יבולו לשוק ולאמר שמשכור לי את כלן כמו שכלו מכניסם כלם בבית אחד וסליע בכל אחת משה אחת יס וכן לסם ולכול ולשמות ומלכס אמר ומשכרם עד שיעבור השוק ומכירם למקומם . סלך ודיבר לנכרת של זוטם כל מס שאת חפסם חסן לנשים שלך יותר ממס פמכריו ונתן לה כל טוב שאתרם ובכנים כלן בבית אחד ושארם לאמר בסכר הסוק השיב כלן לעיר כך כים עומס כל זמן שמים ססוק ובזויה בלות . כל שכן ישראל לריכס לפשות סיני וגדל לטושי עבדתי . ע"כ גוס לא מסיס קדשם מננות ישראל :

ולפר מקשרי אוכות תיולס סיר קענען אפ לערנען פון דיא פרוזמע פועלקער ספסר אחד היה עם איז גיונען אעלצטער פון אשטאט ובמקומו היה שוק גדול אונ איז גיין שטאט איז גיונען אנרויסער יריר ויהי באוהו יום מתקבצים מכל המקומות אונ אין רעם טאג פלעגין זיך פארואמקלען פיל מענטשין פון פיל שטעט צום יריר ונתקבצו שם זונות הרבה אונ אויף רעם יריר פלעגין קומען פיל זונות ולאוקן זונות היתה נכרת אחת על כול אונ איינע אשה איז גיונען אעלצטע איבער די אלע זונות אמר לשלוהו השר רער שר האט גיזאנט צו גיין שליח קח סמון הרבה ותשבור לי כל חיונה קעם מיט זיך פיל געלט אונ דוא זאלקט דינגען פון סיינעטונענין אלע זונות כי למחר יבואו לשוק מארגיין גועלין ויזא קומען צום יריר ולאחר שתשבור לי את כולן כמו שרצו אונ נאכרעם ויזא רד וועסט שוין האבין גערונגען אלע זונות אונ האסט ויי גינעבין געלט וויפיל ויזא האבין גיוואלט כולן מתניסם בבית אחד זאלקטו אריין געקען אלע זונות אין איין שטוב ותציע לכל אחת ממה אחת יפה זאלקט שטעלין אונ אויסקפרייטין פאר רערער ויזא אשיינע קעט ומן להם לאכול ולשתות אונ דוא זאלקט ויזא געבין געטין איז טרינקען ומלאכת צמר אונ דוא זאלקט ויי געבין נואל צום ארבעטין ותשטבם עד שתשבור חשיק אונ דוא דיא יודישע טעקטער :

אור צדיקים

סימן יד סגולת התענית ובו ד' סעיפים.

- (א) **הס"א אין בו כח ויכולת להתאחו כמי ששרוי בתענית כיון שאין בו פסולת הרבה :**
- (ב) **זה האדם מותר להקב"ה חלק פרנסה הקצובה לו מר"ה ומותר לו הקב"ה גיכ מעונותיו מדה כנגד מדה זהו שכרו :**
- (ג) **הוא מראה עצמו שאינו דומה לעשו שאמר הלעיטני נא מכה וש"ס שתרגום על ויבו עשו ושט עשו רק הוא מן קנה חכמה :**
- (ד) **באותו יום הוא כמלאך :**
- (ה) **שהעולם חושדין אותו מחמת שפניו מוריקות שהוא בעל עכיוה כמ"ש בגמרא סימן לעבירה הדרוקן ועייכ יש לו שכר גדול כי אשרי מי שחושדין אותו ואין בו :**

אור צדיקים

- (ו) מראה שאינו רוצה ליטול שכר בעולם הזה ועובר ה' על מנת שלא לקבל פרס :
- (ז) שמראה עצמו כאילו הוא עשיר ודי לו בקב חרובין :
- (ח) שמראה כי הוא עניו. כי הגאווה בא מחמת רוב אכילה כמשיה וישמן ישרון ויבעט :
- (ט) נקרא גבור הכובש את יצרו ואפילו הוא אדם חלש דאוי שתשרה עליו שכינה :
- (י) שאין לו מקטרג ותפלתו נשמעת :
- (יא) אנרא דתעניתא צדקתא ובצדקה שנותן לעני היה יכול להחזיק גופו והוא מחזיק העני דומה כאילו נותן בשרו לעני והדי הוא קרבן דיה ניחוח לה' :
- (יב) בזה היום הוא דומה במעלה יחיכ הוא מעלת מרעיה ומטיט הוא שיערי בינה שם נקרא יובל חידות ממיה :
- (יג) מדהרד נקרא אש רית אכילה שתיה שהוא מחמם את עצמו והיה מדהרד שולט עליו אבל מי שכיעס מחמת התענית לאו כלום הוא :
- (יד) השרוי בתענית אינו בא לידי נסיון כי השיי רואה שהוא מחענה זהו נסיון גדול כי הוא מנסה את עצמו :
- (טו) באם שחייב יסודין הוא מראה כי מקבלם עליו מעצמו באחבה :
- (טז) הוא ממעט ממנו רמה ותולעה לחבוט הקבר, כי אין הנשמה נולת אל מקומה עד שהגוף כלה :
- (יז) יש ימים לעתיד לבוא שיש להם תיקון עיי התענית :
- (יח) יש מלאכים שחטאו ואינן יכולין לעלות אם לא מכח תענית בני אדם :
- (יט) יכול להיות כי בגלגול ראשון היה לו חטא וצדיך להתענות ולעשות תשובה להיות לו כפרה :
- (כ) הוא ממעט קץ כל בשר הוא המקטרג חלק שלו והנשמה גוברת על הגוף :
- (כא) הוא סוד הקדבן כי הרוח והנשמה שלו עולות במחשבה ורוח טהרה :
- (כב) כי הוא כל היום במצוה אחת :
- (כג) הוא מראה כי הוא שונא בצע ירא אלהים מאנשי חיל ראוי להיות שופט ודיין :
- (כד) הוא חכם רואה את הנולד כי מאכילה הרבה בא הרבה פרש ופסולת :
- (כה) ה' האחרונה של שם הוי"ה הולכת אל ה' ראשונה ונקראת תשובה שלמה וזהו תשובה תשוב ה' :
- (כו) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא :
- (כז) היושב בתענית דומה לטהרה של מקוה בסוד בעל קומיה אותיות מקוה :
- (כח) השרוי בתענית הוא עושה מצוה ועוסק בתורה מכח עניות כעני שאינו אוכל ועוסק בתורה ובמצוה ממילא הוא זוכה שעוסק בתורה מתוך עשירות :

(כט) השרוי בתענית משבת לשבת דומה כמי שהתענה ששים וחמשה אלפים ושש מאות תעניות :

(ל) אינו רשאי להתענות יותר משבת לשבת כדי שלא ימות אך יחיה אמן :
(לא) תפלת תענית לב' ימים וב' לילות :

'הו רצון מלפניך יאויא שתעשה למען שמך הגדול ותקבל התענית אלו שני ימים ושני לילות ושעה אחת רצופים כאילו התענתי ששה ועשרים יום, ויאירו האותיות של שמך הגדול והקדוש שם הוי"ה אשר פגמתי בהם, ולמען הכולל של שמך הגדול תקבל עוד שעה א' שהתעניתי ליום אחד ויהיה זך וישר פעלי ותקבלנו עם שארי בעלי תשובות מעמך ישראל השבים אליך בכל לבם, ותן בלבי לשוב אליך בלב שלם באהבה מכל חטאים והעונות והפשעים שחטאתי ושעויתי ושפסעתי לפניך מעודי עד היום הזה, בין בגלגול זה בין בגלגול אחר, כולם יהפכו לזכיות, והושיעני ברחמיך הרבים לבלתי אשוב לכסלה ולא אחטא עוד, ומה שחטאתי מחוק ברחמיך הרבים אבל לא עיי יסורין וחלאים רעים, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

(לב) יש להתענות יום שמת בו רבו כל שנה ואם אירע יום שמת בו רבו או אביו ואמו בשבת יתענה למחר ואם נדחה לב' ימים פטור :

(לג) לא תגלה מעשיך הטובים כמאמר חז"ל המגלה תעניתו נענש :

(לד) יקדש יום א' בשבוע או עפ"ם בחודש מלבד בשבת :

(לה) קיי"ר כמשמעות התוספות שלתפלה צריך סכילה ולא לד"ח :

(לו) מי שזהיר במקוה לא יזיקו לו שום מים, מקוה הוא שם הוי"ה :

סימן לה הנהגת ר"ח אלול, והלכות ר"ח ובו הי סעיפים.

(א) יש להתענות באלול כב' ימים רצופים אחר דאש חודש תיכף והוא שלא יפסיק שבת ביניהם דהיינו בין ר"ח להתענית כנוונא שחל ד"ח כיום ו' או אח"כ אין ב' ימים להתענות :

כל אדם יהי נזהר מליגע בממון חברו שלא ע"פ דין

שופטים ושופרים תמו קר וכו' די פרשה לערינת אונן
דעם דין וי"א יעבדו קענקש דארף זיין
דערנייקערט פון גולה, און אויב איין קענקש
קאנט געלט בייא זיין חקר, אדער ער האט צו
איהם איין אנדער טענה פון געלט זאכין, דארף
ער גיט נארמין ביו נואנען, ער וועט גיין מיט זיין
חקר צו בית דין האבין אדין תורה דער דין זאל
איהם משפאין, נאר ער זאל אלזיין גיין צום דין
אן זיין חקר און זאל דערציילן דעם דין דעם
אמת וואס עס איז צווישען איהם און זיין חקר,
אזוי וויא ער פרענט איין אנדער שאלה, און וויא
דער דין וועט איהם זאגן אזויא זאל ער טאהן,
דריבער זאגט דער פסוק שופטים ושופרים תמו
קר, שופטים און שופרים זאלסטו געבין צו דיר,
און עס שטייט גיט זאלסטו געבין שופטים צו